

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

ASMENYBĖS IR GRUPĖS PSICHOSOCIALINĖ DIAGNOSTIKA

Anketų, klausimynų ir testų rinkinys

Vilnius 2005

UDK 616.8-07 (075.8)

Pu – 124

Anketų, klausimynų ir testų rinkinys „Asmenybės ir grupės psichosocialinė diagnostika“ skiriamas Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos kariūnams ir klausytojams, taip pat kitiems krašto apsaugos sistemos kariams.

Sudarytojas – Lietuvos karo akademijos Humanitarinių mokslų katedros **doc. dr. Bronius Puzinavičius**

Atsakingoji redaktorė – **doc. dr. Audronė Petrauskaitė** (Lietuvos karo akademija)

Recenzavo **prof. habil. dr. Algirdas A•ubalis** (Lietuvos karo akademija) ir **doc. dr. Juozas Banionis** (Vilniaus pedagoginis universitetas)

© Generolo Jono Žemaičio
Lietuvos karo akademija, 2005

ISBN 9955-423-37-4

TURINYS

Pratarmė.....	5
1. H. Aizenko testas asmenybės savybėms tirti	8
2. Komunikacinių ir organizacinių polinkių ir gebėjimų vertinimas	14
3. Nerimo lygio nustatymas (Č. Spilbergerio apklausa).....	22
4. Asmenybės tyrimas modifikuotu B formos FPJ klausimynu (daugiaprofilė asmenybės apklausa).....	29
5. Apklausa nervų sistemos jaudinimo, slopinimo ir kaitos procesams tirti (J. Strelau testas).....	43
6. Laimėjimų poreikio vertinimas.....	52
7. Aspiracijų lygio ir motyvų struktūros tyrimas.....	56
8. Asmenybės kryptingumo nustatymas.....	65
9. Charakterologinė K. Leonhardo apklausa.....	74
10. Asmenybės analizės ir savianalizės skalė.....	84
11. Empatijos tyrimas.....	87
12. M. M. Rokičiaus vertybinių orientacijų tyrimo metodika.....	92
13. Depresijos lygio nustatymas (Depresijos skalė).....	96
14. Nerimo ir depresijos būsenų nustatymas.....	99
15. Asmenybės savęs vertinimo metodika.....	103
16. Subjektyvaus vienišumo jausmo lygmens nustatymas.....	107
17. R. B. Katelio testas (16PF apklausa).....	109
18. Asmenybės charakterio akcentuacijos, nervinis ir psichinis nestabilumas.....	134
19. Asmenybės tipo ir profesinio kryptingumo ryšys (D•. Holando apklausa).....	155
20. Pažintinių interesų tyrimas, padedantis spręsti profesinio orientavimo uždavinius.....	170
21. Asmenybės profesinio kryptingumo nustatymas.....	181
22. Profesinė motyvacija.....	189
23. Pasirengimas pirminei profesinei konsultacijai	196
24. Asmenybės tyrimas biografiniu metodu.....	202

25. Grupės sociopsichologinio klimato tyrimas.....	210
26. Psichologinio grupės klimato tyrimas.....	220
27. Apklausa bendravimo gebėjimams nustatyti.....	222
28. Testas lyderio savybėms išaiškinti.....	226
29. Apklausa vadovo darbo stiliui nustatyti.....	232
30. Vadovo asmenybės psichologinės charakteristikos ekspertinis vertinimas.....	239
31. Testas „Vadybos stilius“.....	247
32. Tyrimas „Karininko savybės ir vertybės“.....	250
33. Apklausa jaunimui aktualiais klausimais.....	259
34. Tyrimas „Moteris kariuomenėje“.....	264
35. Intelkto (loginio mąstymo) testas.....	268

PRATARMĖ

Prasidėjus trečiajam tūkstantmečiui žmogus nori vis geriau pažinti ne tik išorinį pasaulį, bet ir save patį. Gyvenimas sudėtingame ir dinamiškame XXI amžiuje reikalauja gebėjimo peržengti regimybės ribas, atverti žmogaus psichikos gelmes. Vis labiau įsitvirtina nuostata, kad žmogiškasis veiksnys, t. y. individo intelektualinės, emocinės, asmenybės savybės, profesinė bei socialinė kompetencija vaidina labai svarbų vaidmenį, netgi lemia jo sėkmę arba nesėkmę konkrečioje gyvenimo situacijoje ar profesinėje veikloje. Todėl žmonės nori žinoti savo galimybes, jų dėmesį patraukia tiek jų pačių, tiek kitų žmonių vidinio gyvenimo ypatumai, individualybė. Geriau pažinti save ir kitus padeda įvairios psichodiagnostinės procedūros, tarp jų ir psichologinis testavimas.

Pastaruoju metu psichologinis testavimas vis plačiau taikomas įvairiose visuomenės gyvenimo ir veiklos srityse, jis tapo akademinį ir profesinių gebėjimų vertinimo dalimi. Testai, klausimynai, anketos bei kitos psichologinės procedūros leidžia palyginti greitai ir tiksliai nustatyti, kokiomis savybėmis pasižymi individas ar žmonių grupė. Psichologinio tyrimo procedūrų metu gautos žinios ne tik padeda suprasti, kas jau įvyko tiriamojo gyvenime, bet ir numatyti galimas asmenybės raidos perspektyvas, lengviau įveikti įvairias kliūtis, kurios gali kilti siekiant užsibrėžto tikslo.

Psichologinis testavimas plačiai taikomas personalo atrankos ir paskirstymo srityje. Daugelis profesijų reikalauja tam tikrų psichinių asmenybės savybių. Ne visas asmenybės savybes galima lengvai koreguoti, tobulinti, ne visus trūkumus įmanoma įveikti. Todėl egzistuoja tam tikri profesinės veiklos apribojimai. Psichologinis testavimas padeda laiku pastebėti ir išaiškinti tam tikras savybes, kurios gali būti kliūtis siekiant vienos ar kitos profesijos, ir kartu išvengti nereikalingų išlaidų mokymuisi, galimų nesėkmių ar asmeninio gyvenimo problemų dėl neteisingai pasirinktos profesijos. Testavimas padeda ne tik nustatyti profesinį asmenybės kryptingumą ir tinkamumą, bet ir numatyti žmogaus galimybes, jo profesinio tobulėjimo perspektyvas.

Dideles testavimo galimybes atveria psichologinio konsultavimo praktika. Konsultuojantis psichologas gvildena daug asmenybės gyvenimo ir veiklos aspektų. Pokalbių temos gali būti labai įvairios: emocinės būsenos, sunkumai priimant sprendimus, profesinės veiklos ar asmeninio gyvenimo nesėkmės, santykiai su kitais žmonėmis ir kita. Visais šiais atvejais vienokie ar

kitokie testai gali padėti geriau pažinti konsultuojamą žmogų, suprasti jo problemas, rasti tinkamiausią sprendimą. Testų rezultatai labai naudingi ir pačiam besikonsultuojančiajam, nes leidžia geriau pažinti save, keisti savo asmenybę ir elgesį.

Gerai žinoma, kad kvalifikuotai ir profesionaliai tirti asmenybės savybes, įvertinti testų rezultatus gali tik psichologai ar psichodiagnostikos specialistai. Tačiau ir nebūdami psichodiagnostikos profesionalais, save ir kitus geriau pažinti stengiasi daugelis iš mūsų. Tai ypač svarbu tiems, kurie savo profesinėje veikloje nuolat bendrauja su žmonėmis ar jiems vadovauja (įmonių ir organizacijų vadovams, personalo vadybos specialistams, socialiniams ir aptarnavimo sferos, viešųjų ryšių, reklamos, sveikatos apsaugos darbuotojams), taip pat tiems, kam patikėtas jaunimo mokymas ir ugdymas (pedagogams, karininkams). Tik gerai pažįstant ugdytinius galima tikėtis mokymo ir auklėjimo sėkmės.

Siekdami daugiau sužinoti apie save ir kitus, norėdami pažinti savo ir kitų žmonių psichologines ypatybes, neretai griebiamės psichologinių testų, nors ir nesame specialiai pasirengę jais naudotis. Rasti įvairių testų nesunku, nes daug jų skelbiama populiariojoje spaudoje, nemažai leidžiama specialių testų rinkinių. Deja, daugelis jų stokoja teorinio ir metodinio pagrįstumo, neretai yra skirti tiktai pramogai. Tačiau psichologiniai testai ir toliau bus spausdinami, todėl manome, kad reikėtų skelbti labiau teoriškai pagrįstus bei geriau metodiškai parengtus testus, mokyti jais naudotis.

Šis anketų, klausimynų ir testų rinkinys skirtas ne psichologams profesionalams ar psichodiagnostikos specialistams. Jis parengtas kaip mokomoji priemonė Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos kariūnų praktikos darbams. Manome, kad labai svarbu, jog studijuojantieji psichologiją įgytų ne tik teorinių žinių, bet ir sugebėtų praktiškai naudotis psichologinio testavimo metodais konkrečioms asmenybės ar grupės savybėms nustatyti.

Rinkinys skiriamas asmenybės psichologiniams tipams, profesiniam kryptingumui, aspiracijų lygiui ir motyvų struktūrai, organizaciniais ir komunikaciniais gebėjimams, lyderio ir kitoms asmenybės savybėms, vadybos stiliui bei grupės psichologiniam klimatui tirti.

Rinkinio leidėjai primena, kad testų rezultatų nederėtų pervertinti, interpretuoti dogmatiškai, tarsi tai būtų galutiniai ir neatšaukiami nuosprendžiai. Kiekvienas žmogus, kiekviena profesija yra unikalūs, dinamiški dalykai. Nereikia pamiršti, kad žmogus savo pastangomis ir darbu gali gerokai padidinti savo galimybes ir nepaisydamas individualių asmenybės trūkumų pasiekti išpuodingų laimėjimų.

Rinkinio sudarytojas už pagalbą rengiant leidinį spaudai dėkoja knygos

atsakingajai redaktorei docentei dr. kpt. Audronei Petrauskaitei, recenzentams – profesoriui habil. dr. Algirdui A. Ubaliui ir docentui dr. Juozui Banioniui, Lietuvos karo akademijos Redakcinio skyriaus vedėjui dr. Vytautui Tininiui, redaktorei Nijolei Andriušienei, Humanitarinių mokslų katedros metodinio kabineto vedėjai Rasai Gedminienei, studijas jau baigusiams ar tębestudijuojantiems Akademijos auklėtiniams: Aliui Adžigauskui, Mindaugui Bartkui, Aurimui Bielskui, Edgarui Biliūnui, Viktorui Buivai, Medartui Dabašauskui, Sauliui Druskiui, Mariui Eigminui, Viliui Ertmonui, Mindaugui Giedraičiui, Donatui Girniui, Gintui Gumbriui, Andriui Guraliui, Aurimui Guščui, Kristinai Jakimavičiūtei, Linui Janauskui, Dariui Juršiui, Erikui Kaukui, Andriui Konovalovui, Donatui Martišauskui, Tadi Mockevičiui, Vitalijui Murnikovui, Giedriui Pargaliauskui, Andriui Radevičiui, Dariui Raštučiui, Dariui Rubliauskui, Elvinui Servai, Romanui Songailai, Eimantui Šabonui, Robertui Šiušai, Nerijui Tamošaičiui, Justui Turauskui, Arūnui Vaišvilai, Vytautui Vyšniauskui, Šarūnui Žagarui, Aistei Žeromskytei, Aistei Žvilaitytei ir kitiems.

Rinkinys parengtas remiantis šiais šaltiniais:

Eysenck H. J. Sužinok savo IQ. – V., 2001.

Kuzmickas B., Astra L. Šiuolaikinė lietuvių tautinė savimonė. – V., 1998.
Vertybės permainų metas. – V., 1999.

Карелин А. А. (Ред.) Психологические тесты. Часть I и II. – М., 2000.

Крылов А. И., Маничев С. А. (Ред.) Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии. – С.-П., 2000.

Кудряшов Ф. Ф. (Ред.) Лучшие психологические тесты для профотбора и профконсультации. – Петрозаводск, 1992.

Психология: биографический словарь. – С.-П., 1999.

Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога. Книга 1 и 2. – М., 2001.

Словарь практического психолога. – Минск, 1998.

1. <http://psychology.net.ru/articles/content/20010319001448.html>

2. <http://www.exist.hl.ru/test/holland.html>

3. <http://www.exist.hl.ru/cgi-bin/opros.cgi> ir kt.

1. H. AIZENKO TESTAS ASMENYBĖS SAVYBĖMS TIRTI

Šiuo testu nustatomas asmenybės ekstravertiškumas (atvirumas) ir introvertiškumas (uždarumas), nervų sistemos dirglumas (nepastovumas) ir stabilumas (pusiausvyra), temperamento tipas ir sąžiningumas („Melo testas“).

Priemonės: H. Aizenko (Eysenck) testo klausimai (1.1 priedas) ir atsakymų lapas (1.2 priedas).

1. Norėdami sužinoti, koks yra Jūsų tiriamasis – ekstravertas ar introvertas, peržiūrėkite atsakymus į 1, 3, 8, 10, 13, 17, 22, 25, 27, 39, 44, 46, 49, 53, 56 klausimus. Suskaičiuokite, kiek kartų čia atsakyta „taip“, ir pasižymėkite gautą skaičių. Toliau žiūrėkite, kiek kartų atsakyta „ne“ į 5, 15, 20, 29, 32, 34, 37, 41 ir 51 klausimus.

Susumuokite, kiek iš viso atsakyta „taip“ ir „ne“. Jeigu bendra suma bus lygi 10–12 balų, tiriamasis nėra nei ekstravertas, nei introvertas. Jį galima laikyti ambivertu. Jei suma 9–11 balų – tiriamasis potencialus introvertas, jei 5–8 – introvertas, jei 0–4 – ryškus introvertas. Tiriamasis, surinkęs 13–15 balų, laikytinas potencialiu ekstravertu, 16–20 balų – ekstravertu, daugiau kaip 20 balų – ryškiu ekstravertu.

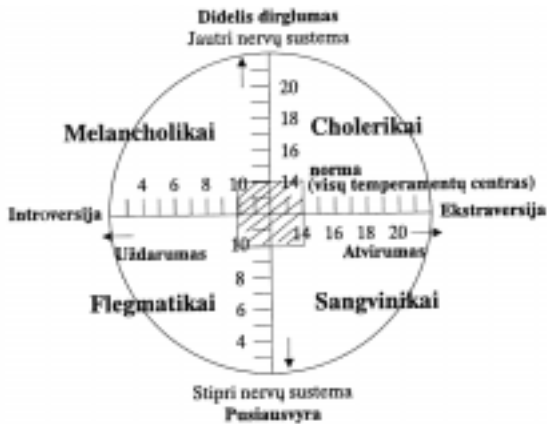
2. Nervų sistemos jautrumą nustatyti galima žinant, kiek kartų atsakyta „taip“ į 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 35, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 52, 55, 57 klausimus.

Jeigu gavote 10–12 balų, Jūsų tiriamasis nei labai dirglus, nei labai pastovus, jei 13–18 – tiriamojo dirglumas padidėjęs, 19 ir daugiau – tiriamasis labai dirglus. Jeigu gavote 5–9 balus, tiriamojo dirglumas mažas, jeigu mažiau nei 5 balus – labai mažas.

3. „Melo testas“. Nors ši testą sudarė specialistas, tačiau ir jo rezultatai gali būti netikslūs, jeigu tiriamasis meluoja. Ar jis į klausimus atsakė sąžiningai, pamatysime suskaičiavę, kiek kartų atsakė „taip“ į 6, 24, 36 klausimus ir „ne“ į 12, 18, 30, 42, 48, 54 klausimus. Jeigu susumavę gausime 4 balus (ar mažiau) – tai norma, kuri rodo tik tam tikrą polinkį prisitaikyti (patikti aplinkiniams). Daugiau nei 4 balai reiškia, kad atsakymai nenuoširdūs.

4. Jeigu tiriamasis sąžiningai atsakė į klausimus, galite sužinoti ir jo temperamentą (1 pav.).

1 pav. Schema temperamentui, introversijai, ekstraversijai, psichikos dirglumui ir pusiausvyrai nustatyti

H. AIZENKO TESTO ASMENYBĖS SAVYBĖMS TIRTI KLAUSIMYNAS

Į šio testo klausimus atsakykite ilgai svarstydami – iš karto „taip“ arba „ne“. Savo atsakymus pažymėkite atsakymų lape.

1. Ar da•nai trokštate naujų išpūdžių, kurie Jus išjudintų, sujaudintų?
2. Ar dažnai prireikia draugų, kurie padėtų apsispręsti, paskatintų ar paguostų?
3. Ar Jūs nerūpestingas žmogus?
4. Ar Jums neatrodo, kad labai sunkiai sakote „ne“?
5. Ar susimąstote prieš ką nors nutardamas?
6. Ar visada padarote tai, ką pažadate (net jeigu Jums ir neparanku tesėti pažadą)?
7. Ar dažnai Jūsų nuotaika greit sugenda, o paskui vėl staiga tampa pakili?
8. Ar tiesa, kad Jūs veikiate ir kalbate greitai, nesusimąstydamas?
9. Ar dažnai jaučiatės nelaimingas, nors tam nėra svarbių priežasčių?
10. Ar beveik viską galite padaryti susilažinęs?
11. Ar sutrinkate, susigėstate ir pasijuntate nedrąsiai, kai norite prakalbinti simpatingą nepažįstamą žmogų?
12. Ar pasitaiko prarasti savitvardą, supykti?
13. Ar da•nai veikiate pagautas trumpalaikio impulso?
14. Ar dažnai nerimaujate dėl to, kad pasakėte ką nors netinkamo?
15. Ar tiesa, kad skaityti knygą Jums maloniau negu bendrauti su žmonėmis?
16. Ar Jus lengva įskaudinti?
17. Ar mėgstate ir dažnai lankotės įvairiose draugijose, kompanijose?
18. Ar pasitaiko minčių, kurias norite nuslėpti nuo kitų?
19. Ar tiesa, jog kartais būnate toks energingas, kad bemat nuveikiate ką suplanavęs, o retkarčiais – visai vangus?
20. Ar manote, jog geriau turėti mažiau draugų, užtat labai artimų?
21. Ar da•nai svajojate?
22. Ar tiesa, kad kai ant Jūsų rėkia, atsakote tuo pačiu?
23. Ar dažnai jaučiatės kaltas?
24. Ar visi Jūsų įpročiai geri ir reikalingi?

25. Ar mokate atsipalaiduoti ir iš širdies linksmintis kompanijoje?
26. Ar Jūs save laikote jautriu ir lengvai užsiplieskiančiu žmogumi?
27. Ar kiti Jus laiko linksmu ir guviu?
28. Ar dažnai, nuveikęs ką nors svarbaus, jaučiate, kad galėjote viską atlikti geriau?
29. Ar būdamas tarp žmonių Jūs linkęs patylėti?
30. Ar Jūs kartais perpasakojate gaudus?
31. Ar būna taip, kad įkyrios mintys lenda Jums į galvą ir trukdo užmigti?
32. Ar tiesa, kad, norėdamas ką nors sužinoti, ieškote knygų, bet nieko neklausinėjate?
33. Ar Jus vargina sustiprėjęs širdies plakimas?
34. Ar Jums patinka darbas, kuriam reikia susitelkti, ilgalaikio dėmesio?
35. Ar Jums pasitaiko drebulio priepuolių?
36. Ar visuomet mokėtumėte už transportą, jei nebijotumėte patikrinimo?
37. Ar Jums nemalonu būti su žmonėmis, kurie šaiposi vienas iš kito?
38. Ar Jūs lengvai susierzinate?
39. Ar Jums patinka darbas, reikalaujantis greitos orientacijos ir veiklos?
40. Ar jaudinatės dėl nemalonių dalykų, kurie galėtų įvykti ateityje?
41. Ar Jūs mėgstate rizikuoti, pavyzdžiui, vairuodami viršyti leistiną greitį?
42. Ar Jums pasitaiko vėluoti į pasimatymą ar darbą?
43. Ar dažnai sapnuojate košmarus?
44. Ar tiesa, kad Jūs taip mėgstate bendrauti, jog niekada nepraleidžiate progos pasikalbėti su nepažįstamu žmogumi?
45. Ar Jus vargina kokie nors skausmai?
46. Ar jaustumėtės nelaimingas, jeigu ilgą laiką negalėtumėte iki valios bendrauti su žmonėmis?
47. Ar pavadintumėte save nervingu žmogumi?
48. Ar tarp Jūsų pažįstamų yra žmonių, kurie Jums tikrai nepatinka?
49. Ar galite pasakyti, jog pasitikite savo jėgomis?
50. Ar lengvai išsikeičiate, kai kiti parodo Jūsų darbo klaidas arba paminėti netinkamus Jūsų poelgius?
51. Ar manote, jog vakarėlyje sunku gerai pailsėti?
52. Ar Jums atrodo, kad esate blogesnis už kitus?
53. Ar sugebate išjudinti gana nuobodžią draugiją?
54. Ar Jums pasitaiko kalbėti apie dalykus, kurių neišmanote?
55. Ar Jūsų sveikata Jums kelia susirūpinimą?
56. Ar mėgstate šaipytis iš kitų?
57. Ar Jus vargina nemiga?

H. AIZENKO TESTO ASMENYBĒS SAVYBĒMS TIRTI ATSAKYMŪ LAPAS

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasē, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Pastaba. Pasirinkto atsakymo grafaž pažymēkite pliusu (+).

Klausimo nr.	Atsakymas		Klausimo nr.	Atsakymas	
	Taip	Ne		Taip	Ne
1			21		
2			22		
3			23		
4			24		
5			25		
6			26		
7			27		
8			28		
9			29		
10			30		
11			31		
12			32		
13			33		
14			34		
15			35		
16			36		
17			37		
18			38		
19			39		
20			40		

Klausimo nr.	Atsakymas		Klausimo nr.	Atsakymas	
	Taip	Ne		Taip	Ne
41			50		
42			51		
43			52		
44			53		
45			54		
46			55		
47			56		
48			57		
49					

2. KOMUNIKACINIŲ IR ORGANIZACINIŲ POLINKIŲ IR GEBĖJIMŲ VERTINIMAS

Įvadinės pastabos. Siekiant nustatyti potencialias asmenybės galimybes ir jos gebėjimus per pirminę profesinę konsultaciją, reikia kruopščiai išanalizuoti tiriamojo anketų duomenis, nusakančius jo mokymosi rezultatus, patirtį ir laimėjimus užklausinėje ir užmokyklinėje veikloje, taip pat panaudoti anketą, įvertinančią komunikacinius ir organizacinius polinkius ir gebėjimus (KOPG), kurią pasiūlė B. A. Fedorišinas.

Komunikabilumas kaip charakterio bruožas ugdomas bendraujant, jis tampa svarbia elgesio savybe, sudaro prielaidas formuotiis tokioms asmenybės savybėms kaip polinkis bendrauti, domėtis žmonėmis, socialinis suvokimas, mąstymas, empatija. Visos šios savybės yra būtinos dirbant profesinėje srityje „žmogus–žmogui“, taip pat kitose srityse, kur darbas susijęs su vadovavimu ir bendravimu. Ne mažiau būtini ir organizaciniai polinkiai, kurie pasireiškia gebėjimu savarankiškai priimti sprendimus ypač sudėtingose situacijose, iniciatyvumu bendraujant, veikiant, planuojant.

Tyrimo tikslas – įvertinti komunikacinius ir organizacinius tiriamųjų polinkius ir gebėjimus.

Priemonės: klausimynas (KOPG) ir atsakymų lapas (2.1 ir 2.2 priedai).

Darbo tvarka. Tyrimą galima atlikti individualiai arba grupėmis. Testuojamiesiems duodami atsakymų blankai ir perskaitoma instrukcija: „Jums reikia atsakyti į visus pateiktus klausimus. Atsakinėkite laisvai, nesivaržydami. Jei Jūsų atsakymas į klausimą teigiamas (Jūs sutinkate), atsakymų lapo atitinkamame langelyje rašykite pliusą, jeigu atsakymas neigiamas (Jūs nesutinkate) – minusą. Stebėkite, kad klausimo ir atsakymų lapo langelio numeriai sutaptų. Atsižvelkite į tai, kad klausimai yra bendro pobūdžio ir gali neturėti visų būtinų smulkmenų. Todėl įsivaizduokite tipiškas situacijas ir negalvokite apie smulkmenas. Neverta daug laiko skirti svarstymams, atsakykite greitai. Galbūt į visus klausimus Jums bus sunku atsakyti. Tada pasistenkite nurodyti tą atsakymą, kuris, Jūsų nuomone, yra tinkamiausias. Atsakyda-

mi į bet kuri klausimą, atkreipkite dėmesį į jo pirmuosius žodžius. Jūsų atsakymas turi būti su jais susijęs. Atsakydami į klausimus nesistenkite padaryti malonaus išpūdžio. Mums reikalingas ne konkretus atsakymas, o atsakymų į klausimus balų suma“.

Rezultatų apdorojimas.

1. Pirmiausia reikia palyginti testuojamojo atsakymus su vertinimo lentele (2.3 priedas) ir suskaičiuoti sutapimus (nustatyti sutapimų skaičių) atskirai pagal komunikacinius ir organizacinius polinkius ir gebėjimus.
2. Po to reikia nustatyti komunikacinių (K_k) ir organizacinių (K_o) polinkių ir gebėjimų koeficientą, kurį išreiškia komunikacinių (K_x) ir organizacinių (O_x) polinkių ir gebėjimų sutapimų skaičiaus santykis su galimu maksimaliu sutapimų skaičiumi (20) pagal formules:

$$K_k = \frac{K_x}{20} \quad \text{ir} \quad K_o = \frac{O_x}{20}$$

Kad būtų galima atlikti kokybinį rezultatų vertinimą, reikia gautus koeficientus palyginti su 2.1 lentelėje pateikiamais rezultatais ir galutinai juos įvertinti nuo 1 iki 5 balų (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

K_k	K_o	Vertinimo skalė (balais)
0,10–0,45	0,20–0,55	1
0,45–0,55	0,56–0,65	2
0,56–0,65	0,66–0,70	3
0,66–0,75	0,71–0,80	4
0,75–1,00	0,81–1,00	5

Analizuojant gautus rezultatus, būtina atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

1. Testuojamieji, gavę 1 balą, pasižymi žemo lygio komunikaciniais ir organizaciniais polinkiais ir gebėjimais.

2. Testuojamiesiems, gavusiems 2 balus, būdingi žemesnio nei vidutinio lygio komunikaciniai ir organizaciniai polinkiai ir gebėjimai. Jie nesistengia bendrauti, nepažįstamų žmonių draugijoje, naujame kolektyve jaučiasi suvaržyti, linkę praleisti laiką vienumoje, riboja pažintis, turi sunkumų bendraudami su žmonėmis ir pasirodydami prieš auditoriją, blogai orientuojasi nežinomoje situacijoje, nesugeba apginti savo nuomonės, sunkiai išgyvena skriaudas, neiniciatyvūs, abejingi visuomeninei veiklai, daugelyje situacijų nelinkę priimti asmeniškų sprendimų.
3. Testuojamiesiems, įvertintiems 3 balais, būdingi vidutinio lygio komunikaciniai ir organizaciniai polinkiai ir gebėjimai. Jie linkę užmegzti ir palaikyti kontaktus su žmonėmis, neribuoja savo pažįstamų rato, apgina savo nuomonę, planuoja savo darbą, bet jų komunikaciniai ir organizaciniai polinkiai nėra pastovūs. Šią tiriamųjų grupę reikia toliau nuosekliai ir planingai auklėti formuojant ir ugdamant komunikacinius ir organizacinius polinkius.
4. Testuojamieji, gavę 4 balus, priskiriami grupei, pasižyminčiai aukšto lygio komunikaciniais ir organizaciniais polinkiais ir gebėjimais. Jie nesutrinka naujoje aplinkoje, greitai susiranda draugų, nuolat siekia plėsti savo pažįstamų ratą, dalyvauja visuomeninėje veikloje, padeda artimiesiems, draugams, rodo iniciatyvą bendraudami, mielai dalyvauja organizuojant visuomeninius renginius, sudėtingoje situacijoje geba priimti savarankiškus sprendimus. Visa tai jie daro neverčiami, skatinami vidinio poreikio.
5. Testuojamieji, įvertinti 5 balais, pasižymi labai aukšto lygio komunikaciniais ir organizaciniais polinkiais ir gebėjimais. Jie jaučia komunikacinės ir organizacinės veiklos poreikį ir aktyviai jos siekia, greitai orientuojasi sudėtingose situacijose, laisvai jaučiasi naujame kolektyve, yra iniciatyvūs, nori, vykdydami atsakingas užduotis ar susiklosčius sudėtingai situacijai, priimti savarankiškus sprendimus, apgina savo nuomonę ir pasiekia, kad jai pritartų draugai, gali pagyvinti nepažįstamą kompaniją, mėgsta organizuoti visokius žaidimus, renginius, atkaklūs veikloje, kuri juos traukia. Jie patys ieško tokios srities, kuri patenkintų jų komunikacinės ir organizacinės veiklos poreikį.

Kontroliniai klausimai

1. Kokią reikšmę turi komunikaciniai ir organizaciniai polinkiai ir gebėjimai pasirenkant profesinės veiklos formas?
2. Kaip galima nustatyti komunikacinius ir organizacinius polinkius?

KOPG KLAUSIMYNAS

1. Ar turite daug draugų, su kuriais nuolat bendraujate?
2. Ar dažnai Jums pavyksta įtikinti savo draugus, patraukti juos į savopuse?
3. Ar ilgai jaučiate nuoskaudą, patirtą iš kurio nors savo draugo?
4. Ar Jūs visada sutrinkate kritinėse situacijose?
5. Ar Jūs linkę į vis naujas pažintis su įvairiais žmonėmis?
6. Ar Jums patinka visuomeninė veikla?
7. Ar tiesa, kad Jūs labiau mėgstate skaityti knygas ar ką nors įdomaus veikti, negu bendrauti su žmonėmis?
8. Ar lengvai atsisakote savo ketinimų, jeigu atsiranda kokios nors kliūtys juos įgyvendinant?
9. Ar lengvai bendraujate su gerokai už save vyresniais žmonėmis?
10. Ar Jums patinka organizuoti įvairius žaidimus ir pramogas sau ir savo draugams?
11. Ar Jums sunku išitraukti į naują, Jums nepažįstamų žmonių kompaniją?
12. Ar Jūs dažnai kitai dienai atidedate darbus, kuriuos turėtume atlikti šiandien?
13. Ar Jūs lengvai užmezgate kontaktą, bendraujate su nepažįstamais žmonėmis?
14. Ar dedate daug pastangų, kad Jūsų draugai veiktų pagal Jūsų sumanymus?
15. Ar Jums sunku pritapti prie naujo kolektyvo?
16. Ar tiesa, kad nesipykstate su draugais, kai jie neįvykdo savo įsipareigojimų, netesi pažadų?
17. Ar pasitaikius progai Jūs siekiate susipažinti su nauju žmogumi, pasikalbėti su juo?
18. Ar tvarkant svarbius reikalus Jūs dažnai imatės iniciatyvos?
19. Ar Jus erzina Jus supantys žmonės, ar Jums norisi pabūti vienam?
20. Ar tiesa, kad sutrinkate, blogai orientuojatės Jums neįprastoje, nežinomoje situacijoje?
21. Ar Jums patinka visą laiką būti tarp žmonių?
22. Ar Jūs susinervinate, netgi susierzinate, jeigu nepavyksta užbaigti pradėto darbo?
23. Ar jaučiatės nepatogiai arba drovitės, jei tenka parodyti iniciatyvą, kad susipažintumėte su nepažįstamu žmogumi?

24. Ar tiesa, kad Jūs pavargstate nuo dažno bendravimo su draugais?
25. Ar Jūs mėgstate dalyvauti kolektyviniuose žaidimuose?
26. Ar dažnai rodote iniciatyvą sprendžiant klausimus, susijusius su Jūsų draugų interesais?
27. Ar tiesa, kad jaučiatės nedrąsiai tarp mažai Jums pažįstamų žmonių?
28. Ar tiesa, kad Jūs retai stengiatės įrodyti savo teisumą?
29. Ar manote, kad Jums nereikia ypatingų pastangų, kad pagyventumėte mažai Jums pažįstamą kompaniją?
30. Ar Jūs dalyvaujate mokyklos visuomeninėje veikloje?
31. Ar stengiatės riboti savo pažįstamų ratą?
32. Ar tiesa, kad nesistengiate apginti savo nuomonės ar sprendimo, jeigu jų nepalaiko Jūsų draugai?
33. Ar nesivaržote patekę į Jums nepažįstamą kompaniją?
34. Ar mielai Jūs imatės organizuoti įvairius renginius savo draugams?
35. Ar tiesa, kad Jūs nesijaučiate pakankamai drąsūs ir ramūs, kai reikia kalbėti didelei žmonių grupei?
36. Ar dažnai Jūs vėluojate į dalykinius susitikimus, pasimatymus?
37. Ar tiesa, kad Jūs turite daug draugų?
38. Ar dažnai Jūs atsiduriate savo draugų dėmesio centre?
39. Ar dažnai Jūs būnate sumišę, jaučiatės nesmagiai, bendraudami su mažai pažįstamais žmonėmis?
40. Ar tiesa, kad Jūs stokojate pasitikėjimo savimi būdami didelėje savo draugų grupėje?

KOPG ATSAKYMŲ LAPAS

Instrukcija. Jums reikia atsakyti į visus pateiktus klausimus. Atsakykite laisvai, nesivaržydami. Jei Jūsų atsakymas į klausimą teigiamas (Jūs sutinkate), atsakymų lapo atitinkamame langelyje parašykite pliusą, jeigu atsakymas neigiamas (Jūs nesutinkate) – rašykite minusą. Stebėkite, kad klausimo ir atsakymų lapo langelio numeriai sutaptų. Atsižvelkite į tai, kad klausimai yra bendro pobūdžio ir gali neturėti visų būtinų smulkmenų. Todėl įsivaizduokite tipiškas situacijas ir negalvokite apie smulkmenas. Neverta daug laiko skirti svarstymams, atsakykite greitai. Galbūt į visus klausimus Jums bus sunku atsakyti. Tada pasistenkite rašyti tą atsakymą, kuris, Jūsų nuomone, yra tinkamiausias. Atsakydami į bet kurį klausimą, atkreipkite dėmesį į jo pirmuosius žodžius. Jūsų atsakymas turi būti su jais susijęs. Atsakydami į klausimus nesistenkite padaryti malonaus išpūdžio. Mums reikalingas ne konkretus atsakymas, o atsakymų į klausimus balų suma.

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40

KOPG VERTINIMO LENTELĖ

POLINKIAI IR GEBĖJIMAI	ATSAKYMAI	
	TEIGIAMAI	NEIGIAMAI
KOMUNIKACINIAI	1 stulpelio klausimai	3 stulpelio klausimai
ORGANIZACINIAI	2 stulpelio klausimai	4 stulpelio klausimai

3. NERIMO LYGIO NUSTATYMAS (Č. Spilbergerio apklausa)

Įvadinės pastabos. Įvertinti nerimo, kaip asmenybės savybės, lygį labai svarbu, nes šis veiksnys daro nemažą įtaką subjekto elgsenai. Tam tikras nerimo lygis – natūrali ir būtina aktyvios, veiklios asmenybės savybė. Kiekvieno žmogaus nerimo būseną turi savo optimalų, arba pageidaujamą, lygį. Tai vadinama naudingą nerimu. Žmogaus savęs vertinimas šiuo požiūriu yra svarbus savikontrolės ir saviuoklos komponentas.

Vidinis nerimas – tai pastovi individo savybė, atspindinti subjekto požiūrį į grėsmę, pavojų, jo polinkis daugelį situacijų laikyti grėsmingomis ir atitinkamai į tai reaguoti. Vidinis asmenybės nerimas stiprėja, kai žmogų veikia tam tikri veiksniai, kuriuos jis laiko pavojingais savo prestižui, savęs vertinimui, savigarbai.

Situacinis, arba reaktyvinis, nerimas – tai subjekto išgyvenamos neigiamos emocijos: įtampa, nerimas, susirūpinimas, nervingumas. Šias būsenas sukelia asmenybės emocinė reakcija stresinėse situacijose. Jos gali būti įvairaus intensyvumo ir dinamiškos (laikui bėgant kisti).

Asmenybės, kurių nerimo lygis aukštas (labai nerimastingos), linkusios daugelį situacijų laikyti grėsmingomis savęs vertinimui ir gyvybiniams interesams. Todėl jos į, jų nuomone, grėsmingą situaciją reaguoja labai nerimastingai. Jeigu psichologinis testas parodo aukštą tiriamojo nerimo lygį, galima daryti prielaidą, kad daugelis įvairių situacijų, ypač tos, kurios yra susijusios su jo kompetencija ir prestižu, sukels didelį nerimą.

Daugelis žinomų nerimo tyrimo metodikų padeda nustatyti tik asmenybės vidinį nerimą arba nerimastingą būseną. Tik Č. Spilbergeris (C. Spielberger) pasiūlė metodiką, leidžiančią diferencijuotai tirti nerimą kaip asmenybės savybę ir kaip būseną.

Tyrimo tikslas – įvertinti vidinio ir situacinio nerimo lygį.

Priemonės: Č. Spilbergerio savęs vertinimo anketa (skalė), kurioje pateikta instrukcija ir 40 teiginių (iš jų 20 skirti situacinio nerimo lygiui (SN) nustatyti ir 20 – vidiniam nerimui (VN) įvertinti) (3.1 priedas), apklausos raktas (3.2 priedas).

Darbo tvarka. Tyrimą galima atlikti tiek individualiai, tiek grupėmis. Eksperimentatorius siūlo tiriamiesiems atsakyti į klausimus atsižvelgiant į apklausos lape pateiktą instrukciją, kurioje primenama, kad tiriamieji turi dirbti savarankiškai. Prie kiekvieno klausimo (teiginio) pateikti keturi galimi atsakymai. Tiriamieji turi pasirinkti tą, kuris labiausiai atitinka jų būseną. Atsakymai parodys nerimo intensyvumo lygį.

Rezultatų aptarimas.

1. Naudojant apklausos raktą nustatomas situacinio ir asmenybės vidinio nerimo lygis.
2. Atsižvelgiant į nerimo įvertinimo rodiklį parengiamos rekomendacijos tiriamojo elgesiui koreguoti.
3. Palyginami vidutiniai SN ir VN rodikliai atsižvelgiant, pavyzdžiui, į tiriamųjų lytį.

Analizuojant savęs vertinimo rezultatus, reikia atsižvelgti į tai, kad kiekvienas rodiklis, esantis lentelėse, gali siekti nuo 20 iki 80 balų. Taigi kuo didesnis Jūsų galutinis rodiklis, tuo aukštesnis SN arba VN lygis. Interpretuojant rodiklius, galima pasinaudoti šiais orientaciniais nerimo lygio vertinimais:

iki 30 balų – •emas,

31–41 balas – vidutinis,

45 ir daugiau – aukštas.

Kiekvienam tiriamajam vertėtų apibendrinti tyrimo rezultatus ir parašyti išvadas, kuriose būtų įvertintas nerimo lygis ir pateiktos rekomendacijos, kaip prireikus jį koreguoti.

Asmenims, kurių nerimo lygis yra aukštas (45 ir daugiau balų), vertėtų ugdyti pasitikėjimo sėkmę jausmą. Vertinant save, jiems būtina mažiau pabrėžti reiklumą bei labai reikšmingų rezultatų siekimą ir daugiau dėmesio skirti apgalvotam veiklos įprasminimui, konkrečiam užduočių įgyvendinimo planavimui. Ir atvirkščiai, žmonių, kurių nerimo lygis žemas, aktyvumą reikia skatinti, pabrėžti veiklos motyvacinus komponentus, žadinti susidomėjimą ja, ugdyti atsakomybės jausmą sprendžiant vienus ar kitus klausimus.

Aptariant grupių rezultatus, rašomos apibendrinamosios išvados, kuriose įvertinama grupė pagal jos SN bei VN lygį, be to, išskiriami asmenys, kurių nerimo lygis yra žemas arba aukštas.

Kontroliniai klausimai

1. Ką reiškia SN bei VN?
2. Kokie veiksniai turi įtakos nerimo lygiui?
3. Kokiais būdais galima sumažinti nerimo lygį?
4. Koks yra optimalus nerimo lygis?

Č. SPILBERGERIO SAVĖS VERTINIMO ANKETA

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

SN SKALĖ

Instrukcija. Įdėmiai perskaitykite kiekvieną iš pateiktų teiginių ir lentelėje apibrėžkite prie atsakymo, kuris atitinka Jūsų būseną (savijautą) šiuo momentu, esantį skaičių.

Ilgai negalvokite atsakydami, nes teisingų ar neteisingų atsakymų nėra.

Eil. nr.	Teiginiai	Atsakymai			
		Ne, tai netiesa	Atrodo, taip	Teisingai	Visiškai teisingai
1.	Aš ramus	1	2	3	4
2.	Man niekas negresia	1	2	3	4
3.	Aš jaučiu įtampą	1	2	3	4
4.	Aš tarsi sustingęs („susikaustęs“)	1	2	3	4
5.	Aš jaučiuosi laisvai	1	2	3	4
6.	Aš nuliūdęs	1	2	3	4
7.	Mane jaudina galimos nesėkmės	1	2	3	4
8.	Aš jaučiu dvasinę ramybę	1	2	3	4
9.	Aš nerimauju	1	2	3	4
10.	Aš jaučiu vidinį pasitenkinimą	1	2	3	4
11.	Aš savim pasitikiu	1	2	3	4

12.	Aš nervinuosi, nerimauju	1	2	3	4
13.	Aš nerandu sau vietos	1	2	3	4
14.	Aš „įsitempęs“ (jaučiu įtampą)	1	2	3	4
15.	Aš nejaučiu įtampos	1	2	3	4
16.	Aš patenkintas	1	2	3	4
17.	Aš susirūpinęs	1	2	3	4
18.	Aš labai susijaudinęs, esu kaip nesavas	1	2	3	4
19.	Man linksma	1	2	3	4
20.	Man malonu	1	2	3	4

VN SKALĖ

Instrukcija. Įdėmiai perskaitykite kiekvieną iš pateiktų teiginių ir apibrėžkite skaičių, esantį prie atsakymo, kuris atitinka Jūsų būseną (savijautą) šiuo momentu.

Ilgai negalvokite atsakydami, nes teisingų ar neteisingų atsakymų nėra.

Eil. nr.	Teiginiai	Atsakymai			
		Niekada	Beveik niekada	Dažnai	Beveik visada
21.	Aš būnu pakilios nuotaikos	1	2	3	4
22.	Aš būnu nervingas, dirglus	1	2	3	4
23.	Aš galiu greitai susinervinti	1	2	3	4
24.	Aš norėčiau, kad man taip gerai sektųsi kaip ir kitiems	1	2	3	4
25.	Aš labai jaudinuosi dėl nesėkmių ir ilgai negaliu jų pamiršti	1	2	3	4
26.	Aš jaučiu jėgų antplūdį, norą dirbti	1	2	3	4
27.	Aš ramus, šaltakraujiškas ir susikaupęs	1	2	3	4
28.	Man kelia nerimą galimi sunkumai	1	2	3	4
29.	Aš per daug jaudinuosi dėl smulkmenų	1	2	3	4
30.	Aš būnu visiškai laimingas	1	2	3	4
31.	Aš viską imu giliai į širdį	1	2	3	4
32.	Man trūksta pasitikėjimo savimi	1	2	3	4
33.	Aš jaučiuosi bejėgis, kad apsiginčiau	1	2	3	4

34.	Aš stengiuosi išvengti kritinių situacijų ir sunkumų	1	2	3	4
35.	Mano nuotaika būna niūri, labai bloga	1	2	3	4
36.	Aš būnu patenkintas	1	2	3	4
37.	Visokios smulkmenos blaško ir jaudina mane	1	2	3	4
38.	Būna, kad jaučiuosi esąs nevykėlis	1	2	3	4
39.	Aš stabilus, pastovus žmogus	1	2	3	4
40.	Mane apima nerimas, kai galvoju apie savo darbus ir rūpesčius	1	2	3	4

Č. SPILBERGERIO APKLAUSOS RAKTAS

SN

VN

Eil. nr.	Atsakymai			
1.	4	3	2	1
2.	4	3	2	1
3.	1	2	3	4
4.	1	2	3	4
5.	4	3	2	1
6.	1	2	3	4
7.	1	2	3	4
8.	4	3	2	1
9.	1	2	3	4
10.	4	3	2	1
11.	4	3	2	1
12.	1	2	3	4
13.	1	2	3	4
14.	1	2	3	4
15.	4	3	2	1
16.	4	3	2	1
17.	1	2	3	4
18.	1	2	3	4
19.	4	3	2	1
20.	4	3	2	1
Σ SN =				

Eil. nr.	Atsakymai			
21.	4	3	2	1
22.	1	2	3	4
23.	1	2	3	4
24.	1	2	3	4
25.	1	2	3	4
26.	4	3	2	1
27.	4	3	2	1
28.	1	2	3	4
29.	1	2	3	4
30.	4	3	2	1
31.	1	2	3	4
32.	1	2	3	4
33.	1	2	3	4
34.	1	2	3	4
35.	1	2	3	4
36.	4	3	2	1
37.	1	2	3	4
38.	1	2	3	4
39.	4	3	2	1
40.	1	2	3	4
Σ AN =				

4. ASMENYBĖS TYRIMAS MODIFIKUOTU B FORMOS FPJ KLAUSIMYNU (daugiaprofilė asmenybės apklausa)

Įvadinės pastabos. Klausimynas FPJ skirtas taikomiesiems psichologiniams tyrimams atlikti. Sudarant jį naudotasi plačiai žinomų 16 PF, MMPJ, EPJ ir kitų klausimynų kūrimo ir taikymo patirtimi. Klausimynas FPJ leidžia nustatyti ir iširti tas asmenybės savybes ir būsenas, kurios daro didelę įtaką individo socialinei adaptacijai ir elgsenai.

Tyrimo tikslas – atlikti asmenybės savybių psichologinį tyrimą (psichodiagnostiką).

Priemonės: klausimynas ir instrukcija tiriamajam; atsakymų lapas (4.1 ir 4.2 priedai). Klausimynų ir atsakymų lapų reikia tiek, kiek yra tiriamųjų.

FPJ klausimyną sudaro 12 skalių (skirsnių). B formos klausimynas skiriasi nuo kitų tos pačios rūšies klausimynų tuo, kad jame yra dvigubai mažiau klausimų. B formos klausimyną sudaro 114 klausimų. Vienas (pirmas) klausimas neįtraukiamas nė į vieną skalę, nes yra skirtas nustatyti, ar tiriamasis sutinka dalyvauti apklausoje. I–IX klausimyno skalės yra pagrindinės, X–XII – išvestinės. Išvestinės skalės sudarytos iš pagrindinių skalių klausimų ir kartais žymimos ne skaičiais, o raidėmis **E**, **N** ir **M**.

I skalė (skirsnis) – neurotizmas. Ja nustatomas asmenybės neurotizmo (nervingumo) lygis. Dideli įverčiai rodo išreikštą asteninio tipo neurotinį sindromą ir nemažus psichosomatinius pažeidimus.

II skalė – spontaniškas agresyvumas. Ji padeda nustatyti ir įvertinti asmenybės vidinės psychopatizacijos lygį. Dideli įverčiai rodo padidėjusį psychopatizacijos, kuri sudaro prielaidas impulsyviai elgesiui, lygį.

III skalė – depresyvumas. Pagal šią skalę galima nustatyti požymius, būdingus psychopatiniam depresiniam sindromui. Dideli įverčiai rodo, kad šių požymių yra tiriamojo emociniame gyvenime, jo elgsenoje, santykiuose su savimi ir socialine aplinka.

IV skalė – dirglumas, irzlumas. Ši skalė leidžia spręsti, koks yra tiriamo-

jo emocinis stabilumas. Dideli įverčiai rodo asmenybės emocinės būsenos nestabilumą, polinkį afektuoti reaguoti.

V skalė – komunikabilumas. Ji rodo asmenybės socialinį aktyvumą, jos poreikį ir galimybes bendrauti, aktyviai dalyvauti socialiniame gyvenime. Dideli įverčiai leidžia teigti, kad asmenybė turi didelį poreikį bendrauti ir yra pasirengusi šį poreikį tenkinti.

VI skalė – santūrumas. Taikant šią skalę, vertinamas individo atsparumas stresui. Dideli įverčiai liudija atsparumą stresui, gebėjimą priešintis stresoriams, pasitikėjimą savimi, optimizmą, aktyvumą.

VII skalė – reaktyvinis agresyvumas. Ji padeda nustatyti ir įvertinti išorinės psychopatizacijos požymius. Dideli įverčiai rodo aukštą psychopatizacijos lygį, pasireiškiantį agresyviu elgesiu socialinėje aplinkoje, polinkiu dominuoti grupėje.

VIII skalė – drovumas. Skalė rodo asmenybės polinkį į stresą net ir įprastose gyvenimo situacijose pasyviai gynybiškai reaguojant. Dideli įverčiai leidžia spręsti apie asmenybės nerimastingumą, nepasitikėjimą, pažeidžiamumą, „sustingimą“, drovumą. Viso to rezultatas – bendravimo, adaptacijos, prisitaikymo prie socialinės aplinkos sunkumai.

IX skalė – atvirumas. Ji leidžia apibūdinti asmenybės santykį su socialine aplinka ir savikritiškumo lygį. Dideli įverčiai rodo siekį atvirai ir pasitikint bendrauti ir bendradarbiauti su kitais žmonėmis esant aukštam savikritiškumo lygiui. Atsakymai į klausimus, vertinami pagal šią skalę, taip pat gali padėti nustatyti, ar tiriamasis yra nuoširdus. Šiuo požiūriu jie yra panašūs į klausimus, kurie kituose klausimynuose vadinami „melo testais“.

X skalė – ekstraversija–introversija. Dideli įverčiai reiškia, kad asmenybė aiškiai yra ekstraversiška, maži – kad introversiška.

XI skalė – emocinis labilumas. Dideli įverčiai rodo emocinį asmenybės nepastovumą, kuris pasireiškia dažnais emocinės būsenos svyravimais, pokyčiais, padidėjusiu dirglumu, irzlumu, nepakankama savireguliacija. Maži įverčiai gali liudyti ne tik didelį emocinį stabilumą, bet ir savitvardą, gebėjimą save kontroliuoti.

XII skalė – maskulinizmas (vyriškumas)–feminizmas (moteriškumas). Dideli įverčiai rodo, kad asmenybės vidiniame psichiniame gyvenime vyrauja vyriškasis, maži – kad moteriškasis tipas.

Darbo tvarka. Tyrimas gali būti atliekamas individualiai arba grupėmis. Kiekvienas tiriamasis turi turėti FPJ klausimyną su instrukcija ir atsakymų lapą (4.1 ir 4.2 priedai). Tiriamuosius reikia susodinti taip, kad netrukdytų vieni kitiems. Tyrimą atliekantis psychologas privalo paaiškinti tyrimo tikslą ir darbo tvarką. Labai svarbu, kad tiriamieji susidomėję, geranoriškai ir sąžiningai atliktų užduotį, atsakytų į klausimus. Tiriamieji prašomi netrukdyti vieni kitiems,

neaptarinėti galimų atsakymų į klausimus, nesikalbėti. Paaškinęs tyrimo tikslus ir darbo tvarką, psichologas išdalija klausimynus, atsakymų lapus, prašo perskaityti tiriamajam skirtą instrukciją ir savarankiškai pradėti darbą.

Rezultatų apdorojimas. Pirmiausia reikia sutvarkyti pirminius rezultatus, surašyti juos pratybų protokolo pirminio vertinimo grafoje (41 forma). Tuo tikslu, naudojantis atsakymų lapu bei vadinamuoju raktu (4.3 priedas), suskaičiuojami kiekvienos skalės rezultatai. Kad būtų lengviau skaičiuoti, galima pasidaryti trafaretus kiekvienos skalės atsakymams tikrinti. Tam nepaudočiuose atsakymų lapuose iškarpomos skylutės tuose langeliuose, kurie atitinka kurios nors skalės atsakymus. Uždėjus trafaretą ant atsakymų lapo suskaičiuojami teigiami ir neigiami atsakymai.

Antroji rezultatų tvarkymo procedūra – pirminių rezultatų perskaičiavimas į standartinius pagal 9 balų skalę. Tai daroma naudojantis pirminių rezultatų perskaičiavimo į standartinius rezultatus lentelę (4.4 lentelė). Standartinio vertinimo rezultatai taškais pažymimi pratybų protokolo standartinio vertinimo grafose (41 forma). Po to šie taškai sujungiami. Sujungus gaunamas *asmenybės profilio grafinis vaizdas*.

Analizuojant gautus rezultatus, pirmiausia reikia pažiūrėti, koks yra atsakymas į pirmąjį klausimą. Jeigu atsakymas neigiamas, tenka pripažinti, kad tyrimas nepasisėkė ir jo rezultatų analizuoti neverta. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas, atidžiai analizuojamas asmenybės profilio grafinis vaizdas, ypatingas dėmesys kreipiamas į visus didžiausius ir mažiausius įverčius. Mažu įverčiu laikomas įvertinimas nuo 1 iki 3, vidutiniu – nuo 4 iki 6, dideliu – nuo 7 iki 9 balų. Ypač atidžiai reikia analizuoti 9-ąją skalę, nes jos atsakymai leidžia spręsti, ar ir kiti atsakymai yra patikimi.

Interpretuojant gautus rezultatus, galima daryti tam tikras išvadas ir jomis remiantis tiriamajam duoti patarimų, teikti atitinkamas rekomendacijas. Patarimai ir rekomendacijos turi būti pagrįsti išsamia atsakymų ir rezultatų analize. Reikia atsižvelgti ne tik į šio tyrimo rezultatus, bet ir į kitas tiriamojo gyvenimo ir veiklos aplinkybes, psichologines bei psichofiziologines jo ypatybes.

Kontroliniai klausimai

1. Kokios pagrindinės asmenybės savybės nustatomos FPJ klausimynu?
2. Kurios skalės atsakymai ir įverčiai liudija apklausos rezultatų patikimumą?

DAUGIAPROFILĖ ASMENYBĖS APKLAUSA FPJ (modifikuota B forma)

Instrukcija tiriamajam. Šioje apklausoje (klausimyne) yra daug įvairių teiginių. Šie teiginiai – tai klausimai Jums. Jūs turite nurodyti, ar sutinkate su šiais teiginiais, ar ne. Jeigu sutinkate, atsakykite „taip“, jei nesutinkate, atsakykite „ne“. Savo atsakymus užfiksuokite atsakymų lape, pažymėdami juos atitinkamame kvadratėlyje pliusu (kryželiu). Atsakyti būtina į visus pateiktus klausimus.

Tyrimo sėkmė priklauso nuo to, ar atidžiai yra atlikta užduotis. Savo atsakymais nederėtų stengtis padaryti kam nors gerą įspūdį, nes nė vienas atsakymas nėra vertinamas kaip geras ar blogas. Atsakydami ilgai negalvokite ir nesvarstykite. Bandykite kuo greičiau nuspręsti, kuris iš dviejų atsakymų Jums artimesnis. Jūsų neturėtų trikdyti tai, jog kai kurie klausimai galbūt yra pernelyg asmeniškai, nes tyrimas nenumato kiekvieno atsakymo analizės, o grindžiamas vienos ar kitos rūšies atsakymų skaičiumi. Be to, Jūs turite žinoti, kad individualių psichologinių tyrimų, kaip ir medicininių, rezultatai neskelbiami ir viešai neaptariami. Sėkmės darbe!

1. Aš įdėmiai perskaičiau instrukciją ir esu pasirengęs atvirai ir sąžiningai atsakyti į visus anketos klausimus.
2. Vakaraš mėgstu leisti laiką linksmoje kompanijoje (svečiuose, diskotekoje, kavinėje ir pan.).
3. Mano norui susipažinti su kuo nors visada trukdo tai, kad nesiseka surasti tinkamos temos pokalbiui.
4. Mane dažnai kamuoja galvos skausmas
5. Kartais jaučiu, kaip tvinksi mano smilkiniai ir stipriai pulsuoja kaklo srityje.
6. Aš greitai prarandu savitvardą, bet taip pat greitai ir susivaldau.
7. Būna, kad juokiuosi iš nepadoraus anekdoto.
8. Vengiu klausinėti žmonių, bet stengiuosi man reikalingą informaciją gauti kitu būdu.
9. Vengiu įeiti į kambarį, jeigu nesu įsitikinęs, jog mano pasirodymas liks nepastebėtas
10. Galiu taip supyksti, kad sudaužyčiau viską, kas tuo metu papultų po ranka.
11. Jaučiuosi nejaukiai, kai aplinkiniai kažkodėl atkreipia į mane dėmesį.

12. Kartais jaučiu, kad širdis pradeda plakti neritmingai, su pertrūkiais, arba plaka taip, kad, atrodo, tuoj „iššoks“ iš krūtinės.
13. Nemanau, kad galima būtų atleisti įžeidimus.
14. Nemanau, kad į blogį reikia atsakyti blogiu, ir niekada taip nesielgiu.
15. Kai sėdžiu, o po to staiga atsistuju, man aptemsta akyse ir pradeda svaigti galva.
16. Beveik kasdien galvoju, kaip pagerėtų mano gyvenimas, jeigu manęs nepersekiotų nesėkmės.
17. Aš negalvoju ir nesielgiu taip, kad žmonėmis galėčiau visiškai pasitikėti.
18. Galėčiau panaudoti net ir fizinę jėgą, jeigu prireiktų apginti savo interesus.
19. Lengvai sugebu pralinksinti nuobodžiaujančią kompaniją.
20. Aš greitai sutrinku, droviuosi.
21. Nejaučiu nuoskaudos, jeigu mano darbas arba aš asmeniškai esu kritikuojamas.
22. Neretai jaučiu, kad man tirpsta arba šąla rankos ir kojos.
23. Nebūnu sumanus bendraudamas su kitais žmonėmis.
24. Kartais be aiškios priežasties jaučiuosi prislėgtas ir nelamingas.
25. Kartais neturiu jokio noro kuo nors u•siimti.
26. Kartais jaučiu, kad man trūksta oro, lyg dirbčiau sunkų darbą.
27. Man atrodo, kad per savo gyvenimą daug ką dariau neteisingai.
28. Man atrodo, kad kiti žmonės neretai juokiasi iš manęs.
29. Mėgstu tokias užduotis, kai galima veikti daug negalvojant ir nesvarstant.
30. Aš manau, kad turiu pakankamai priežasčių būti nepatenkintas savo likimu.
31. Da•nai neturiu apetito.
32. Vaikystės metais džiaugdavausi, kai tėvai arba mokytojai bausdavo kitus vaikus.
33. Paprastai esu ry•tingas ir veikiu greitai.
34. Aš ne visada sakau tiesą.
35. Atid•iai stebiu, kai ka•kas stengiasi išsisukti iš nemalonios istorijos (situacijos).
36. Manau, kad visos priemonės geros, jeigu nori pasiekti savo tikslą.
37. Tai, kas buvo praeityje, manęs beveik nejaudina.
38. Negaliu įsivaizduoti to, ką derėtų įrodinėti kumščiais.
39. Nevengiu susitikimų su žmonėmis, kurie, kaip man atrodo, ieško progų susikivirčyti su manimi.
40. Kartais man atrodo, kad aš niekam tikęs.
41. Man atrodo, kad esu nuolat įsitempęs ir sunkiai atsipalaiduojau.

42. Neretai jaučiu skausmą paširdžiuose ir įvairius nemalonius pojūčius pilvo srityje.
43. Jeigu skriaudžia mano draugą, skriaudikai stengiuosi atkeršyti.
44. Būdavo, kad aš vėluodavau ir neatvykdavau nustatytu laiku.
45. Būdavo taip, kad aš kažkodėl kartais kankindavau gyvūnus.
46. Jei sutikčiau seną pažįstamą, iš džiaugsmo nesvarstydamas jį apkabinačiau.
47. Kai ko nors bijau, man džiūsta burna, dreba kojos ir rankos.
48. Dažnokai būnu tokios nuotaikos, kad nieko nenoriu nei matyti, nei girdėti.
49. Atsigulęs miegoti dažniausiai po kelių minučių užmiegu.
50. Jaučiu malonumą nurodinėdamas ir pabrėždamas kito žmogaus klaidas.
51. Kartais mėgstu ir leidžiu sau pasigirti.
52. Aktyviai dalyvauju organizuojant visuomeninius renginius.
53. Neretai tenka nosisukti į kitą pusę, kad būtų išvengta nemalonių susitikimų.
54. Besiteisinant, besiginant kartais tenka sumeluoti.
55. Aš beveik visada esu judrus ir aktyvus.
56. Dažnai abejoju, ar mano pašnekovams iš tikrųjų įdomu tai, ką aš sakau.
57. Kartais pajuntu, kad staiga ima pilti prakaitas.
58. Jeigu ant ko nors labai supykstu, tai galiu net jam smogti.
59. Manęs beveik nejaudina, kad kažkam aš nepatinku, jog kažkas manęs nemėgsta.
60. Man paprastai sunku prieštarauti pažįstamiems.
61. Aš jaudinuosi ir nerimauju vien pagalvojęs apie galimą savo nesėkmę.
62. Ne visi pažįstami man patinka.
63. Kartais į galvą lenda tokios mintys, kurių derėtų gėdytis.
64. Nežinau kodėl, bet kartais norisi sugadinti tai, kuo kiti džiaugiasi.
65. Man labiau patinka priversti kitą žmogų padaryti tai, kas man reikalinga, negu to jo prašyti.
66. Aš neretai be priežasties judinu koją arba ranką.
67. Geriau praleisti vakarą dirbant kokį nors įdomų ir naudingą darbą, negu linksminantis smagioje kompanijoje.
68. Kompanijoje aš elgiuosi ne taip, kaip namuose.
69. Kartais nepagalvojęs pasakau tai, ko nederėtų sakyti.
70. Bijau atsidurti dėmesio centre net ir pažįstamų žmonių būryje.
71. Gerų pažįstamų turiu nedaug.
72. Kartais būna, kad stipri šviesa, ryškios spalvos, didelis triukšmas man sukelia nemalonius, net skausmingus pojūčius, nors matau, kad kitų žmonių šie reiškiniai taip neveikia.

73. Kompanijoje man kartais norisi ką nors ižesti arba supykdyti.
74. Kartais galvoju, kad geriau jau nebūčiau gimęs, kai tik imu įsivaizduoti, kokių nemalonumų ir sunkumų galbūt teks gyvenime patirti.
75. Jeigu mane kas nors smarkiau ižeis ar nuskriaus, savo tikrai atsiims.
76. Jeigu mane išveda iš kantrybės, aš nesiskaitau su •od•iais.
77. Man patinka užduoti tokį klausimą arba taip į jį atsakyti, kad pašnekovas sutriktų.
78. Yra buvę, kad atidėliodavau tai, ką reikėjo padaryti nedelsiant.
79. Nemėgstu pasakoti anekdotų ar linksmų istorijų.
80. Kasdieniai sunkumai ir rūpesčiai dažnai išmuša mane iš pusiausvyros.
81. Nežinau, kur dėtis, sutikęs žmogų, buvusį kompanijoje, kurioje aš nevykusiai pasirodžiau.
82. Gailiuosi žmonių, kurie audringai reaguoja netgi į kasdienes smulkmenas.
83. Aš labai jaudinuosi, kalbėdamas didelei auditorijai.
84. Mano nuotaika gana dažnai keičiasi.
85. Aš pavargstu greičiau negu dauguma mane supančių žmonių.
86. Jeigu aš dėl ko nors susijaudinu ar sutrinku, tai jaučiu tarsi visu kūnu.
87. Mane vargina nemalonios mintys, kurios įkyriai lenda į galvą.
88. Deja, manęs nesupranta nei mano šeima, nei pažįstami.
89. Jeigu šianakt miegosiu mažiau, nei įprasta, rytoj jausiuosi nepailsėjęs.
90. Stengiuosi elgtis taip, kad aplinkiniai vengtų mane supykdyti.
91. Aš ramus dėl savo ateities.
92. Kartais aš tapdavau kieno nors iš aplinkinių blogos nuotaikos priežastimi.
93. Ne pro šalį pasijuokti iš kitų, aš to nevengiu.
94. Aš esu žmogus, kuris žodžio kišenėje neieško.
95. Aš priklausau tiems, kurie į viską nežiūri per daug rimtai.
96. Kai buvau paauglys, domėjausi uždraustomis temomis.
97. Kartais kažkodėl įskaudindavau mylimus žmones.
98. Neretai konfliktuoju su aplinkiniais dėl jų užsispyrimo.
99. Dažnai graužiuosi dėl savo poelgių.
100. Dažnai būnu išsiblaškęs.
101. Nepamenu, kad mane būtų labai nuliūdinusios nesėkmės žmogaus, kurio aš neapkenčiu.
102. Da•nai aš labai greitai pradėdau priekaištauti kitiems.
103. Kartais kažkodėl pradėdau kalbėti tokius dalykus, apie kuriuos mažai ką teišmanau.
104. Dažnai aš būnu tokios nuotaikos, kad galiu tiesiog „sprogti“ dėl bet kokios priežasties.

105. Neretai jaučiuosi suglebę ir pavargęs.
106. Aš mėgstu bendrauti su žmonėmis, man visada malonu pasikalbėti tiek su draugais, tiek su nepažįstamais.
107. Gaila, bet aš da•nai pernelyg skubotai vertinu kitus •mones.
108. Rytais aš paprastai keliuosi būdamas geros nuotaikos, atsikėlęs neretai pradedu švilpauti arba dainuoti.
109. Nesijaučiu tvirtas ir savimi pasitikintis spręsdamas svarbius klausimus netgi po ilgų apmąstymų.
110. Ginčydamasis aš kažkodėl stengiuosi kalbėti garsiau nei mano oponentas.
111. Nusivylimai man nesukelia stiprių ir ilgų išgyvenimų.
112. Pasitaiko, kad aš netikėtai imu kandžioti lūpas, graužti nagus.
113. Laimingiausias būnu tada, kai esu vienas.
114. Kartais apima toks liūdesys, jog norisi, kad visi vienas su kitu susipyktų.

*Dabar prašome patikrinti, ar į visus klausimus atsakėte. Dėkojame.
Viso geriausio!*

FPJ APKLAUSOS ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Nr.	Taip	Ne	Nr.	Taip	Ne	Nr.	Taip	Ne	Nr.	Taip	Ne
1			16			31			46		
2			17			32			47		
3			18			33			48		
4			19			34			49		
5			20			35			50		
6			21			36			51		
7			22			37			52		
8			23			38			53		
9			24			39			54		
10			25			40			55		
11			26			41			56		
12			27			42			57		
13			28			43			58		
14			29			44			59		
15			30			45			60		

Klausimo nr.	Atsakymas		Klausimo nr.	Atsakymas	
	Taip	Ne		Taip	Ne
41			50		
42			51		
43			52		
44			53		
45			54		
46			55		
47			56		
48			57		
49					

FPJ APKLAUSOS PROTOKOLAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Skalės nr.	Pirminis vertinimas (balais)	Standartinis vertinimas (balais)									
		9	8	7	6	5	4	3	2	1	
I											
II											
III											
IV											
V											
VI											
VII											
VIII											
IX											
X											
XI											
XII											

FPJ PAGALBINĖ LENTELĖ (Raktas)

Skalės nr.	Skalės pavadinimas ir klausimų skaičius	Atsakymai pagal klausimų numerius	
		TAIP	NE
I	Neurotizmas – 17	4, 5, 12, 15, 22, 26, 31, 41, 42, 57, 66, 72, 85, 86, 89, 105	49
II	Spontaniškas agresyvumas – 13	32, 35, 45, 50, 64, 73, 77, 93, 97, 98, 103, 112, 114	99
III	Depresyvumas – 14	16, 24, 27, 28, 30, 40, 48, 56, 61, 74, 84, 87, 88, 100	-
IV	Dirglumas – 11	6, 10, 58, 69, 76, 80, 82, 102, 104, 107, 110	-
V	Komunikabilumas – 15	2, 19, 46, 52, 55, 94, 106	3, 8, 23, 53, 67, 71, 79, 113
VI	Santūrumas – 10	14, 21, 29, 37, 38, 59, 91, 95, 108, 111	-
VII	Reaktyvinis agresyvumas – 10	13, 17, 18, 36, 39, 43, 65, 75, 90, 98	-

Skalės nr.	Skalės pavadinimas ir klausimų skaičius	Atsakymai pagal klausimų numerius	
		TAIP	NE
VIII	Drovumas – 10	9, 11, 20, 47, 60, 70, 81, 83, 109	33
IX	Atvirumas – 13	7, 25, 34, 44, 51, 54, 62, 63, 68, 78, 92, 96, 101	-
X	Ekstraversija– introversija – 12	2, 29, 46, 51, 55, 76, 93, 95, 106, 110	20, 87
XI	Emocinis labilumas – 14	24, 25, 40, 48, 80, 83, 84, 85, 87, 88, 102, 112, 113	59
XII	Maskulinizmas– feminizmas – 15	18, 29, 33, 50, 52, 58, 59, 65, 91, 104	16, 20, 31, 47, 84

FPJ PIRMINIŲ REZULTATŲ PERSKAIČIAVIMO Į STANDARTINIUS LENTELĖ

Pirminis rezultatas	Standartinis rezultatas pagal skales											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	3	3	1	1	3	3	1	1	2	1
2	4	3	4	4	1	2	4	5	1	1	3	1
3	4	4	4	5	1	3	5	6	2	2	4	1
4	5	5	5	6	2	4	6	6	3	3	4	1
5	5	5	6	7	2	5	7	7	3	4	5	2
6	6	7	6	7	3	6	8	7	4	4	6	3
7	7	8	7	8	4	8	9	9	5	6	7	5
8	7	8	7	8	4	8	9	9	5	6	7	5
9	8	8	8	9	5	9	9	9	6	7	8	6
10	8	9	8	9	5	9	9	9	8	8	8	8
11	8	9	8	9	6	-	-	-	8	9	8	8
12	8	9	9	-	7	-	-	-	9	9	9	9
13	9	9	9	-	8	-	-	-	9	-	9	9
14	9	-	9	-	9	-	-	-	-	-	9	9
15	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
16	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

5. APKLAUSA NERVŲ SISTEMOS JAUDINIMO, SLOPINIMO IR KAITOS PROCESAMS TIRTI (J. Strelau testas)

Įvadinės pastabos. Nustatant individo temperamento ypatybes, svarbu žinoti, koks yra jo nervų sistemos jaudinimo ir slopinimo procesų intensyvumas, pastovumas, kokia jų kaita, nes šie procesai yra glaudžiai susiję su temperamentu. Kadangi temperamentas yra įgimta žmogaus savybė, kiekvienam iš mūsų pravartu išmanyti savąjį temperamentą, žinoti jo privalumus ir trūkumus, kad galėtume keisti save norima linkme. Žmogus neprivalo akiai paklusti savo prigimčiai, ją reikia koreguoti. Temperamento reikšmė ypač išryškėja kintant gyvenimo sąlygoms. Kiekvienam žmogui naujoje aplinkoje kyla adaptacijos (pritaikymo prie aplinkos) sunkumų, jis patiria tam tikrą įtampą. Lengviausiai tai įveikia flegmatikai ir sangvinikai. Daug jėgų adaptacija atima iš neramiųjų cholerikų. Ypač sunki ji nepasitikintiems savimi melancholikams. Žinant temperamento tipą, lengviau pažinti savo ir kitų ypatybes, prognozuoti elgesį. Tiksliau nustatyti individo temperamento tipą ir jo ypatybes leidžia nervų sistemos jaudinimo ir slopinimo procesų intensyvumo, pastovumo ir kaitos tyrimas, kurį pasiūlė psichologas J. Strelau.

J. Strelau testą sudaro:

- 1) klausimai su instrukcija tiriamajam (5.1 priedas);
- 2) atsakymų lapas (5.2 priedas);
- 3) testo rezultatų interpretavimo aprašas (5.3 priedas).

J. STRELAU TESTO KLAUSIMAI IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Instrukcija tiriamajam. Jums pateikti klausimai apie Jūsų elgesio ypatumus įvairiomis sąlygomis ir aplinkybėmis. Tai ne intelekto ar sugebėjimų tikrinimas, todėl čia nėra nei teisingų, nei neteisingų atsakymų. Tačiau reikalingi nuoširdūs atsakymai. Į klausimus reikia atsakinėti nuosekliai, negrįžtant prie ankstesnių atsakymų. Atsakymai į klausimus turi būti „taip“, „ne“ arba „nežinau“ (juos atsakymų lape pažymėkite kryželiu (+). Nepraleiskite nė vieno klausimo. Sėkmės!

Klausimai

1. Ar priskiriate save prie žmonių, kurie lengvai užmezga naujas draugis kas pažintis?
2. Ar Jūs galite susilaikyti nuo vieno ar kito veiksmo iki to momento, kol gaunate atitinkamą nurodymą (leidimą)?
3. Ar Jūs greitai atgaunate jėgas po ilgai trukusio darbo?
4. Ar Jūs sugebate sėkmingai dirbti ir nepalankiomis sąlygomis?
5. Ar diskusijų metu galite sulaikyti jausmų protrūkį ir nesigriebiate ne tinkamų argumentų?
6. Ar lengvai grįžtate prie anksčiau dirbto darbo po ilgos pertraukos (savaitgalio, atostogų)?
7. Ar pasinėrę į darbą pamirštate nuovargį?
8. Ar paskyrę kam nors tam tikrą darbą galite kantriai laukti, kada jis jį užbaigs?
9. Ar vienodai lengvai užmiegate, jei einate miegoti skirtingu paros metu?
10. Ar mokate saugoti Jums patikėtas paslaptis?
11. Ar Jums lengva grįžti prie darbo, kurio nedirbote keletą savaičių ar mėnesių?
12. Ar galite kam nors kantriai aiškinti jam nesuprantamą dalyką?
13. Ar patinka darbas, reikalaujantis intelektinės įtampos?
14. Ar monotoniškas darbas kelia Jums nuobodulį ir mieguistumą?
15. Ar lengvai užmiegate po stiprių išgyvenimų?
16. Ar galite, jeigu reikia, susilaikyti neparodę savo pranašumo?
17. Ar Jūs elgiate kaip paprastai ir būdami nepažįstamų žmonių draugijoje?
18. Ar Jums sunku sulaikyti pyktį, nesinervinti?
19. Ar galite save valdyti sunkiomis akimirkomis?
20. Ar galite, kai to reikia, prisitaikyti prie kitų žmonių elgesio, atitinkamai elgtis?

21. Ar noriai imatės atsakingų užduočių?
22. Ar turi įtakos Jūsų nuotaikai aplinka, kuri Jus supa?
23. Ar galite iškęsti nesėkmes?
24. Ar būdami su žmogumi, nuo kurio esate priklausomi, galite kalbėti taip pat laisvai, kaip visada?
25. Ar Jus sunervina netikėti pasikeitimai dienotvarkėje?
26. Ar turite atsakymus į visus klausimus?
27. Ar sugebate būti ramūs, kai laukiate Jums svarbaus sprendimo?
28. Ar lengvai organizuojate pirmąsias savo atostogų dienas?
29. Ar greitai Jūsų reakcija?
30. Ar lengvai prisitaikote prie eisenos arba manierų kito, už Jus lėtesnio, žmogaus?
31. Ar atsigulę greitai užmiegate?
32. Ar noriai ir aktyviai dalyvaujate susirinkimuose ir seminaruose?
33. Ar lengva sugadinti Jums nuotaiką?
34. Ar Jūs lengvai atsitraukiate nuo atliekamo darbo?
35. Ar galite susilaikyti nekalbėję, kai tai trukdo kitiems?
36. Ar lengva Jus kam nors išprovokuoti?
37. Ar atlikdami kokį nors bendrą darbą gerai sutariate su kolegomis, bendradarbiais?
38. Ar visada gerai pagalvojate prieš pradėdami kokį nors svarbų darbą?
39. Ar skaitydami kokį nors tekstą galite nuo pradžių iki galo sekti autoariaus mintį?
40. Ar lengvai užmezgate pokalbį su pakeleiviais?
41. Ar susilaikote neįtikinėję to, kuris, Jūsų nuomone, neteisis, jeigu toks elgesys tikslingas?
42. Ar noriai imatės darbo, reikalaujančio didelio rankų miklumo?
43. Ar dėl kitų nuomonės įtakos galite pakeisti jau priimtą sprendimą?
44. Ar greitai priprantate prie naujos darbo tvarkos?
45. Ar Jūs, dirbę visą dieną, dar galite dirbti ir naktį?
46. Ar greitai skaitote grožinę literatūrą?
47. Ar dažnai atsisakote savo ketinimų, jeigu atsiranda kliūčių?
48. Ar save kontroliuojate ir išliekate santūrus situacijose, kuriose tai būtina?
49. Ar paprastai greitai ir be vargo Jūs pabundate?
50. Ar sugebate susilaikyti nuo momentinės impulsyvios reakcijos?
51. Ar galite dirbti triukšmingoje aplinkoje?
52. Ar galite susilaikyti, kai to reikia, nepasakę tiesos į akis?
53. Ar sėkmingai (lengvai) suvaldote savo jaudulį prieš egzaminą arba prieš susitikimą su vadovu?
54. Ar greitai prisitaikote prie naujų sąlygų ir aplinkos?

55. Ar Jums patinka dažni pasikeitimai ir naujovės?
56. Ar gerai pailsite naktį, jeigu prieš tai dieną sunkiai dirbote?
57. Ar vengiate užsiėmimų, kurių metu per trumpą laiką turi būti atliekamos įvairios užduotys?
58. Ar Jums įprasta iškilusias problemas spręsti savarankiškai?
59. Ar Jūs palaukiate, kol baigs kalbėti kitas žmogus, prieš pradėdami kalbėti patys?
60. Ar mokėdami plaukti šoktumėte į vandenį gelbėti skęstančiojo?
61. Ar sugebate dirbti įtampos reikalaujantį darbą, mokytis?
62. Ar galite susilaikyti nuo netinkamų, ne laiku išsprūstančių pastabų?
63. Ar didelę reikšmę skiriate nuolatinei valgymo, darbo arba mokymosi (pvz., per paskaitas) vietai?
64. Ar lengvai galite vieną užsiėmimą pakeisti kitu?
65. Ar apsvarstote visus „už“ ir „prieš“ prieš priimdami kokį nors sprendimą?
66. Ar lengvai įveikiate pasitaikančias kliūtis?
67. Ar susilaikote neapžiūrėję svetimų daiktų ar dokumentų?
68. Ar Jums pasidaro nuobodu, kai dirbate stereotipišką darbą, kurį visada reikia atlikti vienodai?
69. Ar Jums pavyksta paisyti draudimų, laikytis taisyklių viešose vietose?
70. Ar kalbėdami, skaitydami pranešimą arba atsakydami į klausimus susilaikote nuo nereikalingų judesių, gestų?
71. Ar Jums patinka aktyvumas, greitas gyvenimo tempas?
72. Ar patinka Jums veikla (darbas), reikalaujanti didelių pastangų?
73. Ar sugebate ilgam sutelkti ir išlaikyti dėmesį, kad užbaigtumėte paskirtą darbą?
74. Ar Jums patinka užduotys, reikalaujančios greitų judesių?
75. Ar sugebate valdyti save sunkiais gyvenimo momentais?
76. Ar sugebate, jeigu reikia, atsikelti iš lovos vos tik atsibudę?
77. Ar užbaigę Jums skirtą darbą galite kantriai laukti, kol savo darbus užbaigs kiti?
78. Ar galite veikti taip pat tikslai ir po to, kai tapote liudininku kokio nors nemalonaus įvykio?
79. Ar Jūs greitai peržiūrite laikraščius?
80. Ar atsitinka taip, kad kalbate taip greitai, jog Jus sunku suprasti?
81. Ar galite dirbti, jeigu Jums skauda galvą, ir pan.?
82. Ar galite dirbti ilgą laiką be pertraukos?
83. Ar gali darbas pakeisti Jūsų nuotaiką?
84. Ar galite tęsti darbą, kurį būtinai reikia užbaigti, jeigu tuo metu draugai linksminasi ir laukia Jūsų?
85. Ar greitai atsakote į netikėtus klausimus?
86. Ar esate įpratę kalbėti greitai?

87. Ar galite ramiai dirbti laukdami svečių?
88. Ar lengvai keičiate savo nuomonę, veikiami protingų argumentų?
89. Ar Jūs kantrūs?
90. Ar galite prisitaikyti prie lėčiau už Jus dirbančio žmogaus ritmo?
91. Ar galite suplanuoti savo darbus taip, kad vienu metu galėtumėte atlikti keletą tarpusavyje susijusių užduočių?
92. Ar gali linksma kompanija pakeisti Jūsų prislėgtą nuotaiką?
93. Ar sugebate be didesnių pastangų tuo pačiu metu atlikti keletą darbų?
94. Ar Jūs išsaugote psichinę pusiausvyrą, kai tampate nelaimingo įvykio gatvėje liudininku?
95. Ar mėgstate darbą, reikalaujantį daugybės skirtingų manipuliacijų?
96. Ar sugebate būti ramūs, kai kas nors iš artimųjų liūdi?
97. Ar Jūs savarankiškas sunkiais gyvenimo momentais?
98. Ar laisvai jaučiatės didelėje, nepažįstamoje kompanijoje?
99. Ar galite greitai nustoti kalbėti, jeigu reikia, pavyzdžiui, kino seanso prad•ioje, koncerto metu, paskaitoje?
100. Ar lengvai prisitaikote prie kitų žmonių darbo metodų?
101. Ar patinka dažnai keisti užsiėmimą?
102. Ar Jūs linkę perimti iniciatyvą į savo rankas, jeigu kas nors atsitinka, įvyksta koks nors netikėtumas?
103. Ar susilaikote nesijuokę tam netinkamose situacijose?
104. Ar iš karto intensyviai pradėdate dirbti?
105. Ar ryžtatės paprieštarauti bendrai nuomonei, jeigu Jums atrodo, kad esate teisūs?
106. Ar Jums pavyksta įveikti laikiną depresiją (prislėgtą nuotaiką)?
107. Ar greitai užmiegate, kai būnate labai pavargę po įtempto protinio darbo?
108. Ar galite ramiai ilgai laukti, pavyzdžiui, eilėje?
109. Ar susilaikote „nesikišę“, jeigu iš anksto žinote, kad tai nieko nepakeis?
110. Ar sugebate ramiai argumentuoti savo nuomonę audringų diskusijų metu?
111. Ar galite akimirksniu reaguoti į neįprastą situaciją?
112. Ar elgiatės ramiai, tyliai, jeigu Jūs šito neprašo?
113. Ar Jūs be didesnių vidinių dvejonų sutinkate atlikti skausmingas gydymo procedūras?
114. Ar sugebate intensyviai dirbti?
115. Ar noriai keičiate pasilinksminimo arba poilsio vietas?
116. Ar sunkiai priprantate prie naujos dienotvarkės?
117. Ar skubate padėti netikėtu atveju?
118. Ar stebėdami sporto varžybas susilaikote nuo netikėtų šūksnių ir gestų?
119. Ar Jums patinka vienu metu bendrauti su daugeliu žmonių?
120. Ar valdote savo mimiką?
121. Ar patinka užsiėmimai, reikalaujantys energingų judesių?

122. Ar laikote save drąsiu žmogumi?
123. Ar Jums „stringa kalba“ (sunku kalbėti) neįprastose situacijose?
124. Ar Jūs galite įveikti nusivylimą, nenorą dirbti nesėkmės atveju?
125. Ar galite ilgą laiką ramiai stovėti, sėdėti, jeigu Jūsų paprašo?
126. Ar Jūs galite nutraukti linksmybes, jeigu tai ką nors įžeistų?
127. Ar lengvai kinta Jūsų nuotaika (nuo liūdesio iki džiaugsmo)?
128. Ar lengva Jus išvesti iš pusiausvyros?
129. Ar Jūs sugebate nesunkiai laikytis savo aplinkoje įprastų elgesio normų?
130. Ar Jums patinka kalbėti publikai?
131. Ar paprastai greitai imatės darbo ilgai nesiruošdami?
132. Ar Jūs pasiruošę padėti kitam rizikuodami savo gyvybe?
133. Ar energingi Jūsų judesiai?
134. Ar noriai atliekate atsakingą darbą?

J. STRELAU TESTO ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Amžius _____

Data _____

Klausimo nr.	Taip	Ne	Nežinau	Klausimo nr.	Taip	Ne	Nežinau
1				31			
2				32			
3				33			
4				34			
5				35			
6				36			
7				37			
8				38			
9				39			
10				40			
11				41			
12				42			
13				43			
14				44			
15				45			
16				46			
17				47			
18				48			
19				49			
20				50			
21				51			
22				52			
23				53			
24				54			
25				55			
26				56			
27				57			
28				58			
29				59			
30				60			

Klausimo nr.	Taip	Ne	Nežinau	Klausimo nr.	Taip	Ne	Nežinau
61				98			
62				99			
67				100			
64				101			
65				102			
66				103			
67				104			
68				105			
69				106			
70				107			
71				108			
72				109			
73				110			
74				111			
75				112			
76				113			
77				114			
78				115			
79				116			
80				117			
81				118			
82				119			
83				120			
84				121			
85				122			
86				123			
87				124			
88				125			
89				126			
90				127			
91				128			
92				129			
93				130			
94				131			
95				132			
96				133			
97				134			

J. STRELAU TESTO REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

Kiekvieno požymio savybės (jaudinimo ir slopinimo procesų intensyvumas), taip pat jų paslankumas vertinamas balų suma, gauta įvertinus atsakymus. Jeigu tiriamojo atsakymas atitinka kodą, jis vertinamas 2 balais, jeigu neatitinka – tiriamasis negauna balų (rašomas nulis). Atsakymas „nežinau“ vertinamas 1 balu.

Kodai

Jaudinimo procesų intensyvumas:

„**Taip**“ – 3, 4, 7, 13, 15, 16, 19, 21, 23, 24, 32, 39, 45, 56, 60, 61, 66, 72, 73, 78, 81, 82, 83, 94, 97, 98, 102, 105, 106, 113, 114, 117, 121, 122, 124, 130, 132, 133, 134.

„**Ne**“ – 47, 51, 107, 123.

Slopinimo procesų intensyvumas:

„**Taip**“ – 2, 5, 8, 10, 12, 16, 27, 30, 37, 38, 41, 48, 50, 52, 53, 62, 65, 69, 70, 75, 77, 84, 87, 89, 90, 96, 99, 103, 108, 109, 110, 112, 118, 120, 125, 126, 129.

„**Ne**“ – 18, 34, 36, 59, 67, 128.

Nervinių procesų kaita (paslankumas):

„**Taip**“ – 1, 6, 9, 11, 14, 20, 22, 26, 28, 29, 31, 33, 40, 42, 43, 44, 46, 49, 54, 55, 64, 68, 71, 74, 76, 79, 80, 85, 86, 88, 91, 92, 93, 95, 100, 101, 107, 111, 115, 116, 119, 127, 131.

„**Ne**“ – 25, 57, 63.

42 ir didesnė balų suma, gauta vertinant pagal vieną ar kitą iš minėtų požymių, rodo aukštą to požymio pasireiškimą (intensyvumą) laipsnį.

6. LAIMĖJIMŲ POREIKIO VERTINIMAS

Išadinės pastabos ir testo instrukcija. Motyvacija – tai poreikis ar troškimas, suteikiantis impulsą ir energijos veikti ir nukreipiantis į trokštamą tikslą. Yra motyvų, kurie, skirtingai negu, pavyzdžiui, alkis ar lytinis potraukis, nėra susiję su biologinių poreikių tenkinimu. Tai laimėjimų motyvacija. Laimėjimų motyvacija – tai siekis nuolat gerinti veiklos rezultatus, tobulinti savo įgūdžius, viską atlikti labai gerai, nepasitenkinimas tuo, kas padaryta, atkaklumas siekiant užsibrėžto tikslo, noras laimėti bet kokia kaina, tobulumo troškimas.

Tyrimai rodo, kad laimėjimų motyvacijos lygis ir gyvenimo sėkmė yra glaudžiai susiję dalykai. Žmonės, kurių laimėjimų motyvacijos lygis aukštas, ieško galimybių laimėti, nebijo rizikuoti, konkuruoti, tiki sėkme, yra pasirenę prisiimti atsakomybę, yra ryžtingesni ir atkaklesni painiose situacijose, patiria džiaugsmą sprendami atsakingas ir sudėtingas užduotis.

Šis laimėjimų poreikio vertinimo (toliau – LPV) testas (klausimynas) kaip tik ir padeda įvertinti individo laimėjimų poreikio lygį. Klausimyną sudaro 22 teiginiai (6.1 priedas), į kuriuos atsakymų lape (6.2 priedas) reikia atsakyti „taip“ arba „ne“. Atsakymai, sutampantys su instrukcijoje nurodytais kodais, sumuojami. Už kiekvieną su kodu sutampantį teigiamą ar neigiamą atsakymą skiriamas vienas (1) balas.

Atsakymų kodai: „**Taip**“ – atsakymai į 2, 6, 7, 8, 14, 16, 18, 19, 21, 22 klausimus; „**Ne**“ – atsakymai į 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 20 klausimus.

Laimėjimų poreikio lygio vertinimo skalė

	Laimėjimų poreikio lygis									
	Žemas			Vidutinis				Aukštas		
Balų suma	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	2-9	10	11	12	13	14	15	16	17	18-19

Pastaba. Kaip matome, ši laimėjimų poreikio lygio vertinimo lentelė padeda nustatyti ne tik tris motyvacijos lygius, bet ir jų pasireiškimo laipsnį.

LPV TESTO KLAUSIMAI IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Instrukcija. Jums pateikti 22 teiginiai (klausimai) apie įvairias mūsų gyvenimo sritis ir situacijas. Atsakymų lape (6.2 priedas) Jūs turite pareikšti savo nuomonę. Jeigu sutinkate su teiginiu, atsakymų lapo atitinkamą skiltį, sutampančią su teiginio numeriu, pažymėkite pliusu (+), jei nesutinkate – pažymėkite minusu (–). Atminkite, kad nėra nei teisingų, nei neteisingų atsakymų. Bet reikalingi nuoširdūs atsakymai, atspindintys tikrąsias Jūsų nuostatas toliau pateiktais klausimais.

Teiginiai klausimai

1. Manau, kad gyvenimo sėkmę daugiau lemia atsitiktinumas negu įdėtos pastangos.
2. Jeigu aš neteksiu mėgstamo užsiėmimo, mano gyvenimas neteks prasmės.
3. Kiekviename darbe man svarbiau ne pats procesas, bet galutinis rezultatas.
4. Manau, kad žmonės labiau kenčia ne nuo konfliktų su artimaisiais, bet nuo nesėkmių darbe.
5. Mano nuomone, dauguma žmonių gyvenime vadovaujasi ne artimais, bet tolimais tikslais.
6. Mano gyvenime buvo daugiau sėkmių negu nesėkmių.
7. Man labiau patinka emocionalūs nei veiklūs žmonės.
8. Netgi dirbdamas įprastą darbą aš stengiuosi bent šį tą patobulinti.
9. Kai mane užvaldo mintys apie sėkmę, galiu pamiršti atsargumą.
10. Mano artimieji laiko mane tinginiu.
11. Aš manau, kad mano nesėkmės daugiau lėmė aplinkybės, bet ne mano paties veiksmai.
12. Manau, kad kantrybės turiu daugiau negu sugebėjimų.
13. Mano tėvai pernelyg griežtai mane kontroliavo.
14. Ne abejonės sėkmė, bet tingumas dažnai yra tikroji priežastis, dėl kurios aš atsisakau savo sumanymų.
15. Manau, kad aš esu savimi pasitikintis •mogus.
16. Dėl sėkmės aš galiu rizikuoti, netgi žinodamas, kad turiu nedaug šansų.
17. Aš esu uolus ir stropus •mogus.
18. Kai viskas man sekasi, vyksta sklandžiai, jaučiu energijos antplūdį.

19. Jeigu būčiau žurnalistas, greičiausiai rašyčiau apie naujus išradimus, bet ne apie atsitikimus.
20. Mano artimieji paprastai (gana da•nai) nepitaria mano planams, su-
manymams.
21. Gyvenimui aš keliu ma•esnius reikalavimus negu mano draugai.
22. Man atrodo, kad turiu daugiau atkaklumo, ryžto negu gabumų.

LPV TESTO ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasē, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Klausimo nr.	Atsakymai		Klausimo nr.	Atsakymai	
	Taip	Ne		Taip	Ne
1			12		
2			13		
3			14		
4			15		
5			16		
6			17		
7			18		
8			19		
9			20		
10			21		
11			22		

7. ASPIRACIJŲ LYGIO IR MOTYVŲ STRUKTŪROS TYRIMAS

Įvadinės pastabos. Žmogaus aspiracijų (siekimų, troškimų, lūkesčių) lygį nusako jo poreikiai ir motyvai, susiję su tikslais, kuriuos jis sau kelia, bei tų tikslų įgyvendinimo sunkumais. Aspiracijų lygis paprastai nustatomas atliekant eksperimentą, kuris vyksta tokia tvarka: pateikiamas vienatipių užduočių, išdėstytų pagal sudėtingumą (sunkumą), rinkinys, o tiriamiesiems siūloma rinktis atlikti tam tikrą (nustatytą) skaičių bet kokio sunkumo užduočių. Tuo šis eksperimentas yra panašus į intelekto lygio nustatymo procedūrą. Apie žmogaus aspiracijų lygį sprendžiama pagal jo pasirinktų užduočių sunkumo (sudėtingumo) laipsnį. Galimybė pritaikyti eksperimentinę schemą grindžiama prielaida, kad egzistuoja bendras aspiracijų lygis, nes atlikdamas bet kokią veiklą, nesvarbu, kokia jos specifika, žmogus sau nusistato tam tikrą individualų aspiracijų lygį. Kartu reikia pažymėti, jog, be duomenų apie bendrą aspiracijų lygį, yra ir tam prieštaraujančių faktų, rodančių, pavyzdžiui, kad žmogaus aspiracijų lygis, nustatytas eksperimento metu, skiriasi nuo aspiracijų lygio, kurį jis jau turi nusistatęs savo įprastoje profesinėje veikloje. Tai rodo, kad šis lygis priklauso ne tik nuo vidinių motyvų, bet ir nuo išorinių (aplinkos) sąlygų bei konkrečios jo formavimosi ir raidos eigos.

Apklauso tikslas – atlikti aspiracijų lygio (AL) ir motyvacinės struktūros (MS) tyrimą.

Priemonės: klausimynas (7.2 priedas), skirtas motyvacinės struktūros, susijusios su aspiracijų lygiu, komponentams tirti atliekant tam tikrą veiklą.

Darbo eiga. Klausimyno atsakymų skalė pildoma atliekant mokomąją užduotį. Eksperimento vedėjas tam tikru momentu, visiems eksperimento dalyviams atliekant tą pačią užduoties dalį, laikinai nutraukia darbą ir siūlo atsakyti į klausimus. Iki mokomosios užduoties pradžios eksperimentatorius išdalija lapus su klausimais ir paaiškina darbo tvarką, pateikdamas tokią *instrukciją*: „Kai Jūs baigsite nurodytą Jums pateiktos užduoties dalį, paimekite lapą su klausimais, atidžiai perskaitykite instrukciją ir atsakykite į klausimus.“

Atminkite, kad į klausimus galima atsakyti tik tada, kai dalis užduoties jau yra atlikta, nes po to dar reikės atlikti likusią užduoties dalį. Atsakydami į klausimus, Jūs iš eilės turite perskaityti kiekvieną klausimyno teiginį ir nuspręsti, kokiū mastu Jūs su tuo teiginiu sutinkate arba nesutinkate. Atsižvelgdami į tai, dešinėje lapo pusėje turite apibrėžti vieną iš šių skaičių: jei visiškai sutinkate, apibrėžkite +3, jei sutinkate – +2, jei greičiau sutinkate nei nesutinkate – +1. Jeigu visiškai nesutinkate, apibrėžkite -3, jei nesutinkate – -2, jei greičiau nesutinkate negu sutinkate – -1. Galų gale, jeigu Jūs negalite nei sutikti su teiginiu, nei jo paneigti, apibrėžkite 0. Visi atsakymai yra susiję su tuo, ką Jūs galvojate, ką jaučiate arba ko norite tuo metu, kai darbas atliekant užduotį nutraukiamas“.

Apdoroti duomenis galima pagal tiesioginio arba atbulinio atsakymų perskaičiavimo į balus taisykles (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Tiesioginio ir atbulinio atsakymų perskaičiavimo į balus taisyklės

Perskaičiavimo būdas	Atsakymų skalė						
	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
Tiesioginis	1	2	3	4	5	6	7
Atbulinis	7	6	5	4	3	2	1

Kiekvieno iš 15 motyvacinės struktūros komponento balai sumuojami taikant specialų raktą (7.3 lentelė). Numeriai tų teiginių, kurių atsakymai keičiami į balus pagal tiesioginio perskaičiavimo taisykles, pateikti be indeksų, o teiginių, kurių atsakymai keičiami pagal atbulinio perskaičiavimo taisykles, pažymėti indeksu „o“.

Analizuojant rezultatus reikia atkreipti dėmesį į tai, kad situacija, susidaranti pateikiant užduotį subjektui, yra labai problemiška. Aplinka lemia subjekto daugiakomponentį motyvacinį atsaką, kuriuo remiantis kuriama sudėtingai funkcionuojanti užduoties iškėlimo ir sprendimo sistema. Probleminė situacija skatina daugelį aktualizacijos poreikių, tarp kurių yra pažintinių, socialinių, taip pat daug aukštesnio individualumo lygio poreikių: savęs pažinimo, iš dalies ir savignyos, savigarbos arba savojo „Aš“ vertybių įtvirtinimo. Pagal šiuos poreikius subjektas vertina užduoties sudėtingumą ir reikšmingumą, laiko ir jėgų sąnaudas, prognozuoja galimas pasekmes. Pirminiai ver-

tinimai gali keistis, gali būti koreguojami atsižvelgiant į tai, kaip dirbama su užduotimi. Todėl motyvacija, susijusi su tam tikro sudėtingumo tikslo pasiekimu, turi nemažai elementų, apibūdinančių subjekto kontakto su aplinka ypatybes. Visų pirma potencialią motyvacijos struktūrą sukuria elementai, atitinkantys aktualizuotus užduoties vykdymo reikalavimus. Dėl mokomosios veiklos ypatybių, taip pat siekiant bendresnių rezultatų, buvo tiriami tik šie motyvacijos elementai, arba motyvai.

Vidinis motyvas (1-as komponentas), tiesiogiai susijęs su veiklos procesu, išreiškia bendrą tiriamojo susidomėjimą užduotimi. Šis aspektas užduoties atlikimo procesui suteikia patrauklumo.

Pa•intinis motyvas (2-as komponentas), apibūdinantis subjekto susidomėjimą savo veiklos rezultatais, taip pat kaip ir 1-as, yra susijęs su daugeliu kitų motyvų, kuriuos patenkinus, gaunamas rezultatas.

Vengimo motyvui (3-ias komponentas) būdinga prastų rezultatų ir iš to kylančių pasekmių baimė, skirtingai nuo ankstesnio, kurio esmė yra tvirtas apsisprendimas siekti rezultatų.

Konkurencijos motyvas (4-as komponentas) išsiskiria iš motyvų, susijusių su rezultatu, visumos kaip labiausiai specifinis. Šio motyvo turinys nusakomas tuo, kokią reikšmę subjektas suteikia tokiai rezultato charakteristikai kaip kitų subjektų rezultatų lygio viršijimas. Su šiuo motyvu taip pat gali būti susijusi grupė kitų motyvų, pavyzdžiui, prestižo, galios ir kt. motyvai.

Veiklos keitimo motyvas (5-as komponentas) išreiškia subjekto išgyvenimus, susijusius su jo noru nutraukti veiklą, kuria jis užsiima šiuo metu, ir užsiimti kuo nors kitu.

Savigarbos motyvas (6-as komponentas) pasireiškia subjekto siekimu kelti sau vis sunkesnius ir sudėtingesnius uždavinius pasirinktoje veiklos srityje.

Išnagrinėta komponentų grupė išreiškia tas situacijos ypatybes, kurios pasireiškia kaip veiksniai, tiesiogiai skatinantys subjektą pasirinkti vieną ar kitą veikimo būdą, ir yra tarsi tam tikros veiklos varomosios jėgos.

Kitą grupę sudaro komponentai, su motyvaciniais elementais susiję priešasties–pasekmės ryšiais ir kaip būtina sąlyga pasireiškiantys veikloje, kurioje gana sunku pasiekti užsibrėžtą tikslą. Dalis šių elementų priklauso nuo esamos padėties, situacijos ir pasireiškia kaip rezultatai tokių procesų kaip: *svarbos asmeninės veiklos rezultatams suteikimas (7-as komponentas)*, *atliekamos užduoties sudėtingumo įvertinimas (8-as komponentas)*, *valios pastangų įvertinimas užduoties vykdymo metu (9-as komponentas)*, *jau pasiektų rezultatų, susijusių su savo galimybėmis šioje veikloje, lygio įvertinimas (10-as komponentas)*, *savo galimybių (potencialo) įvertinimas (11-as komponentas)*.

Kiti komponentai išreiškia subjekto prognozuojamą arba planuojamą įvykių seką: numatomą *pastangų sutelkimo lygį, būtiną rezultatui pasiekti (12-as komponentas)*, ir *veiklos rezultatų tikėtiną lygį (13-as komponentas)*.

Siekiant atskleisti visą subjekto motyvacinę struktūrą, svarbu suprasti veiksmų priežastis ir ryšius, t.y. kad subjektas suvoktų, kiek galutinis rezultatas gali priklausyti ne tik nuo jo paties galimybių, bet ir nuo kokio nors įvykio, atsitikimo (*14-as komponentas*), taip pat ar uždutys keliamos savo iniciatyva, ar gavus atitinkamus nurodymus, direktyvas (*15-as komponentas*).

Taigi pirma komponentų dalis (grupė) susijusi su vertinimo, antra – su prognozavimo, trečia – su interpretavimo procesais.

Išvardyti elementai pasireiškia kaip potencialūs komponentai realių, individualių, motyvuotų struktūrų, atsirandančių vykdant užduotis. Šiose struktūrose centrinę vietą užima motyvaciniai komponentai, tarp jų – savigarbos komponentas. Kita vertus, savigarbos komponento aktualizavimas vyksta kitų, „atraminių“, motyvacinių komponentų pagrindu. Galima teigti, kad savigarbos komponentas atitinka eksperimentinį aspiracijų lygio įvertinimą. Tačiau klausimynas leidžia atskleisti kai kuriuos subjekto vidinio pasaulio ypatumus, kurie paprastai lieka neišaiškinti panaudojus eksperimentinius rodiklius. Jiems priskiriami „atraminiai“ motyvai, kurių pagrindu formuojasi subjekto „Aš“ aspiracijų lygis, įvairių kognityvių ir reguliuojančių procesų efektai, kartu su motyvais sudarantys vidinį aspiracijų lygio mechanizmą.

Kadangi specialių vertinimo normatyvų nėra, kiekvienas individualus rezultatas gali būti įvertintas lyginant jį su grupės duomenimis. Be to, kiekvieno motyvacinės struktūros komponento įvertinimas leidžia sukurti individualų profilį, kuriame atsispindi kiekybiniai santykiai, susidarantys tarp visų nagrinėtų komponentų.

Kontroliniai klausimai

1. Kas yra aspiracijų lygis?
2. Kokių pranašumų turi klausimynas, palyginti su eksperimentine aspiracijų lygio matavimo schema?
3. Kokius motyvacinius komponentus galima vertinti naudojantis šiuo klausimynu?

AL ir MS KLAUSIMYNAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Kai baigsite testuotojo nurodytą Jums pateiktos užduoties etapą, paimkite klausimą, atidžiai perskaitykite instrukciją ir atsakykite į klausimus. Atminkite, kad į klausimus galima atsakyti tik tada, kai dalis užduoties jau atlikta, nes po to dar reikės atlikti likusią užduoties dalį. Atsakydami į klausimus, Jūs iš eilės turite perskaityti kiekvieną klausimyno teiginį ir nuspręsti, kokių mastu Jūs su tuo teiginiu sutinkate arba nesutinkate. Atsižvelgdami į tai, dešinėje lape pusėje turite apibrėžti vieną iš šių skaičių: jei visiškai sutinkate, apibrėžkite +3, jei sutinkate – +2, jei labiau sutinkate nei nesutinkate – +1. Jeigu visiškai nesutinkate, apibrėžkite -3, jei nesutinkate – -2, jei greičiau nesutinkate negu sutinkate – -1. Galų gale, jeigu Jūs negalite nei sutikti su teiginiu, nei jo paneigti, apibrėžkite 0 (nulį). Visi atsakymai yra susiję su tuo, ką Jūs galvojate, jaučiate arba ko norite tuo metu, kai darbas atliekant užduotį nutraukiamas.

Eil. nr.	Teiginiai	Atsakymų skalė						
		-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
1.	Tyrimas man jau visai nusibodo	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
2.	Aš dirbu pagal savo galimybes	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
3.	Aš galiu parodyti viską, ką sugebu	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
4.	Aš jaučiu, kad mane verčia siekti aukštų rezultatų	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
5.	Man įdomu, kas iš to išeis	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
6.	Užduotis pakankamai sunki	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
7.	Tai, ką darau, niekam nereikalinga	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3

8.	Mane domina, ar mano rezultatai yra geresni, ar blogesni už kitų	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
9.	Man norėtųsi greičiau užsiimti savo reikalais	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
10.	Manau, kad mano rezultatai bus geri	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
11.	Ši situacija man nemaloni	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
12.	Kuo geresnių rezultatų pasieki, tuo labiau norisi juos dar pagerinti	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
13.	Aš įdedu pakankamai pastangų	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
14.	Aš manau, kad mano geriausi rezultatai neatsitiktiniai	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
15.	Užduotis nekelia didelio susidomėjimo	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
16.	Aš pats sau keliu užduotis	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
17.	Aš jaudinuosi dėl savo rezultatų	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
18.	Aš jaučiu jėgų antplūdį	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
19.	Geresnių rezultatų nesitikiu pasiekti	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
20.	Ši situacija man yra reikšminga	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
21.	Aš noriu kelti sau vis sunkiau pasiekiamus tikslus	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
22.	Savo rezultatams esu abejingas	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
23.	Kuo ilgiau dirbi, tuo darosi įdomiau	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
24.	Aš šiam darbui nesiruošiu atiduoti visų jėgų	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3

25.	Tikriausiai mano rezultatai bus prasti	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
26.	Kiek besistengsi, rezultatai nuo to nepasikeis	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
27.	Aš dabar užsiimčiau bet kuo, tik ne tuo, ką darau	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
28.	Užduotis pakankamai paprasta	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
29.	Aš galiu pasiekti geresnių rezultatų	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
30.	Kuo sudėtingesnė užduotis, tuo labiau norisi ją atlikti	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
31.	Aš jaučiu, kad siekdamas tikslo galiu nugalėti visus sunkumus	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
32.	Man tas pats, kokie bus mano rezultatai, palyginti su kitų rezultatais	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
33.	Aš susidomėjau užduotimi	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
34.	Aš noriu išvengti prasto rezultato	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
35.	Aš jaučiuosi nepriklausomas	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
36.	Man atrodo, kad veltui švaistau laiką ir jėgas	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
37.	Aš dirbu išnaudodamas pusę savo galimybių	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
38.	Mane domina mano galimybių ribos	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
39.	Aš noriu, kad mano rezultatai būtų vieni iš geriausių	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3

40.	Aš padarysiu viską, kas priklauso nuo manęs, kad pasiekčiau tikslą	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
41.	Aš jaučiu, kad man nieko neišeis	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
42.	Išbandymas – tai loterija	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3

AL ir MS KLAUSIMYNO ATSAKYMŲ RAKTAS

Eil. nr.	Motyvacinės struktūros komponentai	Teiginio numeris
1.	Vidinis motyvas	15 _o , 23, 33
2.	Pažintinis motyvas	5, 22 _o , 38
3.	Vengimo motyvas	11, 17, 34
4.	Konkurencijos motyvas	8, 32 _o , 39
5.	Veiklos keitimo motyvas	1, 9, 27
6.	Savigarbos motyvas	12, 21, 30
7.	Rezultatų reikšmingumas	7, 20 _o , 36
8.	Užduoties sudėtingumas	6, 28 _o
9.	Valios pastangos	2, 13, 37
10.	Pasiektų rezultatų lygio įvertinimas	19 _o , 29
11.	Savo galimybių (potencialo) įvertinimas	18, 31, 41 _o
12.	Numatytas pastangų sutelkimo lygis	3, 24 _o , 40
13.	Tikėtinas rezultatų lygis	10, 25 _o
14.	Rezultatų neišvengiamumas (pagrįstumas)	14, 26 _o , 42 _o
15.	Iniciatyvumas	4 _o , 16, 35

o – atbulinis vertinimas

8. ASMENYBĖS KRYPTINGUMO NUSTATYMAS

Ivadinės pastabos, apklausos rezultatų skaičiavimo ir interpretavimo instrukcija.
Žmogus – aktyvi, veikianti ir kurianti būtybė. Jo aktyvumas dažniausiai pasireiškia sąmoninga, į užsibrėžtą tikslą nukreipta veikla. Asmenybės tikslus, motyvus, interesus ir polinkius apibrėžia psichologinė asmenybės kryptingumo sąvoka. Asmenybės kryptingumas – tai gana pastovi vyraujančių motyvų, giluminių prasmų ir sąmoningo santykio su tikrove nulemtų ryšių sistema, atspindinti subjektyvų individo požiūrį į tam tikrus mus supančios tikrovės daiktus ir reiškinius.

Yra įvairių asmenybės kryptingumo nustatymo metodikų. Šis *asmenybės kryptingumo* tyrimas leidžia nustatyti tris asmenybės kryptingumo (orientacijos) tipus:

- 1) orientaciją į save („Aš“ tipo orientaciją);
- 2) orientaciją į bendravimą (B);
- 3) orientaciją į darbą (D).

1. **Orientacija į save (Aš).** Šios orientacijos asmenybės ypatingą dėmesį kreipia į savo asmeninius interesus ir poreikius, itin rūpinasi savojo „Aš“ prestižo palaikymu. Jiems mažai rūpi bendravimas su kitais žmonėmis, jų nuostatos ir interesai. Šio tipo žmonės linkę konkuruoti, gana agresyviai siekia grupėje įtvirtinti savo asmeninį statusą, pasižymi valdingumu, dirglumu, nerimastingumu, introvertiškumu.
2. **Orientacija į bendravimą (socialinė orientacija) (B).** Šios orientacijos individai teikia pirmenybę bendravimui su kitais žmonėmis, siekia kartu su jais veikti, palaikyti glaudžius tarpasmeninius santykius. Jie pasižymi ekstravertiškumu, emociniu prieraišumu, jaučiasi priklausomi nuo grupės, jiems svarbi kitų žmonių nuomonė ir palaikymas. Veikdami grupėje, neretai nesugeba tinkamai atlikti jiems patikėto darbo arba suteikti realios pagalbos kitiems žmonėms, dėl to vengia asmeninės atsakomybės, dangstydami bendrais veiksmais arba atsakomybę primesdami kitiems.
3. **Orientacija į darbą (D).** Šios orientacijos asmenybės ypatingą dėmesį skiria darbui, profesinei veiklai, atliekamo darbo turiniui ir rezultatams. Tokie žmonės stengiasi gerai atlikti savo darbą, siekia aktyviai

spřesti jame kylančias problemas, linkę dalykiškai bendrauti su bendradarbiais, pasiųymi sugebėjimu ginti savo nuomonę, kuri svarbi darbe bei siekiant užsibręžto tikslo.

Asmenybės kryptingumo nustatymo (toliau – AKN) anketą sudaro 27 klausimai (teiginiai), į kuriuos galima atsakyti trejopai. Kiekvienas atsakymas liudija asmenybės kryptingumą (tam tikrą orientaciją). Tiriamasis turi pasirinkti vieną atsakymo, kuris geriausiai atspindi jo nusistatymą, variantą ir kitą, kuris jam labiausiai nepriimtinas. Savo atsakymus tiriamasis turi pažymėti (nurodyti) atsakymų lape (8.3 priedas).

Uų atsakymą, kuris geriausiai išreiškia tiriamojo nuomonę (įrašytą atsakymų lapo skiltyje „labiausiai“) skiriami du (2) balai, už atsakymą, išreiškiantį labiausiai nepriimtina tiriamajam nuomonę (įrašytą skiltyje „mažiausiai“), skiriama nulis (0) balų, o už visai nepasirinktą atsakymą (neįrašytą nei skiltyje „labiausiai“, nei skiltyje „mažiausiai“) – vienas (1) balas. Atsakymų į visus 27 anketos klausimus balai sumuojami vertinant atskirai kiekvieną iš trijų nustatomų asmenybės kryptingumo (orientacijos) tipų (Aš, B ir D) pagal rezultatų skaičiavimo lentelę (8.1 priedas). Susumavus už atsakymus gautus balus, nustatoma, kokio tipo kryptingumas (orientacija) būdingas tiriamojo asmenybei.

**TYRIMO
„ASMENYBĒS KRYPTINGUMO NUSTATYMAS“
REZULTATŪ SKAIČIAVIMO LENTEĻĒ**

Klau- simo nr.	Aš	B	D	Klau- simo nr.	Aš	B	D	Klau- simo nr.	Aš	B	D
1	a	c	b	10	a	c	b	19	a	b	c
2	b	c	a	11	b	a	c	20	c	b	a
3	a	c	b	12	b	a	c	21	b	a	c
4	c	b	a	13	c	a	b	22	b	a	c
5	b	a	c	14	a	b	c	23	c	a	b
6	c	a	b	15	b	c	a	24	b	c	a
7	c	b	a	16	a	c	b	25	a	c	b
8	a	b	c	17	a	c	b	26	c	a	b
9	c	a	b	18	a	b	c	27	b	a	c

AKN APKLAUSA IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Instrukcija. Jums pateikti 27 klausimai. Į kiekvieną iš jų siūlomi trys galimi atsakymų variantai – a, b ir c.

Pirmiausia iš šių trijų variantų pasirinkite tą, kuris geriausiai išreiškia Jūsų požiūrį. Gali būti ir taip, kad Jums bus priimtinas ne vienas, bet du ar net visi trys atsakymų variantai. Vis dėlto būtina iš jų pasirinkti tą, kuris yra Jums priimtinausias, labiausiai tinkamas.

Pasirinkto atsakymo raidę (a, b arba c) įrašykite atsakymų lapo skiltyje „labiausiai“, greta klausimo, į kurį atsakėte, numerio.

Po to pasirinkite Jums labiausiai nepriimtina atsakymą, kuris labiausiai prieštarauja Jūsų nuostatoms. Pasirinkto atsakymo raidę (a, b arba c) įrašykite atsakymų lapo skiltyje „mažiausiai“, greta klausimo, į kurį atsakėte, numerio.

Taigi atsakymams Jūs panaudosite dvi raides, kurias įrašysite atitinkamoje atsakymų lapo skiltyse. Stenkitės atsakyti tiksliai, nesuklyskite. Jeigu nepavyko išvengti klaidos, ją ištaisykite aiškiai ir įskaitomai. Žinokite, kad nėra nei teisingų, nei neteisingų atsakymų. Tačiau reikia, kad atsakymai būtų atviri ir nuoširdūs, kad vienu ar kitu klausimu pareikštumėte savo nuomonę, kuri atspindėtų Jūsų nuostatas ir požiūrį. Linkime sėkmingo darbo, būkite atidūs!

AKN KLAUSIMYNAS

- 1. Geriausiai jaučiuosi, kai žinau, kad:**
  - a) pritariama mano pradėtiems darbams;
  - b) pavyko gerai atlikti numatytus darbus;
  - c) mane supa geri draugai.
- 2. Jeigu būčiau gabus sportui, norėčiau būti:**
  - a) treneris, rengiantis žaidimo planą ir taktiką;
  - b) gerai žinomas, populiarus žaidėjas;
  - c) žaidėjų išrinktas komandos kapitonas.

- 3. Manau, kad geras pedagogas tas, kuris:**
- a) domisi mokiniais ir individualiai su jais bendrauja;
  - b) sudomina dėstomuoju dalyku ir skatina jį geriau pažinti;
  - c) grupėje sukuria tokią aplinką, kad niekas nesivaržo pasakyti savo nuomonę.
- 4. Man patinka, kai žmonės:**
- a) džiaugiasi atliktu darbu;
  - b) mėgsta dirbti kolektyve;
  - c) savo darbą stengiasi atlikti geriau už kitus.
- 5. Aš norėčiau, kad mano draugai:**
- a) būtų jautrūs ir padėtų kitiems, kai tik gali;
  - b) būtų ištikimi ir atsidavę man;
  - c) būtų protingi ir įdomūs žmonės.
- 6. Geriausiais draugais aš laikau tuos:**
- a) su kuriais susiklosto geri tarpusavio santykiai;
  - b) kuriais visada galima pasikliauti, pasitikėti;
  - c) kurie gyvenime gali daug nuveikti, pasiekti.
- 7. Labai nemėgstu, kai:**
- a) man kas nors nesiseka;
  - b) ima blogėti santykiai su draugais;
  - c) mane kas nors kritikuoja.
- 8. Man labai nepatinka, jeigu pedagogas:**
- a) neslepia, kad kai kurie mokiniai jam nepatinka, juos užgaulioja, pašiepia;
  - b) grupėje sukuria konkurencijos, rungtyniavimo, varžymosi atmosferą;
  - c) prastai išmano savo dėstomąjį dalyką.
- 9. Vaikystėje man labiausiai patikdavo:**
- a) būti (leisti laiką) su draugais;
  - b) jaustis, kad padariau gerą darbą;
  - c) kai mane už ką nors girdavo.
- 10. Norėčiau būti panašus į tuos, kurie:**
- a) gyvenime yra daug ką nuveikę, patyrę sėkmę;
  - b) yra pasinėrę į savo mėgstamą darbą;
  - c) yra draugiški ir geranoriški.

11. Mokykla visų pirma turi:

- a) išmokyti spręsti gyvenimo keliamas problemas;
- b) ugdyti kiekvieno moksleivio individualybę ir gebėjimus;
- c) mokyti bendrauti ir bendradarbiauti su kitais žmonėmis.

12. Jei turėčiau daugiau laisvo laiko, mielai jį praleisčiau:

- a) bendraudamas su draugais;
- b) ilsėdamasis ir pramogaudamas;
- c) darydamas tai, kas man patinka, ir ugdydamas save.

13. Man geriausiai sekasi, jei:

- a) dirbu su žmonėmis, kurie man patinka;
- b) darau tai, kas man patinka;
- c) už mano darbą (pastangas) gerai atlyginama.

14. Man patinka, kai:

- a) kiti žmonės mane gerai vertina;
- b) jaučiuosi atlikęs gerą darbą;
- c) turiu galimybę pabūti gerų draugų būryje.

15. Jeigu apie mane rašytų laikraščiai, norėčiau, kad:

- a) papasakotų apie kokią nors svarbų dalyką ar reikalą, su kuriuo aš buvau tiesiogiai susijęs;
- b) parašytų apie mano nuveiktus darbus;
- c) pristatytų ne tik mane, bet ir kolektyvą, kuriame dirbu.

16. Aš geriausiai suprantu ir įsimenu, jeigu dėstytojas:

- a) dirba su manimi individualiai, man asmeniškai išaiškina;
- b) sugeba mane sudominti savo dėstomu dalyku;
- c) surengia kolektyvinį nagrinėjamos problemos aptarimą.

17. Mane labai •eid•ia:

- a) mano garbės ir orumo pažeminimas;
- b) nesėkmė atliekant svarbią užduotį;
- c) draugų praradimas.

18. Aš labiausiai vertinu:

- a) sėkmę;
- b) galimybę drauge gerai, sutelktai dirbti;
- c) sveiką protą, praktiškumą ir nuovokumą.

19. Aš nemėgstu žmonių, kurie:

- a) laiko save blogesniais u • kitus;
- b) da •nai barasi ir konfliktuoja;
- c) prieštarauja viskam, kas nauja ir neįprasta.

20. Malonu, kai:

- a) dirbi svarbų, žmonėms reikalingą darbą;
- b) turi daug draugų;
- c) tavimi • avisi, kai visiems patinki.

21. Manau, kad vadovas turėtų būti:

- a) visiems prieinamas;
- b) autoritetingas;
- c) reiklus.

22. Laisvalaikiu aš mielai skaityčiau knygas:

- a) apie tai, kaip susirasti draugų ir gražiai bendrauti su žmonėmis;
- b) apie įžymių ir įdomių žmonių gyvenimą;
- c) apie naujausius mokslo ir technikos laimėjimus.

23. Jeigu būčiau gabus muzikai, norėčiau būti:

- a) dirigentas;
- b) kompozitorius;
- c) solistas.

24. Aš norėčiau:

- a) sugalvoti įdomų konkursą;
- b) tapti konkurso nugalėtoju;
- c) surengti konkursą ir jam vadovauti.

25. Manau, kad svarbiausia • inoti:

- a) ką norėtum nuveikti;
- b) kaip pasiekti užsibrėžtą tikslą;
- c) kaip sutelkti žmones, kad tikslas būtų pasiektas.

26. •mogus turi stengtis, kad:

- a) kiti žmonės būtų juo patenkinti;
- b) gerai atliktų savo darbą ir gyvenimo keliamas užduotis;
- c) jam nebūtų priekaištaujama už prastai atliktą darbą.

27. Aš geriausiai pailsiu:

- a) bendraudamas su draugais;
- b) žiūrėdamas pramoginius filmus;
- c) dirbdamas savo mėgstamus darbus.

AKN APKLAUSOS ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Amžius _____

Data _____

Klausimo nr.	Atsakymai		Pildo psichologas	Klausimo nr.	Atsakymai		Pildo psichologas
	Labiau- siai	Mažiau- siai			Labiau- siai	Mažiau- siai	
1				15			
2				16			
3				17			
4				18			
5				19			
6				20			
7				21			
8				22			
9				23			
10				24			
11				25			
12				26			
13				27			
14							

9. CHARAKTEROLOGINĖ K. LEONHARDO APKLAUSA

Išvadinės pastabos. Ši apklausa skirta tam tikroms charakterio akcentuacijoms, t. y. ypač stipriai išreikštiems (pasireiškiantiems) charakterio bruožams, kurie būdingi kai kuriems žmonėms, nustatyti. K. Leonhardo (Carl Leonhard) apklausos klausimyną sudaro 88 klausimai ir 10 skalių, kurios atitinka tam tikras charakterio akcentuacijas.

Pirmoji skalė apibūdina gyvenime dideliu aktyvumu pasižyminčią, intensyviai veikiančią asmenybę,

antroji – rodo padidėjusį asmenybės dirglumą ir jaudrumą,

trečioji – individo jautrumą, emocinio gyvenimo sudėtingumą, subtilumą ir intensyvumą,

ketvirtoji – asmenybės polinkį į pedantiškumą, mąstymo ir emocijų rigidiškumą (sustingimą), inertiškumą (nejudrumą), klampumą,

penktoji – padidėjusį nerimastingumą, baimingumą, drovumą, nepasitikėjimą,

šeštoji – periodišką nuotaikų ir būsenų kaitą (nuo hiperaktyvios iki pasyvios ir apatiškos),

septintoji – polinkį į demonstratyvų ir šokiruojamą elgesį, teatrališkumą,

aštuntoji – didelį impulsyvumą, nepastovumą ir nenuoseklumą, emocijų ir elgesio pusiausvyros stoką, silpną kontrolę,

devintoji – polinkį į depresiją, prislėgtumą, nuovargį, blogą nuotaiką,

dešimtoji – perdėm intensyvių, išoriškai matomą ir emocingą (egzaltuotą) reaguojimą, nuotaikų ir emocijų diapazono platumą.

K. Leonhardo apklausą galima atlikti individualiai arba grupėmis. Renkiant apklausą grupėmis, reikia pasirūpinti, kad kiekvienas respondentas turėtų klausimyną ir atsakymų lapą.

Klausimynas psichologinio konsultavimo praktikoje gali būti naudojamas nustatant tiriamojo profesinį kryptingumą, atliekant profesinę atranką.

K. Leonhardo testą sudaro: klausimynas ir instrukcija tiriamajam (9.1 priedas), atsakymų lapas (9.2 priedas), apklausos rezultatų skaičiavimo ir vertinimo instrukcija (9.3 priedas), trumpas charakterio akcentuacijų apibūdinimas (9.4 priedas).

K. LEONHARDO KLAUSIMYNAS IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Instrukcija tiriamajam. Jums pateikti teiginiai, apibūdinantys Jūsų charakterį. Jeigu Jūs sutinkate su teiginiu, atsakymų lape greta teiginio numerio parašykite pliusą (+), kuris reiškia atsakymą „taip“, jei nesutinkate – minusą (-), prilygstantį atsakymui „ne“. Atsakydami ilgai negalvokite, nes nėra nei „teisingų“, nei „neteisingų“ atsakymų.

Klausimai

1. Ar Jūsų nuotaika dažniausiai yra gera ir nerūpestinga?
2. Ar Jūs jautrus įžeidimams?
3. Ar būna taip, kad Jūs pravirkstate žiūrėdami kino filmą, būdami teatre, bendraudami?
4. Ar būna taip, kad Jūs, ką nors padarę, abejojate, ar viskas atlikta gerai, tinkamai, ir nenurimstate tol, kol neįsitikinate tuo dar kartą?
5. Ar vaikystėje Jūs buvote toks pat drąsus, kaip ir jūsų bendraamžiai?
6. Ar dažnai staiga keičiasi Jūsų nuotaika nuo beribio džiaugsmo iki pasibjaurėjimo gyvenimu, pačiu savimi?
7. Ar Jūs dažnai atsiduriate grupės, kompanijos dėmesio centre?
8. Ar būna taip, kad Jūs be priežasties esate tokios prastos nuotaikos, jog geriau su Jumis nebendrauti?
9. Ar Jūs rimtas žmogus?
10. Ar jūs sugebate žavėtis, grožėtis kuo nors?
11. Ar Jūs apsukrus, veržlus, ryžtingas?
12. Ar greitai pamirštate, jei kas nors Jus įžeidžia?
13. Ar Jūs minkštaširdis?
14. Ar mesdamas laišką į pašto dėžutę patikrinate, ar jis tikrai įkrito, perbraukdamas ranka per dėžutės plyšį?
15. Ar Jūs siekiate visada būti vienas iš geriausių darbuotojų?
16. Ar vaikystėje Jums būdavo baisu griaudžiant griautiniui ar sutikus nepažįstamą šunį (o gal toks jausmas apninka Jus ir dabar, kai esate suaugęs)?
17. Ar Jūs siekiate visur ir visada laikytis tvarkos?
18. Ar Jūsų nuotaika priklauso nuo išorinių veiksnių?
19. Ar Jus myli Jūsų pažįstami?
20. Ar Jums būdingas vidinio nerimo jausmas, galimos nelaimės ar nemalonumų nuojauta?
21. Ar Jūs dažnai būnate prislėgtos nuotaikos?

22. Ar Jus buvo kada nors ištikęs isterijos ar nervų priepuolis?
23. Ar Jums sunku ilgai nusėdėti vienoje vietoje?
24. Ar Jūs energingai giniate savo interesus, jeigu su Jumis neteisingai pasielgiama?
25. Ar Jūs galite papjauti vištą arba avių?
26. Ar Jus erzina, jei namuose užuolaida pakabinta arba staltiesė paties-ta netvarkingai? Ar iš karto mėginate pataisyti?
27. Ar dažnai vaikystėje Jūs bijodavote likti vienas namuose?
28. Ar dažnai keičiasi Jūsų nuotaika?
29. Ar visada Jūs siekiate būti pakankamai geras savo profesijos žinovas (darbuotojas)?
30. Ar greitai Jūs supykstate ar įnirstate?
31. Ar Jūs galite būti visiškai nerūpestingas, linksmas?
32. Ar būna taip, kad beribės laimės jausmas tiesiog persmelkia Jus?
33. Kaip manote, ar sugebėtumėte būti humoristinio spektaklio vedėjas?
Ar Jūs dažniausiai pasakote savo nuomonę žmonėms pakankamai
34. atvirai ir nedviprasmiškai?
Ar Jums sunku pakęsti kraujo vaizdą? Ar tai Jums nesukelia nema-
35. lionių pojūčių?
36. Ar Jums patinka darbas, reikalaujantis didelės asmeninės atsakomybės?
37. Ar Jūs linkę stoti ginti tų asmenų, su kuriais buvo pasielgta neteisingai?
38. Ar Jums sunku ir baisu nusileisti į tamsų rūšį?
39. Ar Jums labiau tinka toks darbas, kur reikia veikti labai greitai, bet reikalavimai darbo kokybei yra nedideli?
40. Ar Jūs komunikabilus (mėgstantis bendrauti)?
41. Ar mokykloje Jums patikdavo deklamuoti eilėraščius?
42. Ar vaikystėje Jūs bėgdavote iš namų?
43. Ar gyvenimas Jums atrodo sunkus?
44. Ar būdavo taip, kad po konflikto, įžeidimo Jūs būdavote toks nusi-minęs, jog eiti į darbą atrodė neįmanoma (nepakeliama)?
45. Ar galima teigti, kad nepasisekus Jūs nepraradate humoro jausmo?
46. Ar pirmas bandytumėte susitaikyti, jei kas nors Jus įžeistų?
47. Ar Jūs labai mylite gyvūnus?
48. Ar kartais sugrįžtate, kad įsitikintumėte, jog palikote namus bei dar-bo vietą saugius?
49. Ar kartais Jūsų nepersekioja neaiški mintis, kad Jums ar Jūsų arti-miesiems gali nutikti kažkas baisaus?
50. Ar manote, kad Jūsų nuotaika lengvai kinta?
51. Ar Jums sunku pasirodyti scenoje, skaityti pranešimą didelei žmonių auditorijai?
52. Ar galite smogti skriaudėjui, jei jis Jus įžeidė?

53. Ar Jūs jaučiate didelį poreikį bendrauti su kitais žmonėmis?
54. Ar Jūs esate iš tų, kurie kilus kokiems nors nesklandumams ar kuo nors nusivylę labai nusimena?
55. Ar Jums patinka darbas, kuris reikalauja energingos organizacinės veiklos?
56. Ar Jūs atkakliai siekiate užsibrėžto tikslo, jei tenka įveikti daugybę kliūčių?
57. Ar tragiškas filmas gali Jus sujaudinti taip, kad akyse pasirodytų ašaros?
58. Ar dažnai būna taip, kad Jūs negalite užmigti dėl to, jog praėjusios ar būsimos dienos problemos sukasi Jūsų galvoje?
59. Ar mokykloje Jūs kartais pasakinėdavote savo draugams ir duodavote jiems nusirašyti?
60. Ar Jums reikėtų didelių valios pastangų pereiti vienam per kapines sutemus?
61. Ar rūpestingai stebite, kad kiekvienas daiktas Jūsų namuose visą laiką būtų vienoje ir toje pačioje vietoje?
62. Ar būna taip, kad Jūs prieš miegą būnate geros nuotaikos, o kitą dieną atsikeliate prislėgtas?
63. Ar lengvai Jūs priprantate prie naujų situacijų?
64. Ar Jus vargina galvos skausmas?
65. Ar Jūs dažnai juokiatės?
66. Ar Jūs galite būti draugiškas net su tais, kurių nevertinate, nemėgs-tate, negerbiate?
67. Ar Jūs judrus žmogus?
68. Ar Jūs labai jautriai išgyvenate neteisybę?
69. Ar Jūs taip mylite gamtą, kad galite pavadinti ją savo draugu?
70. Ar Jūs, išeidami iš namų, ar guldamiesi miegoti, patikrinte, ar už-suktas dujų čiapus, užgesintos šviesos, užrakintos durys?
71. Ar esate bailus?
72. Ar keičiasi Jūsų nuotaika išgėrus alkoholio?
73. Ar jaunystėje Jūs noriai dalyvavote kokiame nors meno saviveiklos būrelyje?
74. Ar Jūs vertinate gyvenimą gana pesimistiškai, nesitikėdami jokio džiaugsmo?
75. Ar dažnai Jūs jaučiate poreikį keliauti?
76. Ar Jūsų nuotaika gali pakisti staiga ir džiaugsminga būsena tapti niū-ria ir prislėgta?
77. Ar Jums lengvai pavyksta išjudinti, pralinksminti draugų kompaniją?
78. Ar ilgai Jūs išgyvenate nuoskaudą?
79. Ar ilgai ir smarkiai jaudinatės, kremtatės dėl kitų žmonių rūpesčių, nuoskaudų?

80. Ar Jūs, būdamas mokinys, dažnai perrašinėdavote sąsiuvinio lapą, jeigu netyčia ant jo užtėkšdavote rašalo dėmę?
81. Ar Jūs su žmonėmis dažniau elgiatės atsargiai ir nepasitikėdamas, nei pasitikėdamas?
82. Ar dažnai Jūs sapnuojate baisius sapnus?
83. Ar būna taip, jog saugotės, kad nepultumėte po važiuojančio traukinio ratais, ar stovėdami prie daugiaaukščio namo lango bijote staiga pro jį iškristi?
84. Ar linksmoje kompanijoje Jūs irgi linksmas?
85. Ar Jūs sugebate atitrūkti nuo sunkių, spręstinių problemų?
86. Ar išgėrę alkoholio Jūs tampate mažiau įsitempę ir jaučiatės daug laisviau?
87. Ar bendraudamas Jūs labai šnekus?
88. Jei Jums tektų vaidinti scenoje, ar galėtumėte taip įsijausti į vaidmenį, kad pamirštumėte, jog tai – tik vaidinimas?

K. LEONHARDO KLAUSIMYNO ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Klausimo nr.	Taip	Ne	Klausimo nr.	Taip	Ne	Klausimo nr.	Taip	Ne
1			31			61		
2			32			62		
3			33			63		
4			34			64		
5			35			65		
6			36			66		
7			37			67		
8			38			68		
9			39			69		
10			40			70		
11			41			71		
12			42			72		
13			43			73		
14			44			74		
15			45			75		
16			46			76		
17			47			77		
18			48			78		
19			49			79		
20			50			80		
21			51			81		
22			52			82		
23			53			83		
24			54			84		
25			55			85		
26			56			86		
27			57			87		
28			58			88		
29			59					
30			60					

K. LEONHARDO APKLAUSOS REZULTATŲ SKAIČIAVIMO IR VERTINIMO INSTRUKCIJA

Skaičiuojant atsakymus (pliusus ir minusus) ir siekiant standartizuoti gautus rezultatus, reikia kiekvienos skalės skaitmeninį rezultatą padauginti iš tam tikro skaičiaus. Tai nurodyta instrukcijoje. Reikėtų priminti, kad charakterio akcentuacijos nėra patloginės asmenybės savybės. Jos tik rodo tam tikrus ypač ryškius charakterio bruožus.

Instrukcija (atsakymų raktas)

Pirmoji skalė – hipertimiški bruožai.

Pliusai: 1, 11, 23, 33, 45, 55, 67, 77. Minusų nėra. Gautą sumą (balų skaičių) reikia padauginti iš 3.

Antroji skalė – dirgliojo (jaudriojo) charakterio bruožai.

Pliusai: 2, 15, 24, 34, 37, 56, 68, 78, 81. Minusai: 12, 46, 59. Gautą sumą dauginti iš 2.

Trečioji skalė – emociingojo charakterio bruožai.

Pliusai: 3, 13, 35, 47, 57, 69, 79. Minusai – 25. Gautą sumą dauginti iš 3.

Ketvirtoji skalė – pedantiškojo charakterio bruožai. Pliusai: 4, 14, 17, 26, 39, 48, 58, 61, 70, 80, 83. Minusai – 36. Gautą sumą dauginti iš 2.

Penktoji skalė – nerimastingojo charakterio bruožai. Pliusai: 16, 27, 38, 49, 60, 71, 82. Minusai – 5. Gautą rezultatą dauginti iš 3.

Šeštoji skalė – ciklotimiškojo charakterio bruožai. Pliusai: 6, 18, 28, 40, 50, 62, 72, 84. Minusų nėra. Gautą sumą dauginti iš 3.

Septintoji skalė – demonstratyviojo (isteroidinio) charakterio bruožai. Pliusai: 7, 19, 22, 29, 41, 44, 63, 66, 73, 85, 88. Minusai – 51. Gautą rezultatą dauginti iš 2.

Aštuntoji skalė – impulsyvos, nepastovios, nenuspėjamos emocinės bei elgesio pusiausvyros neišlaikančios bei savęs pakankamai nekontroliuojančios asmenybės bruožai. Pliusai: 8, 20, 30, 42, 52, 64, 74, 86. Minusų nėra. Gautą sumą dauginti iš 3.

Devintoji skalė – asmenybės, kuriai būdinga bloga nuotaika, ideomotori-

nis slopinimas, polinkis į depresiją, noras gilintis į niūrius ir liūdnus gyvenimo reiškinius, greitas nuovargis, bruožai. Plusai: 9, 21, 43, 75, 87. Minusai: 31, 53, 65. Gautą sumą dauginti iš 3.

Dešimtoji skalė – afektuoto, egzaltuoto, perdėm emocingo, plataus reagavimo diapazono charakterio bruožai. Plusai: 10, 32, 54, 76. Minusų nėra. Gautą sumą dauginti iš 6.

TRUMPAS CHARAKTERIO AKCENTUACIJŲ APIBŪDINIMAS

Šiame skyrelyje apibūdinama gerokai daugiau charakterio akcentuacijų tipų, negu nurodyta K. Leonhardo klausimyne. Todėl, analizuojant vieno ar kito respondento testo rezultatus, galima jo charakterio savybes priskirti ir kitiems K. Leonhardo skalėse nenurodytiems akcentuacijų tipams.

1. *Hipertiminis (aktyvusis) tipas.* Jam būdinga nuolat pakili nuotaika, didelis fizinis ir psichinis aktyvumas, veiklumas, bet kartu ir išsiblaškymas, nepastovumas, nesugebėjimas užbaigti pradėtų darbų.
2. *Dirglusis (jaudrusis, impulsyvusis) tipas.* Būdingas didelis impulsyvumas, silpna emocijų, potraukių ir elgesio kontrolė, nesugebėjimas jų blaiviai įvertinti.
3. *Emocingasis (jausmingasis) tipas.* Šiam tipui priskirtini jautrūs ir emocingi žmonės, pasižymintys subtilumu, dvasingumu, intensyviais sudėtingų emocijų būsenų išgyvenimais.
4. *Epileptoidinis (pedantiškasis) tipas.* Aukšti įverčiai (didelė balų suma) rodo, kad šiai asmenybei būdingas ilgai trunkantis, apmaudus, pagiežingas pyktis, provokuojantis agresiją, kerštą, netgi žiaurumą, konfliktiškumas, mąstymo ir emocijų rigidiškumas, inertiškumas, klampumas, skrupulingas pedantiškumas.
5. *Psichasteninis (nerimastingasis) tipas.* Pagrindiniai bruožai: aukštas nerimo lygis, neryžtingumas, baimingumas, nepasitikėjimas savimi, pažeidžiamumas, drovumas, ypatingas jautrumas, greitas nuovargis, polinkis gilintis į nesėkmes, abejoti ir analizuoti save, sumažėjęs aktyvumas.
6. *Ciklotiminis (besikeičiantysis) tipas.* Aukšti įverčiai rodo, kad šiai asmenybei būdingas nepastovumas, periodiškai pasikartojanti elgesio, nuotaikų ir būsenų kaita nuo perdėm aktyvios (hipertiminės) iki labai pasyvios ir apatiškos (distiminės).
7. *Isteroidinis (demonstratyvusis) tipas.* Išsiskiria egocentriškumu, demonstratyviu, teatrališku elgesiu, siekimu išsiskirti iš kitų, būti originaliu, neprisiminti nemalonių faktų ir įvykių ar nesėkmių, polinkiu meluoti, fantazuoti, apsimitinėti siekiant atkreipti į save dėmesį.
8. *Nepastovusis (nenuspėjamas) tipas.* Ryškiausias šio tipo asmenybės

- savybės: impulsyvumas, nepastovumas ir nenuspėjamumas, emocijų ir elgesio pusiausvyros stoka, silpną jų kontrolę (taip pat žr. 2-ąjį tipą).
9. *Distiminis (depresyvusis) tipas*. Dominuoja prislėgta (slogi) nuotaika, pesimizmas, būdingas ideomotorinis slopinimas (pasyvumas), polinkis į depresiją, susitelkimas į gaudžius ir liūdnius įvykius, gyvenimo reiškinius.
  10. *Egzaltuotasis (afektuotasis) tipas*. Šio tipo žmonėms būdingas ypatingas jautrumas ir impulsyvumas, platus emocijų būsenų spektras. Džiaugsmingi dalykai ir įvykiai jiems gali sukelti nevaldomą euforiją, o nesėkmės ir nelaimės – visiško nusivylimo ir nevilties būseną.
  11. *Paranojinis (įtarusis) tipas*. Būdingas ypatingas stabilus, ilgai išliekantis įtarumas, užgaulumas, nepasitikėjimas kitais, konfliktiškumas, neigiamų afektų pastovumas, siekis dominuoti, kitokių nuomonių ignoravimas.
  12. *Šizoidinis (atsiribojantis) tipas*. Pasižymi mąstymo originalumu, neįprastu aplinkos suvokimu, emocijų šaltumu, uždarumu, sarkastiškumu. Jam būdingas atsiribojimas nuo grupės (kolektyvo) gyvenimo ir reikalų, loginių ryšių bei asociacijų savitumas (keistumas).
  13. *Konformistiškasis (prisitaiškantis) tipas*. Šio tipo atstovai per daug paklūsta kitiems, pritaria jų nuomonei, neturi savo nuomonės, nepakankamai kritiškas, savarankiškas, stokoja iniciatyvumo, gali nusiikalsti „dėl kompanijos“.
  14. *Nepastovusis (silpnavališkasis) tipas*. Jam priskiriami asmenys linkę lengvai pasiduoti kitų žmonių įtakai, nuolat ieško naujų išpūdžių, draugų ir kompanijų, išsiskiria sugebėjimu lengvai užmegzti paviršutiniškas pažintis ir kontaktus (taip pat žr. 13 ir 8 tipus).
  15. *Infantilusis (vaikiškasis) tipas*. Šio tipo bruožai dažniausiai būdingi jauniems žmonėms. Pasireiškia suaugusiam žmogui nebūdingu vaikiškumu: jie gyvena šia diena, siekia paprasčiausių malonumų (saldainių, alkoholio), nesiima naudingos veiklos, kuri užtikrintų galimybę savarankiškai pragyventi.
  16. *Asteninis (silpnasis) tipas*. Šio tipo žmonės nelabai darbingi, greitai pavargsta, pervargsta, išsenka. Jiems būdingas didelis dirglumas, polinkis į depresiją ir hipochondriją, t. y. ligų baimę (taip pat žr. 5, 9 tipus).
  17. *Sensityvusis (jautrusis) tipas*. Jo atstovai pasižymi ypatingu impulsyvumu, baimingumu, jautrumu, nepasitikėjimu, jis jaučiasi esąs nevisavertis (taip pat žr. 5, 9, 16 tipus).
  18. *Labilusis (paslankusis) tipas*. Šiam tipui būdinga staigi nuotaikų ir būsenų kaita reaguojant į pasikeitusią situaciją (taip pat žr. 2, 8, 10, 17 ir kt. tipus).

10. ASMENYBĖS ANALIZĖS IR SAVIANALIZĖS SKALĖ

Ši testą gali atlikti tiriamasis ir jo mikrogrupės (formaliosios ar neformaliosios) nariai, kuriuos sąlygiškai galima pavadinti ekspertais. Šiems ekspertams baigus darbą, su jo rezultatais reikia supažindinti ir patį tiriamąjį. Tokiu būdu jis gali sužinoti kitų nuomonę apie save, palyginti savąjį ir kitų vertinimus. Kaip žinoma, kitų žmonių nuomonė padeda pačiam individui geriau save pažinti, objektyviau vertinti, koreguoti savo elgseną.

Kad tiriamojo asmenybės būtų vertinama objektyviau, o grupėje nekiltų nesusipratimų, simpatijų ir antipatijų ar tarpasmeninių konfliktų, ekspertai tiriamąjį turėtų vertinti anonimiškai, t. y. neturėtų pasirašyti.

Priemonės: asmenybės analizės ir savianalizės skalė (10.1 priedas).

Rezultatai:

200–180 taškų – labai brandi asmenybė,

179–160 taškų – brandi asmenybė,

159–130 taškų – vidutinio brandumo asmenybė,

129 taškai – reikia daryti išvadas, susirūpinti saviugda.

ASMENYBĖS ANALIZĖS IR SAVIANALIZĖS SKALĖ

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Pastaba. Kuo arčiau atitinkamos savybės rašysite pliusą (+), tuo Jums ši asmenybės savybė yra ryškesnė.

	Savybė	5	4	3	2	1	Savybė
1.	Išsilavinęs						Nelabai išsilavinęs
2.	Kantrus						Nekantrus
3.	Išradingas						Neišradingas
4.	Kūrybingas						Nekūrybingas
5.	Smalsus						Nesmalsus
6.	Sugebąs bendrauti						Nesugebąs bendrauti
7.	Energingas						Lėtas
8.	Turi organizacinių gabumų						Neturi organizacinių gabumų
9.	Geranoris						Negeranoris
10.	Geba pažinti žmones						Nesugeba pažinti žmonių
11.	Didelės savitvardos						Ūmus
12.	Atkaklus						Pasyvus
13.	Stropus						Nestropus
14.	Ryžtingas						Neryžtingas
15.	Punktualus						Nepunktualus
16.	Savarankiškas						Nesavarankiškas
17.	Ištvermingas darbe						Neištvermingas darbe
18.	Sąžiningas						Nesąžiningas
19.	Kuklus						Nekuklus
20.	Jaučia atsakomybę						Nejaučia atsakomybės
21.	Parcėigingas						Neparcėigingas
22.	Draugiškas						Nedraugiškas
23.	Savikritiškas						Nesavikritiškas
24.	Netrokšta garbės						Garbėtroška
25.	Tolerantiškas						Nepakantus kito nuomonei

Savybė		5	4	3	2	1	Savybė
26.	Negobšus						Gobšus
27.	Paprastas						Išdidus
28.	Tvarkingas						Apsileidęs
29.	Pasitiki savimi						Nepasitiki savimi
30.	Optimistas						Pesimistas
31.	Turi humoro jausmą						Neturi humoro jausmo
32.	Pasitiki kitais						Įtarus
33.	Rimtas						Lengvabūdiškas
34.	Aktyvus						Pasyvus
35.	Empatiškas						Empatiškumu nepasižymi
36.	Fiziškai gerai išsivystęs						Fiziškai blogai išsivystęs
37.	Taisyklingos laikysenos						Netaisyklingos laikysenos
38.	Darbštus						Tinginys
39.	Altruistas						Egoistas
40.	Taupus						Išlaidus

Taškų suma:

11. EMPATIJOS TYRIMAS

Empatija – kito asmens emocinės būsenos suvokimas, padedantis geriau suprasti ir užjausti kitą žmogų. Empatija yra socialinis ir psichologinis reiškiny, pasireiškiantis bendraujant žmogui su kitu žmogumi, gyvūnu ar suvokiant meno kūrinį. Kaip individuali psichologinė savybė, empatija apibūdina žmogaus gebėjimą geriau suvokti, pažinti ir užjausti kitą žmogų įsijaučiant į jo vidinį pasaulį ir elgesio motyvus.

Empatija – bendravimo pagrindas. Ji padeda subalansuoti tarpasmeninius santykius, žmogaus elgesį daro socialiai nulemtą. Gebėjimas suvokti, jausti kitą žmogų labai svarbus tose veiklos srityse, kur tenka daug bendrauti su kitais žmonėmis, jiems vadovauti, juos aptarnauti, mokyti ir pan. Prie tokių veiklos sričių, be abejo, priklauso vadyba, pedagogika ir psichologija, socialinis darbas, aptarnavimo ir paslaugų sfera, sveikatos apsauga ir kitos.

Tyrimo tikslas – ištirti empatiją panaudojant A. Megrabiano ir N. Epšteino modifikuotą klausimyną.

Priemonės: A. Megrabiano ir N. Epšteino klausimynas (11.1 priedas). Klausimyne yra 25 teiginiai. Tiriamasis turi pareikšti savo nuomonę dėl kiekvieno iš jų.

Darbo eiga. Tiriamajam duodamas A. Megrabiano ir N. Epšteino klausimynas (11.1 priedas) ir atsakymų lapas (39 forma). Perskaitoma **instrukcija:** „Perskaitykite klausimyne pateiktus teiginius ir pagal tai, kaip Jūs elgiatės panašiose situacijose, pareikškite savo nuomonę dėl kiekvieno iš jų (sutinkate ar nesutinkate). Atsižvelgdami į tai, atsakymų lapo atitinkamą kiltį pažymėkite pliusu (+)“.

Rezultatų tvarkymas ir duomenų analizė. Rezultatai tvarkomi ir analizuojami naudojantis klausimyno raktu (11.2 priedas). Už kiekvieną atsakymą skiriami 1, 2, 3 arba 4 balai, po to jie susumuojami ir apskaičiuojamas bendras empatijos pasireiškimo mastą rodantis balas. Empatijos pasireiškimo laipsnis nustatomas perskaičius pirminius balus į standartinius pagal 11.3 lentelėje nurodytą metodiką.

Kontroliniai klausimai

1. Kas yra empatija?
2. Kokių objektų atžvilgiu gali reikštis empatija?
3. Kokiose veiklos srityse empatija yra svarbi profesinė asmenybės savybė ir kodėl?

A. MEGRABIANO IR N. EPŠTEINO KLAUSIMYNAS

1. Man darosi nesmagu matant žmogų, kuris jaučiasi vienišas kitų žmonių draugijoje.
2. Man nemalonu matyti nesantūrius žmones, kurie nesivaržydami demonstruoja savo jausmus.
3. Kai greta manęs kas nors nervinasi, aš irgi pradedu nervintis.
4. Aš manau, kad verkti iš laimės – kvaila.
5. Aš nuoširdžiai užjaučiu draugus dėl jų problemų.
6. Būna, kad dainos apie meilę mane labai sujaudina.
7. Aš labai nerimaučiau, jeigu turėčiau kam nors perduoti nemalonią žinią.
8. Mano nuotaika labai daug priklauso nuo aplinkinių žmonių.
9. Man patinka profesijos, kurių atstovai turi aktyviai bendrauti su žmonėmis.
10. Labai mėgstu stebėti, kaip žmonės priima dovanas.
11. Kai matau verkiantį žmogų, tai ir pats (pati) susijaudinu.
12. Klausydamasis (-asi) kai kurių dainų, aš ir pats (pati) kartais pasijuntu laimingas (-a).
13. Skaitydamas (-a) knygą, aš taip išgyvenu į jos turinį, jog atrodo, kad viskas, apie ką skaitau, vyksta iš tikrųjų.
14. Pastebėjęs (-usi), jog su kuo nors blogai elgiamasi, visada supyktu.
15. Aš galiu likti ramus (-i) net ir tada, kai visi aplinkui jaudinasi.
16. Man nepatinka, kai kino filmą žiūrintys žmonės dūsauja ir verkia.
17. Kai aš priimu sprendimą, kitų žmonių nuomonė apie jį man dažniausiai nerūpi.
18. Aš imu nerimauti, jeigu kiti žmonės dėl kokios nors priežasties yra prislėgti.
19. Man nepatinka, kai žmonės nervinasi dėl menkniekių.
20. Aš labai sielvartauju, matydamas (-a) gyvūnų kančias.
21. Kvaila jaudintis ir nervintis dėl to, kas rodoma kino filme arba apie ką skaitai knygoje.
22. Aš labai sutrinku ir susijaudinu, matydamas (-a) senus bejėgius žmones.
23. Aš labai jaudinuosi žiūrėdamas (-a) kino filmą.
24. Aš galiu likti abejingas (-a) kitų žmonių jausmams ir išgyvenimams.
25. Ma•i vaikai verkia be prie•asties.

A. MEGRABIANO IR N. EPŠTEINO APKLAUSOS PROTOKOLAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Lytis _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Perskaitykite klausimyne pateiktus teiginius ir pagal tai, kaip Jūs elgiatės panašiose situacijose, pareikškite savo nuomonę dėl kiekvieno iš jų. Atsižvelgdami į tai, atsakymų lapo atitinkamą skiltį pažymėkite pliusu (+).

ATSAKYMŲ LAPAS

Teiginio nr.	Taip (visada)	Veikiau taip negu ne (dažnai)	Veikiau ne negu taip (kai kada)	Ne (niekada)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				

A. MEGRABIANO IR N. EPŠTEINO KLAUSIMYNO RAKTAS

Teiginio nr.	Taip (visada)	Veikiau taip negu ne (dažnai)	Veikiau ne negu taip (kai kada)	Ne (niekada)
1	4	3	2	1
2	1	2	3	4
3	4	3	2	1
4	1	2	3	4
5	4	3	2	1
6	4	3	2	1
7	4	3	2	1
8	4	3	2	1
9	4	3	2	1
10	4	3	2	1
11	4	3	2	1
12	4	3	2	1
13	4	3	2	1
14	4	3	2	1
15	1	2	3	4
16	1	2	3	4
17	1	2	3	4
18	4	3	2	1
19	4	3	2	1
20	4	3	2	1
21	1	2	3	4
22	4	3	2	1
23	4	3	2	1
24	1	2	3	4
25	1	2	3	4

**PIRMINIŲ DUOMENŲ (BALŲ)
PERSKAIČIAVIMO Į STANDARTINIUS
(PROCENTAIS) LENTELĖ (EMPATIJOS
TYRIMAS)**

Lentelės skiltys	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Standartinis procentas	2.28	4.40	9.19	14.98	19.15	19.15	14.98	9.19	4.40	2.28
Vyrai	245	46–51	52–56	57–60	61–65	66–69	70–74	75–77	79–83	284
Moterys	257	58–63	64–67	68–71	72–75	76–79	80–83	84–86	97–90	291

12. M. M. ROKIČIAUS VERTYBINIŲ ORIENTACIJŲ TYRIMO METODIKA

Ivadinės pastabos. Vertybėmis paprastai laikomi daiktai, reiškiniai ar žmonės, kurie tiesiogiai padeda, gali padėti ar, spėjama, ateityje padės patenkinti asmenybės materialinius bei dvasinius poreikius. Vertybės ar vertybinės daiktų savybės dažniausiai nėra kažkokie objektyviai egzistuojantys ir nuo žmonių nepriklausantys dydžiai. Vertingas ar žalingas dalykas ar jo savybė, paprastai sprendžia žmonės pagal savo poreikius.

Vertybės yra sudėtingos nuostatos, kurių turinį sudaro žmonių emocijos, vaizdiniai ir mintys apie daiktų ir reiškinių reikšmingumą asmenybės bei grupėms. Vertybinės orientacijos – tai tam tikrų vertybių pažinimas ir jų siekimas.

Susiformavusi asmenybės vertybinių orientacijų sistema lemia tam tikrą individo ar grupės žmonių gyvenimo ir veiklos kryptingumą, jų santykius su supančiu pasauliu, kitais žmonėmis, taip pat pačiais savimi, sudaro pasaulėžiūros bei gyvenimo „filosofijos“ pagrindą, asmenybės veiklos ir elgesio motyvacijos branduolį. Todėl vertybinių orientacijų tyrimas padeda nuodugniau pažinti asmenybę, numatyti jos raidos perspektyvas.

Asmenybės vertybinių orientacijų tyrimo metodiką (VOT) pasiūlė amerikietis psichologas Mendelis Miltonas Rokičius (Rokeach). Jos esmė – vertybių sąrašo nustatymas (vertybių surašymas arba kortelių su vertybių pavadinimais sudėliojimas eilės tvarka pagal tiriamojo vertybinius prioritetus bei orientacijas).

M. Rokičius skiria dvi vertybių klases (rūšis): terminalines (arba fundamentines) ir *instrumentines* vertybes. Terminalinės vertybės – tai dalykai, kurių verta siekti kaip galutinių gyvenimo tikslų, instrumentinės vertybės – dalykai, kurie padeda siekti galutinių tikslų ir yra priimtini bei pageidautini bet kioje gyvenimo situacijoje. Toks vertybių klasifikavimas atitinka tradicinių jų skirstymą į vertybes tikslus, ir vertybes priemones.

Per asmenybės vertybinių orientacijų tyrimą respondentams pateikiami du vertybių sąrašai (po 18 vertybių kiekviename) arba 36 kortelės su vertybių pavadinimais (18 kortelių su terminalinių ir 18 su instrumentinių vertybių pavadinimais). Tiriamieji pagal jiems pateiktą instrukciją (ji pridėdama prie vertybių sąrašo (12.1 priedas) turi surašyti vertybes arba išdėlioti korteles su

jų pavadinimais eilės tvarka, kuri atspindėtų jų vertybinius prioritetus bei orientacijas. Pradedama dirbti su terminalinėmis vertybėmis, po to pereinama prie instrumentinių. Patirtis rodo, kad patogiau dirbti ir patikimesni rezultatai gaunami, kai tyrimui naudojamos kortelės.

Pagrindinis M. Rokičiaus vertybinių orientacijų tyrimo metodikos trūkumas tas, kad respondentai gali būti nenuoširdūs, vertinti vertybes pagal savo socialinius poreikius bei pageidavimus. Todėl labai svarbu, kad tiriamieji noriai dalyvautų apklausoje, palankiai ją vertintų, būtų suinteresuoti kuo objektyvesniais apklausos rezultatais. To pasiekti padeda apklausai vadovaujančio psichologo bei tiriamųjų savitarpio supratimas, geri tarpasmeniniai kontaktai.

Sumažinti minėtų tyrimo metodikos trūkumų įtaką apklausos rezultatams galima keičiant vertybių sąrašus, juos papildant, tikslinant tyrimo metodiką. Tai leidžia praturtinti diagnostinę medžiagą, padaryti labiau pagrįstas išvadas. Pavyzdžiui, galima paprašyti, kad tiriamasis papildomai išdėliotų korteles, atsakydamas į šiuos klausimus:

1. Kokia tvarka ir koku mastu (procentais) įgyvendintos (realizuotos) šios vertybės Jūsų gyvenime?
2. Kaip Jūs išdėstytumėte šias vertybes, jei taptumėte toks, koku tapti svajojate?
3. Kaip, Jūsų požiūriu, tai padarytų visais atžvilgiais tobulas žmogus?
4. Kaip tai padarytų, Jūsų manymu, dauguma žmonių?
5. Kaip tai Jūs būtumėte padaręs prieš 5 ar 10 metų?
6. Kaip tai padarytumėte Jūs po 5 ar 10 metų?
7. Kaip išdėstytų korteles Jums artimi žmonės?

Analizuojant vertybių hierarchiją, reikia atkreipti dėmesį į tai, kaip tiriamasis jas grupuoja į tam tikrus blokus remdamasis įvairiais kriterijais. Pavyzdžiui, kaip išskiriamos „konkrečios“ ir „abstrakčios“ profesinės saviraiškos bei asmeninio gyvenimo vertybės ir pan. Instrumentinės vertybės gali būti grupuojamos, skirstomos į etikos, bendravimo, veiklos vertybes; individualias bei konformistines arba altruistines vertybes; įsitvirtinimo ir pakantumo kitiems vertybes ir t. t. Tai tikrai dar ne visos vertybinių orientacijų sistemos subjektyvaus skirstymo galimybės.

Psichologas turi pasistengti pastebėti ir suprasti tam tikrus šio skirstymo dėsningumus. Jei nepavyksta to padaryti, galima daryti prielaidą, kad respondento vertybių sistema dar nesusiformavusi arba kad atsakymai buvo nenuoširdūs.

Tyrimą geriausia atlikti individualiai, bet galima testuoti ir grupėmis.

M. M. ROKIČIAUS VOT APKLAUSA VERTYBIŲ SĄRAŠAI

Instrukcija. Jūs gavote 18 kortelių rinkinį (pirmiausia pateikiamas 18 kortelių rinkinys su terminalinių, po to – su instrumentinių vertybių sąrašais). Jūsų uždavinys – išdėlioti korteles taip, kad jos atspindėtų Jūsų vertybinius prioritetus bei orientacijas. Kitaip sakant, korteles su vertybių pavadinimais reikia išdėlioti tokia tvarka, kad ji parodytų, kokios vertybės yra svarbiausios Jūsų gyvenime, kokiomis Jūs visų pirma vadovaujatės kaip tam tikrais savo gyvenimo ir elgesio principais.

Pirmiausia susipa•inkite su visomis 18 kortelių, kuriose surašytos terminalinės (fundamentinės) vertybės. Po to išrinkite tą, kurioje, Jūsų manymu, įrašyta pati svarbiausia, reikšmingiausia vertybė, ir padėkite ją pirmą. Po to išrinkite antrą pagal svarbą vertybę ir kortelę su įrašytu jos pavadinimu padėkite antrą. Tada tą patį padarykite su trečia, ketvirta, penkta ir visomis kitomis kortelėmis. Galiausiai kortelė su, Jūsų nuomone, mažiausiai reikšminga vertybe atsidurs gale – bus 18-a.

Baigę dėlioti korteles su terminalinių vertybių pavadinimais, tą patį padarykite su kortelėmis, kuriose surašytos instrumentinės vertybės.

Korteles dėliokite neskubėdami, apgalvotai. Jeigu dėliojant Jūsų nuomonė pasikeitė ar Jums pasirodė, kad suklydote, galite pakeisti kortelių eilės tvarką. Galutinis rezultatas turi kuo tiksliau atspindėti Jūsų nuomonę apie kortelėse įrašytas vertybes.

Pastaba. Testą galima atlikti ir be kortelių, t. y. pateikiant terminalinių bei instrumentinių vertybių sąrašus. Tokiu atveju tiriamasis turėtų eilės tvarka atskirai surašyti terminalines ir instrumentines vertybes pagal jų svarbą ir reikšmingumą respondentui.

Sąrašas A (terminalinės vertybės):

aktyvus gyvenimas (gyvenimo pilnatvė ir emocinis pasitenkinimas);
gyvenimo išmintis (sprendimų brandumas ir pagrįstumas, pasiekiamas įgyjant gyvenimo patirties);
sveikata (fizinė ir psichinė);
įdomus darbas;
gamtos ir meno grožis (grožio suvokimas stebint gamtą ir meno kūrinis);
meilė (dvasinė ir mylimo žmogaus fizinis artumas);
materialiai aprūpintas gyvenimas (be materialinių sunkumų);
geri ir ištikimi draugai;

visuomeninė veikla (aplinkinių, kolektyvo, darbo draugų pagarba);
pažinimas (galimybė gerinti savo išsilavinimą, plėsti akiratį, kelti bendrąją kultūrą, intelektualiai tobulėti);
produktyvus, veiksmingas ir rezultatyvus gyvenimas (maksimalus visų savo galimybių, jėgų ir gabumų panaudojimas);
savęs atskleidimas ir saviraiška (darbas su savimi, nuolatinis dvasinis ir fizinis tobulėjimas);
pramogos (malonus, neįpareigojantis laiko leidimas);
laisvė (savarankiškumas, sprendimų ir poelgių laisvumas, nepriklausomumas);
laimingas šeimyninis gyvenimas;
kitų laimė (kitų žmonių, visos tautos, žmonijos gerovė, tobulėjimas, vystymasis);
kūryba (kūrybinės veiklos galimybė);
pasitikėjimas savimi (vidinė harmonija, be vidinių prieštaravimų, abejonų).

Sąrašas B (*instrumentinės vertybės*):

tvarkingumas ir valyvumas, mokėjimas daiktus išlaikyti švarius ir tvarkingus, kruopštumas dirbant;
išsiauklėjimas (geros manieros);
dideli gyvenimo poreikiai (pretenzijos ir reikalavimai);
gyvenimo džiaugsmas (humoro jausmas);
įsipareigojimų vykdymas (pareigingumas);
nepriklausomumas (gebėjimas veikti savarankiškai, ryžtingai);
nesitaikstymas su savo ir kitų trūkumais;
išsilavinimas (žinių išsamumas, gausumas, aukšta bendroji kultūra);
atsakomybė (pareigos jausmas, mokėjimas laikytis duoto žodžio);
racionalumas (mokėjimas sveikai ir logiškai mąstyti, priimti apgalvotus, racionalius sprendimus);
savikontrolė (santūrumas, drausmė, savitvarda);
drąsa ginant savo nuomonę, pažiūras;
tvirta valia (mokėjimas tvirtai laikytis, pasiekti savo, nepasiduoti sunkumams);
pakantumas (kitų pažiūroms ir nuomonėms, mokėjimas atleisti kitiems jų klaidas ir paklydimus);
pažiūrų platumas (mokėjimas suprasti kito požiūrį, gerbti kitokį skonį, papročius, įpročius);
sąžiningumas (teisingumas, nuoširdumas);
darbštumas (darbo, veiklos produktyvumas, efektyvumas);
jautrumas (rūpestingumas, mokėjimas suprasti ir užjausti).

13. DEPRESIJOS LYGIO NUSTATYMAS (Depresijos skalė)

Ivadinės pastabos. Ši apklausa skirta tiriamojo asmens depresinėms ar panašioms į ją būsenoms (pvz., ikidepresinėms) nustatyti.

Apklauskos tikslas – išankstinė funkcinė įvairaus laipsnio ir intensyvumo depresinių būsenų diagnostika.

Rezultatų skaičiavimas ir depresijos lygio vertinimas. Depresijos lygis (DL) apskaičiuojamas pagal šią formulę:

$$DL = \frac{\sum \text{tv}}{\sum \text{av}}$$

čia $\sum \text{tv}$ – tiesiogiai vertinamų atsakymų registracijos lape apibrėžtų skaičių suma; tv – tiesioginis vertinimas, t. y. jei apibrėžtas 1, tai ir vertinama 1 balu, jei apibrėžtas 2, vertinama 2 balais, jei 3 – vertinama 3 balais ir t. t.;

$\sum \text{av}$ – apibrėžtų skaičių suma juos vertinant atvirkštine tvarka; av – atvirkštinis vertinimas, t. y. jei apibrėžtas 1, vertinama 4 balais, jei apibrėžtas 2, vertinama 3 balais, jei 3 – vertinama 2 balais, jei 4 – vertinama 1 balu ir t. t.

$\sum \text{tv}$ (tiesiogiai vertinamų teiginių numeriai) – 1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 13, 15, 19.

$\sum \text{av}$ (atvirkštine tvarka vertinamų teiginių numeriai) – 2, 5, 6, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20.

Suskaiciavus visus atsakymus ir įvertinus juos balais, gaunamas DL, kuris svyruoja nuo 20 iki 80 balų.

Jeigu rezultatas iki 50 balų, vadinasi, depresijos nėra. Jei DL svyruoja nuo 51 iki 59 balų imtinai, konstatuojama lengva situacinė ar neurotinė depresinė būsena. 60–69 balų reiškia, kad tiriamojo būklė yra gana sunki, jį gali apimti tikroji depresija, arba jo būseną galima įvardyti kaip „užmaskuotą, slepiamą depresiją“. Tikroji depresinė būsena diagnozuojama tada, kai DL siekia 70 ir daugiau balų.

DL NUSTATYMAS ATSAKYMUŲ REGISTRACIJOS LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Atidžiai perskaitykite toliau pateiktus teiginius ir apibrėžkite vieną iš šalia esančių skaičių, atsižvelgdami į savo savijautą pastaruoju metu.

A – šiuo atveju reiškia *niekada* arba *labai retai*

B – *kartais*

C – *da•nai*

D – *beveik visada* arba *nuolat*.

	A	B	C	D
1. Aš jaučiuosi prislėgtas.	1	2	3	4
2. Rytais mano savijauta geriausia.	1	2	3	4
3. Būna, kad man labai norisi verkti arba kad net apsiverkiu.	1	2	3	4
4. Naktimis aš blogai miegu.	1	2	3	4
5. Mano apetitas toks, kaip paprastai.	1	2	3	4
6. Man malonu žiūrėti į gražias, patrauklias moteris, su jomis kalbėtis, būti šalia jų.	1	2	3	4
7. Aš pastebiu, kad krenta mano svoris.	1	2	3	4
8. Mane vargina vidurių užkietėjimas.	1	2	3	4
9. Mano širdis plaka greičiau nei paprastai.	1	2	3	4
10. Aš pavargstu be jokios priežasties.	1	2	3	4
11. Aš mėštau aiškiai, kaip visada.	1	2	3	4
12. Man lengva daryti tai, ką moku.	1	2	3	4

13.	Jaučiu nerimą, negaliu nusėdėti vienoje vietoje.	1	2	3	4
14.	Aš turiu ateities vilčių.	1	2	3	4
15.	Aš labiau sudirgęs negu paprastai.	1	2	3	4
16.	Aš lengvai priimu sprendimus.	1	2	3	4
17.	Aš jaučiuosi naudingas ir reikalingas.	1	2	3	4
18.	Aš gyvenu pakankamai visavertį gyvenimą.	1	2	3	4
19.	Aš jaučiu, kad kitiems bus lengviau, jei aš numirsiu.	1	2	3	4
20.	Mane iki šiol džiugina tai, kas džiugino visada.	1	2	3	4

14. NERIMO IR DEPRESIJOS BŪSENŲ NUSTATYMAS

Tyrimo tikslas – nustatyti nerimo ir depresijos (N–D) būsenas, kurias sukelia nervinių procesų nestabilumas.

Darbo eiga. Testuojamieji gauna N–D klausimyną (14.1 priedas) ir atsakymų registracijos lapą su instrukcija (14.2 priedas). Jiems primenama, kad pildydami atsakymų lapus pasistengtų nedaryti klaidų. Testą galima atlikti individualiai arba grupėmis.

Apklauskos rezultatų skaičiavimas ir vertinimas. Balai, kuriais testuojamieji vertina savo būsenas, turi tam tikras skaitmenines reikšmes, kurios nurodytos lentelėse. Jos vadinamos diagnostiniais koeficientais. Pirmoje lentelėje pateikiamos nerimo diagnostinių koeficientų reikšmės, antroje – depresijos diagnostinių koeficientų reikšmės.

Perskaičiavus balus į diagnostinius koeficientus, apskaičiuojama algebrinė diagnostinių nerimo bei depresijos koeficientų suma sumuojant teigiamas ir neigiamas diagnostinių koeficientų reikšmes. (*Nerimo ir depresijos koeficientų sumos skaičiuojamos atskirai!*)

Jeigu diagnostinių koeficientų suma didesnė kaip +1,28, vadinasi, tiriamojai psichinė būsena gera. Jei suma mažesnė kaip -1,28, tiriamajam diagnozuojama padidėjusi psichinė įtampa, nerimas, depresija. Tarpinės (vidutinės) reikšmės nuo -1,28 iki +1,28 rodo prieštarinę, neapibrėžtą tiriamojo būseną. Ribinę būseną (t. y. neryškų nervinį bei psichikos sutrikimą, reiškiantį apytikrą ribą tarp normalios psichinės būsenos ir ligos) rodo koeficientai nuo -5,6 iki -1,28.

1 lentelė. Nerimo diagnostinių koeficientų reikšmės

Požymių nr.	Balai				
	1	2-	3	4	5
2	-1,38	-0,44	1,18	1,31	0,87
4	-1,08	-1,3	-0,6	0,37	1,44
8	-1,6	-1,34	-0,4	0,6	0,88
9	-1,11	0	0,54	1,22	0,47
10	-0,9	-1,32	-0,41	-0,41	1,2
11	-1,19	-0,2	1,04	1,03	0,4
13	-0,78	-1,48	-1,38	0,11	0,48
14	-1,26	-0,93	-0,4	0,34	1,24
17	-1,23	-0,74	0	0,37	0,63
19	-1,92	-0,36	0,28	0,56	0,1

Ribinė nerimo būseną pasireiškia padidėjusiu dirglumu, nervingumu, nekantrumu, nenuoseklumu veikiant, nepasitikėjimu bendraujant, taip pat sustiprėjusiu nerimu dėl savo paties ar savo artimųjų sveikatos.

2 lentelė. Depresijos diagnostinių koeficientų reikšmės

Požymių nr.	Balai				
	1	2-	3	4	5
1	-1,58	-1,45	-0,41	0,7	1,46
3	-1,51	-1,53	-0,34	0,58	1,4
5	-1,45	-1,26	-1	0	0,83
6	-1,38	-1,64	0,22	0,32	0,75
7	-1,3	-1,5	-0,15	0,8	1,22
12	-1,34	-1,34	-0,5	0,3	0,72
15	-1,2	-1,23	-0,36	0,56	0,2
16	-1,08	-1,08	-1,18	0	0,46
18	-1,2	-1,26	-0,37	0,21	0,42
20	-1,08	-0,54	-0,1	0,25	0,32

Depresija pasireiškia neurotinėmis reakcijomis – susilpnėjusiu individo gyvybingumu ir aktyvumu, pablogėjusia jo nuotaika, siaurėjančiais bei silpnėjančiais kontaktais su kitais žmonėmis, vienišumo jausmu, gyvenimo džiaugsmo praradimu.

N-D KLAUSIMYNAS

1. Ar Jūs pastebite, kad tapote lėtesni, suglebę, kad neliko ankstesnės energijos?
2. Ar Jums sunku u•migti, jeigu kas nors kelia nerimą?
3. Ar jaučiatės prislėgti?
4. Ar Jus apima jausmas, kad kažkas nemalonaus turi atsitikti, nors ypatingų priežasčių tam nėra?
5. Ar pastebite, kad dabar Jums mažiau negu anksčiau reikia draugystės ir švelnumo?
6. Ar Jums atrodo, kad Jūsų gyvenime mažai džiaugsmo ir laimės?
7. Ar pastebite, kad tapote abejingas, jog nebeliko buvusių interesų ir pomėgių?
8. Ar Jums pasitaiko tokių nerimo būsenų, kad net negalite nustygti vienoje vietoje?
9. Ar laukimas Jums kelia nerimą ir nervina?
10. Ar naktimis sapnuojate košmarus?
11. Ar Jūs dėl ko nors nerimaujate?
12. Ar kai kada jaučiate, kad kiti Jums yra abejingi, su Jumis elgiasi šaltai, jog niekas nesistengia Jūsų suprasti ir užjausti, ar jaučiatės vienišas?
13. Ar pastebėjote, atkreipėte dėmesį į tai, kad Jūsų rankos ir kojos nervingai juda?
14. Ar jaučiatės nekantrus, išsiblaškęs, neramus?
15. Ar Jums dažnai norisi pabūti vienam?
16. Ar pastebite, kad Jūsų artimieji yra Jums abejingi ar netgi nepalankūs ir priešiški?
17. Ar Jūs jaučiatės susikaustęs ir nepasitikintis, bedraudamas su kitais žmonėmis?
18. Ar Jums atrodo, kad Jūsų draugai ar artimieji laimesnesni už Jus?
19. Ar Jūs ilgai dvejojate, kol priimate sprendimą?
20. Ar jaučiate, kad dėl daugelio nemalonumų kaltas esate pats?

N-D APKLAUSOS ATSAKYMŲ REGISTRACIJOS LAPAS IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Labai prašome atsakyti į pateiktus klausimus, kurie padės įvertinti Jūsų savijautą. Atsakykite nuoširdžiai – taip, kaip, Jūsų nuomone, teisingiausia.

- Jeigu klausimuose nurodytos būsenos Jus apima **nuolat** arba **labai da•nai**, vertinkite 1 balu,
- jeigu tokios būsenos pasitaiko **da•nai** – 2 balais,
- eigu **retkarčiais** (neretai) – 3 balais,
- jeigu pasitaiko **labai retai** – 4 balais,
- jeigu išvardytų būsenų Jums **visai nepasitaikė** patirti – 5 balais.

Savo atsakymus atsakymų registracijos lape pažymėkite kryželiu (+). Atsakydami stenkitės nedaryti klaidų. Jeigu klausimas nesuprantamas, klauskite tyrimo vadovo.

Klausimo nr.	Atsakymas					Klausimo nr.	Atsakymas				
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
1						11					
2						12					
3						13					
4						14					
5						15					
6						16					
7						17					
8						18					
9						19					
10						20					

15. ASMENYBĖS SAVĖS VERTINIMO METODIKA

Būtina medžiaga: žodžiai, apibūdinantys tam tikras asmenybės savybes (jų sąrašas pateikiamas 15.1 priede).

Pirmosios u•duoties atlikimo tvarka. Asmenybę įvertinti galima žodžių, įvardijančių tiriamojo bruožus, kuriuos jis norėtų turėti ir kuriuos iš tiesų turi, parinkimo metodu. Reikia atidžiai peržiūrėti žodžius ir atsakymų registracijos lape (priede) surašyti juos į dvi eiles (po 20 žodžių kiekvienoje). Į pirmąją eilę surašyti žodžius, kurie teigiamai apibūdina subjektyvųjį idealą, į antrąją – žodžius, įvardijančius bruožus, kurių idealas neturėtų turėti. Pirmoji žodžių eilė sudaro etalono – teigiamų savybių, antroji – neigiamų savybių (bruožų) eilę.

Tada tiriamasis turi iš teigiamų ir neigiamų savybių sąrašo išrinkti tas, kurios, jo nuomone, yra jam būdingos. Ir tai daryti turi ne pagal atitinkamos savybės pasireiškimo laipsnį, bet atsižvelgdamas tik į tai, ar jis tą savybę turi, ar ne („taip“ arba „ne“).

Duomenų apdorojimas. Reikia suskaičiuoti tas savybes, kurias išrinko tiriamasis, ir kiekvieną savybių eilę padalyti iš ją sudarančių žodžių skaičiaus.

Jeigu teigiamų savybių koeficientas artimas 1, tiriamasis greičiausiai pervertina save, t. y. yra nesavikritiškas.

Jei neigiamų savybių koeficientas artimas 1, tiriamasis prastai save vertina, yra labai savikritiškas.

Prastą savęs vertinimą rodo artimas 0 (nuliui) teigiamų savybių koeficientas, o toks pat neigiamų savybių koeficientas – pernelyg gerą savęs vertinimą.

Koeficientai, artimi 0,5, rodo normalų (vidutinį) savęs vertinimo lygį, t. y. kad individas savęs nepervertina ir kartu pakankamai kritiškai vertina.

Antrosios u•duoties atlikimo tvarka. Tą patį eksperimentą galima atlikti apskaičiuojant dviejų žodžių eilių koeficientų santykį. Tiriamasis, išrinkęs iš sąrašo 40 žodžių, turi surašyti juos po 20 žodžių kiekvienoje eilėje. Pirmoje eilėje iš pradžių įrašomas žodis, reiškiantis savybę, kuri, tiriamojo nuomone, mažiausiai geidžiama. Po to rašomas žodis, reiškiantis savybę, kuri jam labiau patinka, ir t. t. Ir pagaliau įrašomas paskutinis žodis, reiškiantis savybę, kuri tiriamajam patinka labiausiai.

Po to tiriamasis sudaro antrą eilę, pradėdamas ją žodžiu, reiškiančiu tą savybę, kuri, jo nuomone, jam mažiausiai būdinga. Po to rašomas žodis, reiškiantis savybę, kuri tiriamajam šiek tiek labiau būdinga, ir t. t. Paskutinis įrašomas žodis, reiškiantis savybę, kuri, anot tiriamojo, jam būdingiausia.

Duomenų apdorojimas. Eilės numeriai šių savybių sąrašuose vertinami kaip rangai. Numerių (rangų) skirtumas, reiškiantis tos ar kitos savybės vietą, kiekvienu atveju sudaro galimybę apskaičiuoti koreliaciją pagal formulę: $n : d$, kur n – analizuojamų savybių skaičius, d – rango numerių skirtumas.

ASMENYBĖS SAVĖS VERTINIMO TYRIMAS

Instrukcija. Iš toliau pateikto 50 asmenybės savybių sąrašo išrinkite 20, kuriomis, Jūsų nuomone, turi pasižymėti idealus žmogus, ir įrašykite į atsakymų registracijos lapo pirmąją skiltį. Po to išrinkite 20 savybių, kurių, Jūsų nuomone, žmogus neturėtų turėti, ir įrašykite jas į antrąją skiltį.

Savybių sąrašas

Tvarkingas	Nesantūrus (nesivaldantis)
Negarbingas	Žavingas
Mąslus	Užgaulus
Ūmus	Atsargus
Imlus	Jautrus (užjaučiantis)
Išdidus	Pedantiškas
Šiurkštus	Judrus
Džiaugsmingas	Įtarus
Rūpestingas	Principingas
Pavydus	Poetiškas
Drovas	Niekinantis (reiškiantis panieką)
Pagiežingas	Svetingas (vaišingas)
Nuoširdus	Nesivaržantis (familiarus)
Subtilus (rafinuotas)	Protingas
Kaprizingas	Ryžtingas
Patiklus (lengvatikis)	Pasiaukojantis
Lėtas (nepaslankus)	Santūrus
Svajingas	Gailestingas
Svyruojantis (delsiantis, neapsisprendžiantis)	Turintis stiprų gėdos jausmą (drovus, nedrąsus)
Kerštingas	Kantrus
Atkaklus	Baimingas (baikštus)
Švelnus	Išitraukiantis („užsidegantis“)
Laisvas	Užsispyręs
Nervingas	Šaltas
Neryžtingas	Entuziastingas

SAVĒS VERTINĪMO TYRĪMAS ATSAKĪMŪ REGISTRACĪJOS LAPAS

Vārds, pavardē arba slapyvārdis _____

Būrys, kuopa (klasē, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Nr.	1 (teigiamos savybēs)	Nr.	2 (neigiamos savybēs)
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	
5		5	
6		6	
7		7	
8		8	
9		9	
10		10	
11		11	
12		12	
13		13	
14		14	
15		15	
16		16	
17		17	
18		18	
19		19	
20		20	

Atlīkdami antrajā uzduoī iš sudarytū sarašū išrinkite Jums būdingas ir nebūdingas savybes. Atsakykite „taip“ arba „ne“.

16. SUBJEKTYVAUS VIENIŠUMO JAUSMO LYGMENS NUSTATYMAS

Apklauso tikslas – nustatyti tiriamųjų subjektyvaus vienišumo jausmo (SVJ) lygmenį.

Tiriamiesiems siūloma įvertinti 20 atsakymų lape pateiktų teiginių. Kaip tai atlikti, nurodoma instrukcijoje (16.1 priedas).

Rezultatų vertinimas ir interpretavimas. Įvertinkite kiekvieną atsakymo variantą. Atsakymų sumą „dažnai“ padauginkite iš 3, „kai kada“ – iš 2, „retai“ – iš 1 ir „niekada“ iš 0. Gautus rezultatus susumuokite. Maksimalus rezultatas – 60 balų.

Aukštą vienišumo lygmenį rodo balų suma nuo 40 iki 60, vidutinį – nuo 20 iki 40, žemą – nuo 0 iki 20 balų.

SVJ LYGMENS NUSTATYMAS ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Peržiūrėkite Jums pasiūlytus teiginius ir įvertinkite, kaip dažnai tokie dalykai Jums pasitaiko. Vertinkite ketveriopai: „dažnai“, „kai kada“, „retai“, „niekada“. Pasirinktą variantą pažymėkite kryželiu (+).

Teiginiai	Dažnai	Kai kada	Retai	Niekada
1. Aš būnu nepatenkintas, kai vienam tenka atlikti daugybę darbų				
2. Aš neturiu su kuo pasikalbėti				
3. Man nepakeliama būti tokiam vienišam				
4. Man trūksta bendravimo				
5. Man rodos, kad manęs iš tikrųjų niekas nesupranta				
6. Aš pastebiu, jog laukiu, kada žmonės man paskambins ar parašys				
7. Nėra to, į ką aš galėčiau kreiptis				
8. Aš dabar neturiu artimo žmogaus				
9. Tie, kurie mane supa, nepitaria mano norams ir mintims				
10. Aš jaučiuosi visų apleistas				
11. Aš nesugebu atsiverti ir bendrauti				
12. Aš jaučiuosi visiškai vienišas				
13. Mano socialiniai santykiai ir ryšiai paviršutiniški				
14. Man tiesiog būtina kokia nors kompanija				
15. Iš tikrųjų niekas manęs pakankamai nepažįsta				
16. Aš jaučiuosi nuo kitų izoliuotas				
17. Aš nelaimingas, nes esu atstumtas				
18. Man sunku susirasti draugų				
19. Aš jaučiuosi atstumtas ir nuo kitų izoliuotas				
20. Žmonės yra šalia manęs, bet ne su manimi				

17. R. B. KATELIO TESTAS (16PF apklausa)

Ivadinės pastabos. R. B. Katelio (Cattell) parengta daugiaprofilė asmenybės apklausa buvo paskelbta 1949 metais. Nuo to laiko ji plačiai naudojama psichodiagnostikos praktikoje. Šis testas universalus, praktiškas, suteikia įvairiapusės informacijos apie asmenybę. Jo klausimai, susiję su įprastomis gyvenimo situacijomis, skirti tiriamiesiems tikslams.

Šiuo metu įvairios 16PF formos apklausos tampa ypač populiaria asmenybės greitos (žaibiškos) diagnostikos priemone. Jos rengiamos, kai reikia iširti individualias psichologines žmogaus savybes. Klausimynas padeda nustatyti asmenybės bruožus, kuriuos R. B. Katelis vadina *konstituciniais faktoriais*. Siekiant pažinti nepastovius, dinamiškai besikeičiančius veiksnius, tokius kaip motyvai, poreikiai, interesai ir vertybės, reikia taikyti kitus metodus. Į tai būtina atsižvelgti interpretuojant tyrimo duomenis, nes asmenybės savybių ir nuostatų pasireiškimas elgsenoje priklauso nuo konkrečių poreikių ir situacijų.

Mes pateikiame sutrumpintą apklausos variantą, kurį patogiau naudoti turint nedaug laiko. Jį sudaro 105 klausimai. Tyrimas trunka nuo 20 iki 50 minučių. Darbo su klausimynu metodika išdėstyta tiriamajam skirtoje instrukcijoje. Atsakymai užrašomi klausimyno lapuose, o po to įvertinami naudojantis testo atsakymų raktu. 2 balais vertinami atsakymai *a* ir *c*, atsakymai *b* – 1 balu. Kiekvienos klausimų grupės balų suma leidžia nustatyti vieno ar kito faktoriaus reikšmę. Išimtis – faktorius B – čia kiekvienas atsakymas *c* vertinamas 1 balu. Didžiausias kiekvieno veiksnio įvertis – 12 balų, faktoriaus B – 8 balai, minimalus įvertis – 0 balų.

Katelio testą sudaro: instrukcija tiriamajam ir klausimynas (17.1 priedas); atsakymų registracijos lapas (17.2 priedas); testo rezultatų (faktorijų) interpretacija (17.4 priedas); atsakymų raktas (17.3 priedas).

Katelio testas gali būti atliekamas individualiai arba grupėmis. Jis gali būti naudojamas atskirai arba kartu taikant ir kitas asmenybės tyrimo metodus. Kad testo rezultatai būtų tinkamai interpretuojami, reikalingos psichodiagnostikos žinios ir tam tikra praktinė šio darbo patirtis.

R. B. KATELIO KLAUSIMYNAS IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Instrukcija. Jūs turite klausimus, kurie padės nustatyti kai kurias Jūsų asmenybės savybes. Čia nėra nei teisingų, nei klaidingų atsakymų. Žmonės skirtingi, todėl kiekvienas gali pareikšti savo nuomonę. Stenkitės atsakyti nuoširdžiai ir tiksliai.

Nurodykite savo vardą arba slapyvardį ir kitus duomenis viršutinėje atsakymų lapo dalyje.

Atsakydami į kiekvieną klausimą turite pasirinkti vieną iš trijų Jums siūlomų atsakymų – tą, kuris labiausiai atitinka Jūsų pažiūras ir Jūsų nuomonę apie save. Atsakykite tokiu būdu: atsakymų registracijos lapo atitinkamame langelyje savo atsakymą pažymėkite kryželiu (+). Kairysis langelis atitinka atsakymą a, vidurinis – atsakymą b, o dešinysis – atsakymą c.

Klausimyne nieko nerašykite ir nebraukykite.

Jei Jums kas nors neaišku, klauskite eksperimentatoriaus. Atsakydami į klausimus atminkite šias keturias taisykles:

1. Nereikia ilgai gaišti, galvoti. Pažymėkite tą atsakymą, kuris Jums pirmiausia ateina į galvą. Žinoma, klausimai dažnai bus suformuluoti ne taip išsamiai, kaip Jums norėtūsi. Tokiu atveju atsakydami stenkitės įsivaizduoti „vidutinę“, tipišką, situaciją, kuri atitinka klausimo esmę, ir tuo remdamiesi išsirinkite atsakymą. Atsakyti reikia kiek galima tiksliau, bet ne per daug lėtai, maždaug 5–6 klausimus per minutę. Atsakydami į visus klausimus Jūs turite sugaišti ne daugiau kaip 30 minučių.
2. Stenkitės atsakyti kiek galima tiksliau, venkite neaiškių, neapibrėžtų atsakymų, tokių kaip „nežinau“, „sunku pasakyti“ ir t. t.
3. Būtinai į visus klausimus atsakykite iš eilės, nieko nepraleisdami. Gali būti, kad kai kurie klausimai Jums atrodo nelabai konkretūs ir aiškūs, tačiau ir tokiu atveju pasistenkite atrasti kuo tinkamesnį ir tikslesnį atsakymą. Kai kurie klausimai gali pasirodyti asmeniškai, bet Jūs galite būti tikri, kad Jūsų atsakymai nebus paviešinti. Atsakymai gali būti iššifruoti tik naudojantis specialiuoju raktu, kurį turi eksperimentatorius. Be to, atsakymai į kiekvieną konkretų klausimą apskritai nebus analizuojami ir vertinami: mus domina tik bendri rodikliai.

4. Savo atsakymais nesistenkite padaryti gero įspūdžio. Atsakykite sąžiningai ir nuoširdžiai.
5. Jei į klausimus atsakysite atvirai ir tiksliai, galėsite geriau pažinti save. Be to, tokiu atveju labai padėsite ir mums atlikti savo darbą. Iš anksto Jums dėkojame!

Prašytume nepradėti darbo be tyrėjo paaiškinimų.

R. B. KATELIO KLAUSIMYNAS

1. Manau, mano atmintis dabar geresnė, nei buvo anksčiau:

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

2. Manau, kad galėčiau normaliai gyventi ir vienas, toli nuo kitų žmonių:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

3. Jeigu pasakyčiau, kad dangus yra „apačioje“, o žiemą karšta, aš turėčiau nusikaltėlį vadinti:

- a) banditu;
- b) šventuoju;
- c) debesimi.

4. Kai atsigulu, u•miegu:

- a) greitai;
- b) normaliai;
- c) sunkiai.

5. Jeigu vairuočiau mašiną kelyje, kur daug kitų automobilių, greičiausiai aš:

- a) daugumą mašinų praleisčiau į priekį;
- b) nežinau, kaip elgčiausi;
- c) lenkčiau visas priekyje važiuojančias mašinas.

6. Būdamas su draugais dažniausiai leidžiu kitiems juokauti ir pasakoti įvairias istorijas:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

7. Man svarbu, kad viskas, kas mane supa, būtų tvarkinga:

- a) taip, tai labai svarbu;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne, tai nėra svarbu.

8. Dauguma žmonių, su kuriais būnu kartu, neabejotinai džiaugiasi mane matydami:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

9. Aš greičiausiai pasirinkčiau:

- a) fechtavimą ir šokius;
- b) sunku pasakyti ką;
- c) kovinį sportą ir krepšinį.

10. Mane stebina, kad tai, ką žmonės daro, visai nepanašu į tai, apie ką jie paskui pasakoja:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

11. Skaitydamas apie kokį nors įvykį domiuosi visomis smulkmenomis:

- a) visada;
- b) kartais;
- c) retai.

12. Kai draugai šiek tiek pašiepia mane ar „traukia per dantį“, paprastai juokiuosi su visais ir neįsižeidžiu:

- a) taip;
- b) ne•inau;
- c) ne.

13. Jeigu kas nors su manimi šiurkščiai pasielgia, galiu tai greitai pamiršti:

- a) taip;
- b) ne•inau;
- c) ne.

14. Man labiau patinka sugalvoti naujus kokio nors darbo atlikimo būdus nei naudoti jau išbandytus:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

15. Kai ką nors planuoju, mėgstu tai daryti savarankiškai, be kieno nors pagalbos:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

16. Manau, kad esu ne toks jautrus ir ne taip lengvai sujaudinamas kaip dauguma kitų žmonių:

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

17. Mane erzina žmonės, negalintys greitai priimti sprendimų:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

Pirmojo atsakymų lapo stulpelio pabaiga

18. Kartais, nors ir trumpam, aš susierzindavau (supykdavau), bendraudamas su savo tėvais:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

19. Aš savo slaptas mintis greičiausiai atskleisčiau:

- a) savo geriems draugams;
- b) ne • inau kam;
- c) savo dienoraštyje.

20. Manau, kad žodžiui „netikslus“ priešingas pagal prasmę yra žodis:

- a) „netvarkingas, apsileidęs“;
- b) „kruopštus“;
- c) „apytikslis“.

21. Man visada pakanka energijos, kai man to reikia:

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

22. Mane labai erzina žmonės, kurie:

- a) savo šiurkščiais juokais priverčia žmones raudonuoti;
- b) sunku pasakyti kokie;
- c) vėluodami į sutartą susitikimą sudaro įvairių nepatogumų.

23. Man labai patinka pasikviesti svečių ir juos linksminti:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

24. Manau, kad atliekant skirtą užduotį:

- a) ne viską reikia daryti labai kruopščiai;
- b) galima elgtis pagal aplinkybes;
- c) viską reikia daryti kruopščiai.

25. Man visada tenka įveikti drovumą, sumišimą:

- a) taip;
- b) galbūt;
- c) ne.

26. Mano draugai da • niausiai:

- a) tariasi su manimi;
- b) ir tariasi, ir ne (ma • daug vienodai);
- c) man pataria.

27. Jeigu bičiulis mane apgaudinėja dėl smulkmenų, aš verčiau apsimesiu, kad to nepastebiu, negu jį demaskuosiu:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

28. Man patinka draugas:

- a) kurio interesai yra dalykiški ir praktiški;
- b) ne • inau koks;
- c) kuris rimtai, protingai žiūri į gyvenimą.

29. Negaliu ramiai klausyti, kai kiti žmonės siūlo idėjas, prieštaraujančias toms, kurioms aš pritariu:

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

30. Mane jaudina mano praeities poelgiai ir klaidos:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

31. Jei aš vienodai mokėčiau ir viena, ir kita, teikčiau pirmenybę:

- a) • aidimui šachmatais;
- b) sunku pasakyti kam;
- c) žaidimui kėgliais.

32. Man patinka bendrauti mėgstantys, komunikabilūs, draugiški žmonės:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

33. Aš labai atsargus ir praktiškas, todėl mane ištinka mažiau nemalonių netikėtumų nei kitus žmones:

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

34. Galiu pamiršti savo rūpesčius ir įsipareigojimus, kai to reikia:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

Antrojo atsakymų lapo stulpelio pabaiga

35. Man sunku pripa • inti, kai aš neteisus:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

36. Man labiau patiktų:

- a) dirbti su mašinomis, mechanizmais, dalyvauti pagrindinėje gamyboje;
- b) sunku pasakyti, koks darbas;
- c) bendrauti su žmonėmis, dirbti visuomeninį darbą.

37. Kuris žodis nesusijęs su kitais dviem:

- a) „katė“;
- b) „arti“;
- c) „saulė“.

38. Tai, kas išblaško mano dėmesį:

- a) labai mane erzina;
- b) šiek tiek mane suerzina;
- c) visiškai manęs nejaudina.

39. Jei turėčiau daug pinigų:

- a) pasirūpinčiau, kad kiti man nepavydėtų;
- b) nežinau, ką daryčiau;
- c) gyvenčiau savęs niekuo nevaržydamas.

40. Man didžiausia bausmė:

- a) sunkus darbas;
- b) ne•inau kas;
- c) būti vienam.

41. Žmonės turėtų labiau laikytis moralės normų, nei jie tai darė iki šiol:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

42. Man sakydavo, kad aš, būdamas vaikas:

- a) buvau ramus ir mėgau būti vienas;
- b) nežinau, koks buvau vaikystėje;
- c) buvau gyvybingas ir judrus.

43. Man patiktų konkretus kasdienis darbas su įvairiais prietaisais ir mašinomis:

- a) taip;
- b) ne•inau;
- c) ne.

**44. Aš manau, kad dauguma liudininkų sako tiesą, nors tai jiems ir ne-
lengva:**

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

**45. Kartais aš nesiryžtu gyvenime pritaikyti savo idėjų todėl, kad man
jos atrodo neįgyvendinamos:**

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

**46. Aš stengiuosi ne taip garsiai juoktis iš anekdotų, kaip tai daro dau-
guma žmonių:**

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

47. Aš niekada nebūnu toks nelaimingas, kad norėčiau verkti:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

48. Aš gėriuosi muzika:

- a) atliekama karinių orkestrų, pavyzdžiui, maršais;
- b) ne • inau kokia;
- c) styginių instrumentų.

49. Aš greičiausiai sutikčiau praleisti du vasaros mėnesius:

- a) kaime su vienu ar dviem draugais;
- b) sunku pasakyti kur ir kaip;
- c) vadovaudamas grupei turistų stovykloje.

50. Pastangos, įdėtos sudarinėjant veiklos planus:

- a) visada atsiperka;
- b) sunku pasakyti, ar pasiteisina;
- c) nepasiteisina.

51. Neapgalvoti mano draugų poelgiai ir man skirtos pastabos manęs nepykdo ir neliūdina:

- a) taip;
- b) ne•inau;
- c) ne.

Trečiojo atsakymų lapo stulpelio pabaiga

52. Kai man viskas sekasi, aš laikau atliekamus darbus lengvais:

- a) visada;
- b) kartais;
- c) retai.

53. Aš greičiausiai norėčiau:

- a) padirbėti įstaigoje, kur man tektų būti tarp žmonių ir jiems vadovauti;
- b) sunku pasakyti, ką ir kur dirbti;
- c) būti architektas ir savo kabinete kurti projektus.

54. Tarp namo ir kambario yra toks santykis kaip tarp med•io ir:

- a) miško;
- b) augalo;
- c) lapo.

55. Tai, ką darau, man nepavyksta:

- a) retai;
- b) kartais;
- c) da•nai.

56. Ką nors veikdamas aš dažniausiai:

- a) mėgstu rizikuoti;
- b) abejoju, sunkiai apsisprend•iu;
- c) mėgstu veikti užtikrintai.

57. Tikriausiai kai kurie žmonės galvoja, kad aš per daug kalbu:

- a) greičiausiai taip ir yra;
- b) ne•inau;
- c) manau, kad ne.

58. Man labiau patinka •mogus:

- a) eruditas, daug •inantis, nors ir nepatikimas bei nepastovus;

- b) sunku pasakyti koks;
- c) vidutinių gebėjimų, bet galintis atsispirti įvairioms pagundoms.

59. Aš priimu sprendimus:

- a) greičiau nei daugelis;
- b) ne • inau, kaip savo sprendimus turėčiau vertinti;
- c) lėčiau nei daugelis.

60. Man didelį įspūdį daro:

- a) meistriškumas ir grakštumas;
- b) sunku pasakyti kas;
- c) jėga ir galybė.

61. Aš galvoju, kad esu bendradarbiauti linkęs žmogus:

- a) taip;
- b) ne • inau, ar toks esu;
- c) ne.

62. Man labiau patinka kalbėtis su subtiliais, rafinuotais žmonėmis nei su atvirais, tiesiais:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

63. Aš, susidūręs su problemomis:

- a) linkęs savarankiškai spręsti man rūpimus klausimus;
- b) sunku pasakyti, ar esu pakankamai savarankiškas;
- c) linkęs tartis su draugais.

64. Jeigu žmogus iš karto neatsako, kai aš jam ką nors pasakau, jaučiu, kad pasakiau kvailystę:

- a) tikriausiai;
- b) ne • inau;
- c) netiesa.

65. Mokydamasis aš gavau daugiausiai žinių:

- a) per pamokas;
- b) sunku pasakyti iš ko;
- c) skaitydamas knygas.

66. Aš vengiu visuomeninio darbo ir su tuo susijusios atsakomybės:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

67. Kai klausimas, kurį reikia spręsti, yra labai sunkus ir reikalauja daug jėgų, aš stengiuosi:

- a) imtis kito klausimo;
- b) sunku atsakyti, ką darau;
- c) dar kartą stengiuosi spręsti tą patį klausimą.

68. Kartais mane, atrodo, be pagrindo apima stiprios emocijos: nerimas, pyktis, juoko priepuoliai ir t. t.:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

Ketvirtojo atsakymų lapo stulpelio pabaiga

69. Kartais aš suvokiu blogiau nei paprastai:

- a) taip;
- b) ne • inau;
- c) ne.

70. Man malonu padaryti paslaugą žmogui, pavyzdžiui, susitikti su juo jam patogiu laiku, nors man tai truputį nepatogu:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

71. Aš manau, kad teisingas skaičius, turintis pratęsti 1, 2, 3, 5, 6 eilę, bus:

- a) 10;
- b) 5;
- c) 7.

72. Kartais mane be prie • asties ištinka trumpalaikiai pykinimo, galvos svaigimo priepuoliai:

- a) taip;

- b) ne•inau;
- c) ne.

73. Aš greičiau linkęs atsisakyti užsakymo, negu kelti padavėjui papildomų rūpesčių:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

74. Aš gyvenu šia diena dažniau nei kiti žmonės:

- a) tiesa;
- b) sunku pasakyti;
- c) netiesa.

75. Vakareliuose man patinka:

- a) dalyvauti įdomiuose pokalbiuose;
- b) sunkoka pasakyti kas;
- c) stebėti, kaip žmonės ilsisi, ir pačiam ilsėtis.

76. Aš pasakau savo nuomonę, nepaisydamas, kiek žmonių ją gali išgirsti:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

77. Jeigu aš galėčiau persikelti į praeitį, labiausiai norėčiau susitikti su:

- a) Kolumbu;
- b) ne•inau su kuo;
- c) Puškinu.

78. Aš priverstas tramdyti save, kad nesiimčiau tvarkyti svetimų reikalų:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

79. Jei dirbčiau parduotuvėje:

- a) norėčiau apipavidalinti vitrinas;
- b) nežinau, ką veikčiau;
- c) norėčiau būti kasininkas.

80. Jei žmonės blogai apie mane galvoja, aš nesistengiu jų perkalbėti ir darau taip, kaip nusprendžiu:

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

81. Jei matau, kad mano senas draugas manęs vengia, aš paprastai:

- a) galvoju: „Jo bloga nuotaika“;
- b) ne•inau prie•asties;
- c) nerimauju – gal ką bloga esu padaręs.

82. Visos nelaimės įvyksta dėl žmonių:

- a) kurie stengiasi viską pakeisti, nors yra būdų kitaip išspręsti šiuos klausimus;
- b) ne•inau, ar tai tiesa;
- c) atmetančių naujus, daug žadančius pasiūlymus.

83. Man labai patinka pasakoti vietas naujienas:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

84. Tvarkingi, reiklūs žmonės nesutaria su manimi:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

85. Man atrodo, kad aš mažiau dirglus nei daugelis žmonių:

- a) taip;
- b) ne•inau;
- c) ne.

Penktojo atsakymų lapo stulpelio pabaiga

86. Man lengviau nesiskaityti su kitais žmonėmis, negu jiems su manimi:

- a) taip;

- b) kartais;
- c) ne.

87. Būna, kad visą rytą man nesinori su niekuo kalbėtis:

- a) da•nai;
- b) kartais;
- c) niekada.

88. Jeigu kurio nors laikrodžio rodyklės kas 65 min. vis sutampa, tas laikrodis:

- a) atsilieka;
- b) eina tiksliai;
- c) skuba.

89. Man būna liūdna:

- a) da•nai;
- b) kartais;
- c) retai.

90. Žmonės sako, kad man patinka viską daryti savaip, originaliai:

- a) tiesa;
- b) kartais;
- c) netiesa.

91. Aš galvoju, kad reikia vengti per didelio jaudulio, nes tai vargina:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

92. Namuose laisvalaikiu aš:

- a) plepu ir ilsiuosi;
- b) sunku pasakyti, ką veikiu;
- c) u•siimu tuo, kas mane domina, man patinka.

93. Aš nedrąsiai ir atsargiai užmezgu artimus santykius su naujais žmonėmis:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

94. Aš galvoju, kad tai, ką žmonės išreiškia eilėmis, galima taip pat tiksliai perteikti proza:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

95. Aš įtariu, kad žmonės, su kuriais draugauju, už mano nugaros gali pasirodyti esą visai ne draugai:

- a) taip, daugelį kartų;
- b) kartais;
- c) ne, retai.

96. Aš manau, kad net patys dramatiškiausi įvykiai po metų mano sieloje nebus palikę jokių pėdsakų:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

97. Aš manau, kad būtų įdomiau būti:

- a) gamtininku;
- b) ne • inau kuo;
- c) draudimo agentu.

98. Aš linkęs be priežasties bijoti ir bjaurėtis kai kuriais dalykais, pavyzdžiui, tam tikrais gyvūnais, vietovėmis ir t. t.:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

99. Aš mėgstu galvoti, kaip būtų galima pagerinti pasaulį:

- a) taip;
- b) sunku pasakyti;
- c) ne.

100. Aš mėgstu žaisti žaidimus:

- a) kai • aid • iama su partneriu arba komandoje;
- b) ne • inau kuriuos labiau;
- c) kai kiekvienas • aid • ia u • save.

101. Naktimis aš sapnuoju fantastiškus arba absurdiškus, beprasmius sapnus:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

102. Jeigu aš lieku namuose vienas, po kurio laiko pajuntu nerimą ir baimę:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

Šeštojo atsakymų lapo stulpelio pabaiga

103. Aš galiu, palaikydamas draugiškus santykius, suklaidinti žmones, nors iš tikrųjų jie man nepatinka:

- a) taip;
- b) kartais;
- c) ne.

104. Kuris žodis netinka prie kitų dviejų:

- a) „galvoti“;
- b) „matyti“;
- c) „girdėti“.

105. Jeigu Aušros motina yra Mindaugo tėvo sesuo, tai kas yra Mindaugas Aušros tėvui:

- a) pusbrolis;
- b) sūnėnas;
- c) dėdė.

R. B. KATELIO TESTO ATSAKYMŲ REGISTRACIJOS LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Atsakykite taip: atsakymų registracijos lapo atitinkamame langelyje savo atsakymą pažymėkite kryželiu (+). Kairysis langelis atitinka atsakymą a, vidurinis – atsakymą b, o dešinysis – atsakymą c.

	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	
1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	MD
2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	A
3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	B
4	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	C
5	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	E
6	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	F
7	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	G
8	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	H
9	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	I
10	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	L
11	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	M
12	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	N
13	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	O
14	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Q
15	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Q
16	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	Q
17	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Q

R. B. KATELIO TESTO ATSAKYMŲ RAKTAS

	a	b		a	b		a	b		a	b		a	b						
1	■	■	□	18	■	■	35	■	■	52	■	■	69	■	■	86	■	103	■	MD
2	□	■	■	19	■	■	36	■	■	53	■	■	70	■	■	87	■	104	■	A
3	□	■	■	20	■	■	37	■	■	54	■	■	71	■	■	88	■	105	■	B
4	■	■	■	21	■	■	38	■	■	55	■	■	72	■	■	89	■			C
5	□	■	■	22	■	■	39	■	■	56	■	■	73	■	■	90	■			E
6	■	■	■	23	■	■	40	■	■	57	■	■	74	■	■	91	■			F
7	■	■	■	24	■	■	41	■	■	58	■	■	75	■	■	92	■			G
8	■	■	■	25	■	■	42	■	■	59	■	■	76	■	■	93	■			H
9	■	■	■	26	■	■	43	■	■	60	■	■	77	■	■	94	■			I
10	■	■	■	27	■	■	44	■	■	61	■	■	78	■	■	95	■			L
11	■	■	■	28	■	■	45	■	■	62	■	■	79	■	■	96	■			*M
12	□	■	■	29	■	■	46	■	■	63	■	■	80	■	■	97	■			N
13	□	■	■	30	■	■	47	■	■	64	■	■	81	■	■	98	■			O
14	■	■	■	31	■	■	48	■	■	65	■	■	82	■	■	99	■			Q ₁
15	■	■	■	32	■	■	49	■	■	66	■	■	83	■	■	100	■			Q ₂
16	■	■	■	33	■	■	50	■	■	67	■	■	84	■	■	101	■			Q ₃
17	■	■	■	34	■	■	51	■	■	68	■	■	85	■	■	102	■			Q ₄

R. B. KATELIO

TESTO FAKTORIŲ INTERPRETACIJA

Faktorius A – „u•darumas–komunikabilumas“

Maži įverčiai liudija, kad žmogus yra uždaras, nemėgstantis bendrauti, dalyvauti visuomeninėje veikloje. Jam būdingas tam tikras rigidiškumas (sustringimas), per didelis griežtumas vertinant žmones, „šaltas“ elgesys su kitais. Jis skeptiškai nusiteikęs, mėgsta būti vienas, neturi artimų draugų, su kuriais galėtų būti atviras.

Dideli įverčiai rodo, kad žmogus yra atviras ir geraširdis, mėgstantis bendrauti, emociškai „šiltas“. Jam būdingas natūralumas ir elgsenos laisvumas, atidumas, gerumas, atlidumas bendraujant. Jis noriai dirba su žmonėmis, yra aktyvus šalinant konfliktus, savimi pasitikintis, nebijo kritikos, emocingas, aktyviai reaguoja į įvykius.

Šis faktorius pirmiausia skirtas žmogaus komunikabilumui mažose grupėse nustatyti.

Faktorius B – „intelektas“

Jei įverčiai maži, žmogaus mąstymui būdingas konkretumas, o kai kuriais atvejais ir tam tikras rigidiškumas. Kai kada jausmai gali sutrikdyti („deorganizuoti“) mąstymą.

Jei įverčiai dideli, galima kalbėti apie mąstymo abstraktumą, sumanumą, nuovoką. Toks žmogus greitai viską supranta ir išmoksta.

Egzistuoja tam tikras šio faktoriaus ryšys su verbaline kultūra ir erudicija.

Faktorius C – „emocinis pastovumas–nepastovumas“

Maži įverčiai rodo nedidelę toleranciją frustracijai, didelį jausmingumą, interesų ir emocijų kaitą, dirglumą, greitą nuovargį, neurozės simptomus (nervingumą), hipochondriją (ligų baimę).

Dideli įverčiai reiškia, kad žmogus yra santūrus, darbingas, emociškai brandus, realistiškai nusiteikęs. Jis pajėgus laikytis grupės normų, jo interesai pastovūs. Jam nebūdingas nervinis išsekimas (nuovargis). Kraštutiniais atvejais gali pasireikšti emocinis rigidiškumas ir nejautrumas. Kai kurie autoriai teigia, kad faktorių C galima sieti su stipria, labilia nervų sistema, kurioje dominuoja slopinimo procesai.

Faktorius E – „pavaldumas–dominavimas“

Maži įverčiai rodo, kad žmogus yra drovus, kuklus, linkęs užleisti kelią kitiems. Jis dažnai būna priklausomas, prisiima sau kaltę, jaudinasi, nerimauja dėl galimų savo klaidų. Jam būdingas taktiškumas, pagarbumas, nuolankumas ir paklusnumas iki visiško pasyvumo.

Jeį įverčiai dideli, vadinasi, žmogus valdingas, nepriklausomas, pasitikintis savimi, atkaklus iki agresyvumo. Jis nepriklausomai mąsto ir elgiasi, savo požiūrį linkęs laikyti įstatymu sau ir kitiems. Konfliktinėse situacijose kaltina kitus, nepripažįsta valdžios ir spaudimo iš šalies, teikia pirmenybę autokratiniam valdymo stiliui, kovoja už aukštą statusą grupėje; konfliktiškas, įnoringas, užgaidus, aikštingas.

Faktorius F – „santūrumas–ekspresyvumas (išraiškingumas)“

Jeį įverčiai maži, žmogus apibūdinamas kaip mažus, supratingas, atsargus, sumanus, tylus. Jis linkęs viską komplikuoti, ap sunkinti, nuolat nerimauoti. Jam būdingas pesimizmas vertinant tikrovę. Jis nerimauja dėl ateities, būgštauja dėl nesėkmių. Kitiems žmonėms jis atrodo nuobodus, suglebęs, perdėtai mandagus bei manieringas.

Dideli įverčiai reiškia, kad tiriamasis yra džiaugsmingas, impulsyvus, nerūpestingas, linksmas, kalbus, judrus, energingas žmogus. Jam emociškai svarbūs socialiniai kontaktai. Bendraudamas su žmonėmis ekspansyvus, iniciatyvus, nuoširdus. Dėl emociingumo ir dinamiškumo dažnai tampa lyderiu, jis – grupinės veiklos entuziastas, tikintis jos sėkme.

Taigi šis faktorius daugiausia susijęs bendravimo dinamiškumu ir emocionalumu.

Faktorius G – „impulsyvumas–elgesio normas atitinkantis elgesys“

Jeį įverčiai maži, žmogus nepastovus, pasiduoda įvykių ir aplinkybių įtakai, nesistengia vykdyti grupės reikalavimų, laikytis normų. Būdingiausi bruožai: neprincipingumas, neorganizuotumas, neatsakingumas, lankstus (gana laisvas) požiūris į socialines normas, o tai gali lemti asocialų elgesį.

Jeį įverčiai dideli, galima teigti, kad žmogus sąmoningai laikosi elgesio normų ir taisyklių, atkakliai siekia užsibrėžto tikslo, kad jam būdingas dalykiškumas, atsakingumas, tikslingumas.

Apskritai faktorius G rodo, koku mastu elgesio normos ir taisyklės bei reikalavimai reguliuoja žmogaus elgesį, jo santykius su kitais žmonėmis.

Faktorius H – „baikštumas – drąsa“

Maži įverčiai rodo, kad žmogus yra drovus, santūrus, baikštus, nepasitiki

savo jėgomis, mėgsta laikytis nuošaliai. Iš daugelio jis teikia pirmenybę vienam, dviem žmonėms, draugams (kitai sakant, nemėgsta didelių sambūrių). Pasizymi dideliu jautrumu realiai kylančiai ar įsivaizduojamai (tariamai) grėsmei.

Jei įverčiai dideli, žmogui būdinga socialinė drąsa, aktyvumas. Jis pasirengęs turėti reikalų su nepažįstamais žmonėmis, susidurti su nežinomomis aplinkybėmis, linkęs rizikuoti, laikosi laisvai, nesivaržydamas.

Taigi faktorius H atspindi individo reakciją į grėsmingas socialines situacijas, rodo jo aktyvumo laipsnį bendraujant.

Faktorius I – „šurkštumas–jautrumas (jausmingumas)“

Jei žmogus gauna mažus įverčius, jam būdingos šios savybės: praktiškumas, tam tikras griežtumas (šurkštumas), nejautrumas bendraujant su kitais, drąsa, pasitikėjimas savimi, sumanumas. Jo sprendimai būna pagrįsti.

Jei įverčiai dideli, žmogus yra švelnus, pastovus, emociškai priklausomas. Jis nori būti globojamas, romantiškas, artistiškas, moteriškas, linkęs pasaulį suvokti meniškai. Galima kalbėti apie didelį tokio žmogaus empatiškumą, gebėjimą atjausti, suprasti kitus žmones.

Faktorius L – „patiklumas–įtarumas“

Mažus įverčius gavęs žmogus pasižymi atvirumu, patiklumu, kantrybe. Toks žmogus yra sugyvenamas, kitiems linki gero, gerai sutaria ir sėkmingai dirba kartu su kitais žmonėmis.

Jei įverčiai dideli, galima teigti, kad žmogus pavydus, įtarus, nepasitiki kitais, labai išdidus (kupinas puikybės). Jo interesai savanaudiški, jis elgiasi atsargiai ir egocentiškai.

Faktorius M – „realistiškumas–laki vaizduotė“

Maži įverčiai rodo, kad žmogus yra praktiškas, sąžiningas, orientuojasi į realybę ir laikosi visuomenėje priimtų normų. Jam būdingas išskirtinis dėmesys smulkmenoms.

Jei įverčiai dideli, galima kalbėti apie žmogaus orientaciją į savo vidinį pasaulį, dideles kūrybines galias (potenciją).

Faktorius N – „tiesmukumas–diplomatiškumas“

Maži įverčiai – ženklas, kad žmogui būdingas tiesmukumas, naivumas, natūralumas, atvirumas.

Dideli įverčiai rodo žmogaus apdairumą, išvalgumą, subtilų požiūrį į įvykius ir jų supančius žmones.

Faktorius O – „pasitikėjimas savimi–nerimas“

Maži įverčiai liudija, kad žmogus yra šaltakraujis, ramus, pasitikintis savimi, jo neslegia dideli rūpesčiai.

Jei įverčiai dideli, žmogui būdingas nerimastingumas, polinkis į depresiją, pažeidžiamumas, impulsyvumas.

Faktorius Q₁ – „konservatyvumas–radikalumas“

Jei įverčiai maži, žmogus konservatyvus, pastovus, vadovaujasi tradicinėmis vertybėmis, žino, kuo tikėti, nepaisydamas tam tikrų principų nepagrįstumo, jų nekeičia, nepatikliai žiūri į naujas idėjas, turi polinkį moralizuoti ir mokyti kitus. Jis priešinasis permainoms ir nesidomi analitiniais bei intelektualiniais argumentais.

Dideli įverčiai rodo, kad žmogus kritiškas, pasižymi analitiniu mąstymu, nori būti gerai informuotas, ieško svarių argumentų, labiau linkęs eksperimentuoti, ramiai vertina naujas, dar neįsitvirtinusias idėjas ir pažiūras, nepasitiki autoritetais, nieko negrindžia vien tikėjimu.

Faktorius Q₂ – „konformizmas–nonkonformizmas“

Maži įverčiai reiškia, kad individas priklausomas nuo grupės, laikosi bendros nuomonės, daugiau linkęs dirbti ir priimti sprendimus kartu su kitais žmonėmis. Dėl to jis dažnai nerodo iniciatyvos, laukia socialinės paramos ir pritarimo.

Dideli įverčiai rodo, kad tai žmogus, kuris siekia savarankiškai priimti sprendimus, yra nepriklausomas, žengia savo paties pasirinktu keliu, pats sprendžia ir įgyvendina sprendimus, bet ne visada stengiasi dominuoti, t. y. nebando savo nuomonės primesti kitiems. Negalima sakyti, kad jis nemėgsta žmonių – tik neieško jų paramos ir pritarimo.

Faktorius Q₃ – „menka savikontrolė–gera savikontrolė“

Jei įverčiai maži, žmogus nedisciplinuotas, nesistengia vykdyti socialinių reikalavimų ir įsipareigojimų. Jį kankina vidiniai konfliktai dėl tapatybės (identiteto).

Dideli įverčiai liudija gerą savikontrolę, kad žmogus tiksliai vykdo socialinius reikalavimus, adekvačiai save vertina, puikiai kontroliuoja emocijas ir elgesį, sugeba užbaigti kiekvieną darbą ar įgyvendinti sumanymą. Asmenybei būdingas integralumas ir tikslingumas.

Faktorius G rodo, ar elgesys atitinka socialines normas, o faktorius Q₃ – elgesio vidinės kontrolės lygį.

Faktorius Q₄ – „atsipalaidavimas–įtampa“

Jei įverčiai maži, žmogus atsipalaidavęs, labai ramus, tingus, perdėtai patenkintas ir šaltakraujis bei nesutrikdomas, jo menka motyvacija.

Dideli įverčiai rodo įtampą, frustraciją, nepasitenkinimą ir dirglumą. Frustracijos būsenas sukelia aukštos aspiracijos, sustiprėjusi motyvacija. Žmogui būdingas aktyvus nepasitenkinimas tuo, kas pasiekta.

Faktorius MD – „savęs vertinimo adekvatumas (tikroviškumas)“

Kuo didesni šio faktoriaus įverčiai, tuo labiau žmogus linkęs pervertinti savo galimybes bei patį save.

Kokybinės ir kiekybinės asmenybės faktorių turinio bei jo tarpusavio sąsajų analizės pagrindu galima sudaryti šias faktorių grupes:

1. Intelektinių ypatybių faktoriai: B, M, Q₁.
2. Emocinio ir valios savitumo faktoriai: C, G, I, O, Q₃, Q₄.
3. Komunikacinės ypatybės ir tarpusavio santykių ypatumai: A, H, F, E, Q₂, N, L faktoriai.

18. ASMENYBĖS CHARAKTERIO AKCENTUACIJOS, NERVINIS IR PSICHINIS NESTABILUMAS

Asmenybės charakterio akcentuacijoms (ACHA), nerviniam ir psichiniam nestabilumui (NPN) tirti skirtą klausimą galima panaudoti individualiai ir grupei apklausai.

Prieš pradėdant grupinę apklausą, kiekvienam grupės nariui išdalijami klausimų ir atsakymų lapai (18.1 ir 18.2 priedai). Klausimynas gali būti panaudotas psichologinės konsultacijos metu atliekant profesinę konsultavimą ir orientavimą.

Tiriamieji atsako į klausimus, susijusius su jų sveikata, savijauta, interesais, pomėgiais, charakteriu ir kt. Jei tiriamieji sutinka su klausimyne pateiktomis nuostatomis, atsakymų registracijos lape ties atitinkamu punktu rašo pliusą, jei nesutinka – minusą.

ACHA ir NPN testo rezultatų interpretavimas

Teiginiai, atitinkantys ir paaiškinantys vieną ar kitą diagnostinę skalę, rodo respondento požiūrį į save, kitus žmones, darbą, ateitį, praeitį, taip pat į nesėkmes, sunkumus, kritiką, riziką, egzistuojančią tvarką, elgesio taisykles ir kt.

Charakterio akcentuacijas reikėtų vertinti kaip psichinės normos kraštutinį variantą. Jų pasireiškimo atveju savęs vertinimas lieka adekvatus. Konkretus akcentuacijos tipas rodo vienokį ar kitokį charakterio pažeidžiamumą, kuris tam tikromis sąlygomis gali sukelti kokią nors psichogeninę reakciją (situacinę elgesio nukrypimą nuo normos), taip pat būti adaptacijos (pritaikymo) arba dekompensacijos (gebėjimo įveikti sutrikimus, ydas) sunkumų priežastis.

Diagnostinių skalių apibūdinimas

Ekstraversija–introversija

Kriterijai: +2, -7, +13, +18, +24, +29, +35, +40, -45, +51, +56,-62,

+67, +72, -78, -83, -88, 94, +99, -104, +109, -115, +120, +125, +131, +136, +141, -147, -152, -159.

Po•ymiai: didelės skaitmeninės reikšmės liudija didelį individo poreikį bendrauti su kitais žmonėmis. Jis nedrovus, neišrankus užmegzdamas tarpasmeninius kontaktus, dažnai pervertina savo galimybes. Mažos reikšmės rodo tiriamojo lėtumą, flegmatškumą, uždarumą, drovumą, tai, kad jis, bendraudamas su kitais, varžosi, jaučiasi sukaustytas.

Eksplozinė forma

Kriterijai: +3, +8, +14, +25, +30, +36, +41, +46, +52, +57, +63, +68, -73, +79, +84, -89, +95, +100, +105, +110, -116, +121, +126, +132, +142, +148, +153, -160.

Po•ymiai: emocinės reakcijos neatitinka dirgiklių intensyvumo ir kokybės (pobūdžio); būdingas didelis jaudrumas, agresyvumas, impulsyvumas, lengvai prasiveržiančios emocijos dėl nereikšmingos priežasties, polinkis aštriai kritikuoti, silpna emocijų kontrolė, veiksmų ir judesių impulsyvumas.

Psichasteninė forma

Kriterijai: +4, +9, +15, +20, -26, +31, +37, +42, +47, +53, +58, +64, +69, +74, +80, +85, +90, +96, +101, +106, +111, +117, +122, +127, +133, +138, +143, +149, +154, +161.

Po•ymiai: didelis nerimas (baimė), neryžtingumas, nepasitikėjimas savimi, pažeidžiamumas, padidėjęs jautrumas, greitas nuovargis, nesėkmių fiksavimas, polinkis į abejones ir savianalizę, drovumas, mažas aktyvumas.

Šizoidinė forma

Kriterijai: +6, +12, +16, +28, +44, +49, +55, +60, +66, +71, +75, +77, +81, +91, -92, +93, +102, +107, +108, +124, +129, +130, +135, +144, +145, +150, +151, +157, +162, +163.

Po•ymiai: įprasta ir originali mąstysena, savotiški loginiai ryšiai ir asociacijos, emocinis šaltumas, beatodairiškumas (nemandagumas), uždarumas, atsiribojimas nuo gyvenimo aktualijų ir kolektyvo reikalų, savotiškas (netgi keistas) aplinkos suvokimas.

Isteroidinė forma

Kriterijai: +3, +10, +14, +22, -28, +34, +35, +40, +46, +49, +51, +61, +67, +72, +81, +87, +97, +100, +102, +113, +123, +134, +137, +139, +140, +144, +145, +148, +155, +157.

Po•ymiai: egocentiškumas, siekimas išsiskirti elgesiu, manieromis ir

išvaizda, lyderystės ir originalumo poreikis; elgesio teatrališkumas, noras būti dėmesio centre, ryški išorinė išgyvenimų raiška, didelės pretenzijos vertinant savo darbo rezultatus ir padėties išskirtinumą.

Kryptingumo skalė

Kriterijai: -1, -5, +17, -23, +32, +33, +38, +39, +43, +48, -50, +59, +65, +66, +70, +76, +77, +82, +86, +87, +91, -98, +135, -156, +164.

Po•ymiai: teigiamas požiūris į pasirinktąją profesiją, noras ją išmanyti (perprasti), savo fizinio pasirengimo, sveikatos ir gabumų vertinimas atsižvelgiant į gebėjimą įvaldyti profesiją, savo moralinių ir psichinių trūkumų pabrėžimas.

Patikimumo skalė

Kriterijai: 3-36, 4-111, 7-159, 9-53, 13-35, 14-57, 24-125, 30-68, 37-80, 47-117, 51-131, 52-79, 74-85, 78-94, 84-95, 89-116, 90-154, 138-161, 146-152.

Po•ymiai: jei skalės rodiklis yra aukštas, pliuso ir minuso ženklams atsakymų lape nesutapus devyniose ir daugiau teiginių porų, tyrimo rezultatai laikytini nepatikimais.

Nervinis ir psichinis nestabilumas

Sąvoka „nervinis ir psichinis“ nestabilumas apima nemažai įvairių patologiją įtarti leidžiančių arba iš dalies patologiinių asmenybės savybių, kurios rodo individo polinkį (predispoziciją) į įvairius nervų sistemos bei psichinės veiklos sutrikimus veikiant net nedideliems psichiniams ar fiziniams krūviams.

Dažniausiai nervinis ir psichinis nestabilumas išryškėja susiformavus tam tikroms charakterio akcentuacijoms, vartojant narkotikus, sergant alkoholizmu ir kai kuriomis psichikos ligomis. Dauguma nervinio ir psichinio nestabilumo apraiškų yra susijusios su nepakankama asmenybės socialine branda, moralės normų, reikalavimų ir taisyklių nepaisymu, tvarkos ir drausmės pažeidimais, pašlijusiais tarpasmeniniais santykiais, nemalonumais darbe ar mokslo įstaigoje, individo būkle prieš susergant arba sergant tam tikromis ligomis.

Nervinio ir psichinio nestabilumo skalė

Kriterijai: +3, -5, +6, +8, +9, -10, +11, +12, +14, +16, +19, +20, +21, +22, +25, +27, +28, +30, +32, +33, +34, +36, +39, +43, +44, +46, +49, -50, +53, +54, +55, -49, 2-50, +57, +58, +59, +60, +61, +65, +66, +68, +70, +71, +74, +75, +76, +77, +79, +81, +84, +86, +87, +90, +91, -92, +93, +97, +100, +101, +103, +106, +107, +108, +110, +111, +112, +113, +114,

+118, +119, +121, +123, +124, +127, +128, +129, +130, +132, +134, +135, +137, +138, +139, +140, +142, +144, +145, +146, +148, +149, +150, +151, +153, +154, +155, +157, +158, -160, +161, +162, +163.

Po•ymiai: charakterio akcentuacijos, drausmės, moralės, elgesio normų pažeidimai, tarpasmeninių santykių ir profesinės veiklos problemos (sunkumai), nepakankama socialinė branda, ligos simptomai.

Pokalbio su konsultuojamu asmeniu metu rekomenduojama patikrinti, ar jo testo atsakymai pagrįsti. Pavyzdžiui, ar iš tikrųjų pasitvirtina jo neigiamos nuostatos dėl pasirinktos profesijos. Jeigu taip, tai konsultantas gali neigiamai įvertinti konsultuojamojo tinkamumą pasirinktai profesijai ir apie tai informuoti profesinės atrankos centro darbuotojus.

Toliau spausdinamoje lentelėje matyti ACHA (asmenybės charakterio akcentuacijų) ir NPN (nervinio ir psichinio nestabilumo) skalių tarpusavio santykis ir priklausomybė.

	1	2	3	4	5	6	7
Ekstraversija– introversija	1	0,13	-0,35	-0,01	0,24	-0,07	-0,18
Eksplozinė forma	2		0,17	0,47	0,62	0,78	0,2
Psichastenija	3			0,42	0,20	0,41	0,40
Šizoidinė forma	4				0,52	0,76	0,16
Isteroidinė forma	5					0,63	0,03
NPN	6						0,25
Patikimumo skalė	7						

Interkoreliacijų matricos analizė rodo, kad klausimyno vidinė struktūra yra pakankamai darni, NPN teiginių junginys pagrįstas, o ACHA skalės gana savarankiškos.

TYRIMO REZULTATŲ VERTINIMAS

Tyrimo išvados daromos analizuojant gautas skaitmenines reikšmes. Kiekviena akcentuacija vertinama pagal 9 balų skalę. Be to, dar atsižvelgiama ir į atskirų savybių tarpusavio santykį, kuris rodo vieno ar kito charakterio bruožo pasireiškimo laipsnį ir jų tarpusavio ryšį. Lentelėje pateikti orientaciniai normatyviniai ACHA ir NPN skalių įverčiai taikant 9 balų standartinę skalę.

9 balai pagal NPN skalę reiškia, kad tiriamojo nervinė ir psichinė būseną yra nestabili. Tokiu atveju tik po tikslingo ir kryptingo pokalbio su psichologu konsultantu, nesvarbu, ar tuo metu buvo taikyti kiti profesinės atrankos būdai, tiriamajam nustatoma IV psichologinės atrankos grupė. Ta pati IV grupė nustatoma ir surinkus 8 balus pagal NPN skalę bei 9 balus pagal kiekvieną iš šių 3 skalių: eksplozinę, psichasteninę ir šizoidinę. ACHA skalių analizė padeda patikslinti NPN tipą.

Charakterio bruožų pasireiškimo laipsnis taip pat vertinamas pagal 9 balų skalę. Akcentuotais laikomi bruožai, įvertinti kraštutiniais įverčiais – 1 ir 9 balais, stipriai išreikštais – įvertinti 2 ir 8 balais, gerokai „sustiprėjusiais“ („paaštrėjusiais“) – 3 ir 7 balais.

ASMENYBĖS CHARAKTERIO AKCENTUACIJŲ PASIREIŠKIMO YPATUMAI (tipai)

Ekstraversija. Šio tipo charakterio ypatybės rodo individo polinkį bendrauti, siekį būti su žmonėmis. Tokių žmonių interesai nukreipti „į išorę“. Jie socialiai atviri, lengvai bendrauja, yra komunikabilūs ir aktyvūs.

Ekstravertai nuo vaikystės pasižymi triukšmingu būdu, komunikabilumu, savarankiškumu ir drąsa. Jie linksmi, judrūs ir veiklūs, mėgsta kompaniją, stengiasi būti dėmesio centre, trykšta optimizmu, gyvybine energija, yra smalsūs, paprasti bendraudami, prieinami ir atviri.

Jie lengvai susižavi, įsitraukia ir greitai nusivilia, negali dirbti darbo, reikalaujančio ilgalaikės ir nuolatinės dėmesio koncentracijos (susitelkimo). Jie tiki pradėto darbo sėkme, o jeigu kas nors nepavyksta – visada save ramina ir imasi kitų darbų, kurie, anot jų, būtinai turi pasisekti.

Jie atviri, jautrūs, įvairiapusiai, neretai sudaro linksmų žmonių įspūdių, siekia būti „vakarėlių siela“, dažnai būna įvairių renginių organizatoriai.

Bendraudami su nepažįstamais, nepasižymi drovumu, nedrąsa, tačiau

stokoja takto, gali būti pernelyg atviri ir familiarūs. Garsėja nedrausmingumu, išsiblaškimu, kaip nenustygstantys vietoje.

Įvairius reikalavimus, taisykles ir įstatymus vertina gana paprastai ir lengvabūdiškai, lengvai pažeidžia ribą tarp leistinų ir neleistinų dalykų. Jiems prastai sekasi ilgai trunkantis sėdimas, kruopštumo reikalaujantis darbas. Tokie žmonės neretai netesi duoto žodžio, dažnai būna lengvabūdiški tvarkydami piniginius reikalus, mėgsta pasigirti, pervertina savo galimybes. Žinodami ir neslėpdami savo charakterio ypatybių, dažnai stengiasi pasirodyti, kad yra konformistai. Neretai būna nedėmesingi, nerūpestingi, aplaidūs, nekrupštūs, todėl dažnai tampa bedarbiais.

Introversija – ką tik aptartajam priešingas charakterio tipas. Šio tipo žmonių interesai nukreipti į vidinius išgyvenimus. Jie kuklūs, uždari, linkę būti vieni, varžosi („susikaustę“) bendraudami su kitais, įsitempę, nelaisvi, nelinkę ieškoti naujų kontaktų; lengvai susitaiko su tradiciniais sunkumais, konservatyvūs ir pedantiški; atsargūs, rimti, tylūs, susirūpinę, mažslūs, flegmatiški, lėti, atsargūs, santūrūs, susivaldantys, pesimistiški, disciplinuoti.

Eksplozinė (impulsyvioji, dirglioji) akcentuacijos forma. Šio charakterio tipo žmonių emocinės reakcijos neatitinka veikiančių dirgiklių pobūdžio ir intensyvumo. Jų reakcija, veikiant palyginti nestipriems psichiniams impulsams ir dirgikliams, yra daug emocingesnė (intensyvesnė).

Emociniai sutrikimai pasireiškia labai nepastovia nuotaika, dirglumu, impulsyvumu, nesugebėjimu susitvardyti susijaudinus, išsišokimais be svarbios priežasties. Būdingos tam tikros vegetatyvinės bei psichologinės organizmo reakcijos (išbalimas arba paraudimas, prakaitavimas, akių vyzdžių išsiplėtimas, pagreitėjęs pulsas, kvėpavimo ritmo pokyčiai ir kt.). Tipiška atsakomoji reakcija – susijaudinimas, veido mimikos pasikeitimas. Dažnai susijaudinus sutrinka kalba: pradedama mikčioti, sunkiai ištariami žodžiai ir kt.

Afektinių reakcijų priežastys būna įvairios: vyresniųjų sprendimai, kitų žmonių pastabos. Kartais įvairios aplinkybės, tiesiogiai nesusijusios su impulsyviai reaguojančiais asmenimis, gali sukelti audringą jų reakciją. Tokie žmonės paprastai negali ramiai stebėti konfliktų, kišasi juos sprendžiant, karštai užtaria, jų manymu, nepagrįstai apkaltintąjį ar nuskriaustąjį, garsiai šaukia, gali imtis agresyvių veiksmų.

Būna, kad gerai nepagalvoję mėto kandžias pastabas kitiems, bet netoleruoja, jei kas nors kitas su jais pačiais panašiai elgiasi, jiems prieštarauja, o nedidelius įžeidimus, užgauliojimus pernelyg sureikšmina.

Tokio tipo individas nenustygsta vietoje, nesugeba laukti, nuolat šiek tiek

nerimauja. Dažnai tokie žmonės nemėgsta darbo, reikalaujančio kantrybės ir kruopštumo, sunkiai ir neramiai, aktyviai protestuodami, kenčia, jei būna priversti net neilgai laukti.

Žmonės, kuriuos veikia stipri šios formos akcentuacija, ne tik afektuotai reaguoja, bet ir nesugeba blaiviai vertinti konfliktinių situacijų, valdyti ir kontroliuoti savo elgesio. Jų mąstymas – konkretus ir paviršutiniškas, dėmesys – nepastovus. Iš kitų simptomų dažnai pastebimi šie: interesų siaurumas, noras girtis, meluoti, plepėti, domėjimasis seksualiniais išgyvenimais. Būdingos poelgių savybės – demonstratyvumas ir originalumas.

Jie ignoruoja taisykles ir įsipareigojimus, pataikauja savo įgeidžiams. Pasitikintys savimi, lengvai prisiima atsakomybę. Jiems būdingi miego sutrikimai: sunkiai užmiega, jų miegas negilus ir jautrus, sapnai atspindi dienos įvykius ir konfliktus.

Psichasteninė akcentuacijos forma. Šios akcentuacijos pagrindas – neramus, nepasitikintis ir baimingas charakteris. Psichastenei akcentuacijos formai būdingi šie bruožai: ypatingas pažeidžiamumas, jausmingumas, greitas nuovargis ir išsekimas. Tai dažnai sentimentalūs, delikatus, teisingi, kuklūs, besirūpinantys kitais, bet kritiškai sau žmonės. Jie dažnai abejoja, ar jų sprendimai ir poelgiai yra teisingi, dažnai kreipia dėmesį į savo nesėkmes, gilinasi į save: randa trūkumų ir stengiasi juos pašalinti. Pavyzdžiui, prisimindamas dienos įvykius, toks žmogus randa daugybę įrodymų, kad vienoje ar kitoje situacijoje pasiūlytą ne taip, ne tai pasakė, priėmė netinkamą sprendimą. Kitos dienos planas jam dar neaiškesnis, kupinas naujų išbandymų ir abejonių. Prisimindamas savo padarytus darbus, kuriuos vertina kritiškai, jis dažnai jaučiasi esąs nevisavertis.

Nuolatinis nepasitikėjimas savo jėgomis verčia ieškoti draugų, artimųjų, dažnai ir gydytojų pagalbos.

Tokio charakterio ir nepasitikintys savimi žmonės labiau linkę gyventi svajonių pasaulyje nei imtis konkrečių veiksmų savo sumanymams įgyvendinti. Nors jie turi platų akiratį ir neretai nemažų gabumų, dažnai lieka šešėlyje, negali sukurti asmeninio gyvenimo, šeimos, būna vieniši ir dažnai vadinami „protingais juokdariais“.

Viena iš pagrindinių jų charakterio ypatybių yra savianalizė ir realybės jausmo praradimas. Svajonėse jie mato save stiprius, valingus ir nestokojančius galimybių įgyvendinti savo planus.

Dažnai paveikus tokius žmones išoriniams veiksniams (infekcijai, de-toksikacijai), šios akcentuacijos būdingi simptomai gali dar labiau pasireikšti, gali atsirasti įvairių fobių ir pan.

Kai įvairūs negalavimai ir nuogaštavimai fokusuojami į somatinius (kūniškuosius) jutimus, kai labai rūpinamasi savo sveikata ar jaudinamasi dėl

apėmusio silpnumo, išsekimo, galima kalbėti apie hipochondrinę psichopatijos formą. Esant šiam sutrikimui, nuolat, dažniausiai be rimtos priežasties, skundžiamasi įvairiais negalavimais, galvojama apie savo sveikatą, savijautą.

Tarp psichasteninės akcentuacijos tipo žmonių esama ir tokių, kurių jautrumas ir pažeidžiamumas išreikšti itin stipriai. Tokiais atvejais galima kalbėti apie sensitivityją akcentuacijos formą arba jos išsivystymą į psichopatiją.

Sensitivityviosios akcentuacijos charakterio žmonės labai jautrūs ir itin greitai išsenka. Jiems būdingas nevisavertiškumo jausmas. Tai kuklūs ir silpnavaliai žmonės. Jie susijaudina dėl menkausio netikėtumo, bijo tamsos, nualpsta pamatę kraują, laiko save negražiais ir mano, kad aplinkiniai juos smerkia, iš jų juokiasi. Jie parausta, nors tam nėra priežasties, jaučia scenos baimę. Sutrinka, suglumsta egzamino metu ar prieš bet kurią kitą atsakingą veiksmą ar poelgį.

Tokie žmonės paprastai būna pasyvūs, greitai sutrinka jų miegas, pradeda skaudėti galva, apima baimė, kamuoja nemaloni savijauta.

Išsivysčiusios psichasteninės formos akcentuacijai būdingas somatinis bruožas, o silpnas aukštosios psichinės veiklos tipas – būtina sąlyga šios akcentuacijos formai plėtotis.

Taip pat reikėtų pabrėžti, kad susiklosčius ypatingoms gyvenimo situacijoms (stichinės nelaimės, karas), reikalaujančioms žmonių susitelkimo, tokie žmonės gali rodyti drąsą ir vyriškumą. Tokiais atvejais nepasitikėjimas, nerūžtingumas kuriam laikui gali išnykti.

Šizoidinio tipo akcentuacija. Pagrindinis šio tipo akcentuacijos bruožas – aiškiai pastebimas asmenybės išskirtinumas ir savotiškumas (originalumas, netgi keistumas). Šizoidinio charakterio akcentuacija išsiskiriantys žmonės yra uždari, nelinkę bendrauti, gerokai atitrūkę nuo realybės (stokojantys realybės jausmo), gana egocentriški, sunkiai užmezga kontaktus su kitais žmonėmis. Jie nepasižymi socialine intuicija, nesugeba užjausti, menkai supranta grupės nuotaikas ir tarpasmeninius santykius, apie kuriuos garsiai ir atvirai nekalbama. Jų dėmesys realiai juos supančiai tikrovei nedidelis. Jie prastai joje orientuojasi, gyvena daugiausia savo vidiniais išgyvenimais ar netgi savo išgalvotame, susikurtame pasaulyje. Tokie žmonės nelabai rūpinasi savo išvaizda, jiems nėra svarbu, kaip jie atrodo.

Jie išsiskiria ir savo neįprasta elgsena. Aplinkiniams atrodo, kad jų poelgiai dažniausiai nepakankamai motyvuoti, elgesys keistokas, o veiksmai sunkiai nuspėjami ir nesuprantami. Šizoidai skiria ypatingą dėmesį detalėms, tačiau dažniausiai visiškai nereikšmingoms. Jų pomėgiai gali būti pastovūs ir neįprasti, tačiau jie niekada jų nedemonstruoja. Mąstysenos išskirtinumas ir originalumas grindiniamas ypatingais ir savitais loginiais ryšiais bei asociacijomis.

Jie dažniausiai emociškai šalti, todėl aplinkinių nelaimės jų beveik neįaudina. Tokie žmonės dažnai būna užsispyrę, tiesmuki, sunkiai pasiduodantys aplinkinių įtakai, lengvai išžeidžia, yra savimylūs. Jie prastai prisitaiko

prie gyvenimo sąlygų, nesugyvena su aplinkiniais, dažnai savo jėgas išsekvoja nereikšmingai veiklai (pvz., kolekcionavimui ir kt.). Kartais pasižymi ypatiniais gebėjimais, dažniausiai vienoje konkrečioje veiklos srityje (pvz.: muzikos, meno, matematikos ir kt.), taip pat proto lankstumu bei išradingumu. Tokiu atveju jų niekas kitas nedomina, išskyrus tą konkretų dalyką, todėl jie gali toje srityje pasiekti reikšmingų rezultatų, užimti deramą vietą gyvenime.

Didelė šizoidinių charakterių įvairovė. Tarp tokių žmonių galima sutikti šaltų egoistų, pedantų, menininkams būdingomis savybėmis apdovanotų svajotojų, fantazuotojų, reformatorių ir kt. Tačiau yra bendrų bruožų, kurie būdingi visiems šizoidinio charakterio žmonėms. Tai – proto, valios ir jausmų harmonijos, atskirų asmenybės savybių dermės stoka ar nebuvimas.

Isteroidinė akcentuacijos forma. Pagrindiniu šios charakterio akcentuacijos bruož • u laikomas egocentriškumas, siekis išsiskirti, demonstratyvus elgesys, nuolatinis apsimetinėjimas subtilia asmenybe, kurios nesupranta aplinkiniai, taip pat nepasotinamas nuolatinio dėmesio troškimas, poreikis sukelti kitų žmonių susižavėjimą, nuostabą, pagarbą, užuojautą. Blogiausiu atveju juos patenkina netgi kitų žmonių pasipiktinimas ar neapykanta, tik ne galimybė likti nepastebėtiems.

Visas kitas ypatybes lemia būtent pastarasis charakterio bruožas. Šie žmonės neišlieka tokie pat net labai trumpą laiką. Jų elgesį, jausmus, sumanymus, nuostatas paprastai lemia jų aplinka, situacija. Siekimas bent koku būdu išsiskirti, atkreipti į save dėmesį, būti aplinkinių centre – didžiausias tokio charakterio žmonių noras. Dažnai tokie norai šiuos žmones priverčia ką nors išsigalvoti, fantazuoti ar meluoti.

Dėl nepakankamos vaizduotės kontrolės tokie žmonės sunkiai atskiria savo vaizduotės „kūrinius“ nuo realiai išgyventų dalykų, tikrovės, todėl pasakodami nevalingai daug fantazuoja, išsigalvoja.

Melas ir fantazavimas daugiausia skirti savo asmenybei pagr • inti ir dėmesiui į save atkreipti.

Tokie žmonės paprastai elgiasi labai nenuosekliai ir nenuspėjamai. Pasikeitus situacijai, kuri ima prieštarauti jų norams ir sumanymams, jie per keletą minučių gali „pereiti“ nuo begalinės meilės iki didžiulės neapykantos. Turtinga fantazija, laki vaizduotė gali tokiems žmonėms sukelti regimybę, kad žymių poetų mintys ir kūriniai priklauso būtent jiems.

Tokių žmonių valia taip pat nepastovi. Apsisprendę atsidėti kokiam nors tikslui, jie greitai „atšala“, atsisako savo sumanymų, nes yra nepajėgūs ilgai valinškai veikti, ypač tada, kai jų veikla per trumpą laiką nesusilaukia didelio kitų žmonių dėmesio ir susižavėjimo, šlovės. Labiausiai toks žmogus bijo, kad jį palaikys banaliumi ir nuobodžiu, panašiu į kitus. „Pilkas“ gyvenimas jo netenkina, o tam,

kad užimtų prestižinę padėtį, kuri patenkintų savimeilę, jam nepakanka žinių ir, svarbiausia, atkaklumo. Jo sąvęs vertinimas labai nutolęs nuo tikrovės. Jis neatitinka realių galimybių ir nesiderina su aplinkinių nuomone, tačiau įsivaizduoja, kad yra toks, kuris šiuo metu gali susilaukti daugiausia dėmesio.

Svarbią vietą grupėje jie taip pat bando užimti išsigalvodami įvairius pasakojimus apie savo laimėjimus, gabumus, nuopelnus, įtakingas pažintis ir pan. Šiam tikslui gali pasitarnauti įvairi jų veikla: neįprastų kolekcijų rinkimas, jogos pratimai ir kt.

ACHA IR NPN TESTO REZULTATŲ SKALĖS

Šizoidinės akcentuacijos skalė

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Data _____

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25
26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	122	125
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	148	150
151	153	155	157	159	161	163						

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___ 6 ___ 7 ___ 8

Nervinio ir psichinio nestabilumo (NPN) skalė

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Data _____

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25
26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	122	125
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	148	150
151	153	155	157	159	161	163						

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___ 6 ___ 7 ___ 8

Eksplozīnēs akcentuācijas skalē

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Data _____

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25
26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	12	125
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	14	150
151	153	155	157	159	161	163						

1__2__3__4__5__6__7__8

Kryptingumo skalē

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Data _____

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25
26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	12	125
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	14	150
151	153	155	157	159	161	163						

1__2__3__4__5__6__7__8

Psichasteninēs akcentuācijas skalē

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Data _____

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25
26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	12	125
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	14	150
151	153	155	157	159	161	163						

1__2__3__4__5__6__7__8

Ekstraversijas–introversijas skalē

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Data _____

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25
26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	12	125
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	14	150
151	153	155	157	159	161	163						

1__2__3__4__5__6__7__8

Isteroidinēs akcentuācijas skalē

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Data _____

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25
26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	12	125
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	14	150
151	153	155	157	159	161	163						

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___ 6 ___ 7 ___ 8

Patikimumo („melo“) skalē

(9 nesutapimai – rezultatai nepatikimi)

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Data _____

Grupēs Nr. _____

1	36	111			159		35	57				125	25
26	28		68			80					117		50
51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75	
76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100	
101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	121	123	125	
126	128	130	132	134	136	138	140	142	144	146	148	150	
151	153	155	157	159	161	163							

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___ 6 ___ 7 ___ 8

ACHA IR NPN TESTO KLAUSIMAI IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Instrukcija. Šio klausimyno teiginiai apibūdina Jūsų sveikatą, interesus, charakterį ir kita. Jei Jūs sutinkate su pateiktomis nuostatomis, atsakymų registracijos lape ties atitinkamu punktu rašykite pliusą, jei nesutinkate – minusą.

1. Iš visų jėgų aš sieksiu tapti ... .. (nurodote profesijos pavadinimą).
2. Dauguma pažįstamų mane laiko linksmu pašnekovu.
3. Aš dažnai elgiuosi pagal nuotaiką, bet ne pagal įsitikinimus.
4. Dažnai kokia nors įkyri mintis neduoda man užmigti.
5. Aš esu abejingas alkoholiui.
6. Aš labai domiuosi jogos gimnastika.
7. Ruoštis egzaminams ir kontroliniams darbams aš mėgstu vienas (atskirai nuo kitų).
8. Ginčydamasis aš dažnai nutolstu nuo klausimo esmės ir pradedu aiškintis tarpusavio santykius.
9. Netikėtai atsidūręs visuotinio dėmesio centre aš labai sutrinku.
10. Stengiuosi vadovautis dorovės ir moralės principais.
11. Man dažnai skauda galvą.
12. Man nereikalinga aplinkinių užuojauta.
13. Kelionėse, autobuse ir kitur dažnai užkalbinu nepažįstamus žmones.
14. Kokia nors, rodos, nereikšminga smulkmena ar replika gali mane smarkiai suerzinti.
15. Mane gniuždo, kai esu kritikuojamas girdint kitiems žmonėms.
16. Mane dažnai slegia bloga nuotaika.
17. Aš pradėjau abejoti, ar teisingai pasirinkau profesiją.
18. Aš lengvai prisitaikau prie bet kokios kompanijos.
19. Kartais man taip ir knieti su kuo nors susiginčyti.
20. Man dažnai sunku išvengti gailėsčio sau.
21. Vaikystėje buvau gydytojo psichiatro įskaitoje.
22. Aš stengiuosi gyventi taip, kad kiti sakytų apie mane: „Tai bent žmogus!“
23. Mano fizinė būklė, parengtis ir sveikata leidžia man tapti geru karininku.
24. Laikau save lengvai bendrauti gebančiu žmogumi.
25. Man dažnai norisi atlikti ką nors pavojingo ar pritrėnkiančio.

26. Jei padarau kokią klaidą, apie tai greitai pamirštu.
27. Kartais aš vartoju eleniumą ar kitus raminamuosius vaistus.
28. Aš nesivaikau mados, rengiuosi bet kaip.
29. Aš noriai dalyvauju organizuojant įvairius renginius.
30. Aš galiu nesusivaldyti ir būti šiurkštus, net tada, kai tai gali kenkti mano interesams.
31. Turiu polinkį mintimis sugrįžti prie man nemalonių dalykų, man sunku jų atsikratyti.
32. Man sakė, kad aš vaikštau miegodamas.
33. Manau, kad narkotikų vartojimas yra natūralus dalykas.
34. Mėgstu dėvėti itin madingus, ekstravagantiškus, neįprastus drabužius, kurie atkreipia kitų dėmesį.
35. Man patinka bendrauti su žmonėmis, todėl retai praleidžiu galimybę pakalbėti net su menkai pažįstamu žmogumi.
36. Gan da •nai elgiuosi pagal trumpalaikes (momentines) nuotaikas.
37. Bendraudamas su žmonėmis turiu sunkumų dėl savo drovumo.
38. Jaučiu, jog mano gabumų tikriausiai neužteks, kad tapčiau geru specialistu, savo profesijos žinovu.
39. Man beveik visada ką nors skauda.
40. Aš mėgstu juokauti ir pasakoti įvairias istorijas.
41. Kai ant manęs rėkia, atsakau tuo pačiu.
42. Necenzūrinių žodžių vartojimas man visada nemalonus (nepriimtinas).
43. Kartais aš negaliu susilaikyti nuo pagundos ką nors pavogti.
44. Aš gyvenu savo minčių pasaulyje ir mane mažai domina realybė (tikrovė).
45. Manau, jog skaityti knygą įdomiau ir naudingiau negu kalbėtis su pašnekovais.
46. Dažnai nenusileidžiu žmonėms tik dėl to, kad nemėgstu nusileisti.
47. Be abejo, man nepakanka pasitikėjimo savimi.
48. Medicinos komisijoje aš nuslėpiau savo gana sunkius negalavimus (ligas).
49. Visuomet galvoju ir elgiuosi savaip, o kitų nuomonė mane mažai domina.
50. Bendravimo ir sugyvenimo su žmonėmis taisyklių aš stengiuosi laikytis.
51. Man patinka turėti daug pažįstamų.
52. Aš mėgstu pasišaipyti iš kitų.
53. Man būna nejauku, kai žmonės mane stebi.
54. Aš neramiai ir blogai miegu.
55. Atrodo, kad mano idėjos ir mintys lenkia laiką.
56. Lengvai galiu užkalbinti nepažįstamą žmogų.
57. Dažnai užsiplieskiu po pusės žodžio.
58. Droviuosi, kai kalbama apie mano charakterį.
59. Buvo atvejų, kai aš prarasdavau sąmonę.

60. Aš sunkiai prieinamas •mogus.
61. Manau, kad daugelis žmonių meluoja, jei jiems tai naudinga.
62. Su malonumu galiu vaikštinėti vienas.
63. Labai susinervinu, jei mane skubina.
64. Kalbėdamasis su merginomis stengiuosi išvengti pikantiškų temų, kurios verstų drovėtis.
65. Mano nervų sistema smarkiai pakrikusi.
66. Aš netikiu Dievu.
67. Apie mane dažnai sako: „Žodžio kišenėje neieško“.
68. Dažnai esu pasirengęs viskam, kad nugalėčiau ginčydamasis.
69. Būna, kad mane graužia kaltės jausmas dėl kokio nors menkniekio.
70. Mane buvo sulaikiusi policija.
71. Man atrodo, kad manęs niekas nesupranta.
72. Mane supantys žmonės visada žino mano požiūrį.
73. Ginčydamasis teikiu pirmenybę abiem pusėms naudingiems sprendimams.
74. Jaučiuosi mažiau prisitaikęs prie gyvenimo ir jo reikalavimų nei kiti.
75. Norėčiau didesnę laiko dalį sėdėti nieko neveikdamas ir svajoti.
76. Į politinę partiją galėčiau įstoti tik dėl visuomenės spaudimo.
77. Gyvenime nesitikiu ką nors svarbaus pasiekti.
78. Man kelia nemažą nerimą mano drovumas.
79. Aš mėgstu krėsti išdaigas draugams.
80. Bendrauti su žmonėmis man sunku dėl drovumo.
81. Aš galiu padaryti kažką labai ypatinga.
82. Mane įkalbėjo stoti į šią aukštąją mokyklą, o aš pats ypatingo noro neturėjau.
83. Grupėje aš retai būnu iniciatyvus.
84. Man da•nai norisi to, kas draud•iama.
85. Manau, jog esu daugiau svajotojas nei praktiškas •mogus.
86. Vaikystėje patyriau sunkių traumų ir sirgau.
87. Manau, kad amerikiečių gyvenimo būdas gali būti pavyzdys.
88. Tarp nepažįstamų žmonių retai kada pradėtu kalbėti pirmas.
89. Mane sunku supykdyti.
90. Mane kamuoja nuojauta, jog esu blogesnis, prastesnis u• kitus.
91. Kartais gailiuosi, kad gyvenu šiame pasaulyje.
92. Mano nuomonė dažnai sutampa su mane supančių žmonių nuomone.
93. Kai kada jaučiu labai keistus, neįprastus vidinius išgyvenimus.
94. Manau, kad esu nelinkęs bendrauti žmogus.
95. Man dažnai būna sunku įveikti savo norus.
96. Aš dažnai bandau „pažvelgti“ į savo vidų ir atrasti savo minčių prie•astis.
97. Vaikystėje buvau kaprizingas ir nervingas.
98. Turėdamas tokius sugebėjimus, galiu tapti geru vadovu.

99. Jei svarstomas koks nors klausimas, aš vienas pirmųjų pasakau savo nuomonę arba pastabas.
100. Aš nemanau, kad turėčiau slėpti savo panieką arba neigiamą nuomonę apie ką nors.
101. Kartais man atrodo, kad žmonės žino, apie ką galvoju.
102. Man patinka cituoti žymių žmonių plačiai žinomus arba šokiruojančius posakius.
103. Su manimi kiti žmonės dažnai elgiasi neteisingai.
104. Aš mėgstu dirbti iš lėto, neskubėdamas.
105. Kartais man sako, jog esu greitai u•siplieskiantis.
106. Man dažnai kelia nerimą mintis, jog elgiuosi ne taip, kaip atrodo.
107. Aš labai sunkiai prisitaikau prie naujų gyvenimo, buities ir mokymosi sąlygų.
108. Man patinka ieškoti neįprastų arba paradoksalių klausimų ar uždavinių sprendimo būdų.
109. Da•nai esu kokios nors problemos sprendimo iniciatorius.
110. Bendraudamas su žmonėmis greitai imu nekantrauti.
111. Aš dažnai nemiegu dėl susijaudinimo.
112. Labai retai man skirta kritika ir prieštaravimai būna teisingi.
113. Kompanijose aš visada būnu dėmesio centre.
114. Mano svoris smarkiai svyruoja – tai liesėju, tai pasitaisau.
115. Vadovaujuosi patarle: „Neskubėk ir būsi pirmas“.
116. Jei kas nors mane erzina, ilgai tai galiu pakęsti.
117. Dažnai nepasinaudoju galimybėmis dėl savo neryžtingumo.
118. Man beveik visada džiūsta burna.
119. Mane lengva sutrikdyti.
120. Kartais man norisi savo nuomonę pasakyti kitiems.
121. Šiuolaikiniame gyvenime labai daug kliūčių ir apribojimų, kurie mane trikdo.
122. Dažnai turiu labai pasistengti, kad nuslėpčiau savo drovumą.
123. Aš iš tų žmonių, kurie linkę žavėtis ir ką nors garbinti.
124. Mokykloje nesutardavau, ginčydavausi su mokytojais.
125. Aš pakankamai linksmas ir bendrauti mėgstantis žmogus.
126. Gana dažnai jaučiu aštrių pojūčių poreikį.
127. Turiu savo svajonių pasaulį, į kurį nieko neįsileidžiu.
128. Aš sunkiai įsisavinau vidurinės mokyklos kursą.
129. Kartais jaučiu, kad kažkas valdo mano mintis.
130. Jaučiuosi labai vienišas.
131. Mielai susipažįstu su naujais žmonėmis.

132. Kartais jaučiuosi labai vienišas.
133. Dažnai dėl ko nors nerimauju.
134. Man būdingi ūmūs jausmų proveržiai.
135. Manau, kad aš pasmerktas •mogus.
136. Poilsiaudamas mėgstu kolektyvinius žaidimus ir pasilinksminimus.
137. Esu linkęs kategoriškai vertinti aplinkinių poelgius.
138. Aš ilgai ir skaudžiai kremtuosi dėl nemalonumų.
139. Kartais mane ištinka juoko arba verksmo priepuoliai, kurių negaliu sustabdyti.
140. Kartais jaučiu, jog esu ties nervinio išsekimo riba.
141. Paprastai kalbu ir veikiu greitai, nesusimąstydamas.
142. Jei kas nors daro ar daroma ne taip, kaip aš noriu, imu labai nervintis, jaudintis.
143. Jaudinuosi ir nerimauju dėl to, kas manęs laukia.
144. Turiu tokių savybių, kurios mane iškelia virš kitų žmonių.
145. Man patinka iš egzotiškų produktų paruoštas maistas.
146. Man dažnai būna užkietėję viduriai.
147. Būdamas tarp žmonių daugiausia tyliu ir klausausi.
148. Man patinka rizikingai elgtis, kad atkreipčiau į save dėmesį.
149. Kartais jaučiuosi sugniuždytas.
150. Kartais jaučiu įkyrų norą susižaloti arba sužaloti aplinkinius.
151. Kitiems esu ypatingas (keistas) ir nesuprantamas •mogus.
152. Mėgstu daug kalbėti.
153. Retai ką nors galima įvykdyti laipsniškai, nuosaikiais metodais, dažnai būtina panaudoti jėgą.
154. Kai girdžiu apie draugų ir pažįstamų sėkmę, jaučiuosi esąs nevykėlis.
155. Aš esu šiek tiek kaprizingas.
156. Manau, kad pasirinkta profesija man visiškai tinka.
157. Aš stengiuosi išsakyti savo mintis atvirai ir tiesiai, nesistengdamas jų pagražinti.
158. Kartais jaučiu, kaip visą kūną nukrečia drebulys, dreba rankos.
159. Mėgstu visus darbus atlikti savarankiškai, bet ne kolektyviai (grupėje).
160. Žmonės laiko mane ramiu ir santūriu žmogumi.
161. Esu linkęs viską imti į širdį.
162. Man da•nai kartojasi nervingumo ir nerimo priepuoliai.
163. Aš neturiu ir tikriausiai niekada neturėsiu draugo.
164. Aš sąžiningai ir teisingai atsakiau į visus anketos klausimus.

ASMENYBĒS CHARAKTERIO AKCENTUACIJOS, NERVINIS IR PSICHINIS NESTABILUMAS ATSAKYMŪ LAPAS

Vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasē, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Klau- simo nr.	Sutin- ku (+) Nesutin- ku (-)	Klau- simo nr.	Sutin- ku (+) Nesutin- ku (-)	Klausi- mo nr.	Sutin- ku (+) Nesutin- ku (-)	Klau- simo nr.	Sutin- ku (+) Nesutin- ku (-)
1		28		55		82	
2		29		56		83	
3		30		57		84	
4		31		58		85	
5		32		59		86	
6		33		60		87	
7		34		61		88	
8		35		62		89	
9		36		63		90	
10		37		64		91	
11		38		65		92	
12		39		66		93	
13		40		67		94	
14		41		68		95	
15		42		69		96	
16		43		70		97	
17		44		71		98	
18		45		72		99	
19		46		73		100	
20		47		74		101	
21		48		75		102	
22		49		76		103	
23		50		77		104	
24		51		78		105	
25		52		79		106	
26		53		80		107	
27		54		81		108	

Klausimo nr.	Sutinku (+) Nesutinku (-)	Klausimo nr.	Sutinku (+) Nesutinku (-)	Klausimo nr.	Sutinku (+) Nesutinku (-)	Klausimo nr.	Sutinku (+) Nesutinku (-)
109		123		137		151	
110		124		138		152	
111		125		139		153	
112		126		140		154	
113		127		141		155	
114		128		142		156	
115		129		143		157	
116		130		144		158	
117		131		145		159	
118		132		146		160	
119		133		147		161	
120		134		148		162	
121		135		149		163	
122		136		150		164	

19. ASMENYBĖS TIPO IR PROFESINIO KRYPTINGUMO RYŠYS (D•. Holando apklausa)

Išvadinės pastabos. Pagal amerikiečio psichologo Dž. Holando (Holland) asmenybės tipologiją nustatomi šeši žmonių psichologiniai tipai: realistiškasis, intelektualusis, socialusis, konvencionalusis, iniciatyvusis ir artistiškas. Kiekvieną tipą apibūdina temperamento, charakterio ir kitos ypatybės. Dėl šių ypatybių psichologinis asmenybės tipas daugmaž tinka profesijoms, kurias įgijęs žmogus gali pasiekti geriausių rezultatų. Žmogus priskiriamas kuriam nors psichologiniam tipui atlikus tam tikras apklausas.

Apklauskos tikslas – nustatyti asmenybės tipą pagal Dž. Holando metodiką.

Priemonės: klausimynas (19.1 priedas), atsakymų lapai (19.2 ir 19.2a priedai) ir testo rezultatų interpretavimo aprašas (19.3 priedas).

Darbo eiga. Atsakymų registracijos lape Nr. 1 tiriamieji turi pasirinkti jiems patinkančios veiklos ar būdingų gebėjimų rūšį, o lape Nr. 2 – vieną iš 2 alternatyvių profesijų ar specialybių pagal pateiktas instrukcijas.

Rezultatų apdorojimas. Registracijos lapo kiekvienoje skiltyje atskirai su skaičiuojami visi pažymėti atsakymai. Gautos skaitmeninės reikšmės apibūdina asmenybės tipą pagal Dž. Holando tipologiją:

I skiltis – realistiškasis (praktiškas) tipas (R–P);

II skiltis – tyrinėtojo (intelektualusis) tipas (T–I);

III skiltis – socialusis (komunikabilusis) tipas (S–K);

IV skiltis – konvencionalusis (normatyvusis) tipas (K–N);

V skiltis – iniciatyvusis (veiklusis) tipas (I–V);

VI skiltis – meniškasis (artistiškas) tipas (M–A).

Gautų atsakymų analizė atliekama skaičiuojant, kiek kartų pažymėtas atsakymas T („taip“) kiekvienoje atsakymų lapo skiltyje.

ASMENYBĖS TIPŲ APRAŠAS (pagal Dž. Holandą)

1. Realistiškasis (praktiškas) tipas (R–P). Šio tipo •monės teikia pirmenybę darbui su konkrečiais daiktais, renkasi užsiėmimus, reikalaujančius motorinių įgūdžių, techninių gebėjimų, miklumo, atkaklumo, moka skaityti brėžni-

nus. Jie labiau mėgsta dirbti ne su žmonėmis, bet su daiktais, ne uždaroje patalpose, bet atvirose aikštelėse. Intelektu struktūroje vyrauja neverbaliniai gebėjimai. Realistiškojo (praktiškojo) tipo atstovai pasižymi nemaža emocine priklausomybe, konformizmu, drausmingumu, atvirumu, nuoširdumu, kuklumu, sąžiningumu. Jie gana praktiškai, natūralūs, atkaklūs, taupūs, orientuoti į dabartį. Paprastai renkasi dalykiškas, su konkrečia veikla susijusias profesijas – inžinieriaus mechaniko, statybos inspektoriaus, saugumo technikos inžinieriaus, gamybos planuotojo, muitininko, vairuotojo, agronomo ir t. t. Turi galimybių pasiekti gerų rezultatų fizikos, kibernetikos, ekonomikos, chemijos, sporto srityse.

2. Tyrinėtojo (intelektualusis) tipas (T-I). Šio tipo žmonėms būdingas analitinis mąstymas, sprendimų ir vertinimų originalumas ir savarankiškumas. Jie pasižymi mokslininko, matematiko gebėjimais. Intelektu struktūra harmoninga – išugdyti tiek verbaliniai, tiek neverbaliniai gebėjimai. Mėgsta dirbti savarankiškai. Jiems patinka analizuoti, tyrinėti, spręsti problemas. Introvertiški, bendraudami dažniausiai būna informacijos perdavėjai, todėl darbe susiduria su bendravimo sunkumais. Šio tipo atstovams geriau sekasi dirbti ne su žmonėmis, bet su idėjomis. Jie yra intelektualūs, smalsūs, racionalūs, atsargūs, nepriklausomi, taupūs, sąžiningi, tvarkingi, netgi pedantiški. Dažniausiai renkasi profesijas, susijusias su moksliniais tyrimais, – matematiko, antropologo, biochemiko, geologo, geografo, ekonomisto, vadybos analitiko ir kt. Gali pasireikšti ir meninėje kūryboje, tapti gerais režisieriais, dailininkais.

3. Socialusis (komunikabilusis) tipas (S-K). Šio tipo žmonės pasižymi socialiniais gebėjimais: mėgsta bendrauti, siekia būti lyderiai, jiems būdingas plačių socialinių kontaktų poreikis. Šiuos žmones domina žmonių santykiai. Jie mėgsta spręsti kitų problemas, patarti ir jiems padėti. Šio tipo individams geriau sekasi dirbti ne su daiktais, bet su žmonėmis. Jie yra atsakingi, draugiški, supratingi, kilniaširdžiai, užjaučiantys, kantrūs, žmogiškai šilti, geri, tolerantiški, mėgsta veikti kartu, bendrauti ir bendradarbiauti. Gerai prisitaiko prie aplinkybių, yra emocionalūs ir jautrūs. Intelektu struktūroje vyrauja verbaliniai gebėjimai. Labiausiai tinkamos profesijos – mokytojo, gydytojo, psichologo, socialinio darbuotojo, personalo vadybininko.

4. Konvencionalusis (normatyvusis) tipas (K-N). Šio tipo žmonės teikia pirmenybę struktūrinei veiklai, darbui pagal instrukcijas. Jie turi gabumų matematikai, tinka kanceliariiniam darbui, mėgsta dirbti uždaroje patalpose, jiems sekasi tvarkyti konkrečią, pavyzdžiui, skaitmeninę informaciją. Intelektu struktūroje vyrauja neverbaliniai gebėjimai. Šio tipo atstovams labiau patinka dirbti ne su žmonėmis, bet su dokumentais, todėl jie būna prasti organizatoriai ir vadovai. Dažniausiai yra konformistiški, konservatyvūs, problemas sprendžia, elgiasi ir bendrauja stereotipiškai, laikosi tradicijų. Jie gana praktiškai, protingi, tvarkingi, kvalifikuoti, paklus-

nūs, drausmingi, geri pavaldiniai, atkaklūs, taupūs. Tinkamiausios profesijos – buhalterio, apskaitininko, finansininko, kontrolieriaus, planuotojo, kanceliarijos tarnautojo arba vadovo, raštvedžio, ekonomisto, prekių žinovo.

5. Iniciatyvusis (veiklusis, aktyvusis) tipas (I–V). Šio tipo žmonės renkasi tikslus ir uždavinius, reikalaujančius energijos, iniciatyvos ir entuziazmo. Jiems būdingas pripažinimo poreikis, iniciatyvumas, netgi tam tikras agresyvumas. Iniciatyviojo (veikliojo) tipo atstovai siekia lyderio pozicijų, renkasi užduotis, susijusias su vadovavimu, palaikančias aukštą asmens statusą. Intelektu struktūroje vyrauja verbaliniai gebėjimai. Jie turi galimybių tapti gerais oratoriais, domisi politika, ekonomika, mėgsta būti įtakingi. Šio tipo atstovams geriau sekasi dirbti ne su daiktais, bet su žmonėmis ir idėjomis. Jiems nepatinka sėdimas, kruopštus, rutininis darbas, kurį atliekant reikia gerų motorinių įgūdžių, ilgą laiką sutelkti (sukoncentruoti) dėmesį į vieną objektą. Šio tipo žmonių gebėjimai dažniausiai atsiskleidžia prekyboje, versle, vadyboje, juridinėje praktikoje, diplomatijoje, žurnalistikoje. Tinka reporterio, advokato, draudimo tarpininko, agento, įmonės ar organizacijos vadovo profesijos.

6. Meniškas (artistiškas) tipas (M–A). Šio tipo atstovams būdingas emociškai sudėtingas požiūris į gyvenimą. Bendraudami su kitais žmonėmis, jie paprastai pasikliauja savo intuicija ir vaizduote. Šio tipo individų intelekto struktūroje vyrauja verbaliniai gebėjimai. Jie pasižymi kūrybingumu, lakia vaizduote, puikia nuovoka, išlavinta motorika. Jiems labiau patinka dirbti ne su žmonėmis, bet su idėjomis. Meniškojo (artistiškojo) tipo žmonės gana savarankiškai priima sprendimus, originaliai mąsto, paprastai negyvena pagal taisykles ir tradicijas. Turi artistinių gabumų, mėgsta kūrybinį darbą (muziką, dailę, literatūrą, humanitarinius mokslus). Jiems labiausiai tinka šios veiklos sritys: istorija, filosofija, menas. Dažnai renkasi kūrybines profesijas (rašytojo, architekto, literato, redaktoriaus, kompozitoriaus, dailininko, režisieriaus) arba savo gebėjimus atskleidžia humanitarinių mokslų srityje.

Ne kiekvienas tiriamasis lengvai save priskiria vienam iš aprašytųjų asmenybės tipų. Kai kurie tvirtina, kad jiems būdingos tiek vieno, tiek kito tipo savybės. Tokiu atveju svarbu nustatyti, kurio asmenybės tipo savybės vyrauja ir kurios tik papildo asmenybę. Paprastai nustatomas labiausiai tiriamojo asmenybę atitinkantis tipas ir dar kiti du mažiau jam pritaikomi tipai, taip pat svarbūs siekiant tiksliau apibūdinti tiriamojo savybes, galimybes ir polinkius.

Kontroliniai klausimai

1. Kokius Dž. Holando asmenybės tipus •inote?
2. Kokio asmenybės tipo atstovams labiausiai tinka psichologo, pedagogo, tyrėjo profesijos?

D•. HOLANDO APKLAUSA

Jums pateiktame sąrašė išvardytos veiklos rūšys apima daug interesų ir galimų pasirinkimų. Atsakymų registracijos lapo Nr. 1 skiltyje „**Veikla**“ apibrėžkite raidę **T**, pažymėdami tą veiklos rūšį, kuri Jums patinka, arba tą, kuria, Jūs manote, norėtumėte ir galėtumėte užsiimti kaip profesinė. Apibrėžkite raidę **N**, jei ši veikla Jums nepatinka, jei jos nesirinktumėte.

I. VEIKLA

VEIKLOS, KURIA NORĖTUMĖTE UŽSIIMTI, RŪŠYS

1 SAŖAŠAS

1. Lankyti med•io apdirbimo kursus
2. Taisyti automobilius
3. Vairuoti krovinines mašinas, valdyti įrenginius
4. Taisyti įvairius mechanizmus
5. Remontuoti butus bei kitas patalpas
6. Taisyti elektros gedimus
7. Naudoti metalo apdirbimo ir šaltkalvio įrankius
8. Suburti •mones išvykai: med•ioti, •vejoti ar stovyklauti
9. Montuoti muzikos aparatūrą
10. Auginti dar•oves ir vaisius
11. Lankyti automobilių mechanikų kursus

2 SAŖAŠAS

1. Taikyti matematikos principus praktinėms problemoms spręsti
2. Studijuoti kokią nors mokslinę teoriją
3. Mokyti fizikos
4. Dirbti tyrimų laboratorijoje
5. Studijuoti statistiką
6. Analizuoti informaciją, reikalingą naujai idėjai įgyvendinti
7. Spręsti technines problemas
8. Skaityti mokslines knygas ir •urnalus
9. Analizuoti skysčių cheminę sudėtį
10. Ieškoti sudėtingų problemų sprendimo būdų
11. Lankyti muziejus

3 SAŖAŠAS

1. Lankyti bendravimo meno kursus
2. Dirbti labdarą teikiančioje organizacijoje
3. Tirti jaunimo nusikalstamumo prie•astis
4. Skaityti apie žymius švietėjus ar gydytojus
5. Lankyti tobulinimo kursus
6. Studijuoti psichologiją
7. Skaityti sociologijos straipsnius ir knygas
8. Mokyti kitus atlikti kokį nors darbą
9. Pagelbėti neįgaliems žmonėms
10. Spręsti tarp žmonių kylančius ginčus
11. Dėstyti aukštojoje mokykloje

4 SAŖAŠAS

1. Kurti apskaitos sistemas
2. Mokyti verslo
3. Dirbti kompiuteriu
4. Tvarkyti žaliavų bei produkcijos apskaitą
5. Tikrinti dokumentus ar produkciją ieškant klaidų ir defektų
6. Tvarkyti išlaidų apskaitą
7. Atlikti matematinius ar buhalterinius su verslu susijusius skaičiavimus
8. Rašyti dalykinius laiškus
9. Valdyti verslo apskaitos ir valdymo technines priemones
10. Sudarinėti lenteles bei pildyti blankus
11. Mokyti buhalterijos

5 SAŖAŠAS

1. Kelti kvalifikaciją vadybos kursuose
2. Mokyti verslo strategijos
3. Vadovauti įgyvendinant sumanymą ar projektą
4. Stebėti ir vadovauti kitų darbui
5. Dalyvauti susitikimuose su įtakingais vadovais ir veikėjais
6. Skaityti knygas ir straipsnius apie žymius verslininkus ir valstybės veikėjus
7. Dalyvauti politinėje kampanijoje
8. Imtis savo verslo ar įsteigti savo įmonę
9. Priimti svarbius sprendimus
10. Daryti įtaką kitiems
11. Dalyvauti verslininkų susirinkimuose

6 SARAŠAS

1. Inscenizuoti koki nors įvyki ar istorija
2. Groti ansamblyje ar orkestre
3. Rašyti žurnalui ar laikraščiui
4. Projektuoti baldus, drabužius ar plakatus
5. Piešti portretus, daryti fotografijas
6. Groti koku nors muzikos instrumentu
7. Skaityti ar kurti poeziją
8. Mokyti dizaino
9. Vaidinti komedijoje ar dramoje
10. Piešti, tapyti
11. Redaguoti žurnalą ar laikraštį

II. GEBĖJIMAI

Jeigu manote, kad Jums sektųsi, patiktų, Jūs norėtumėte ir sugebėtumėte, o gal jau turite tam tikros patirties atlikti toliau išvardytus darbus, atsakymų registracijos lapo Nr. 1 skiltyje „**Gebėjimai**“ ties atitinkamu sąrašo numeriu apibrėžkite raidę **T**. Jeigu manote, kad Jums nesisektų, nepatiktų tam tikra veikla, Jūs nenorėtumėte, nesugebėtumėte ar neturite jokios patirties atlikti nurodytų darbų ar dalyvauti veikloje, apibrėžkite raidę **N**.

GEBĖJIMAI ATLIKTI TAM TIKRĄ VEIKLĄ

1 SARAŠAS

1. Taisyti televizorius bei radijo aparatus
2. Naudotis staliaus įrankiais: elektriniu pjūkle, medžio šlifavimo staklėmis ir kt.
3. Naudotis elektriniais įrankiais: grąžtu, pjūkle, siuvimo mašina ir kt.
4. Atnaujinti baldus ir medinius daiktus
5. Skaityti brėžinius
6. Braižyti diagramas ir kitokius brėžinius
7. Taisyti elektros gedimus
8. Keisti automobilių tepalus ar padangas
9. Naudotis dauguma dailidės įrankių
10. Atlikti santechnikos remontą
11. Taisyti baldus

2 SAŖAŠAS

1. Naudotis kompiuteriu mokslinei problemai tirti
2. Paaiškinti nesudėtingas chemines formules
3. Naudotis kalkuliatoriumi arba logaritmine liniuote
4. Paaiškinti, kas yra radioaktyviųjų elementų skilimo pusperiodis
5. Naudotis mikroskopu
6. Apibūdinti baltųjų kraujo kūnelių funkciją
7. Naudotis algebros žiniomis matematinėms problemoms spręsti
8. Paaiškinti, kodėl dirbtiniai palydovai nenukrenta ant žemės
9. Naudotis logaritminėmis lentelėmis
10. Išvardyti tris maisto produktus, kuriuose yra daug baltymų
11. Atlikti mokslinį eksperimentą ar stebėjimą

3 SAŖAŠAS

1. Padėti kitiems priimti sprendimus
2. Kitiems ką nors paaiškinti
3. Parengti kitus kokiai nors veiklai
4. Linksminti žmones
5. Suprasti kitų žmonių problemas ir jiems padėti
6. Nuteikti žmones, kad jie laisvai jaustųsi
7. Dalyvauti labdaros akcijose
8. Padėti žmonėms planuoti savo ateitį
9. Lengvai bendrauti su įvairiais žmonėmis
10. Mokyti kitus
11. Vadovauti diskusijai grupėje

4 SAŖAŠAS

1. Rinkti informaciją telefonu
2. Rūšiuoti korespondenciją ir kitus dokumentus
3. Tvarkyti kredito ir debeto apskaitą
4. Kruopščiai tvarkyti išlaidų ir pajamų apskaitą
5. Naudotis kompiuteriu verslo duomenims analizuoti
6. Užrašyti tekstą iš diktofono
7. Spausdinti 40 žodžių per minutę
8. Rašyti dalykinius laiškus
9. Naudotis teksto redaktoriumi
10. Parengti dalykinius susitikimus
11. Naudotis kopijavimo aparatu

5 SĄRAŠAS

1. Įvertinti savo veiklos efektyvumą
2. Paskatinti kitus veikti
3. Bendrauti su sunkiausiu būdo žmonėmis
4. Vadovauti prekybos bendrovei
5. Organizuoti kitų darbą
6. Tapti neblogu prekybininku (verslininku)
7. Užtikrinti sėkmingą profesinių ir darbo grupių veiklą
8. Gerai ginčytis
9. Sakyti viešas kalbas
10. Planuoti strategiją užsibrėžtam tikslui pasiekti
11. Tapti geru vadovu

6 SĄRAŠAS

1. Parašyti neblogą kalbą
2. Raiškiai skaityti
3. Piešti žmones taip, kad jie būtų atpažįstami
4. Parašyti reklaminį skelbimą
5. Tapyti, lieti akvareles, lipdyti skulptūras
6. Meniškai pavaizduoti sąvoką ar idėją
7. Suprojektuoti reklamą
8. Parašyti naujienų straipsnelį (reportažą)
9. Projektuoti gaminio pakuotę
10. Sukurti įstaigos interjerą
11. Vaidinti dramoje ar kitokiame spektaklyje

III. PROFESIJA (SPECIALYBĖ)

Instrukcija. Baigę studijas Jūs įgysite vieną ar kitą profesiją ar specialybę. Bet jeigu Jums tektų rinktis tik iš dviejų galimybių, kuriai Jūs teiktumėte pirmenybę? Pasirinkto atsakymo numerį apibrėžkite atsakymų registracijos lape Nr. 2.

1. a	Inžinierius technologas	1. b	Inžinierius konstruktorius
2. a	Užklausinės veiklos organizatorius mokykloje	2. b	Profesijungos komiteto pirmininkas
3. a	Dizaineris modeliuotojas	3. b	Braižytojas
4. a	Mokslininkas chemikas	4. b	Buhalteris
5. a	Politikos veikėjas	5. b	Rašytojas
6. a	Ūkininkas	6. b	Ekonomistas

7. a	Advokatas	7. b	Mokslinio žurnalo redaktorius
8. a	Savivaldybės socialinis darbuotojas	8. b	Dailininkas keramikas
9. a	Inžinierius mechanikas	9. b	Šeimos gydytojas
10. a	Notaras	10. b	Tiekėjas
11. a	Grožinės literatūros vertėjas	11. b	Mokslininkas lingvistas (kalbininkas)
12. a	Vaikų gydytojas	12. b	Statistikos biuro darbuotojas
13. a	Viešbučio direktorius	13. b	Fotografas
14. a	Filosofas	14. b	Psichoterapeutas
15. a	Operatorius (kompiuterininkas)	15. b	Karikatūristas
16. a	Agronomas (sodininkas)	16. b	Meteorologas (sinoptikas)
17. a	Vidurinės mokyklos mokytojas	17. b	Būrio vadas
18. a	Dailininkas apipavidalintojas	18. b	Siuvėjas
19. a	Finansų analitikas	19. b	Revizorius
20. a	Ūkio dalies vedėjas	20. b	Dirigentas
21. a	Inžinierius elektrikas	21. b	Valstybės kontrolierius
22. a	Vyriausiasis inžinierius	22. b	Zoologas (zoopsichologas)
23. a	Pažinčių tarnybos darbuotojas	23. b	Rašytojas feljetonistas
24. a	Troleibuso vairuotojas	24. b	Prekybos darbuotojas
25. a	Statybos darbų saugos inspektorius	25. b	Firmos ar įmonės direktorius
26. a	Architektas	26. b	Matematikas
27. a	Policijos nepilnamečių reikalų inspektorius	27. b	Kanceliarijos tarnautojas
28. a	Žemės ūkio bendrovės direktorius	28. b	Agronomas
29. a	Mokslininkas biologas	29. b	Sanitarijos gydytojas
30. a	Archyvo darbuotojas	30. b	Skulptorius
31. a	Traukinio mašinistas	31. b	Gydytojas logopedas
32. a	Mokesčių inspektorius	32. b	Parduotuvės vedėjas
33. a	Muziejaus mokslo darbuotojas	33. b	Konsultacinės firmos darbuotojas
34. a	Banko kasos darbuotojas	34. b	Literatūros kritikas
35. a	Chirurgas	35. b	Atominės fizikos specialistas
36. a	Gydytojas	36. b	Diplomatas
37. a	Aktorius	37. b	Televizijos operatorius
38. a	Archeologas	38. b	Kokybės inspektorius (ekspertas)
39. a	Rinkodaros firmos vadovas	39. b	Operos solistas
40. a	Laikrodininkas	40. b	Įrenginių montuotojas
41. a	Režisierius	41. b	Mokslininkas
42. a	Psichologas	42. b	Poetas

DŽ HOLANDO APKLAUSOS ATSAKYMŲ REGISTRACIJOS LAPAS Nr. 1

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____
 Lytis V M

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Semestras _____

Studijų programa _____

Amžius _____

Išsilavinimas _____

Vidurinis

Spec.
vidurinis

Aukštasis

Nebaigtas
aukštasis

Socialinė kilmė:

Iš kaimo	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>	Iš valstiečių	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>
Iš miestelio	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>	Iš darbininkų	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>
Iš rajono centro	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>	Iš inteligentų	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>
Iš apskrities centro	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>	Iš mišrios šeimos	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>
Iš didmiesčio	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>	Iš verslininkų	<input style="width: 100%; height: 100%;" type="checkbox"/>

Kokią aukštąją mokyklą bei studijų programą pasirinktumėte, jeigu nestudijuotumėte Karo akademijoje? _____

Instrukcija. Jums pateiktame klausimyne išvardytos veiklos ir gebėjimų rūšys apima platų interesų ir pasirinkimų spektrą. Atsakymų registracijos lape Nr. 1 apibrėžkite raidę „T“ („taip“), žyminčią tą veiklos rūšį, kuri Jums patinka, kuria Jūs norėtumėte ir galėtumėte užsiimti. Apibrėžkite raidę „N“ („ne“), jei ši veikla Jums nepatinka, jos nesirinktumėte.

Pastaba. Testo nepildykite be konsultanto paaiškinimų ir bent trumpai nesusipažinę su visu apklausos tekstu. Užpildyti pirmąjį ir antrąjį atsakymų registracijos lapus rekomenduojama per 25–30 min.

I. VEIKLA

Veiklos nr.	I		II		III		IV		V		VI	
	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne
1	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
2	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
3	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
4	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
5	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
6	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
7	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
8	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
9	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
10	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
11	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
Iš viso												

II. GEBĖJIMAI

Gebėjimų nr.	I		II		III		IV		V		VI	
	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne
1	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
2	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
3	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
4	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
5	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
6	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
7	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
8	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
9	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
10	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
11	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
Iš viso												

**DŽ HOLANDO APKLAUSOS
ATSAKYMU REGISTRACIJOS LAPAS Nr. 2
(profesija, specialybė)**

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa _____

I	II	III	IV	V	VI
1. a	1. b	2. a		2. b	3. a
3. b	4. a		4. b	5. a	5. b
6. a			6. b	7. a	
	7. b	8. a			8. b
9. a		9. b	10. a	10. b	11. a
	11. b	12. a	12. b	13. a	
13. b	14. a	14. b	15. a		15. b
16. a	16. b	17. a		17. b	18. a
18. b	19. a		19. b	20. a	20. b
21. a			21. b	22. a	
	22. b	23. a			23. b
24. a		24. b	25. a	25. b	26. a
	26. b	27. a	27. b	28. a	
28. b	29. a	29. b	30. a		30. b
31. a		31. b	32. a	32. b	

I	II	III	IV	V	VI
	33. a	33. b	34. a		34. b
35. a	35. b	36. a		36. b	37. a
37. b	38. a		38. b	39. a	39. b
40. a			40. b	41. a	
	41. b	42. a			42. b

Suskaičiuokite kiekvieno stulpelio apibrėžtus numerius (iš viršaus į apačią) ir gautą skaičių įrašykite tuščiam langelyje apačioje.

DŽ HOLANDO TESTO REZULTATŲ SKAIČIAVIMAS IR INTERPRETAVIMAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa _____

I. Atsakymų registracijos lapo skiltyje „**Veikla**“ suskaičiuokite, kiek kartų kiekviename stulpelyje pažymėtas atsakymas **T** („taip“), ir gautą skaičių įrašykite atitinkamame stulpelyje čia:

I	II	III	IV	V	VI

II. Atsakymų registracijos lapo skiltyje „**Gebėjimai**“ suskaičiuokite, kiek kartų pažymėtas atsakymas **T** („taip“), ir gautą skaičių įrašykite atitinkamame stulpelyje čia:

I	II	III	IV	V	VI

III. Atsakymų registracijos lapo skiltyje „**Profesija (specialybė)**“ suskaičiuokite, kiek kartų kiekviename stulpelyje (iš viršaus į apačią) apibrėžtas atsakymas, ir gautą rezultatą įrašykite čia:

I	II	III	IV	V	VI

IV. BENDRASIS VERTINIMAS. Susumuokite kiekvienos skilties skaičius, išsidėsčiusius vertikaliai (skaičiuokite atskirai **I, II, III, IV, V** ir **VI** skilties rezultatus), ir gautą skaičių įrašykite atitinkamoje skiltyje apačioje. Čia greta skilties numerio įrašytas ir asmenybės tipą atitinkantis dviejų raidžių kodas.

I (R-P)	II (T-I)	III (S-K)	IV (K-N)	V (I-V)	VI (M-A)

V. D•. HOLANDO KODAS.

Į kvadratėlį, pažymėtą **I**, įrašykite raidžių kodą skilties, kurioje esantis bendras įvertis (skaičius) yra didžiausias. Į **II** kvadratėlį įrašykite raides skilties, kurioje įvertis po didžiausio yra antras, o į **III** kvadratėlį – raides skilties, kurios įvertis pagal dydį yra trečias.

I	II	III
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Papildymas. Į žemiau nubrėžtus kvadratėlius **I**, **II** ir **III** eilės tvarka pagal surinktų balų skaičių atskirai įrašykite **III** skilties „**Profesija (specialybė)**“ kodus. (Kodų eilės tvarka ta pati, kaip ir bendrojo vertinimo skiltyje.)

I	II	III
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Pažiūrėkite, ar jie sutampa su skilties „Bendrasis vertinimas“ kodais.

20. PAŽINTINIŲ INTERESŲ TYRIMAS, PADEDANTIS SPREŠTI PROFESINIO ORIENTAVIMO UŽDAVINIUS

Ivadinės pastabos. Interesai yra svarbi asmenybės kryptingumo, jos motyvacinės struktūros sudedamoji dalis, atspindinti būtiniausius asmenybės poreikius. V. N. Mesiščiovas, tyręs interesus, glaudžiai susijusius su asmenybės poreikiais, pabrėžė interesų savitumą todėl, kad jie išreiškia pažintinį požiūrį į dalyką, o poreikis – to dalyko perpratimo (įsisavinimo) tendenciją.

Literatūroje bandoma klasifikuoti interesus pagal jų specifiką. Atsižvelgiant į vieną jų požymių – veiklos formą, interesai skirstomi į žaidybinius, pažintinius ir profesinius. Tačiau iš tiesų, vertinant griežtai, visi jie yra pažintiniai.

Profesiniai interesai suprantami kaip asmenybės profesinis kryptingumas, domėjimasis tam tikru sociopsichologiniu vaidmeniu ir kartu ruošimasis jį atlikti. Svarbu išvelgti skirtumą tarp susidomėjimo ir nuolatinio profesinio intereso. O čia pagrindinis kriterijus – informacijos kokybė (apimtis), nes nuolatinis profesinis interesas remiasi visapuse, objektyvia, o susidomėjimas – esmine, bet ribota informacija. Be to, profesinis interesas pasireiškia susidomėjimu esminėmis profesijos ypatybėmis: darbo turiniu ir sąlygomis, profesinio pasirengimo galimybėmis.

Paauglio profesiniai interesai formuojasi pažintinių interesų pagrindu ir glaudžiai su jais susiję. Todėl pažintinių interesų nustatymas ir ištyrimas turi didelę reikšmę profesinio konsultavimo praktikoje. Tam yra naudojamos įvairių modifikacijų vadinamosios interesų lentelės, susidedančios iš daugelio skirtingų klausimų.

Tyrimo tikslas – pažintinių interesų diagnostika remiantis *A. E. Golomštoko interesų lentele*.

Priemonės: interesų lentelė (klausimų sąrašas, kurį sudaro 174 klausimai profesiniam kryptingumui ir profesiniams interesams 29 veiklos srityse nustatyti), interesų lentelė (20.1 priedas), atsakymų lapas (20.2 priedas) ir interesų lentelės rodyklė (20.3 priedas).

Darbo eiga. Atsakymų lapas gali būti pildomas individualiai arba grupėmis.

Instrukcija tiriamajam. „Norėdami nustatyti Jūsų pagrindinius interesus, siūlome klausimų sąrašą. Apgalvokite kiekvieną klausimą ir pasistenkite atsakyti kuo tiksliau. Jeigu Jums atrodo, kad klausimo teiginys Jums tinka, to

klausimo numerio langelyje parašykite *du plusus*, jeigu nelabai tinka – *vieną plusą*, jeigu ne•inote ar abejojate – *nulį*, jeigu netinka – *vieną minusą*, o jeigu visai netinka – *du minusus*. Atsakykite nepraleisdami nė vieno klausimo. Darbo laikas neribotas“.

Rezultatai. Kiekvieno užpildyto atsakymų lapo stulpelyje suskaičiuojami plusai ir minusai. Rezultatai užrašomi po kiekvienu stulpeliu paliktuose tuščiuose langeliuose: viršutiniame langelyje – plusai, apatiniame – minusai. Kiekvienas atsakymų lapo stulpelis pagal specialiai sugrupuotus klausimus atitinka vieną arba kitą interesų sritį (20.3 priedas).

Analizuojant gautus duomenis, būtina išskirti tuos stulpelius, kuriuose yra daugiausiai plusų. Jeigu bus stulpelių, kuriuose bus vienodas plusų skaičius, reikia manyti, kad interesus nurodo tas stulpelis, kuriame yra mažiausiai minusų. Vertinant interesų kryptingumą pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į stulpelius, kuriuose daugiausia yra plusų, tačiau taip pat būtina išskirti ir tuos stulpelius, kuriuose susikaupę daugiausia minusų, ir taip nustatyti tiriamojo ignoruojamą (atmetamą) veiklos sritį. Nustatomi 5 interesų pasireiškimo laipsniai: aukščiausias neigimo laipsnis – nuo -12 iki -6, intereso neigimas – nuo -5 iki -1, silpnai pasireiškiantis interesas – nuo 1 iki 4, ryškus interesas – nuo 5 iki 7, itin ryškus interesas – nuo 8 iki 12 balų.

Kontroliniai klausimai

1. Kokia interesų reikšmė renkantis profesiją?
2. Kas sieja pažintinius ir profesinius asmenybės interesus?
3. Kokias pagrindines pažintinių interesų rūšis Jūs žinote?

INTERESŲ LENTELĖ (pažintinių interesų tyrimas)

Ar Jūs mėgstate.....? Ar Jums patinka.....? Ar Jūs norėtumėte.....?

Eil. nr.	Klausimas	Atsakymai + ; 0 ; -
1.	Susipažinti su augalų ir gyvūnų gyvenimu	
2.	Dalyvauti geografijos pamokose, skaityti geografijos vadovėlį	
3.	Skaityti grožinę arba mokslo populiarinamąją literatūrą apie geologines ekspedicijas	
4.	Skaityti vadovėlius, knygas apie žmogaus anatomiją ir fiziologiją	
5.	Dalyvauti namų ruošos pamokose arba užsiimti namų ruoša	
6.	Skaityti mokslo populiarinamąją literatūrą apie fizikos išradimus, apie žymių fizikų gyvenimą ir veiklą	
7.	Skaityti apie išradimus chemijos srityje, žymių chemikų gyvenimą ir veiklą	
8.	Skaityti techninius žurnalus jaunimui	
9.	Skaityti straipsnius mokslo populiarinamuosiuose žurnaluose apie laimėjimus elektronikos ir radiotechnikos srityse	
10.	Sužinoti apie įvairius metalus ir jų savybes	
11.	Sužinoti apie įvairias medienos rūšis ir jų praktinį naudojimą	
12.	Sužinoti apie laimėjimus statybos srityje	
13.	Skaityti knygas, žiūrėti filmus apie įvairių transporto rūšių vairuotojus (automobilių, geležinkelių ir t. t.)	
14.	Skaityti knygas, žiūrėti filmus apie lakūnus ir kosmonautus	
15.	Sužinoti apie karo techniką	
16.	Skaityti knygas apie istorinius įvykius ir veikėjus	
17.	Skaityti literatūros klasikų knygas	

18.	Skaityti ir analizuoti laikraščių ir žurnalų straipsnius	
19	Svarstyti aktualius klasės ir mokyklos reikalus	
20.	Skaityti knygas apie mokyklos gyvenimą (apie mokytojo, auklėtojo darbą)	
21.	Skaityti knygas, žiūrėti kino filmus apie policijos darbą	
22.	Rūpintis daiktų tvarka, aplinkos, kurioje gyvenate, mokotės, dirbate, grožiu	
23.	Skaityti knygas apie įdomiąją matematiką	
24.	Studijuoti ekonominę geografiją	
25.	Mokytis užsienio kalbų	
26.	Susipažinti su įžymių dailininkų gyvenimu, vaizduojamojo meno raidos istorija	
27.	Susipažinti su įžymių scenos ir kino meistrų gyvenimu, susitikinėti su artistais, kolekcionuoti jų nuotraukas	
28.	Susipažinti su įžymių muzikantų gyvenimu ir kūryba, taip pat muzikinio meno teorija	
29.	Skaityti žurnalus, laikraščius, knygas apie sportą, įžymius sportininkus	
30.	Studijuoti biologiją, botaniką, zoologiją	
31.	Susipažinti su įvairiomis šalimis iš aprašymų, geografiniais atradimais	
32.	Skaityti apie įžymių geologų gyvenimą ir veiklą	
33.	Skaityti apie tai, kaip žmonės išmoko kovoti su ligomis, apie gydytojus ir laimėjimus medicinos srityje	
34.	Ekskursijos metu apsilankyti lengvosios pramonės įmonėse	
35.	Skaityti knygas apie įdomiąją fiziką	
36.	Rasti gamtoje cheminių reiškinių, daryti chemijos bandymus, stebėti jų eigą	
37.	Susipažinti su šiuolaikinės technikos laimėjimais (apie tai skaityti ir žiūrėti televizijos laidas)	
38.	Lankyti radiotechnikų būrelį ir susipažinti su elektriko darbu	
39.	Susipažinti su įvairiais matavimo prietaisais, instrumentais metalui apdirbti ir su jais dirbti	
40.	Stebėti medžio apdirbimo procesą, apžiūrėti naujus baldų pavyzdžius	
41.	Susitikti su statybininkais, stebėti jų darbą	
42.	Skaityti populiariąją literatūrą apie sosisiekimo priemones	
43.	Skaityti knygas, žiūrėti filmus apie upeivius ir jūreivius	
44.	Skaityti knygas, žiūrėti filmus karine tematika, susipažinti su karų ir mūsų istorija	

45.	Svarstyti aktualius politinius įvykius šalyje ir užsienyje	
46.	Skaityti literatūros kritikos straipsnius	
47.	Klaudyti radijo, žiūrėti televizijos žinių bei temines laidas	
48.	Domėtis mieste, šalyje vykstančiais įvykiais	
49.	Draugams paaiškinti, kaip atlikti užduotis, jeigu jie negali to padaryti patys	
50.	Teisingai įvertinti draugo, pažįstamo arba literatūrinio personažo poelgį	
51.	Aprūpinti šeimą produktais, pasirūpinti visų maitinimu iškylos metu	
52.	Skaityti mokslo populiarinąją literatūrą apie matematikos laimėjimus, įžymių matematikų gyvenimą ir veiklą	
53.	Domėtis ekonomikos, ūkio laimėjimais	
54.	Skaityti grožinę literatūrą užsienio kalba	
55.	Dalyvauti redaguojant laikraštį, meniškai jį apipavidalinant	
56.	Lankyti dramos teatrą	
57.	Klaudytis operos ar simfoninės muzikos	
58.	Žiūrėti sporto varžybas, stebėti jas per televiziją	
59.	Lankyti biologų būrelį	
60.	Lankyti geografų būrelį	
61.	Rinkti geologinius žemės objektus, mineralus, juos aprašinėti	
62.	Studijuoti žmogaus organizmo funkcijas, ligų atsiradimo priežastis ir gydymo būdus	
63.	Lankyti kulinarų būrelį, namuose ruošti maistą	
64.	Daryti fizikos bandymus	
65.	Gaminti skiedinius, maišyti reaktyviausias medžiagas	
66.	Išardyti ir taisyti įvairius mechanizmus (pvz.: laikrodžius, lygintuvus)	
67.	Naudotis tiksliais matavimo prietaisais (voltmetrais, ampermetrais, oscilografais), daryti įvairius skaičiavimus	
68.	Gaminti įvairius daiktus iš metalo	
69.	Gaminti įvairius daiktus iš medienos, meniškai apdirbti medį (pjaustyti, raižyti)	
70.	Daryti statybos objektų eskizus, braižyti jų brėžinius	
71.	Lankyti jaunųjų automobilistų ar geležinkelininkų būrelį	
72.	Dalyvauti parašiutininkų sekcijos darbe, aviamodeliuotojų bei kitų aviaklubų veikloje	
73.	Lankyti šaudymo būrelį	
74.	Studijuoti tautų ir valstybių atsiradimo istoriją	

75.	Rašyti literatūros rašinius	
76.	Stebėti kitų žmonių poelgius, gyvenimą	
77.	Dalyvauti visuomeninėje veikloje, suburti draugus kokiam nors tikslui	
78.	Būti su mažais vaikais, skaityti jiems knygas, pasakoti, padėti	
79.	Palaikyti drausmę tarp bendraamžių ir jaunesnių žmonių	
80.	Stebėti pardavėjo, padavėjo ir virėjo darbą	
81.	Lankyti matematikų būrelį	
82.	Studijuoti pramonės plėtros istoriją, domėtis pramonės planavimo ir apskaitos naujienomis	
83.	Dirbti su užsienio kalbų žodymais, stengtis suprasti mažai žinomas kalbas	
84.	Lankyti muziejus, meno parodas	
85.	Pasirodyti scenoje žiūrovams	
86.	Groti koku nors muzikos instrumentu	
87.	Žaisti sportinius žaidimus	
88.	Stebėti gyvūnų bei augalų augimą, stebėjimų duomenis užrašinėti	
89.	Savarankiškai sudarinėti geografinius žemėlapius, rinkti apie tai medžiagą	
90.	Rinkti mineralų kolekciją, eksponatus geologijos muziejui	
91.	Domėtis gydytojo, medicinos sesers, farmacininko darbu	
92.	Lankyti siuvinėjimo, siuvimo būrelius, siūti sau ir savo šeimos nariams	
93.	Lankyti fizikų būrelį arba fakultatyvą	
94.	Lankyti chemikų būrelį arba fakultatyvą	
95.	Lankyti technikų būrelį (modeliuoti laivus, lėktuvus ir kt.)	
96.	Susipažinti su elektros prietaisų, aparatų konstrukcija: mokėti juos surinkti, prižiūrėti radijo imtuvų bei grotuvų darbą	
97.	Dalyvauti darbų pamokose mokykloje bei dirbtuvėse	
98.	Lankyti „darbščiųjų rankų“ ar stalių būrelį	
99.	Lankytis statybose, stebėti statybų eigą, apdailos darbus	
100.	Stebėti, ar eismo dalyviai nepažeidžia eismo taisyklių	
101.	Lankyti irklavimo, buriuotojų, akvalangininkų, skęstančiųjų gelbėtojų būrelius	
102.	Dalyvauti kariniuose žaidimuose	
103.	Lankyti istorijos muziejus, susipažinti su miesto meno paminklais	
104.	Lankyti literatū ar užsienio kalbų būrelius, fakultatyvus	

105.	Rašyti asmeninį dienoraštį	
106.	Surengti klasėje valandėlę apie tarptautinę padėtį	
107.	Vadovauti skautams	
108.	Išsiaiškinti žmonių poelgių priežastis, kurias jie norėtų nuslėpti	
109.	Padėti pirkėjui parduotuvėje išsirinkti reikalingą pirkinį	
110.	Spręsti sudėtingas matematikos užduotis	
111.	Tiksliai skaičiuoti savo pajamas ir išlaidas	
112.	Lankyti užsienio kalbų būrelius ir fakultatyvus	
113.	Lankyti meno saviveiklos būrelį	
114.	Dalyvauti meno saviveiklos dalyvių apžiūroje	
115.	Lankyti chorą arba muzikos būrelį	
116.	Lankyti sporto būrelį	
117.	Dalyvauti biologijos olimpiadoje, rengti gyvūnų arba augalų parodas	
118.	Dalyvauti geografų ekspedicijoje	
119.	Dalyvauti geologų ekspedicijoje	
120.	Stebėti lignonius, jais rūpintis, palengvinti jų būklę	
121.	Dalyvauti kulinarijos ir konditerijos gaminių parodose, jas lankyti	
122.	Dalyvauti fizikų olimpiadose	
123.	Spręsti sudėtingas chemijos užduotis, dalyvauti chemikų olimpiadose	
124.	Mokėti skaityti techninius brėžinius ir schemas, pačiam braižyti bei sudarinėti brėžinius	
125.	Suprasti sudėtingas radijo schemas	
126.	Ekskursijų metu lankytis pramonės įmonėse, susipažinti su naujais įrengimais, stebėti jų darbą, kaip jie taisomi	
127.	Pačiam gaminti ką nors iš medžio	
128.	Dalyvauti pagal išgales statybos darbuose	
129.	Dalyvauti pagal išgales taisant automobilių ir kt.	
130.	Skraidyti greitosios pagalbos lėktuvais arba valdyti viršgarsinius lėktuvus bet koku oru	
131.	Gyventi pagal griežtai sudarytą dienotvarkę	
132.	Lankyti istorijos būrelį, rinkti medžiagą, rengti pranešimus istorijos tema	
133.	Dirbti naudojantis literatūriniais šaltiniais, rašyti dienoraštį	
134.	Dalyvauti konferencijose, diskusijose	
135.	Pasiruošti ir vesti susirinkimus	

136.	Bendrauti su sunkiai auklėjamais vaikais, kalbėti apie auklėjimą	
137.	Padėti policijai, dalyvauti policijos rėmėjų grupėse	
138.	Nuolat bendrauti su įvairiais žmonėmis	
139.	Dalyvauti matematikų olimpiadose	
140.	Domėtis prekių kainomis, stengtis suprasti kainodaros, darbo užmokesčio, darbo organizavimo klausimus	
141.	Bendrauti su draugais užsienio kalbomis	
142.	Dalyvauti vaizduojamojo meno parodose	
143.	Lankyti teatro būrelį	
144.	Dalyvauti teatro kolektyvų apžiūrose ir konkursuose	
145.	Asmeniškai dalyvauti sporto varžybose	
146.	Auginti sode ir darže augalus, dresuoti gyvūnus, jais rūpintis	
147.	Daryti topografines vietovių nuotraukas	
148.	Leistis į ilgas keliones, kurių metu reikia daug ir sunkiai dirbti pagal numatytą programą	
149.	Dirbti poliklinikoje, ligoninėje arba vaistinėje	
150.	Dirbti maisto arba lengvojoje pramonėje specialistu (konditeriu, siuvėju, sukirpėju)	
151.	Spręsti sudėtingas fizikos užduotis	
152.	Dirbti chemijos pramonėje	
153.	Dalyvauti techninės kūrybos parodose	
154.	Dirbti elektroenergetikos ar radioelektronikos srityje	
155.	Dirbti prie staklių, gaminti įvairias detales ar kitus gaminius	
156.	Gaminti detales ir gaminius pagal tekimo bei modeliavimo brėžinius	
157.	Dirbti statybininkų brigadoje	
158.	Vežioti krovinius arba keleivius, laikytis eismo taisyklių	
159.	Dirbti laive audros atviroje jūroje arba didelėje upėje metu	
160.	Tapti karo inžinieriumi arba vadu	
161.	Keliauti gimtojo krašto istorinėmis vietomis	
162.	Rašyti apsakymus, kurti eilėraščius, pasakėčias	
163.	Rašyti straipsnius sienlakraščiui arba periodinei spaudai	
164.	Vadovauti darbininkų brigadai	
165.	Organizuoti žaidimus ir šventes vaikams	
166.	Dirbti juridinėje įstaigoje (teisme, prokuratūroje, advokato, notaro kontoroje, juridinėje konsultavimo įstaigoje)	
167.	Teikti žmonėms įvairias (dideles ir mažas) paslaugas	
168.	Daryti darbus, nuolat reikalaujančius matematikos žinių	

169.	Dirbti planavimo, finansavimo ar ekonomikos srityje	
170.	Dalyvauti užsienio kalbų olimpiadose, konkursuose, konferencijose	
171.	Dalyvauti vaizduojamojo meno parodose	
172.	Vaidinti scenoje arba filmuotis kine	
173.	Tapti muzikantu, muzikinių renginių režisieriumi arba muzikos dėstytoju	
174.	Dirbti fizinio lavinimo mokytoju arba treneriu	

PAŽINTINIŲ INTERESŲ TYRIMO ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Am•ius _____

Išsilavinimas _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Data _____

Instrukcija tiriamajam. Norėdami nustatyti Jūsų pagrindinius interesus, siūlome atsakyti į šiuos klausimus. Apgalvokite kiekvieną klausimą ir pasistenkite atsakyti kuo tiksliau. Jeigu Jums atrodo, kad pateiktas klausimo teiginys Jums tinka, to klausimo numerio langelyje parašykite *du plusus*, jeigu nelabai tinka – *vieną plusą*, jeigu ne•inote ar abejojate – *nulį*, jeigu netinka – *vieną minusą*, o jeigu visai netinka – *du minusus*. Atsakykite nepraleisdami nė vieno klausimo. Darbo laikas neribotas.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	
	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	
	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	
	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	
	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	
+																														
-																														

PAŽINTINIŲ INTERESŲ LENTELĖS RODYKLĖ

Eil. nr.	Interesų sritis	Eil. nr.	Interesų sritis
1	Biologija	15	Karinės specialybės (karyba)
2	Geografija	16	Istorija
3	Geologija	17	Literatūra
4	Medicina	18	Žurnalistika
5	Lengvoji ir maisto pramonė	19	Visuomeninė veikla
6	Fizika	20	Pedagogika
7	Chemija	21	Teisė
8	Technika	22	Aptarnavimo sfera, prekyba
9	Elektrotechnika ir radiotechnika	23	Matematika
10	Metalo apdirbimas	24	Ekonomika
11	Medžio apdirbimas	25	Užsienio kalbos
12	Statyba	26	Vaizduojamasis menas
13	Transportas	27	Specialusis menas
14	Aviacija, jūreivystė	28	Muzika
		29	Kūno kultūra, sportas

21. ASMENYBĖS PROFESINIO KRYPTINGUMO NUSTATYMAS

Įvadinės pastabos. Kryptingumas yra tarsi tam tikra sistema, formuojanti asmenybės savybes, nustatanti jos psichologinę struktūrą. Būtent kryptingumas išreiškia tikslus, dėl kurių veikia asmenybė, ir subjektyvų jos požiūrį į skirtingas tikrovės sritis.

Kryptingumo problema – tai pirmiausia klausimas apie veiklos motyvacijos dinamines tendencijas bei ją formuojančius tikslus ir uždavinius. Tarp motyvo ir atitinkamos veiklos yra sudėtinga sąveika. Motyvas dažniausiai atsiranda ir formuojasi anksčiau nei veikla, tačiau pasitaiko ir atvirkščiai – kad jis susiformuoja vėliau. Nuo to priklauso, kaip sparčiai ir kokybiškai išmoks-tama tam tikros veiklos. Kiekvienam žmogaus gyvenimo tarpsniui būdingi tam tikri motyvacinės sferos pakitimai.

Adekvati ir susiformavusi pasirinktos profesinės veiklos motyvacija daro didelę įtaką. Nuo jos priklauso profesinio mokymo sėkmė ir veiklos produktyvumas. Mokinių profesinio pasirinkimo motyvų tyrimas parodė, kad didelę įtaką šiam procesui turi aplinkinių patarimai: 25 proc. vaikinių pasirenka profesiją savarankiškesnio draugo paveikti, 17 proc. – tėvams patarus, 9 proc. – dėl visuomenės informavimo priemonių įtakos, dar 9 proc. – dėl kokių nors kitų priežasčių, pavyzdžiui, kad profesinė mokykla yra netoli namų.

Tik 40 proc. paauglių renkasi profesiją orientuodamiesi į veiklos turinį, nors dauguma tyrimų rodo, kad profesiniai ketinimai yra pastovesni ir darbo įgūdžių įgyjama greičiau, jeigu pagrindinė pasirinkimo priežastis – orientacija į būsimos profesinės veiklos turinį.

Siekiant nustatyti susidaryto profesinio plano brandos lygį, profesijos pasirinkimo motyvus ir asmenybės profesinį kryptingumą, per profesinę konsultaciją naudojama: a) apklausos anketa; b) mokyklinės ir nemokyklinės veiklos analizė; c) diferencijuota diagnostinė apklausa (DDA).

Tyrimo tikslas – nustatyti:

- 1) ar tiriamasis turi susidaręs profesinį planą;
- 2) kokie yra profesijos pasirinkimo motyvai;
- 3) koks yra tiriamojo profesinis kryptingumas.

TESTAS Nr. 1

Priemonės: apklausos anketa (21.1 priedas).

Darbo tvarka. Tiriamajam siūloma užpildyti anketą, nurodomas tyrimo tikslas: „Kad būtų galima su Jumis aptarti galimus profesijų pasirinkimo variantus, prašome Jūsų atsakyti į pateiktos anketos klausimus. Atsakymus surašykite atskirame lape atitinkamai numeruodami“.

Analizuodamas anketos rezultatus profesinis konsultantas turi padaryti išvadas:

- ar tiriamasis turi profesinį planą ir koks jo lygis (laikoma, kad tiriamasis turi susidaręs profesinį planą, kai yra pasirinkęs profesiją, apgalvojęs jos įgijimo būdus ir yra užtikrintas, kad pasirinko teisingai);
- ar profesinis pasirinkimas pagrįstas (pasirinkimą galima laikyti motyvuotu, jeigu pasirinkta atsižvelgiant į interesus, kai suvokiami nurodomi profesijos pasirinkimo motyvai).

TESTAS Nr. 2

Priemonės: diferencijuotos diagnostinės apklausos (DDA) ir atsakymų lapai (21.2 ir 21.3 priedai).

Siekiant įvertinti profesinį kryptingumą remiantis tiriamojo pasirinktomis veiklos sritimis, rengiama diagnostinė diferencijuota apklausa (DDA). Šios metodikos pagrindas – profesijų suskirstymo schema. Joje visos profesijos pagal darbo pobūdį dalijamos ir skirstomos į penkias grupes:

- 1) „•mogus – gamta“;
- 2) „•mogus – technika“;
- 3) „•mogus – •mogui“;
- 4) „žmogus – ženklų (skaičiavimo) sistemos“;
- 5) „•mogus – meninis vaizdas“.

Siūloma metodika paprasta ir patogi taikyti bei analizuoti.

Instrukcija tiriamajam: „Įsivaizduokite, kad baigę atitinkamą mokymo įstaigą Jūs galėsite atlikti bet kokį darbą. Bet jeigu reikėtų rinktis tik iš dviejų galimų, ką Jūs pasirinktumėte? Savo atsakymą pažymėkite atitinkamame atsakymų lape langelyje įrašydami pliusą (+)“.

Vertinant gautus rezultatus reikia kiekviename stulpelyje suskaičiuoti visus pliusus.

Analizuojant gautus duomenis svarbu turėti omenyje, kad klausimai parinkti ir sugrupuoti atitinkama tvarka pagal pateikiamų profesijų sąrašą:

- 1 stulpelyje – „•mogus – gamta“;
- 2 – „•mogus – technika“;
- 3 – „•mogus – •mogui“;
- 4 – „žmogus – ženklų (skaičiavimo) sistemos“;
- 5 – „•mogus – meninis vaizdas“.

Viršutinėje atsakymų lapo eilutėje eksperimento vadovas, suskaičiavęs pliusus, įrašo gautas sumas. Maksimali pliusų suma tam tikruose stulpeliuose rodo asmenybės kryptingumą, polinkį į tam tikrą profesinę veiklą.

Kontroliniai klausimai

1. Kas yra profesinis asmenybės kryptingumas ir kokiais būdais jį galima nustatyti?
2. Kokių profesijų tipai nustatomi psichologinės profesinės konsultacijos metu?
3. Kaip, Jūsų manymu, susijęs profesinis kryptingumas ir mokyklinė bei nemokyklinė veikla?

DDA APKLAUSOS ANKETA

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Kad būtų galima su Jumis aptarti galimus profesijų pasirinkimo variantus, prašome Jus atsakyti į šios anketos klausimus. Atsakymus surašykite atskirame lape atitinkamai numeruodami.

1. Kuri Jūsų mėgstamiausia pamoka?
2. Kurių pamokų Jūs nemėgstate?
3. Kokios profesijos Jums patinka?
4. Kokios profesijos Jums nepatinka?
5. Ką Jūs mėgstate veikti laisvalaikiu?
6. Kokius būrelius (sekcijas ir pan.) lankote ar esate lankę?
7. Kokioje mokyklos ar klasės veikloje dalyvaujate?
8. Kiek laiko praleid•iate ruošdami pamokas?
9. Kokia veiklos rūšis ar užsiėmimas iš čia išvardytų Jus labiausiai domina:
  - a) gamtos mokslai (chemija, biologija, medicina, geologija, žemės ūkis);
  - b) tikslieji mokslai (matematika, fizika);
  - c) visuomenės mokslai (istorija, filosofija, ekonomika, teisė);
  - d) humanitariniai ir socialiniai mokslai (literatūra, žurnalistika, lingvistika, pedagogika, psichologija);
  - e) menas (muzika, teatras, vaizduojamasis menas);
  - f) o gal negalite konkrečiai nurodyti Jus dominančių veiklos rūšių ir sričių?
10. Kokią profesiją nutarėte pasirinkti?
11. Ar suplanavote, kaip jos sieksite?
12. Ar turite giminių ar draugų, kurie yra įgiję šią profesiją?
13. Ar turite draugų, kurie ketina pasirinkti tą pačią profesiją kaip ir Jūs?
14. Kuo Jus traukia pasirinktoji profesija, kas Jums svarbu darbe:
  - a) darbo sąlygos;
  - b) pats darbo procesas;
  - c) geras materialinis aprūpinimas;

- d) mobilus darbas ir galimybė patirti naujų išpūdžių;
- e) ramus darbas;
- f) didelė atsakomybė;
- g) galimybė savarankiškai priimti sprendimus;
- h) sudėtingos ar net pavojingos situacijos;
- i) kontaktai su žmonėmis;
- j) kūrybinės veiklos galimybės;
- k) dažnos komandiruotės;
- l) galimybė sukurti ką nors savo rankomis;
- m) darbas gryname ore;
- n) romantika;
- o) rezultatų naudingumas;
- p) nepriklausomybė;
- q) perspektyvos (profesinis tobulėjimas, galimybė gauti aukštesnes pareigas);
- r) patogi vieta (arti gyvenamosios vietos);
- s) _____.

DDA KLAUSIMYNAS (Testas Nr. 2)

1. a Pržiūrėti gyvūnus	1. b Pržiūrėti, reguliuoti mašinas, mechanizmus, stebėti jų darbą
2. a Padėti sergantiems žmonėms	2. b Sudarinėti lenteles, schemas, kompiuterių programas
3. a Rūpintis knygų, iliustracijų, atvirukų, plokštelių kokybe	3. b Stebėti augalų būklę, kaip jie auga
4. a Dirbti su medžiagomis (medžiu, metalu, plastmase)	4. b Vežioti prekes, pristatyti jas vartotojui (reklamuoti, pardavinėti)
5. a Aptarinėti populiarias mokslines knygas, straipsnius	5. b Aptarinėti grožines knygas
6. a Auginti kokios nors rūšies gyvūnų jauniklius	6. b Mokyti bei treniruoti bendraamžius (ar jaunesnius)
7. a Kopijuoti paveikslus, atvaizdus, derinti muzikos instrumentus	7. b Valdyti kokią nors krovinių, keliamąjį transportą (kraną, traktorių, šilumvežį)
8. a Aiškinti, teikti žmonėms reikalingą informaciją (ekskursijose, informacijos biuruose)	8. b Meniškaip apipavidalinti parodas, vitrinas, dalyvauti statant pjeses, rengiant koncertus ir pan.
9. a Taisyti įvairius gaminius, daiktus (drabužius, techniką), remontuoti būstą	9. b Ieškoti klaidų tekstuose, lentelėse, piešiniuose ir jas taisyti
10. a Gydyti gyvūnus	10. b Tvarkyti apskaitą, atlikti skaičiavimus
11. a Išvesti naujas augalų rūšis	11. b Kurti naujų rūšių pramonės gaminius (maisto produktus, konstruoti, projektuoti mašinas, namus, modeliuoti drabužius)
12. a Aiškintis konfliktus, ginčus tarp žmonių, juos įtikinėti, bausti	12. b Aiškintis brėžinius, schemas, lenteles (tikrinti, tikslinti, tvarkyti)
13. a Stebėti ir analizuoti meninės kūrybos būrelių veiklą	13. b Stebėti ir analizuoti mikrobu gyvenimą
14. a Teikti medicininius preparatus, aparatus, juos prižiūrėti	14. b Teikti žmonėms medicinos pagalbą susižeidus ir pan. atvejais

15. a	Sudarinėti ataskaitas, tiksliai aprašinėti stebimus reiškinius, įvykius, matuojamus objektus ir kt.	15. b	Meniškaiai aprašinėti, vaizduoti įsivaizduojamus ar realius įvykius
16. a	Daryti laboratorinius tyrimus ligoninėje	16. b	Priimti, apžiūrėti ligonius, bendrauti su jais, skirti gydymą
17. a	Dažyti patalpų sienas, gaminių paviršius	17. b	Konstruoti, projektuoti mašinas, statyti pastatus, surinkinėti prietaisus
18. a	Organizuoti bendraamžių ar jaunesnių žmonių išvykas į teatrą, muziejus, turistinius žygius	18. b	Vaidinti scenoje ar koncertuoti
19. a	Pagal brėžinius gaminti detales, įvairius gaminius, statyti pastatus	19. b	Braižyti, kopijuoti brėžinius, žemėlapius
20. a	Kovoti su augalų ligomis bei miško ir sodo kenkėjais	20. b	Dirbti su klavišinėmis mašinomis (spausdinimo mašinėle, kompiuteriu spausdinti tekstus)

DDA ATSAKYMŲ LAPAS (Testas Nr. 2)

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija tiriamajam. Įsivaizduokite, kad baigę atitinkamą mokymo įstaigą Jūs galėsite atlikti bet kokį darbą. Bet jeigu Jums reikėtų rinktis tik iš dviejų galimų, ką Jūs pasirinktumėte? Savo atsakymą pažymėkite atitinkamame atsakymų lapo langelyje įrašydami pliusą (+).

1. a	1. b	2. a	2. b	3. a
3. b	4. a	4. b	5. a	5. b
6. a		6. b		7. a
	7. b	8. a		8. b
	9. a		9. b	
10. a			10. b	
11. a	11. b	12. a	12. b	13. a
13. b	14. a	14. b	15. a	15. b
16. a		16. b		17. a
	17. b	18. a		18. b
	19. a		19. b	
20. a			20. b	

22. PROFESINĖ MOTYVACIJA

Įvadinės pastabos. Motyvacija tradiciškai suprantama kaip paskatos, lemiančios asmenybės aktyvumą ir kryptingumą. Motyvacija turi įtakos asmenybės elgesiui ir veiklai, profesiniam apsisprendimui, nuo jos priklauso, ar žmogus jaučia pasitenkinimą dirbdamas savo darbą.

Profesinė motyvacija – tai konkrečių paskatų poveikis, lemiantis profesinį pasirinkimą, o vėliau – gebėjimų, susijusių su ta profesija, ugdymo sėkmę. Jaunimo profesinė motyvacija formuojasi veikiant supančiai realybei, profesiskai ji orientuojant atitinkamuose profesinio orientavimo centruose.

Profesinė orientacija yra dinamiškas, kintantis, nenutrūkstamas procesas, besitęsiantis veikiant objektyviems ir subjektyviems veiksniams. Profesinės motyvacijos struktūra išryškėja skirtinguose profesionalizacijos etapuose: renkantis profesiją ar specialybę (apsvarstomi visi siūlomo darbo privalumai ir trūkumai), dirbant pagal pasirinktą specialybę, keičiant darbo vietą (pereinant iš vieno darbo į kitą).

Profesinė motyvacija formuojasi mokantis vidurinėje ar studijuojant aukštojoje mokykloje, taip pat jau dirbant, darbo kolektyve. Tiriant problemas, susijusias su profesine motyvacija, klausimas, kokia yra motyvacijos įtaka veiklos sėkmei, lieka vienas pagrindinių. Prieita prie bendros išvados, kad nuo profesinės motyvacijos raiškos lygio priklauso veiklos efektyvumas.

Apklausos tikslas – atlikti profesinės veiklos motyvacijos (PVM) tyrimą.

Priemonės: PVM klausimynas, padedantis nustatyti pagrindinius profesinės veiklos motyvus, ir atsakymų lapas (22.1 ir 22.2 priedai).

Darbo tvarka. Tyrimas gali vykti tiek individualiai, tiek grupėmis. Tyrimo dalyviams išdalijami atsakymų lapai ir perskaitoma **instrukcija**: „Siūlomą testą sudaro įvairūs teiginiai, kurie turi tris skirtingas pabaigas. Reikia iš trijų pateiktų variantų išsirinkti patį tinkamiausią, po to atsakymų lape susirasti atitinkamą atsakymą ir jį apibrėžti. Būkite atidūs – kiekvienas teiginys gali turėti tik vieną pabaigą, todėl reikia išrinkti ir pažymėti tik vieną atsakymo variantą. Atsakydami į klausimus nesistenkite padaryti gero išpūdžio tyrėjui. Mums svarbus ne konkretus atsakymas, o visų atsakymų suminis rodiklis“.

Rezultatų skaičiavimas. Ši metodika skirta profesinės veiklos motyvams tirti. Tam sudarytos keturios pagrindinės motyvų grupės:

- 1 – asmeninio įnašo į darbą motyvai;
- 2 – darbo socialinio reikšmingumo motyvai;
- 3 – asmenybės įsitvirtinimo darbe motyvai;
- 4 – profesinio meistriškumo motyvai.

Užpildžius atsakymų lape esančią lentelę, suskaičiuojami kiekvienoje skiltyje esantys apskritimai. Iš pradžių nustatoma kiekvienos iš keturių motyvų grupių balų suma. Tuo tikslu atskirai sudedami kiekvienoje skiltyje (1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6; 2.1 ... 2.6 ir t. t.) pažymėti apskritimai. Tačiau motyvų grupes sudaro nevienodas motyvų skaičius. Siekiant jas suvienodinti, pirmos ir antros motyvų grupių balus reikia padauginti iš 2, o trečios ir ketvirtos – iš 3, tada šios grupės galės būti lyginamos viena su kita.

- 1. Asmeninio įnašo į darbą motyvai.** Žmonės, kuriems svarbiausi šie motyvai, suinteresuoti kuo daugiau atsiduoti darbui, tokiu atveju net sakoma „visiškai atsidavę darbui“. Jiems svarbu dirbant įdėti kuo daugiau asmeninių pastangų. Jų požiūris dažniausiai yra toks: bet kokia me darbe įdomiausia – darbo procesas. Jiems labai svarbūs darbo rezultatai. Tokios motyvacijos žmonės dažniausiai gali dirbti bet kokią darbą, jei tik jis duoda apčiuopiamos naudos, jei darbe galima pasiekti neblogų rezultatų.
- 2. Darbo socialinio reikšmingumo motyvai.** Žmonėms, kurie vadovaujasi socialinio reikšmingumo motyvais, svarbu, kad visi atlikti darbai būtų pastebėti ir įvertinti, taip pat, kad jų darbas pirmiausia būtų reikalingas ir naudingas kitiems žmonėms, visuomenei. Jie neakcentuoja mokymosi proceso. Pats darbas moko dirbti, t. y. tik dirbdamas žmogus įgyja daugiau patirties.
- 3. Asmenybės įsitvirtinimo darbe motyvai.** Žmonėms, pirmiausia siekiantiems įsitvirtinti darbe, svarbiausia būti savo darbo žinovais, gerais specialistais. Pasirinktinių profesijų diapazonas labai platus, todėl jie gali dirbti labai įvairų darbą, tačiau kiekviename darbe bus suinteresuoti daryti viską kiek galima geriau, nes tai jiems tikrai padės gyvenime. Jiems darbe svarbu įsitvirtinti, atskleisti savo asmenybę, jų darbą būtina turi pastebėti aplinkiniai. Darbas – vienas geriausių būdų parodyti save. Jiems ne tiek svarbu mokslai, kiek darbo praktika. Tai nereiškia, kad tokiems žmonėms visai nepatinka mokytis. Jie mokosi to, kas, jų manymu, tikrai reikalinga, kas susiję su jų darbu. Mokydamiesi ar studijuodami jie nėra labai pavyzdingi, daž-

niausiai – vidutiniškai, kartais jų rezultatai blogesni už vidutinius. Tokie žmonės dažniausiai pradeda mokytis dirbdami, tikėdamiesi, kad tai padės pasiekti gerų darbo rezultatų ir sėkmės gyvenime. Kitaip tariant, jie mano, kad jeigu seksis darbe, tai ir gyvenimas bus geresnis.

- 4. Profesinio meistriškumo motyvai.** Tokios motyvacijos žmonės visada suinteresuoti mokytis, tobulėti, siekti profesinio meistriškumo. Jų nuomone, mokymasis – tai nenutrūkstamas procesas, todėl išmokti ko nors nauja tiesiog privalu. Jie įsitikinę, kad tai, ką jau yra išmokę, būtina pravers gyvenime, padės tobulėti. Jiems svarbios perspektyvos. Jų nuomone, kad galima būtų pasiekti gerų rezultatų, reikia būti imliems mokslui, naujovėms. Tokie žmonės nori jaustis reikalingi, tapti geriausiais specialistais, meistrais, pripažintais savo srities žinovais, profesionalais.

Kontroliniai klausimai

1. Ką reiškia žmogui profesinė motyvacija?
2. Kuriuose profesinės karjeros etapuose galima nustatyti profesinius motyvus?

PVM TYRIMO APKLAUSA

1. Man patinka:

- a) dirbti bet kokią darbą, jei žinau, jog mano triūsas nenueis veltui ir bus įvertintas;
- b) mokytis ko nors naujo, tobulėti, kad gyvenime pasiekčiau užsibrėžtus tikslus;
- c) daryti viską kaip galima geriau, nes tai padeda įsitvirtinti darbe ir gyvenime.

2. Aš galvoju, kad:

- a) reikia viską, kas pavedama, daryti kaip galima geriau, nes tai palengvina gyvenimą;
- b) savo darbu reikia būti naudingam kitiems žmonėms, tada ir jie atsakys tuo pačiu;
- c) galima užsiimti bet kuo, svarbu, kad pasiektum gerų rezultatų ir priartėtum prie užsibrėžto tikslo.

3. Aš mėgstu:

- a) sužinoti ką nors nauja, kas padeda geriau dirbti ir daugiau padaryti;
- b) dirbti kuo geriau, jei tai pastebima ir įvertinama;
- c) dirbti bet kokią darbą kuo geriau, nes tai teikia džiaugsmo kitiems žmonėms.

4. Aš manau, kad:

- a) bet kokiame darbe svarbiausia, kad tas darbas būtų reikalingas žmonėms;
- b) gyvenime reikia viską patirti, visur išbandyti savo jėgas;
- c) gyvenime svarbiausia – nuolat mokytis naujo, tobulėti, kelti kvalifikaciją.

5. Man malonu:

- a) dirbti bet kokią darbą, svarbu kuo geriau jį atlikti ir pačiam tobulėti dirbant;
- b) kai mano darbas yra naudingas ir reikalingas kitiems žmonėms, nes tai svarbiausia bet kokiame darbe;
- c) užsiimti bet kuo, nes dirbti visada maloniau nei sėdėti be darbo.

6. Mane traukia:

- a) naujų žinių ir įgūdžių įgijimo, tobulėjimo procesas;
- b) bet koks darbas, jei sugebu jį atlikti ir jis duoda naudos;
- c) darbas, kuris duoda akivaizdžią naudą kitiems žmonėms, valstybei ir visuomenei.

7. Aš įsitikinęs, kad:

- a) darbas įdomus tada, kai jis reikalingas, svarbus ir naudingas žmonėms;
- b) darbas įdomus tada, kai jis naudingas man pačiam;
- c) darbas įdomus tada, kai aš galiu jį meistriškai atlikti, parodyti savo sugebėjimus.

8. Man patinka:

- a) būti savo darbo meistrui;
- b) dirbti savarankiškai, be kitų pagalbos, niekam nesikišant;
- c) nuolat mokytis ko nors naujo, visuomeniškai reikšmingo ir reikalingo.

9. Man įdomu:

- a) mokytis, tobulėti, kelti meistriškumą;
- b) daryti tai, ką itin vertina kiti žmonės;
- c) gerai dirbti ir u•sidirbti.

10. Aš galvoju, kad:

- a) būtų gerai, jei apie mano darbo rezultatus žinotų ir juos įvertintų kiti žmonės;
- b) bet kokiam darbe svarbiausia – rezultatas ir nauda;
- c) reikia mokytis įgyti reikiamų žinių ir įgūdžių, kad galėtum daryti tai, ką nori.

11. Man norisi:

- a) daryti tai, kas malonu ir įdomu;
- b) viską daryti kuo geriau, nes tik taip galima pasiekti gerų rezultatų;
- c) kad mano darbas būtų kitiems žmonėms reikalingas ir tai padėtų man ateityje.

12. Man įdomu:

- a) kai dirbu taip gerai, kaip ne kiekvienas gali;
- b) kai mokausi to, ko anksčiau nemokėjau;
- c) daryti tai, kas patraukia kitų dėmesį.

13. Aš mėgstu:

- a) daryti tai, ką kiti vertina ir pripažįsta;
- b) daryti tai, kas man sekasi ir patinka;
- c) kai yra kuo u•siimti.

14. Man norisi:

- a) daryti tai, kas u•tikrina gerus rezultatus ir padeda išreikšti save;
- b) dirbti darbą, kuris yra man naudingas;
- c) dirbti mėgstamą darbą.

15. Aš manau, kad:

- a) bet kokiam darbe svarbiausia – kūrybinis darbo procesas;
- b) bet kokiam darbe svarbiausia – rezultatas;
- c) bet kokiam darbe svarbiausia, ar darbas svarbus, reikalingas kitiems žmonėms.

16. Man malonu:

- a) mokytis visko, kas pravers, bus naudinga gyvenime;
- b) mokytis visko, kas nauja, įdomu, nesvarbu, ar tai bus reikalinga;
- c) mokytis, nes patinka pats mokymosi procesas.

17. Mane vilioja:

- a) perspektyvos, kurios atsivers baigus mokslus;
- b) tai, kad baigęs mokslus aš tapsiu reikalingu, visuomenei naudingu žmogumi;
- c) tai, kad mokymasis man naudingas asmeniškai.

18. Aš įsitikinęs:

- a) kad tai, ką išmoksiu, man pravers gyvenime;
- b) kad man visada patiks mokytis;
- c) kad baigęs mokslus tapsiu reikalingu žmogumi.

19. Man patinka:

- a) kai mano darbo rezultatus pastebi ir teigiamai vertina kiti žmonės;
- b) kai savo darbą atlieku meistriškai;
- c) kai atlieku darbą taip gerai, kaip ne kiekvienas gali.

20. Man įdomu:

- a) puikiai, meistriškai atlikti patikėtą darbą;
- b) daryti tai, kas reikalinga kitiems žmonėms;
- c) kai visi žino, ką aš darau savo darbe.

PVM APKLAUSOS PROTOKOLAS ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Siūlomą testą sudaro įvairūs teiginiai, kurie turi tris skirtingas pabaigas. Reikia iš trijų pateiktų variantų išsirinkti patį tinkamiausią, po to atsakymų lape susirasti atitinkamą atsakymą ir jį apibrėžti. Būkite atidūs – kiekvienas teiginys gali turėti tik vieną pabaigą, todėl reikia išsirinkti ir pažymėti tik vieną variantą (atsakymą). Atsakydami į klausimus nesistenkite padaryti gero išpūdžio tyrėjui. Mums svarbus ne konkretus atsakymas, o visų atsakymų suminis rodiklis.

1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6
1. a 2. c 3. a	3. b 4. b 5. c	6. b 7. b 8. b	9. c 10. b 11. a	13. b 14. a 14. c	15. a 15. b 20. c
2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6
2. b 3. c 4. a	5. b 6. c 7. a	8. c 9. b 10. a	11. c 12. c 13. a	15. c 16. a 17. b	18. c 19. a 20. b
3.1	3.2	3.3	3.4		
1. b 1. c 2. a	6. a 10. c 11. b	12. b 13. c 14. b	16. b 17. c 18. a		
4.1	4.2	4.3	4.4		
4. c 5. a 7. c	8. a 9. a 12. a	16. c 17. a 18. b	19. b 19. c 20. a		

23. PASIRENGIMAS PIRMINEI PROFESINEI KONSULTACIJAI*

Ivadinės pastabos. Profesinis orientavimas – sudėtinga įvairių priemonių sistema. Ji remiasi sociologijos, ekonomikos, psichologijos, pedagogikos, medicinos duomenimis ir žiniomis. Jos tikslas – padėti jaunam žmogui sąmoningai ir atsakingai apsispręsti renkantis profesiją, atsižvelgiant į individualius kiekvienos asmenybės ypatumus ir polinkius bei visuomenės, darbo rinkos poreikius. Pirmausia keliami psichologiniai ir pedagoginiai profesinio informavimo ir konsultavimo uždaviniai. Profesinio orientavimo konsultaciją sudaro du etapai – pirminė profesinė konsultacija ir nuodugnesnė individuali konsultacija.

Pirminė profesinė konsultacija – tai individualios konsultacijos, rengiamos 5–7 asmenų grupei, forma. Jos metu aiškinama, į ką reikėtų atsižvelgti renkantis profesiją, kalbama apie profesijų įvairovę, asmenybės interesus ir polinkius. Pirminės profesinės konsultacijos metu reikia siekti padidinti profesiją besirenkančiųjų sąmoningumą ir atsakomybę, padėti jiems parengti profesijos įgijimo planą. Be to, per pirminę konsultaciją galima išsiaiškinti, kuriems asmenims reikalinga antrinė išsamesnė individuali konsultacija.

Antrinės nuodugnesnės individualios profesinės konsultacijos metu siekiama išsamiau, visapusiškai pažinti konsultuojamą žmogų: sužinoti jo polinkius ir interesus, patikrinti sveikatos būklę, fizinį išsivystymą, judesių koordinaciją, nustatyti gebėjimus ir pomėgius, pažinimo procesų, ypač dėmesio ir mąstymo, ypatumus bei charakterio ypatybes. Atsižvelgiama ir į mokytojų bei tėvų nuomonę, mokymosi rezultatus, taip pat į tiriamojo referentinės grupės ypatumus. Apibendrinus šiuos duomenis, galima ne tik nuodugniau konsultuoti interesantą, bet ir padėti jam pačiam geriau save pažinti, įvertinti savo galimybes, sąmoningiau ir atsakingiau sudaryti profesinio pasirengimo planą.

Pirminę profesinę konsultaciją galima vertinti trimis aspektais – informaci-

---

* Pirminėi profesinei konsultacijai rengiamasi susipažinus su penkių ankstesnių tyrimų – 2, 19, 20, 21 ir 22 – rezultatais ir juos įvertinus.

niu, diagnostiniu ir konsultaciniu.

Pirminės konsultacijos metu teikiama ir gaunama tam tikra informacija.

Jos metu kalbama apie profesijos pasirinkimo ypatumus, atliekama dažniausiai pasitaikančių klaidų, kurios daromos renkantis profesiją, analizė, supažindinama su profesijų klasifikacija.

Diagnostinė dalis – tai tiriamojo pažintinių interesų, profesinio kryptingumo ir kitų individualių psichologinių savybių nustatymas. Taip pat išsiaiškinama, ar jis turi profesijos įgijimo planą bei profesinę motyvaciją.

Konsultacija – baigiamoji pirminės profesinės konsultacijos dalis. Ji vyksta pokalbio forma. Pokalbio turinį ir uždavinius lemia tiriamojo individualios psichologinės ypatybės, profesijos pasirinkimo ir apsisprendimo situacija ir tai, kiek pagrįstas profesijos įgijimo planas, bei kiti veiksniai.

Tyrimo tikslas – užpildyti ir išanalizuoti pirminės individualios profesinės konsultacijos lapą ir parengti profesinės konsultacijos planą.

Priemonės: pirminės individualios psichologo profesinės konsultacijos lapas (23.1 priedas).

Darbo tvarka. Remiantis penkių ankstesnių tyrimų – 2, 19, 20, 21 ir 22 – rezultatais užpildomas pirminės profesinės konsultacijos lapas. Po to lyginami ir analizuojami u•fiksuoti duomenys.

Išanalizavus pirminės profesinės konsultacijos lapą paaiškėja įvairios profesijos pasirinkimo situacijos. Psichologas konsultantas turi į jas atsižvelgti ir atitinkamai pakoreguoti konsultacijų turinį.

Panagrinėsime keletą gana tipišku psichologui konsultantui situacijų.

1. Tiriamasis gerai informuotas apie profesijų įvairovę, turi profesijos įgijimo planą, tvirtą ir pagrįstą profesinę motyvaciją. Pasirinktoji profesija atitinka asmenybės profesinį kryptingumą, pažintinius interesus ir kitas individualias psichologines ypatybes. Tokiu atveju konsultuojamojo planai ir ketinimai palaikomi, jiems pritariama. Jis papildomai informuojamas apie mokymo įstaigas, kuriose galima įgyti pasirinktą profesiją, priėmimo į jas sąlygas. Taip pat primenama, kokias asmenybės savybes reikėtų ugdyti siekiant įgyti pasirinktąją profesiją. Patikslinami profesionalizacijos etapai ir būdai, nurodomi atsarginiai variantai, jeigu dėl kokių nors priežasčių (pvz., dėl didelio konkurso) nepavyktų įstoti į numatytą mokymo įstaigą. Taip pat nurodomos profesijos, kurių konsultuojamajam nevertėtų rinktis.

2. Tiriamasis turi profesinį planą, bet jis nepagrįstas, nepakankamai motyvuotas, neatitinka asmenybės profesinio kryptingumo bei pažintinių interesų, pagal savo individualias psichologines savybes netinka pasirinktai profesijai. Tokiu atveju tiriamajam būtina antrinė nuodugnesnė individuali profesinė psichologo konsultacija, taip pat reikia pakoreguoti jo pasirinktos profesijos įgijimo planą.
3. Tiriamasis neturi profesinio plano, jo interesai ir polinkiai neišreikšti, nesusiformavę. Todėl pirmajame konsultacinio darbo su tokiu tiriamuoju etape reikia išsiaiškinti jo pažintinius interesus ir polinkius. Siekiant šio tikslo, paprastai bendraujama ne tik su pačiu tiriamuoju, bet ir su jo tėvais, mokytojais, referentinės grupės nariais. Taip pat galima naudoti papildomus profesinio kryptingumo nustatymo testus, klausimynus, žaidimus. Naudinga sumažinti paieškų sritį nustatant psichologiniu požiūriu tiriamajam nepriimtinas ir neteiktinas profesinės veiklos sritis. Be abejo, tokiam tiriamajam reikalinga antrinė nuodugni profesinė konsultacija.
4. Tiriamasis neturi profesijos įgijimo plano. Jo profesinis kryptingumas neišreikštas ir nesusiformavęs, bet aiškūs interesai ir polinkiai. Tokiu atveju psichologas konsultantas turi padėti tiriamajam geriau save pažinti, aiškiau suvokti savo interesus ir gebėjimus. Kadangi tiriamasis stokoja žinių apie profesijas, jam rekomenduojama speciali literatūra, siūloma lankytis mokymo įstaigose, gamyklose, įmonėse ir organizacijose ten rengiamų atvirų durų dienomis. Tai – namų uždutys tiriamajam. Atlikus jas, rengiama nuodugnesnė profesinė konsultacija.

• inoma, šios keturios aptartos situacijos – ne visi galimi atvejai. Vis dėlto jas galima laikyti bene dažniausiai pasitaikančiomis. Todėl jas aptarti rengiantiems pirminę profesinę konsultaciją gali būti naudinga.

Kontroliniai klausimai

1. Kokie yra pirminės profesinės konsultacijos uždaviniai?
2. Kokius metodus rekomenduojama naudoti pirminės profesinės konsultacijos metu?

PIRMINĖS INDIVIDUALIOS PSICHOLOGO PROFESINĖS KONSULTACIJOS LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

1. Sveikatos būklė:

- a) sveikas
- b) funkciniai nukrypimai
- c) chroniškos ligos

Paauglystės laikotarpiu gydytusio gydytojo išvados:

_____
_____

2. Informuotumas apie profesijų įvairovę:

- a) pakankamas
- b) nepakankamas
- c) visai neinformuotas

3. Profesinis planas:

profesija _____
mokymo įstaiga (-os) _____

4. Profesinio plano pagrįstumas:

- a) pagrįstas
- b) iš dalies pagrįstas
- c) nepagrįstas

5. Profesinio pasirinkimo pagrįstumas _____

6. Pagrindiniai motyvai _____

---

7. Tiriamojo anketos duomenys:

mėgstami užsiėmimai: _____

profesijos, kurioms teikiama pirmenybė: _____

darbo patirtis: _____

mokymosi rezultatai pagal mokomuosius dalykus:

gamtos mokslai: _____

tikslieji mokslai: _____

humanitariniai mokslai: _____

darbai: _____

8. Interesai ir polinkiai

DDK: G – T – B – • – M

Interesų lapas

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	

9. Komunikaciniai ir organizaciniai polinkiai:

$K_k - 1, 2, 3, 4, 5$

$K_o - 1, 2, 3, 4, 5$

10. Profesinių interesų ir polinkių raiška:

- a) aiškiai išreikšti (kokioje veiklos srityje) _____
- b) neišreikšti _____

11. Elgesio ypatumai _____
_____

12. Profesinio konsultanto išvados:

- a) tiriamajam nereikalinga nuodugni profesinė konsultacija (profesinis planas pagrįstas; profesinis planas sudarytas konsultacijos metu)

_____

- b) tiriamajam reikalinga nuodugni profesinė konsultacija _____

Profesinio konsultanto rekomendacijos: _____

Veiklos sritis, profesija _____

Profesionalizacijos būdai ir etapai _____

Atsarginis profesinio pasirinkimo variantas _____

Namų darbai _____

Nerekomenduotinos veiklos sritys _____

Psichologas profesinis konsultantas _____

24. ASMENYBĖS TYRIMAS BIOGRAFINIU METODU

ÁvadinĖs pastabos. Biografinis tyrimo metodas – tai ávairiapusis þmogaus kaip asmenybĖs bei jo veiklos tyrimo bûdas. Galima sakyti, kad áديو metu tai vienintelis metodas, leidþiantis iðtirti asmenybĖs raidà, parodyti þmogaus gyvenimo kelià. Ðio metodo trûkumai – apraðomasis pobûdis ir tai, kad dĖl tiriamojo atminties ribotumo informacija gali bûti netiksli. Bet ádie trûkumai gali bûti kompensuojami ir koreguojami kitais objektyviais kompleksinio asmenybĖs tyrimo metodais.

Biografinio tyrimo metodas buvo parengtas XX a. pirmoje pusĖje. Pirmuosius kompleksinius biografinius tyrimus, apimančius visus þmogaus amþiaus tarpsnius ir gyvenimo aspektus, atliko ŒarlotĖ Biuler (Büller). VĖliau Œis metodas paplito ir kitose Œalyse. Rusų psichologas N. A. Rybnikovas pabrĖždavo, kad taikant biografinį metodà galima geriau pažinti visas þmogaus galimybes. XX a. antroje pusĖje biografinį asmenybĖs tyrimo metodà toliau tobulino akademikas B. G. Ananjevas ir jo mokiniai N. V. Loginova, N. M. Vladimirovas, L. A. Golovei bei kiti.

Biografinio tyrimo objektas – þmogaus gyvenimo kelias, jo asmenybĖs ir veiklos raida. BiografinĖs informacijos ádaltinis yra pats tiriamasis, jo asmeninĖ patirtis bei ávykiai, susiję su jo gyvenimo sàlygomis ir aplinka.

Tyrimo tikslas – apibûdinti asmenybĖ remiantis biografiniu tyrimo metodu. Tai atlikti siûloma tokia tvarka:

1. Pagrindiniai tiriamojo duomenys (vardas, pavardĖ, lytis, gimimo data, vieta, socialinĖ kilmĖ, tĖvai, broliai, seserys ir kt.).
2. Socializacijos etapai (vaikų darþelis, mokykla, aukštoji mokykla ir kita).
3. SocialinĖs raidos sàlygos ir aplinkybĖs (gyvenamoji vieta ir sàlygos, mokslo įstaigos ir kita).
4. Interesai ir mĖgstami užsiĖmimai įvairiais gyvenimo etapais.
5. Sveikatos bûklĖ (reikĖtų paminĖti ir persirgtas ligas).

PriemonĖs: formalizuotoji biografinĖ anketa (24.1 priedas), sudaryta N. V. Loginovos parengtos anketos, daugelį metų naudotos tiriant Sankt Peterburgo valstybinio universiteto studentus, pagrindu.

Darbo tvarka. Tyrimo dalyviai pasiskirsto poromis: vienas atlieka tyrĖjo, kitas – tiriamojo vaidmenį. Tiriamajam pateikiama biografinĖ anketa (24.1 priedas) ir *instrukcija*:

„Prašome Jus kuo daugiau ir nuodugniau papasakoti savo gyvenimo istoriją: kokioje šeimoje gimėte, kaip prabėgo Jūsų vaikystė, kaip gyveno Jūsų šeima, kokie buvo šeimos narių tarpusavio santykiai, kokie Jūsų patys pirmieji prisiminimai.

Prašome papasakoti apie tą laiką, kai mokėtės mokykloje: kas Jums ten patiko ir kas ne, kokie tuo metu buvo Jūsø santykiai su tėvais, kas buvo Jūsø draugai, kuo Jūs domėjotės ir ką galvojote apie būsima gyvenimą. Mes taip pat norėtume, kad papasakotumėte, kaip Jūs gyvenate tapę suaugusiais, kaip rinkotės profesiją, kaip mėgote leisti laisvalaiką. Pasakykite, kas, Jūsø manymu, svarbiausia ir ádomiausia gyvenime, kokie Jūsø ateities planai“.

Rezultatø analizė ir tvarkymas. Analizuojant tyrimo rezultatus pirmiausia reikia sudaryti asmenybės raidos chronologinæ lentelæ (24.2 priedas, 42 forma), kurioje chronologine tvarka suraðomos atsakymuose pateiktos datos, ávykiai, susijæ su tomis datomis, ir iðgyvenimai, kuriuos tie ávykiai sukëlë. Po to tiriamojo atsakymai analizuojami áiais aspektais: a) asmenybės socialinës raidos ypatumai ir sálygos; b) pagrindinis ávairiø raidos etapø emocinis fonas (iðgyvenimai); c) asmenybės vertybinës orientacijos, kryptingumas, interesai, socialinis aktyvumas, bendravimo terpë ir ypatumai; d) pagrindiniai konfliktai ir asmenybės raidà skatinantys veiksniai (stimulai).

Kontroliniai klausimai

1. Kokia biografinio asmenybės tyrimo metodo esmë?
2. Kokie šio metodo privalumai ir trūku

FORMALIZUOTOJI BIOGRAFINĒ ANKETA

Vardas, pavardē arba slapyvardis

Gimimo data _____ Gimimo vieta _____

Išsilavinimas _____ Mokosi ar dirba _____

Kur mokosi ar dirba _____

Kelintas vaikas šeimoje _____

Tēvas: vardas, pavardē ar slapyvardis _____

Gimimo data _____ Išsilavinimas _____

Profesija _____

Motina: vardas, pavardē arba slapyvardis _____

Gimimo data _____ Išsilavinimas _____

Profesija _____

Broliai, seserys: amžius, išsilavinimas, profesija _____

1. Ar Jūs kada nors kēlētēs gyventi ī kitā gyvenamajā vietā?

Eil. nr.	Kur	Kada	Su kuo

2. Ar dalyvavote visuomeninėje veikloje, ar buvote visuomeninių organizacijų narys?

Eil. nr.	Visuomeninės pareigos, įsipareigojimai	Organizacija	Kada

3.1. Ar Jums teko dalyvauti radijo programose? _____

3.2. Ar Jums teko dalyvauti televizijos laidose? _____

3.3. Ar kur nors buvo spausdinti Jūsų straipsniai, laiškai ir kt.?
_____

3.4. Ar Jums teko kalbėti susirinkimuose?

(Jeigu taip, nurodykite, kokių gyvenimo tarpsniu, kuriais metais ir kiek kartų.) _____

4. Ar Jūs dalyvavote mokslinės, techninės, meninės kūrybos parodose, apžiūrose, konkursuose, sporto varžybose? (Jeigu taip, nurodykite, kur ir kada dalyvavote, kuriais metais.)
_____
_____

5. Išvardykite savo mėgstamus ir nemėgstamus mokomuosius dalykus pradinėje, pagrindinėje ir vidurinėje mokykloje (gimnazijoje). (Jeigu tų dalykų keletas, surašykite juos pagal mėgimo ar nemėgimo laipsnį.)

Klasė	Mėgstami dalykai	Nemėgstami dalykai
1-4		
5-10		
11-12		

6. Ar dalyvavote būrelių, sekcijų, klubų veikloje? (Jei taip, nurodykite, kokiuose, kuriais metais.) _____

---

7. Išvardykite savo mėgstamus užsiėmimus, pomėgius ir nurodykite, kuriais metais tai buvo. _____

---

8. a) Išvardykite savo mėgstamus literatūros kūrinius, nurodykite jų autorius, parašykite, kada pirmą kartą paminėtą kūrinį perskaitėte. Pabraukite tų kūrinių, kuriuos skaitėte kelis kartus, kurie Jums padarė didžiausią įspūdį, kurių iki šiol nepamirštate, pavadinimus.

Eil. nr.	Knygos pavadinimas	Kada skaitėte pirmą kartą	Kiek kartų skaitėte

8. b) Išvardykite savo mėgstamus kino filmus (dokumentinius, meninius, mokslo populiariamuosius). Pabraukite tų filmų, kurie Jums padarė didžiausią įspūdį ir kurių iki šiol nepamirštate, pavadinimus.

Eil. nr.	Filmo pavadinimas	Kada pirmą kartą žiūrėjote	Kiek kartų žiūrėjote

8. c) Išvardykite Jūsų mėgstamus teatro spektaklius, koncertus. Pabraukite tų spektaklių, koncertų, kurie Jums padarė didžiausią įspūdį, pavadinimus.

Eil. nr.	Spektaklio pavadinimas, koncertas	Kada pirmą kartą žiūrėjote	Kiek kartų žiūrėjote

8. d) Išvardykite, kokias parodas apžiūrėjote ir kuriais metais tai buvo. Jeigu kuriose nors parodose ar muziejuose lankėtės keletą kartų, pabraukite jų pavadinimus ir nurodykite, kuriais metais tai buvo. _____

_____

9. Ar Jūs kur nors keliavote (išvardykite žygius, ekskursijas, keliones, komandiruotes, nurodykite, su kuo ir kuriais metais vyko)? _____

_____

10. Kada, kokia liga (bent apytiksliai, jei ne paslaptis) ir kiek laiko Jūs sirgote? Ar sirgote namie, ar gulėjote ligoninėje?

_____

_____

11. Išvardykite žmones (nurodydami bent jų inicialus), su kuriais Jūs palaikėte draugiškus santykius, leidote laisvalaikį, į kuriuos kreipėtės patarimo, pagalbos, iš kurių sulaukėte palaikymo, nurodykite jų amžių (bendraamžis, jaunesnis, vyresnis u • Jus).

Eil. nr.	Inicialai	Lytis	Amžius	Užsiėmimas	Kada bendravote, kreipėtės	Amžius: vyresnis, bendraamžis, jaunesnis

12. Nurodykite savo gyvenimo laikotarpius arba momentus, kuriuos Jūs laikote laimingais, ir tuos, kuriuos laikote nelaimingais. Pasakykite savo nuomonę, kodėl taip atsitiko, kokios to priežastys.

---

13. Trumpai aprašykite ar bent išvardykite tuos savo gyvenimo faktus, kuriuos Jūs laikote įvykiais. Nurodykite įvykių datas, parašykite, kada supratote tų įvykių savo gyvenime reikšmę – iš karto, po tam tikro laiko ar tik dabar. Kas, Jūsų nuomone, yra gyvenimo įvykis?

---

14. Kaip Jūs įsivaizduojate ir prognozuojate savo ateitį? Kaip įsivaizduojate savo studijas, profesinę karjerą, asmeninį gyvenimą, buitį, laisvalaikį? Kokiam laikotarpiui (mėnesiams, metams, dešimtmečiams) prognozuojate save ateitį? (Galite rašyti ne tik apie savo planus, bet ir apie norus, svajones, apie tai, kaip įsivaizduojate savo ateitį.)

ASMENYBĖS TYRIMO BIOGRAFINIU METODU PROTOKOLAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Mokosi ar dirba _____

Am•ius _____

Data _____

ASMENYBĖS RAIDOS CHRONOLOGINĖ LENTELĖ

Svarbiausios datos	Įvykiai	Išgyvenimai

25. GRUPĖS SOCIOPSICHOLOGINIO KLIMATO TYRIMAS

Ivadinės pastabos. Grupės sociopsichologinio klimato tyrimas leidžia gana tiksliai apibūdinti psichologinę grupės būklę, kuri daro didelę įtaką bendrai grupės veiklai. Ypač svarbūs tyrimo objektai yra grupės narių „vertikalūs“ ir „horizontalūs“ tarpasmeniniai santykiai, grupės veiklos turinys bei kai kurie kiti situaciniai veiksniai, susiję su psichologine grupės būseną. Šių reiškinių ir procesų atspindys grupės narių sąmonėje ir rodo psichologinės grupės būsenos ypatumus.

Grupės psichologinio klimato optimizavimas yra svarbus svirtas, padedantis pagerinti grupės veiklos rezultatus. Siekiant parengti tokią optimizavimo programą, būtina ištirti psichologinę grupės būklę, numatyti priemones ir veiksmus, kurie gali būti panaudoti koreguojant psichologinius ją veikiančius procesus. Paprastai nurodomi šie pagrindiniai psichologinį grupės klimatą lemiantys veiksniai: 1. grupės veiklos turinys; 2. darbo, mokymosi ar tarnybos organizavimas ir sąlygos; 3. vadovavimo grupei stilius; 4. grupės savivaldos galimybės ir ypatumai; 5. oficialių ir neoficialių grupės struktūrų sutapimo laipsnis; 6. socialinės, demografinės ir psichologinės grupės narių ypatybės; 7. grupės dydis ir kt.

Tyrimo tikslas – ištirti grupės sociopsichologinį klimatą.

Tyrimas leidžia nustatyti grupės psichologinio klimato ypatumus, palyginti juos su kitų tos pačios organizacijos grupių psichologinėmis ypatybėmis, įvertinti bendrą psichologinę grupių būklę, numatyti veiksmus, kurie gali būti panaudoti ją koreguojant bei gerinant.

Priemonės: klausimynas grupės sociopsichologiniam klimatui tirti (25.1 priedas). Šiek tiek pakoreguotas klausimynas šiam tikslui gali būti naudojamas ne tik darbo kolektyvuose, bet ir mokymo įstaigose, sporto, meninės kūrybos grupėse, kariniuose daliniuose ir kitur.

Darbo tvarka. Klausimynas pateikiamas tiriamosios grupės nariams užpildyti. Kiekvienas grupės narys anketą pildo individualiai.

Duomenų tvarkymas ir analizė. Remiantis atsakymais į 17–23 klausimus grupė glaustai apibūdinama socialiniu ir demografiniu požiūriais: nurodomas grupės narių skaičius, jų lytis, amžius, išsilavinimas (absoliutūs ir procentiniai dydžiai). Taip pat pateikiami duomenys apie grupės profesinę sudėtį, darbo stažą ar mokymosi, tarnybos trukmę, šeiminių padėčių, darbo užmokesčio (stipendijos) dydį. Atsižvelgiant į tyrimo tikslus į anketą galima įtraukti ir papildomų klausimų, pavyzdžiui, apie tiriamųjų gyvenimo sąlygas, vaikų skaičių, jų priežiūrą šeimoje ir pan.

6–13 klausimai leidžia išsiaiškinti grupės narių tarpasmeninius santykius atsižvelgiant į jų emocinius, kognityvius ir elgesio komponentus. Kiekvienas komponentas testuojamas. Tiriama trys komponentai: emocinis – 6, 8, 12; kognityvus – 9a, 9b, 11; elgesio – 7, 10, 13 klausimai. Atsakymai į šiuos klausimus vertinami +1, 0 arba -1. Gautus apklausos duomenis reikia užfiksuoti tyrimo protokole (25.2 priedas, 57 forma).

Norint pateikti bendrą atskiro komponento įvertį, iš pradžių reikia įvertinti kiekvieno apklausos dalyvio atsakymų į klausimus derinius. Jie vertinami taip: teigiamai – kai pažymėta + + +, + + 0, + + -; neigiamai – kai yra - -, - - +, - - 0; prieštarinai (neapibrėžtai) – kai pažymėta 0 0 0, 0 0 -, 0 0 +. Po to skaičiuojamas vidutinis grupės įvertis pagal kiekvieną grupės psichologinio klimato komponentą. Pavyzdžiui, emocinis komponentas apskaičiuojamas taip:

$$E = \frac{\Sigma + - \Sigma -}{n} ,$$

čia $\hat{O} +$ – teigiamų atsakymų, pažymėtų tyrimo protokolo emocinio komponento stulpelyje, skaičius; $\hat{O} -$ – neigiamų atsakymų, pažymėtų tame pačiame stulpelyje, skaičius; n – apklausos dalyvių skaičius.

Gauti vidutiniai įverčiai gali būti nuo -1 iki +1. Šis intervalas skirstomas į tris dalis: nuo -1 iki -0,33 – neigiami įverčiai, nuo -0,33 iki +0,33 – prieštarinai (neapibrėžti) įverčiai, nuo +0,33 iki +1 – teigiami įverčiai. Trijų komponentų (emocinio, kognityvaus ir elgesio) įverčių santykis leidžia apibūdinti grupės psichologinį klimatą kaip teigiamą, neigiamą arba prieštariną (neapibrėžtą).

Grupinio įvertinimo indeksas apskaičiuojamas gavus atsakymus į 1, 14, 15 ir 16 klausimus. Kiekvienas atsakymas į šiuos klausimus vertinamas trejopai: +1, 0 arba -1. Pavyzdžiui, atsakymai į 14 klausimą „visiškai patenkintas“ ir „veikiau patenkintas negu nepatenkintas“ vertinami +1, atsakymas „sunku atsakyti“ vertinamas nuli (0), o atsakymai „veikiau nepatenkintas negu

patenkintas“ ir „visiškai nepatenkintas“ – -1.

Grupinio įvertinimo indeksas apskaičiuojamas kaip įverčių sumos, gautos sudėjus visus tos grupės įverčius, ir maksimalios galimos tos grupės įverčių sumos santykis. Atlikę tyrimą, gauname tarnybos, mokslo ar darbo sąlygų, santykių su tiesioginiais grupių vadovais, darbo, mokymosi ar tarnybos organizavimo, vadovo įtakos grupei vertinimo indeksus. Šių įverčių analizė padeda įvairiais aspektais apibūdinti grupės psichologinį klimatą, jo komponentus, iškelti problemas, rasti klaidas, kurias būtina taisyti.

Atsakymų į 1, 2 ir 5 klausimus analizė padeda nustatyti grupes, kurios teigiamai, neigiamai arba prieštaringai (neapibrėžtai) vertina savo tarnybą, darbą ar mokymąsi. Atsakymai į 4 klausimą padeda išsiaiškinti, koks yra oficialių ir neoficialių struktūrų santykis grupėje arba, kitaip tariant, koks yra santykis tarp vadovavimo ir lyderiavimo. Atsakymai į 3 klausimą suteikia galimybę trumpai apibūdinti vadovų dalykines ir asmenines savybes.

Kontroliniai klausimai

1. Kokiu tikslu ir kokiais atvejais reikėtų tirti grupės sociopsichologinį klimatą?
2. Kokie yra pagrindiniai grupės psichologinio klimato empiriniai rodikliai?
3. Kokie yra pagrindiniai psichologinį grupės klimatą lemiantys veiksniai?

GRUPĖS SOCIOPSICHOLOGINIO KLIMATO TYRIMO ANKETA

Gerbiamieji, kviečiame Jus atsakyti į klausimus, susijusius su kolektyvo (grupės), kuriame dirbate, tarnaujate ar mokotės, gyvenimu ir veikla. Tyrimo rezultatai turėtų padėti pagerinti psichologinį grupės klimatą. Todėl prašome nuoširdžiai, atsakingai ir tiksliai atsakyti į klausimus.

Prieš atsakydami į klausimus įdėmiai perskaitykite visus pasiūlytus atsakymų variantus. Po to kryželiu pažymėkite tą atsakymą (stulpelį), kuris atitinka Jūsų nuomonę. Anketą pildykite savarankiškai.

1. Ar Jums patinka Jūsų tarnyba ir studijos?

Labai patinka	Veikiau patinka negu nepatinka	Tarnybai ir studijoms aš abejingas	Veikiau nepatinka negu patinka	Labai nepatinka

2. Ar Jūs norėtumėte pakeisti mokymo įstaigą bei atsisakyti karo tarnybos?

Taip	Ne	Nežinau

3. Prašytume įvertinti Jūsų tiesioginio vado toliau išvardytas savybes (kaip jos pasireiškia). Vertinkite 5 balų sistema: 5 – savybė labai gerai išugdyta; 1 – savybė visiškai neišugdyta.

Savybės	Vertinimas (balais)	Savybė	Vertinimas (balais)
1. Darbštumas		6. Jautrumas	
2. Visuomeninis aktyvumas		7. Gebėjimas bendrauti	
3. Profesinės žinios		8. Gebėjimas pažinti žmones	
4. Rūpinimasis žmonėmis		9. Teisingumas	
5. Reiklumas		10. Geranoriškumas	

4. Kas iš Jūsų grupės (kolektyvo) narių labiausiai gerbiamas? Nurodykite vieną arba dvi pavardes. _____

5. Tarkime, kad dėl kokių nors priežasčių Jūs laikinai nutraukėte studijas Karo akademijoje ir Jums suteikiama galimybė įstoti mokytiis kur nors kitur arba įsidarbinti. Ar tokiu atveju vis dėlto grįžtumėte į Karo akademiją?

Taip	Ne	Nežinau

6. Prašome pažymėti vieną iš toliau išvardytų teiginių, su kuriuo Jūs labiausiai sutinkate.

Daugelis mūsų grupės (kolektyvo) narių yra geri, simpatiški žmonės.	
Mūsų grupėje (kolektyve) yra įvairių žmonių.	
Daugelis mūsų grupės (kolektyvo) narių nelabai malonūs žmonės.	

7. Kaip manote, ar būtų gerai, jeigu Jūsų grupės (kolektyvo) nariai gyventų arti vienas kito?

Aišku, kad ne	Veikiau ne negu taip	Nežinau, negalvoju apie tai	Veikiau taip negu ne	Aišku, kad taip

8. Atkreipkite dėmesį į toliau pateiktą skalę. Skaičius 1 apibūdina tą grupę (kolektyvą), kuri Jums labiausiai patinka, o 9 – tą grupę (kolektyvą), kuri visai nepatinka. Į kokiį langelį Jūs įrašytumėte savo grupę (kolektyvą)?

1	2	3	4	5	6	7	8	9

9. Kaip Jums atrodo, ar Jūs galėtumėte išsamiai apibūdinti dalykinės bei asmeninės grupės (kolektyvo) narių savybes?

Grupės (kolektyvo) narių savybės	Taip	Veikiau taip negu ne	Nežinau, negalvoju apie tai	Veikiau ne negu taip	Ne
A. Dalykinės savybės					
B. Asmeninės savybės					

10. Tarkime, Jūs turite galimybę praleisti atostogas su savo grupės (kolektyvo) nariais. Ką Jūs apie tai manote?

Man tai patiktų	Nežinau, negalvoju apie tai	Ne, aš visai to nenorėčiau

11. Ar Jūs galėtumėte pasakyti, su kuo Jūsų grupės (kolektyvo) nariai dažniausiai tariasi spręsdami dalykinius klausimus ar iškilusias problemas?

Ne, negalėčiau	Negaliu pasakyti, apie tai negalvoju	Taip, galėčiau

12. Koks Jūsų grupės (kolektyvo) psichologinis klimatas? Pateiktoje lentelėje skaičius 1 reiškia, kad santykiai prasti, grupė nedraugiška, o 9 – kad grupėje (kolektyve) vyrauja tarpusavio supratimas ir pagarba. Į kurį langelį Jūs įrašytumėte savo grupę (kolektyvą)?

1	2	3	4	5	6	7	8	9

13. Kaip manote, ar Jūs norėtumėte susitikti su savo tarnybos ar mokslo draugais baigę studijas Karo akademijoje, nutraukę tarnybą kariuomenėje, išėję į atsargą ar kitais panašiais atvejais?

Žinoma, taip	Veikiau taip negu ne	Sunku atsakyti	Veikiau ne negu taip	Žinoma, ne

14. Prašome pasakyti, ar Jūs esate patenkintas tarnybos, studijų, gyvenimo sąlygomis, tarpasmeninių santykių būkle bei vadovavimo stiliumi Karo akademijoje?

Sąlygos	Visiškai patenkintas	Veikiau patenkintas negu nepatenkintas	Sunku pasakyti	Veikiau nepatenkintas negu patenkintas	Visiškai nepatenkintas
1. Tarnybos sąlygos					
2. Studijų sąlygos					
3. Buities, gyvenimo sąlygos					
4. Laisvalaikio, poilsio sąlygos					
5. Galimybės sportuoti					
6. Galimybės dalyvauti meninėje, kūrybinėje veikloje					
7. Asmenybės ugdymo, tobulėjimo galimybės					
8. Tarpasmeninių santykių su tarnybos ir mokslo draugais būklė					
9. Bendravimo su tiesioginiais vadais būdas					
10. Vadovavimo būriui, kuopai, batalionui būdas (stilius)					

15. Kaip manote, ar Karo akademijoje gerai organizuojama tarnyba ir akademinės studijos?

Manau, kad tarnyba ir studijos organizuojamos labai gerai.	
Neblogai, bet galima būtų tarnybą ir studijas organizuoti geriau.	
Sunku pasakyti.	
Tarnyba ir studijos organizuojamos nepatenkinamai, daug laiko iššvaistoma veltui.	
Manau, kad tarnyba ir studijos organizuojamos labai blogai.	

**16. Kaip manote, ar Jūsų viršininkai (vadai) turi realią įtaką Jūsų gru-
pės (būrio, kuopos, bataliono) narių nuostatoms, elgesiui ir veiklai?**

Be abejo, taip	Veikiau taip negu ne	Sunku pasakyti	Veikiau ne negu taip	Be abejo, ne

17. Jūsų vardas, pavardė (slapyvardis), lytis

Vyras	Moteris

18. Jūsų amžius _____

19. Jūsų išsilavinimas _____

Vidurinis	Specialusis vidurinis	Nebaigtas aukštasis	Aukštasis

20. Kiek laiko studijuojate Karo akademijoje (būrys, kuopa, kursas)?

_____

21. Jūsų ankstesnė profesija (jei turite) _____

22. Jūsų stipendijos dydis _____

23. Jūsų šeiminei padėtis _____

Nevedęs	Vedęs	Išsiskykęs	Našlys

Data _____

Dėkojame už dalyvavimą tyrime!

26. PSICHOLOGINIO GRUPĖS KLIMATO TYRIMAS

Ivadinės pastabos. Remiantis 26.1 priede pateikta skale galima tirti grupės (skyriaus, būrio, komandos) psichologinį klimatą. Tokios skalės išdalijamos visiems grupės nariams. Jie prašomi individualiai, t. y. savarankiškai, niekieno netrukdomi, įvertinti grupės psichologinį klimatą pagal 12 požymių porų. Kiekvienas požymis vertinamas balais nuo 5 iki 1. Grupės psichologinio klimato vertintojas požymių skalėje privalo tam tikrą skiltį pažymėti ženklu X. Paaiškinama, kad kuo arčiau dešiniojo ar kairiojo žodžio bus parašytas •enklas X, tuo labiau, vertintojo nuomone, tas požymis būdingas jo skyriui, būriui, komandai ar kokiai nors kitai tuo metu vertinamai grupei.

Sumuojant ir analizuojant gautus rezultatus reikia:

1. nustatyti kiekvieno požymio vidutinį įvertį (pvz., išsiaiškinti, ar grupėje vyrauja draugiški, ar priešiški tarpusavio santykiai, ar grupės nariai pasitiki vienas kitu, ar yra įtarūs, ir pan.). Tai daroma sudėjus visų vertintojų kurio nors požymio įverčius ir gautą sumą padalijus iš vertintojų skaičiaus;
2. apskaičiuoti bendrą kiekvieno vertintojo visų požymių įverčių sumą ir ja remiantis nustatyti, kaip tas ar kitas vertintojas vertina grupės psichologinį klimatą apskritai:
50–60 balų suma rodo, kad vertintojas grupės psichologinį klimatą vertina labai gerai,
40–50 – gerai,
30–40 – patenkinamai,
ma•iau kaip 30 – blogai;
3. remiantis visų vertintojų įverčių sumomis apskaičiuoti bendrąją įverčių sumą ir padalijus ją iš vertintojų skaičiaus nustatyti įverčių vidurkį;
4. baigus tyrimą, jo rezultatus aptarti tiriamojoje grupėje, nustatyti, kokios priežastys lemia grupės psichologinį klimatą (gerą ar blogą) ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad jis pagerėtų.

26.1 priedas

PSICHOLOGINIO GRUPĖS KLIMATO TYRIMAS

Atlikite tyrimą savo grupėje (būryje, skyriuje, komandoje).

Pastaba. Kuo arčiau prie kiekvienos poros dešiniojo ar kairiojo žodžio parašysite ženklą X, tuo labiau tas požymis būdingas jūsų grupei (komandai, skyriui, būriui).

Eil. nr.		5	4	3	2	1	
1.	Draugiškumas						Priešiškumas
2.	Dvasingumas						Lėkštumas
3.	Pasitenkinimas						Nepasitenkinimas
4.	Atvirumas						Uždarumas
5.	Kūrybiškumas						Šabloniškumas
6.	Tolerantiškumas						Kerštingumas
7.	Bendradarbiavimas						Šalti santykiai
8.	Abipusė parama						Susvetimėjimas
9.	Korektiškumas						Nemandagumas
10.	Pasitikėjimas						Įtarumas
11.	Mažorinė nuotaika (optimizmas)						Minorinė nuotaika (pesimizmas)
12.	Partnerystė						Nesąžininga konkurencija

Vertintojas: vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Am•ius _____

Išsilavinimas _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Data _____

27. APKLAUSA BENDRAVIMO GEBĖJIMAMS NUSTATYTI

Testą bendravimo gebėjimams nustatyti (BNG) sudaro: klausimynas (27.1 priedas) ir atsakymų lapas (27.2 priedas).

APKLAUSOS REZULTATŲ VERTINIMAS

Jeigu tiriamasis į 1, 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 34, 40, 41, 42, 43, 46, 47 klausimus atsakė „taip“, o į 4, 5, 8, 17, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 44, 45, 48, 49, 50, 51 klausimus – „ne“, kiekvieną jo atsakymą vertinkite užrašydami po vieną tašką.

Gebėjimo bendrauti vertinimas:

44–51 taškas – labai geras;

38–43 taškai – geras;

30–37 taškai – patenkinamas;

0 taškų – prastas, būtina tobulinti bendravimo įgūdžius.

BGN KLAUSIMYNAS

*Į atsakymų lape pateiktus klausimus atsakykite „taip“ arba „ne“.
Savo atsakymus pažymėkite kryželiu (+).*

1. Ar labiau mėgstate klausytis pašnekovo negu pats kalbėti?
2. Ar visada galite rasti temą pokalbiui net ir su nepažįstamu žmogumi?
3. Ar visada dėmesingai klausotės savo pašnekovo?
4. Ar mėgstate duoti patarimų?
5. Jeigu pokalbio tema Jums neįdomi, ar neparodote to savo pašnekovui?
6. Ar jaudinatės, kai Jūsų nesiklauso?
7. Ar turite tvirtą nuomonę kiekvienu klausimu?
8. Jeigu tema Jums nežinoma, ar mėginiate įsiterpti į pokalbį?
9. Ar daug turite draugų, su kuriais nuolat bendraujate?
10. Ar mokate u•jausti?
11. Ar gebate suprasti kitą žmogų net tada, kai jo poelgiai Jums nepriimtini?
12. Ar išliekate natūralūs (nesislepiaite užduodami klausimus) bendraudami su kitais žmonėmis?
13. Ar bendraudami su kitais žmonėmis į jų klausimus atsakote tik tiesiai, atsisakydami bendrų samprotavimų ir neaiškių formuluočių?
14. Ar būnate aktyvūs bendraudami su kitais žmonėmis (nelaukiate, kol ką nors pradės daryti kiti)?
15. Ar esate nuoširdūs bendraudami su kitais?
16. Ar sugebate suvokti kitų jausmus neprimesdami jiems savųjų?
17. Ar darydami poveikį kitiems žmonėms siekiate juos išgąsdinti?
18. Ar esate savikritiški?
19. Ar ginčo metu stengiatės suprasti savo oponentą ir priimti jo nuomonę kaip savą?
20. Ar stengiatės savo oponentą įveikti bet kokiomis priemonėmis?
21. Ar ilgai niurzgate ir nerimstate, jeigu nepasiekiate savo?
22. Ar sugebate laiku pasitraukti iš bręstančio konflikto?
23. Ar pasakodami anekdotus, linksmus pasakojimus, juos papildote savomis smulkmenomis?
24. Jeigu sutinkate žmogų, su kuriuo esate susipykę, ar parodote, kad jo nemėgstate?
25. Ar pasakojate kitiems apie savo asmeninius nemalonumus?

26. Jeigu Jūsų paprašys pasakyti savo nuomonę apie Jums labai nemalonių žmogų, ar apibūdinsite jį nešališkai?
27. Jeigu nesuprasite išgirsto anekdoto prasmės, ar juoksitės kartu su visais? Ar kritinėje situacijoje mokate susivaldyti?
28. Jeigu kuris nors bičiulis Jus ižeidžia, ar ilgai jaučiate nuoskaudą?
29. Ar pyktumėte, jeigu pareigas, kurių norėjote, gautų kitas?
30. Ar pykstate, kai pasitarime žmonės kalba niekus, nekonstruktyviai, nemotyvuotai?
31. Ar vėluojate į treniruotes, pasitarimus, dalykinius susitikimus?
32. Ar esate savimi labai patenkinti?
33. Ar visada laikotės žodžio?
34. Ar susinervinę geriate alkoholinių gėrimų arba užsirūkote?
35. Ar labai susijaudinate, kai apie Jus kas nors pasako nekokią nuomonę?
36. Ar Jus erzina vaikų riksmas?
37. Ar jaučiate norą užmezgti naujas pažintis su įvairiais žmonėmis?
38. Ar tiesa, kad Jums maloniau ir paprasčiau leisti laiką su knygomis, o ne su žmonėmis?
39. Ar lengvai randate bendrą kalbą, bendraujate su daug vyresniais už save žmonėmis?
40. Ar mėgstate dalyvauti kolektyviniuose žaidimuose?
41. Ar ramiai išklausote nemalonias naujienas?
42. Ar lengvai užmezgate pažintis kelionėje?
43. Ar susierzinate, kai nepažįstamas žmogus gatvėje prašo parodyti keliją, pasakyti, kiek valandų, atsakyti į kitą klausimą?
44. Ar tikite, kad egzistuoja „tėvų ir vaikų“ problema, kad įvairių kartu žmonėms sunku suprasti vieniems kitus?
45. Ar gėdysitės priminti draugui, kad jis pamiršo grąžinti nedidelę pinigų sumą, kurią prieš kurį laiką pasiskolino iš Jūsų?
46. Ar Jums patinka darbas su žmonėmis?
47. Ar susinervinate, kai aplinkiniai nepritaria Jūsų pareikštai nuomonei?
48. Ar esate impulsyvūs?
49. Ar pasitaiko, kad susijaudinate iki ašarų?
50. Ar vartojate raminamuosius bei migdomuosius vaistus?

BGN APKLAUSOS ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Klausimo nr.	Atsakymas		Klausimo nr.	Atsakymas	
	Taip	Ne		Taip	Ne
1			27		
2			28		
3			29		
4			30		
5			31		
6			32		
7			33		
8			34		
9			35		
10			36		
11			37		
12			38		
13			39		
14			40		
15			41		
16			42		
17			43		
18			44		
19			45		
20			46		
21			47		
22			48		
23			49		
24			50		
25			51		
26					

28. TESTAS LYDERIO SAVYBĖMS IŠAIŠKINTI

Įvadinės pastabos. Testas lyderio savybėms išaiškinti (LS) ne tik padeda nustatyti tiriamojo tinkamumą vadovauti, bet ir spręsti, ar pretendentas į vadovo postą pasižymi 10 vadovui labai svarbių savybių: iniciatyvumu, kūrybiškumu, palankumu pavaldiniams, gebėjimu lyderiauti, atsakomybe, punktuallumu, organizaciniais gebėjimais, ryžtingumu, atkaklumu ir intuicija.

Testą sudaro: klausimai ir teiginiai bei instrukcija tiriamajam (28.1 priedas); atsakymų lapas (28.2 priedas) ir testo raktas, kuriame yra nurodytos: 1. klausimų grupės, padedančios nustatyti vadovo asmenybės savybes; 2. įverčiai taškais, kuriais vertinamas tiriamojo pasirinkimas (nuo 1 iki 4 taškų); 3. taškų sumos, leidžiančios įvertinti asmenybės tinkamumą vadovauti (28.3 priedas).

Darbo tvarka. Testą galima atlikti individualiai arba grupėmis. Tiriamajam arba tiriamųjų grupei išdalijami testo klausimų su instrukcija lapai, taip pat atsakymų lapai. Atsakymų lapus tiriamieji pildo individualiai. Baigus darbą, tyrėjas surenka klausimų ir atsakymų lapus.

Duomenų skaičiavimas ir analizavimas. Pirmiausia, pasinaudojus testo raktu (28.3 priedas), atsakymų lape surašomi taškai, skiriami tiriamajam už kiekvieną jo pasirinkimą. Po to suskaičiuojama bendra taškų suma ir nustatomas tiriamojo tinkamumo lyderiauti ir vadovauti laipsnis. Vėliau galima pasidomėti, kokios yra ryškiausios tiriamojo lyderio savybės. Tuo tikslu reikia pažiūrėti, kokius įverčius tiriamasis gavo vertinant kiekvienos klausimų grupės (nuo pirmos iki dešimtos) atsakymus. Suprantama, kad didesni įverčiai, gauti už atsakymus į kurios nors vienos grupės klausimus, reikš, jog labiau išreikštos būtent tos grupės savybės.

LS TESTO KLAUSIMAI IR INSTRUKCIJA TIRIAMAJAM

Instrukcija tiriamajam. Atid•iai perskaitykite testo klausimus ir teiginius ir pasirinkite Jums tinkamiausią. Pasirinkdami nesistenkite padaryti gero įspūdžio. Atminkite, kad nėra nei teisingų, nei neteisingų atsakymų. Mums svarbu ne koks nors konkretus pasirinkimas, bet pasirinkimų visuma.

Pirmiausia atid•iai perskaitykite 1–4 klausimus ir iš jų pasirinkite vieną Jums tinkamiausią. Tinkamiausias turėtų būti tas klausimas ar teiginys, kuris geriausiai apibūdina Jūsų laikyseną panašioje situacijoje. Savo pasirinktą klausimą ar teiginį (tiksliau – jo numerį) pažymėkite atsakymų lape apibrėždami. Po to skaitykite 5–8, 9–12, 13–16, 17–20, 21–24, 25–28, 29–32, 33–36 ir 37–40 klausimus. Iš kiekvienos nurodytos klausimų grupės išrinkite po vieną Jums tinkamiausią teiginį ir pažymėkite jį atsakymų lape. Kad būtų patogiau dirbti, klausimų grupės klausimų bei atsakymų lapuose sunumeruotos romėniškais skaitmenimis ir atskirtos ištinėmis linijomis.

LS TESTAS

I

1. Ar visada noriai atliekate Jums skirtas u•duotis?
2. Gal noriai atliekate tik įdomias ar lengvesnes užduotis, o sunkesnių ir neįdomių stengiatės kaip nors išvengti?
3. Gal atliekate užduotis tik iš pareigos, jei yra būtinybė?
4. O gal savo iniciatyva imatės ieškoti papildomų įdomių užduočių, norite padaryti daugiau, negu reikia?

II

1. Ar visas užduotis stengiatės atlikti originaliai, įdomiai, improvizuodami?
2. O gal stengiatės atlikti užduotis tiksliai, kaip nurodyta, nebandote nieko naujo?
3. Gal Jūsų kūrybiškumas pasireiškia atliekant tik tas užduotis, kurios Jums įdomios?
4. O gal Jūsų kūrybiškumas atliekant užduotis pasireiškia tik išoriškai, t.y. tobulinant formą, bet ne turinį?

III

9. Ar Jūs visada stengiatės būti mandagus ir malonus bendraudamas su savo bendradarbiais, draugais ir pažįstamais?
10. Ar Jūsų požiūris į bendradarbius, draugus ir pažįstamus visada draugiškas ir geranoriškas?
11. O gal Jūsų bendravimo su bendradarbiais, draugais ir pažįstamais būdas priklauso nuo Jūsų nuotaikos?
12. Gal Jūs manote, kad bendraujant su bendradarbiais, draugais ir pažįstamais geriau būti atsargiam ir įžvalgiam, o ne draugiškam ir geranoriškam?

IV

13. Mėgstu dirbti, žaisti ar ką nors kita daryti, kai grupėje yra aiškus lyderis.
14. Visada stengiuosi pirmauti, įrodyti savo pranašumą grupėje.
15. Kartais pats vadovauju grupei, kartais lyderio vaidmenį perleidiu kitam.
16. Visada sugebu dominuoti grupėje, moku uždegti draugus savo idėjomis.

V

17. Dažnai jaučiuosi atsakingas ne tik už save, bet ir už savo bendradarbius, draugus, artimuosius.
18. Manau, kad pirmiausia reikia rūpintis savimi, o kitų reikalai – jų pačių rūpestis.
19. Visus įpareigojimus atlieku gerai, atsakingai, stengiuosi gerai dirbti.
20. Manau, kad patogiau yra vengti atsakomybės, jei galima, stengtis, kad ji tektų kitiems.

VI

21. Stengiuosi niekur niekada nevėluoti, besąlygiškai laikytis duoto žodžio.
22. Esu punctualus, bet nepedantiškai.
23. Kartais (jei reikalas svarbus) būnu punctualus, kartais ne.
24. Manau, kad punctualumas nėra labai svarbus dalykas.

VII

25. Moku gerai organizuoti savo darbą, laisvalaikį.
26. Manau, kad turėčiau stengtis geriau tvarkyti savo reikalus.
27. Man gerai sekasi organizuoti ne tik savo darbus, bet ir draugų, bendradarbių veiklą.
28. Nemėgstu organizacinio darbo, jei tik galiu, tuos rūpesčius perleidžiu kam nors kitam.

VIII

29. Visus pavedimus ir įpareigojimus stengiuosi atlikti tiksliai, nustatytu laiku ir gerai.
30. Atlikdamas užduotis esu atsargus ir įžvalgus, stengiuosi nedaryti klaidų.
31. Atlikdamas užduotis dažniausiai esu nekantrus, nerimauju, bijau, kad nespėsiu.
32. Dirbu greitai, bet u•tat neretai klystu.

IX

33. Visada atkakliai siekiu savo tikslo, nesėkmės manęs nepalaužia, o dar labiau užgrūdina.
34. Manau, kad turėčiau būti atkaklesnis, veiklesnis ir energingesnis.
35. Nesėkmių ir sunkumų nebijau, bet manau, kad neverta laužtis per uždarytas duris ar stengtis kakta pramušti sienos.
36. Nors ir labai stengiuosi, dideli sunkumai ir nesėkmės neretai mane palaužia.

X

37. Manau, kad sudėtingose situacijose visada sugebu rasti tinkamiausią išeitį.
38. Dažnai nujaučiu, kaip toliau klostysis įvykiai, bet tiksliai nežinau, kaip turėčiau elgtis, todėl abejoju, delsiu.
39. Paprastai nuspėju tolesnę įvykių raidą, tačiau dažniausiai nesugebu pasirinkti geriausio veikimo būdo.
40. Sudėtingos situacijos neretai išmuša mane iš vėžių, tada nežinau, kaip pasielgti, ko griebtis.

LS TESTO ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Pastaba. Pasirinktus atsakymus (t. y. jų numerius) reikia apibrėžti.

Klausimų grupės nr.	Klausimo nr.	Pildo psichologas	Pildo psichologas konsultantas
I	1		
	2		
	3		
	4		
II	5		
	6		
	7		
III	8		
	9		
	10		
IV	11		
	12		
	13		
V	14		
	15		
	16		
VI	17		
	18		
	19		
VII	20		
	21		
	22		
VIII	23		
	24		
	25		
IX	26		
	27		
	28		
X	29		
	30		
	31		
	32		
	33		
	34		
	35		
	36		
	37		
	38		
	39		
	40		

LS TESTO RAKTAS

1. Klausimų ir teiginių grupių reikšmės:

- I grupė – iniciatyvumas;
- II grupė – kūrybingumas;
- III grupė – taktiškumas, palankumas pavaldiniams;
- IV grupė – gebėjimas lyderiauti;
- V grupė – atsakomybė;
- VI grupė – punktualumas;
- VII grupė – organizaciniai gebėjimai;
- VIII grupė – ryžtingumas;
- IX grupė – atkaklumas;
- X grupė – intuícija.

2. Vertinimas (kiekvieno pasirinkto klausimo ir teiginio atskirai):

- 4, 5, 10, 16, 17, 21, 27, 29, 33, 37 – **4 taškai**;
- 1, 7, 9, 14, 19, 22, 25, 30, 35, 38 – **3 taškai**;
- 3, 8, 11, 15, 18, 23, 26, 32, 34, 39 – **2 taškai**,
- 2, 6, 12, 13, 20, 24, 28, 31, 36, 40 – **1 taškas**.

3. Taškų skaičiavimas ir vertinimas:

- 36–40 taškų** – prielaidos tapti geru vadovu labai geros;
- 31–35 taškai** – prielaidos tapti geru vadovu geros;
- 26–30 taškų** – prielaidos tapti geru vadovu patenkinamos;
- 25 ir mažiau taškų** – prielaidos tapti geru vadovu menkos, geriau pasirinkti kitą veiklos sritį.

29. APKLAUSA VADOVO DARBO STILIUI NUSTATYTI

Įvadinės pastabos. Ši apklausa (testas) padeda nustatyti, kokiam – autokratiniam, liberaliajam ar demokratiniam – vadovavimo stiliui vadovas teikia pirmenybę. Vadovo polinkis vadovauti vienu ar kitu stiliumi gali pasireikšti įvairiai. Susumavus testo rezultatus galima nustatyti, koks vadovo polinkis į vieną ar kitą vadovavimo stilių – minimalus, vidutinis ar stiprus. Testo raktas ne tik leidžia nustatyti vadovavimo stilių, bet ir kiekvieną stilių trumpai apibūdina. Be to, žinant bendrą atsakymų „taip“ sumą, galima daryti išvadas apie tiriamojo didesnę ar mažesnę polinkį vadovauti. Vertinant šiuo požiūriu, rekomenduojama tiriamuosius suskirstyti į 3 grupes (polinkis vadovauti stiprus, vidutinis, minimalus).

Apklausos vadovo darbo stiliui nustatyti (VDS) testą sudaro: klausimai ir instrukcija tiriamajam (29.1 priedas), atsakymų lapas (29.2 priedas) ir testo raktas (29.3 priedas).

VDS TESTO KLAUSIMAI

Instrukcija tiriamajam. Atidžiai perskaitykite klausimus ir atsakymų lape pateikite savo atsakymus. Jeigu kuriam nors teiginiui Jūs pritariate, skiltyje, pažymėtoje žodeliu „Taip“, ties atitinkamo teiginio numeriu parašykite pliusą (+). Jei neturite nuomonės, pliusu pažymėkite skiltį „Nežinau“, jeigu nepritariate, pliusu pažymėkite skiltį „Ne“. Po to visų skilčių pliusus suskaičiuokite. Jeigu nesate susidūrę su tokiais aplinkybėmis, kokias nurodo klausimas, vis tiek pasistenkite įsivaizduoti savo elgesį tokioje situacijoje ir atsakyti.

1. Dirbdamas su žmonėmis norėčiau, kad jie neatsikalbinėdami vykdytų mano nurodymus.
2. Mane lengva sudominti nauja idėja, bet greitai ir „atšalu“.
3. Žmonės dažnai pavydi man kantrybės ir takto.
4. Sunkiais atvejais aš visada pirmiausia galvoju apie kitus.
5. Tėvai retai kada vertė mane daryti tai, ko nenorėjau.
6. Mane erzina, jeigu kas nors yra per daug iniciatyvus.
7. Labai įtemptai dirbu, nes negaliu pasikliauti savo pavaldiniais (padėjėjais).
8. Kai jaučiu, kad manęs nesupranta, atsisakau minties toliau įrodinėti.
9. Moku objektyviai vertinti pavaldinius, pastebėti jų privalumus ir trūkumus.
10. Prieš priimdamas sprendimą dažnai tariusi su bendradarbiais.
11. Retai kada užsispyręs ginu savo nuomonę, nes tai erzina kitus žmones.
12. Įsitikinęs, kad žmones vertinu teisingai ir objektyviai.
13. Visada reikalauju, kad pavaldiniai mano nurodymus vykdytų tiksliai ir laiku.
14. Labiau linkęs pats padaryti nei kam nors vadovauti.
15. Daugelis mane laiko jautriu ir geranorišku.
16. Man atrodo, kad nuo darbuotojų negalima nieko slėpti: nei gero, nei blogo.
17. Jeigu jaučiu pasipriešinimą, dažniausiai netenku noro toliau dirbti.
18. Netikiu kolektyviniu valdymu: visuomet efektyvus tik vienvaldiškas vadovavimas.
19. Kad nepakenčiau savo autoritetui, niekada neprisipažįstu klydęs.

20. Man dažnai trūksta laiko.
21. Į pavaldinio šurkštumą nereaguuju, stengiuosi nesukelti konflikto.
22. Darau viską, kad pavaldiniai mano nurodymus vykdytų noriai.
23. Mano santykiai su pavaldiniais artimi ir draugiški.
24. Visada ir visur stengiuosi būti pirmas.
25. Stengiuosi suformuoti universalų valdymo stilių, tinkantį daugumai atvejų.
26. Labiau linkęs paklusti kolektyvo nuomonei negu jai prieštarauti.
27. Man atrodo, kad pavaldinius dažniau reikia girti net ir udeles pastangas.
28. Negaliu kritikuoti pavaldinio kitų darbuotojų akivaizdoje.
29. Man dažniau tenka prašyti nei reikalauti.
30. Susierzinu ir nesusivaldau, ypač kai kas nors įgrysta.
31. Jeigu turėčiau galimybę dažniau būti su pavaldiniais, jie kur kas geriau dirbtų.
32. Kartais jaučiuosi abejingas pavaldinių interesams ir rūpesčiams.
33. Labiau išsilavinusiems ir kūrybingesniems pavaldiniams leidžiu būti savarankiškesniems, mažiau juos kontroliuoju.
34. Esu linkęs su pavaldiniais nagrinėti jų problemas.
35. Pavaldiniai išsprendžia ne tik savo problemas, bet atlieka ir kai kuriuos mano darbus.
36. Man lengviau išvengti konflikto su aukštesniu vadovu nei su pavaldiniais.
37. Visada siekiu, kad mano pavedimai būtų vykdomi, nesvarbu, kokios būtų susidariusios aplinkybės.
38. Man sunkiausia kištis į darbuotojų veiklą, reikalauti iš jų papildomų pastangų.
39. Kad geriau suprastčiau pavaldinius, stengiuosi įsivaizduoti save jų vietoje.
40. Manau, kad valdymas turi būti lankstus: bendraujant su pavaldiniais nereikia nei išdidumo, nei familiarumo.
41. Mane labiau jaudina savos problemos nei pavaldinių reikalai.
42. Man dažnai tenka tvarkyti įvairius einamuosius reikalus, todėl esu užsiėmęs ir jaučiuosi pavargęs.
43. Tėvai priversdavo mane paklusti net ir tada, kai jausdavau, jog tai neprotinga.
44. Darbas su žmonėmis man sunkus ir nemalonus.
45. Stengiuosi, kad kolektyve vyrautų tarpusavio supratimas, būtų bendradarbiaujama.
46. Esu dėkingas pavaldiniams už patarimus ir pasiūlymus.

47. Vadovaujant svarbiausia – teisingai paskirstyti pareigas.
48. Valdymas efektyvus tik tada, kai komanda darniai vykdo vadovo nurodymus.
49. Pavaldiniams dažnai trūksta pareigingumo, todėl juos reikia nuolat tikrinti.
50. Geriausia kolektyvui suteikti daugiau savarankiškumo ir stengtis kuo mažiau kištis į darbuotojų reikalus.
51. Kad valdymas būtų efektyvus, reikia nuolat girti gerai dirbančius ir griežtai bausti aplaidžius darbuotojus.
52. Stengiuosi prisipažinti klydęs ir nekartoti klaidų.
53. Aiškindamas valdymo trūkumus, stengiuosi remtis objektyviomis priežastimis.
54. Drausmės pažeidėjams esu griežtas.
55. Negailestingai kritikuoju aplaidius pavaldinius.
56. Kartais atrodo, kad kolektyve esu nereikalingas.
57. Prieš peikdamas pavaldinį už aplaidumą, pirmiau jį pagiriu.
58. Gerai sugyvenu su bendradarbiais ir išiklausau jų nuomonę.
59. Man dažnai priekaištauja, jog esu per daug atlaidus pavaldiniams.
60. Jeigu pavaldiniai sugebėtų padaryti taip, kaip reikalauju, galėčiau pasiekti gerokai daugiau.

VDS TESTO ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Teiginio nr.	Taip	Ne	Nežinau	Teiginio nr.	Taip	Ne	Nežinau
1				31			
2				32			
3				33			
4				34			
5				35			
6				36			
7				37			
8				38			
9				39			
10				40			
11				41			
12				42			
13				43			
14				44			
15				45			
16				46			
17				47			
18				48			
19				49			
20				50			
21				51			
22				52			
23				53			
24				54			
25				55			
26				56			
27				57			
28				58			
29				59			
30				60			

VDS TESTO REZULTATŲ VERTINIMAS

Vadovavimo stilius	Testo klausimų numeriai	Atsakymų „taip“ suma
Autokratinis	1, 6, 7, 12, 13, 18, 19, 24, 25, 30, 31, 36, 37, 42, 43, 48, 49, 54, 55, 60	
Liberalus	2, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29, 32, 35, 38, 41, 44, 47, 50, 53, 56, 59	
Demokratinis	3, 4, 9, 10, 15, 16, 21, 22, 27, 28, 33, 34, 39, 40, 45, 46, 51, 52, 57, 58	

Atsižvelgiant į gautus atsakymus, polinkis vadovauti vienu ar kitu stiliumi gali būti išreikštas įvairiai: *minimalus* – nuo 0 iki 7, *vidutinis* – nuo 8 iki 13, *stiprus* – nuo 14 iki 20 balų.

Jeigu surinkote mažiausią balų sumą visais trimis lygiais, Jūsų vadovavimo stilių galima laikyti nepastoviu („slankiojančiu“), taikomu pagal aplinkybes (blogiau, jei pagal nuotaiką). Patyręs vadovas sugeba naudotis visų trijų stilių privalumais.

Remiantis surinktų balų suma galima detaliau išnagrinėti individualaus vadovavimo stiliaus bruožus.

Autokratinis vadovavimo stilius

0–7 balų (minimalus): itin nedidelis noras būti lyderiu, nesusiformavę arba silpni įsakinėjimo pavaldiniams, užsibrėžto tikslo siekimo, aplaidžių darbuotojų kritikavimo įgūdžiai.

8–13 balų (vidutinis): rodo „varovo“ savybes, mokėjimą reikalauti, ryžtingumą, norą paveikti pavaldinius įsakymais ir prievarta, egoizmą, paviršutinišką požiūrį į darbuotojų poreikius, nenorą paisyti jų nuomonės.

14–20 balų (stiprus): atskleidžia ryškias „varovo“ savybes ir polinkį į vienvaldiškumą bei šurkštumą, įprotį piktnaudžiauti nuobaudomis, ignoruoti viešąją nuomonę, rodo garbės troškimą, nemokėjimą ir nenorą leisti pavaldiniams būti savarankiškiems.

Liberalus vadovavimo stilius

0–7 balų (minimalus): rodo, jog vadovas nemoka dirbti, bendrauti su

žmonėmis, kelia nepasitikėjimą ir nesugeba tiksliai paskirstyti funkcijų, yra impulsyvus, nereiklus, neturi atsakomybės jausmo.

8–13 balų (vidutinis): reiškia, jog vadovas norėtų savo pareigas perduoti pavaldiniams, rodo jo pasyvumą, nereiklumą, didelę svetimos nuomonės įtaką, baimę savarankiškai priimti sprendimus, polinkį nuolaidžiauti aplaidiems darbuotojams, prašyti, o ne įsakinėti.

14–20 balų (stiprus): rodo visišką abejingumą kolektyvo interesams, nenorą imtis atsakomybės ir ką nors spręsti, neveiklumą, silpnavališkumą, neprincipingumą, nesugebėjimą ginti savo nuomonę; toks vadovas vengia vadovauti, neturi tikslo, nuolaidžiauja ir meilikauja pavaldiniams.

Demokratinis vadovavimo stilius

0–7 balų (minimalus): rodo nedidelį norą būti arčiau pavaldinių, padėti jiems, nepasitikėjimą savo, kaip vadovo, organizatoriaus, sugebėjimais.

8–13 balų (vidutinis): atskleidžia polinkį rūpintis kolektyvo interesais, domėtis pavaldinių rūpesčiais, pasitikėjimą jais, norą skatinti už gerą darbą ir iniciatyvumą, teisingai reaguoti į kritiką, sugebėjimus įtikinti, kad jo sprendimai būtini.

14–20 balų (stiprus): liudija vadovo gebėjimą koordinuoti kolektyvo veiklą ir siekti tikslo, skatinti pavaldinių savarankiškumą, perduoti savo teises, jausti bręstančius konfliktus ir juos pedagogiškai spręsti, rūpintis kolektyvo psichologiniu klimatu.

30. VADOVO ASMENYBĖS PSICHOLOGINĖS CHARAKTERISTIKOS EKSPERTINIS VERTINIMAS

Ivadinės pastabos. Kad asmenybės savybės atitiktų veiklos turinį – štai viena svarbiausių sąlygų, nuo kurios priklauso, kaip sėkmingai bus išmokstama tam tikros veiklos ir šioje srityje dirbama. Ypač tai svarbu pasirinkus veiklos rūšį, kuri susijusi su didele atsakomybe. Kaip tik tokia didelės atsakomybės reikalaujanti veikla ir yra vadovo, organizatoriaus, vadybininko darbas. Parenkant vadovus, rengiant vadovaujančių darbuotojų pamainą, gali būti naudingas vadovų organizacinių gebėjimų ir jų tinkamumo vadovauti tyrimas. Išvadas apie vadovo organizacinius gebėjimus ir su tuo susijusius siūlymus teikia psichologas, įvertinęs vadovo asmenybės psichologines savybes (VAPCh).

Tyrimo tikslas – įvertinti vadovo psichologines savybes.

Priemonės: ekspertinio vertinimo lapai (30.1 priedas), kurių reikia tiek, kiek bus vertintojų; tyrimo protokolas (30.2 priedas, 59 forma).

Ekspertinio vertinimo lape nurodytos 9 vadovo asmenybės psichologinės ypatybės. Jos nustatomos pagal 7 tos ypatybės požymius, pasireiškiančius vadovo veikloje:

1. *Apibrėžtumas* – rodo vadovo interesų struktūrą ir požiūrį į įvairius jo veiklos aspektus.
2. *Įsisąmoninimas* – rodo organizacinės veiklos tikslų suvokimo, įsisąmoninimo lygį.
3. *Tikslingumas* – nusako vadovo organizacinės veiklos prioritetus (prioritetinius motyvus).
4. *Ižvalgumas* – rodo vadovo gebėjimą visapusiškai pažinti ir atskleisti kolektyvo psichologines ypatybes.
5. *Taktiškumas* – tai vadovo gebėjimas taktiškai elgtis, būti nuosaikiam, rasti geriausią bendravimo būdą.
6. *Veiksmingumas* – tai gebėjimas vadovauti žmonėms, patraukti juos, skatinti jų aktyvumą, rasti geriausias poveikio priemones ir teisingai tinkamu momentu jas taikyti.

7. **Reiklumas** – tai gebėjimas parodyti reiklumą įvairiais būdais ir taikant priemones, kurios priklauso nuo konkrečios valdymo situacijos.
8. **Kritiškumas** – gebėjimas rasti ir panaudoti veiklai reikšmingas naujoves, kurios skiriasi nuo įprastų, anksčiau nustatytų normų.
9. **Atsakomybė** – gebėjimas prisiimti atsakomybę už savo ir savo vadovaujamo kolektyvo veiklos rezultatus.

Darbo eiga. Psichologas tyrėjas skiria ekspertų grupę. Ta grupė gali būti visas kolektyvas arba jo atstovai. Svarbu, kad ekspertai gerai pažintų vertinamą vadovą, išmanytų jo darbą. Ekspertų grupes reikia suskirstyti pagal rangą: ekspertai pavaldiniai, ekspertai, pagal pareigas lygūs vertinamam vadovui, ir ekspertai aukštesnio rango vadovai. Tyrimas organizuojamas atsižvelgiant į konkrečias sąlygas: jis gali vykti ekspertų susirinkime arba psichologas tyrėjas susitinka su kiekvienu ekspertu atskirai.

Ekspertams paaiškinama, kad ekspertinio vertinimo lape vadovo savybės turi būti vertinamos pagal 5 balų sistemą. Mažiausias įvertis – 1 balas, didžiausias – 5 balai. Ekspertai dažniausiai vertina anonimiškai ir ant lapo nepasirašo arba pasirašo slapyvardžiu.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir analizė. Ekspertams įvertinus tiriamą vadovą, psichologas tyrėjas ekspertinio vertinimo blankuose turi suskaičiuoti kiekvienos iš devynių charakteristikų balus, gautus rezultatus surašyti į ekspertinio vertinimo lentelę (59 forma) ir apskaičiuoti:

1. balų sumą, kiekvieno eksperto nurodytą pagal visus 9 kriterijus;
2. vidutinį VAPCh balą, kuriuo vadovą įvertino kiekvienas ekspertas atskirai;
3. balų sumą, kuria visi ekspertai įvertino vadovą pagal kiekvieną iš 9 kriterijų;
4. vidutinį balą, kuriuo visi ekspertai įvertino vadovą pagal kiekvieną iš 9 kriterijų;
5. VAPCh bendrą balų sumą, suskaičiavus visų ekspertų darbo rezultatus;
6. bendrą vidutinį VAPCh įvertį (balą) pagal visų ekspertų darbo rezultatus.

Jeigu kai kurių ekspertų vertinimas (įverčiai) labai skiriasi nuo daugumos vertinimo, netikslinga tokių ekspertų įverčius įtraukti apskaičiuojant bendrą ekspertinį įvertį. Didelė ekspertų įverčių įvairovė gali būti aiškinama ekspertų grupės nevienalytiškumu (sudėties įvairumu) bei atskirų jos narių kompetencijos lygio skirtumais.

Bendras vidutinis VAPCh vertinimo balas leidžia spręsti apie vadovo savybes orientuojantis į šiuos rodiklius:

Vertinimas balais	Charakteristika
< 21	Faktiškai netinkantis atlikti vadovo funkcijas
21–27	• emas lygis
28–36	Vidutinis lygis
> 36	Aukštas lygis

Baigiant tyrimą reikia pateikti rekomendacijas, kaip kuo geriau panaudoti vadovo savybes jo profesinėje veikloje, toliau ugdyti ir tobulinti jo kaip vadovo psichologines ypatybes. Taip pat tikslinga nurodyti, ar reikalingas papildomas vadovo asmenybės bei tam tikrų jo psichologinių savybių, jo tinkamumo vadovauti tyrimas.

Kontroliniai klausimai

1. Kokios psichologinės asmenybės savybės labiausiai reikalingos vadovui?
2. Kokia asmenybės kryptingumo reikšmė vadovo veikloje?
3. Kokie psichologiniai metodai gali būti rekomenduoti vadovo asmenybės psichologinėms savybėms ugdyti?

VADOVO ASMENYBĖS PSICHOLOGINĖS CHARAKTERISTIKOS EKSPERTINIO VERTINIMO LAPAS

Instrukcija. Vadovo savybės vertinamos 5 balų sistema. Mažiausias įvertis – 1 balas, didžiausias – 5 balai.

Požymi- no nr.	Požymių turinys	Verti- nimas balais
1.1	Domisi vadovo darbu, mėgsta vadovauti.	
1.2	Savarankiškai ir savanoriškai įsitraukia į organizacinį darbą.	
1.3	Rūpinasi grupės (kolektyvo) veiklos planavimu.	
1.4	Domisi vadovo organizacine veikla.	
1.5	Rūpinasi grupės (kolektyvo) narių tarpusavio santykiais, juos reguliuoja.	
1.6	Domisi grupės (kolektyvo) narių veiklos skatinimu, aktyvinimu.	
1.7	Rūpinasi grupės (kolektyvo) narių veiklos kontrole.	
Vidutinis balas		

2.1	Mano, kad svarbiausia veikloje yra darbo rezultatai ir kokybė.	
2.2	Mano, kad vadovas atsakingas už kolektyvo (grupės) veiklos rezultatus.	
2.3	Mano, kad kolektyve (grupėje) būtina palaikyti drausmę.	
2.4	Mano, kad vadovo darbe vienodai svarbūs tiek organizaciniai, tiek auklėjamieji aspektai.	
2.5	Mano, kad vadovas darbe privalo palaikyti kolektyvo (grupės) narių iniciatyvą ir savarankiškumą.	
2.6	Mano, kad vadovo ir grupės bei pavienių grupės (kolektyvo) narių tarpusavio santykiai neturi būti formalūs.	
2.7	Mano, kad vadovo darbas svarbus kolektyvui (grupei).	
Vidutinis balas		

3.1	Siekia būti maksimaliai naudingas grupės labui.	
3.2	Siekia socialinio pripažinimo.	
3.3	Siekia kuo geriau panaudoti savo organizacinius gebėjimus ir galimybes.	
3.4	Stengiasi dirbti taip, kad kolektyvas (grupė) jam neturėtų pretenzijų.	
3.5	Stengiasi iniciatyviai ir atsakingai atlikti savo pareigas.	
3.6	Jam patinka organizacinis darbas, jis moka juo džiaugtis.	
3.7	Siekia pozityvių tarpusavio santykių su kolektyvu (grupe).	
Vidutinis balas		

4.1	Sugeba tiksliai apibūdinti žmones.	
4.2	Sugeba greitai įvertinti kitų žmonių ypatybes ir būsenas.	
4.3	Sugeba išsivaizduoti save situacijoje, kurioje atsidūrė kitas žmogus.	
4.4	Sugeba analizuoti kito žmogaus elgesio ypatumus.	
4.5	Sugeba suprasti ir atjausti.	
4.6	Sugeba domėtis savo draugais, būti jiems dėmesingas.	
4.7	Sugeba orientuotis žmonių tarpusavio santykiuose.	
Vidutinis balas		

5.1	Sugeba būti taktiškas tarpusavio santykiuose.	
5.2	Sugeba rasti individualų priėjimą prie žmonių.	
5.3	Nori dalyvauti, būti kartu, geba atjausti, padėti.	
5.4	Sugeba rasti bendrą kalbą su įvairiais žmonėmis įvairiomis aplinkybėmis.	
5.5	Sugeba susitvardyti, santūriai vertinti.	
5.6	Sugeba natūraliai, nuoširdžiai, nemanipuliuodamas bendrauti su žmonėmis.	
5.7	Sugeba taktiškai ir nesipuikaudamas bendrauti su žmonėmis.	
Vidutinis balas		

6.1	Sugeba paveikti įtikinamais argumentais.	
6.2	Sugeba valios pastangomis paveikti.	
6.3	Sugeba emociškai paveikti.	
6.4	Sugeba paveikti asmeniniu pavyzdžiu.	
6.5	Sugeba sužadinti pasitikėjimą siekiant tikslo.	
6.6	Sugeba žodžiu paskatinti kolektyvą (grupe) veikti.	
6.7	Sugeba teisingai parinkti poveikio momentą.	
Vidutinis balas		

7.1	Sugeba drąsiai kelti reikalavimus.	
7.2	Sugeba būti savarankiškas keldamas reikalavimus.	
7.3	Sugeba būti lankstus reikalaudamas.	
7.4	Sugeba būti atkaklus reikalaudamas.	
7.5	Sugeba būti pastovus reikalaudamas.	
7.6	Sugeba kelti reikalavimus įvairiomis formomis (nuo pokšto iki įsakymo).	
7.7	Sugeba nustatyti tinkamą reikalavimų lygį.	
Vidutinis balas		

8.1	Sugeba savarankiškai vertinti kitus žmones.	
8.2	Sugeba atvirai ir drąsiai kritikuoti, bet nepriekabiauti.	
8.3	Sugeba geranoriškai kritikuoti.	
8.4	Sugeba pareikšti logiškas ir argumentuotas kritines pastabas.	
8.5	Sugeba taikliai ir iš esmės kritikuoti.	
8.6	Sugeba tiksliai ir teisingai vertinti žmonių elgesį ir veiksmus.	
8.7	Sugeba savikritiškai vertinti save.	
Vidutinis balas		

9.1	Sugeba objektyviai vertinti savo laimėjimus ir nesėkmes.	
9.2	Sugeba uoliai dirbti panaudodamas visas savo jėgas ir galimybes.	
9.3	Sugeba baigti pradėtą darbą.	
9.4	Sugeba bendrus interesus kelti aukščiau už asmeninius.	
9.5	Linkęs kolektyvo nesėkmes laikyti pirmiausia savo, kaip vadovo, nesėkmėmis.	
9.6	Sugeba pripažinti, kad jo sprendimai buvo klaidingi.	
9.7	Sugeba atsakingai atlikti bet kokį darbą.	
Vidutinis balas		

Ekspertas (vardas, pavardė arba slapyvardis) _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

VAPCh TYRIMO PROTOKOLAS

Tiriamasis vadovas _____

Data _____

Ekspertas	VAPCh vertinimas (balų suma)									Σ	Vidutinis balas
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1											
2											
3											
4											
5											
6											
...											
n											
Σ											
Vidutinis balas											

31. TESTAS „VADYBOS STILIUS“

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

1-oji testo dalis

Toliau pateikiamais sakiniais aprašomi vadovo elgesio su pavaldiniais variantai. Įdėmiai perskaitykite šiuos sakinius ir pažymėkite kryželiu tą atsakymą, kuris tiksliausiai nusako, kaip Jūs pats nurodytoje situacijoje elgtumėtės.

Jei būčiau vadovas, aš...	Labai stengčiausi taip daryti	Greičiausiai taip daryčiau	Greičiausiai to vengčiau	Labai stengčiausi taip nedaryti
1. Atidžiai kontroliuočiau savo pavaldinius, kad šie geriau atliktų savo darbą				
2. Savo pavaldiniams kelčiau pagrįstus tikslus ir siekčiau, kad jie įžvelgtų mano plano privalumus				
3. Įvesčiau kontrolės priemones, kad būčiau tikras, jog darbas bus atliktas				
4. Skatinčiau savo pavaldinius kelti tikslus				
5. Užtikrinčiau, kad mano pavaldinių darbas būtų gerai suplanuotas				
6. Kasdien tirčiau, ar mano pavaldiniams reikia padėti				
7. Įsikiščiau, kai tik taptų aišku, kad darbas sustos				
8. Jei reikia, spausčiau savo pavaldinius, kad būtų laikomasi darbo plano				
9. Rengčiau reguliarius susirinkimus, kad žinočiau, kaip reikalai klostosi				
10. Leisčiau savo pavaldiniams priimti svarbius nutarimus				

Testo „Vadybos stilius“ tęsinys (2-oji dalis)

Atidžiai perskaitykite dvi teorijas, susijusias su vadovo požiūriu, apibūdinančius teiginius. Pagalvokite apie savo paties požiūrį į pavaldinius ir pažymėkite tą skalės vietą, kuri, Jūsų manymu, remiantis šiomis teorijomis, nurodo Jūsų padėtį.

Teorijos X prielaidos:

1. Dauguma žmonių nemėgsta dirbti ir kiek įmanydami stengiasi darbo vengti.
2. Kadangi apskritai žmonės darbo nemėgsta, juos reikia versti dirbti, kontroliuoti ir grasinti bausmėmis, kad galima būtų priversti įdėti pakankamai energijos siekiant organizacijos (grupės) tikslų.
3. Dauguma žmonių nori būti vadovaujami ir išvengti atsakomybės. Jų ambicijos labai nedidelės, pirmiausia jie pageidauja saugumo.

Teorijos Y prielaidos:

1. Darbe panaudoti savo fizines ir psichines galias žmonėms yra tiek pat natūralu, kaip žaisti ar ilsėtis.
2. Žmonės norės save kontroliuoti ir panaudoti energiją, kad įgyvendintų tikslus, kurių yra išpareigoję siekti. Bausmės grėsmė ir kitų kontrolė nėra vienintelis būdas organizacijos tikslams pasiekti.
3. Nuo to, kokių suteikiama privilegijų, jei pasiekiami numatyti tikslai, priklauso išpareigojimai, prisiimti siekiant iškeltų tikslų.
4. Dauguma žmonių nenori vien tik su kuo nors sutikti: jie stengiasi prisiimti ir atsakomybę.
5. Panaudoti fantaziją, talentą ir savo kūrybines galias gali ne keletas, bet dauguma žmonių.
6. Šiuolaikinėse įmonėse ir įstaigose panaudojama tik menka darbuotojų protinių gebėjimų dalis.

Toliau pateikiamoje skalėje pažymėkite, kiek surinkote taškų. Tai rodo Jūsų požiūrį į šias dvi teorijas.

Teorija X

/-----:-----/-----:-----/-----/
(10) (15) (20) (25) (30) (35) (40)

Teorija Y

Testo „Vadybos stilius“ 3-ioji (baigiamoji) dalis

Nurodymai:

1. Apibrėžkite tuos skaičius, kurie įrašyti tose vietose, kur 1-ojoje dalyje esančioje lentelėje yra Jūsų pažymėti kryželiai.
2. Apibrėžtuosius skaičius sudėkite.
3. Rezultatą įrašykite į „Teorija X–Teorija Y“ skalę (skalę padalyta į atkarpas nuo 10 iki 40).

Klausimo nr.	Visiškai sutinku (taškai)	Galbūt ir taip (taškai)	Greičiausiai ne (taškai)	Visiškai nesutinku (taškai)
1.	1	2	3	4
2.	1	2	3	4
3.	1	2	3	4
4.	4	3	2	1
5.	1	2	3	4
6.	1	2	3	4
7.	1	2	3	4
8.	1	2	3	4
9.	1	2	3	4
10.	4	3	2	1

Taškų suma: _____ (įrašoma į „Teorija X–Teorija Y“ skalę)

32. TYRIMAS „KARININKO SAVYBĖS IR VERTYBĖS“

Įvadinės pastabos. Bet kurios šalies ginkluotųjų pajėgų pagrindas – gerai parengti, tarnybai atsidavę kariai. Kariuomenės branduolį sudaro ir jai atstovauja karininkija. Karo tarnyba kelia griežtus reikalavimus karininko asmenybei. Karininkams dažnai tenka veikti labai sunkiomis, gyvybei pavojingomis sąlygomis, pakelti didelius fizinius bei psichologinius krūvius, patirti daug moralinių sukrėtimų ir išbandymų. Jie turi būti pasirengę ramiai sutikti ir išverti kautynių baisumus, nesutrikti ir neprarasti ryžto pavojingose situacijose, greitai prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų, sutelkti grupę individų į vieną darniai veikiančią komandą. Tik sumanus, drąsus, ryžtingas ir atkaklus žmogus gali deramai atlikti karininkui keliamas užduotis, prisiimti atsakomybę ne tik už savo, bet ir už vadovaujamo dalinio karių likimą, visos šalies bei jos sąjungininkų saugumą ir taiką. Todėl jaunuolių atranka karybos studijoms bei būsimųjų karininkų ugdymas yra vienas svarbiausių karinio rengimo uždavinių.

Sprendžiant šį uždavinį Lietuvoje jau nemažai padaryta. Daugiau kaip prieš dešimtmetį įsteigta Krašto apsaugos mokykla 1994 m. buvo reorganizuota į Lietuvos karo akademiją, teikiančią ne tik aukštąjį karinį, bet ir universitetinį išsilavinimą. 1998 m. šiai karinio rengimo ir aukštojo mokslo institucijai buvo suteiktas generolo Jono Žemaičio vardas. Nuo 2001 m. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje veikia Atrankos centras, kurio tikslas – atrinkti studijoms tuos jaunuolius, kurie ateityje bus karininko vardo verti profesionalai. Profesinio tinkamumo atrankos sistemą padėjo sukurti ir įdiegti jau daugiau kaip pusę amžiaus egzistuojantis Didžiosios Britanijos kariuomenės Westbury'o atrankos centras. Per atranką siekiama iš daugelio kandidatų atrinkti tuos, kurie ne tik atitiktų akademinius reikalavimus, pasižymėtų atitinkamais intelektualiais bei fiziniais gebėjimais, bet ir pilietine branda, karininkui reikalingomis asmenybės ir charakterio savybėmis, gebėjimu vadovauti, subtiliai vertinti bendrąsias žmonijos vertybes.

Tyrimo „Karininko savybės ir vertybės“ tikslas – nustatyti, kokias bendrąsias žmonijos vertybes Lietuvos karo akademijos kariūnai laiko prioritetinėmis (svarbiausiomis), o asmenybės savybes – reikalingiausiomis būsimajam karininkui (vadui). Apklausos dalyviams pateikiami 25 vertybių ir 60 asmenybės (charakterio) savybių sąrašai (32.1, 32.2, 32.3 priedai). Respondentai

turi įvertinti visas sąrašuose išvardytas vertybes ir asmenybės savybes pagal tam tikrą vertinimo sistemą: trimis (3) balais vertinamos labai svarbios vertybės ir asmenybės savybės, dviem (2) – svarbios, vienu (1) – ne tokios svarbios, minus vienu (-1) balu – neigiamos asmenybės savybės (t. y. tokie dalykai, kuriuos respondentas laiko neigiamais, arba tokios savybės, kurios yra žalingos, trukdo asmenybei tobulėti).

Sumuojant bei vertinant tyrimo rezultatus rekomenduojama:

- 1) įvertinti kiekvieno respondento vertybių sistemą, nustatant, kokias vertybes jis laiko prioritetinėmis ir kokias asmenybės savybes svarbiausiomis karininkui;
- 2) susumuoti visos tiriamosios grupės rezultatus ir nustatyti, kokias vertybes bei asmenybės savybes grupės nariai laiko svarbiausiomis ir reikalingiausiomis karininkui. Tuo tikslu susumuojami balai, kuriuos apklausos dalyviai skyrė kiekvienai iš sąrašė esančių vertybių ir savybių, išvedamas balų vidurkis ir nustatomos prioritetinėmis pasirinktos vertybės bei savybės. (Balai, kuriais įvertintos vertybės ir savybės, sumuojami ir jų vidurkiai išvedami atskirai, nemaišant vertybių su savybėmis!) Rekomenduojama palyginti vertybių ir asmenybės savybių sąrašų prioritetus;
- 3) suskirstyti sąrašė išvardytas vertybes pagal jų turinį į penkis (5) blokus (tezaurus), susumuoti kiekvieno vertybių bloko balus ir nustatyti, kurio iš jų vertybėms teikiama pirmenybė. Vertybes siūloma suskirstyti taip (žr. lentelę):

A. Dorovinės vertybės ir nuostatos	Tiriamosios grupės		Vieta vertybių hierarchijoje
	balų suma	vidutinis balas	
1. Sąžiningumas ir teisingumas			
2. Darbštumas ir atkaklumas			
3. Dvasingumas ir jautrumas			
4. Tikėjimas ir kilnūs idealai			
5. Dorumas ir skaistumas			
Iš viso			
B. Asmeninės (egocentriškos) vertybinės nuostatos			
1. Žmogaus grožis			
2. Gera sveikata			
3. Draugystė ir meilė			
4. Šeima, vaikai			
5. Asmeninė laimė ir gerovė			
Iš viso			

C. Išsilavinimas, profesinė veikla, gyvenimo sėkmė			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Geras išsilavinimas, profesinė kompetencija 2. Sėkminga karjera, aukštas postas 3. Gerai atlyginamas darbas 4. Talentas ir sėkmė 5. Linksmas, nerūpestingas gyvenimas 			
Iš viso			
D. Piliietinės ir patriotinės vertybės ir nuostatos			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tėvynės laisvė ir nepriklausomybė 2. Laisvė ir demokratija 3. Tvarka ir socialinis teisingumas 4. Visuotinė gerovė 5. Valstybės prestižas 			
Iš viso			
E. Materialinės vertybės, valdžios siekimas			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dideli pinigai 2. Turtas, materialinės vertybės 3. Valdžia (valdžios turėjimas) 4. Galia ir įtaka 5. Naudingos pažintys 			
Iš viso			

- 4) atsižvelgiant į asmenybės savybių klasifikavimo rezultatus (32.3 priedas), nustatyti, kokiomis savybėmis pirmiausia turėtų pasižymėti karininkas kaip vadas, mokytojas ir auklėtojas ir kokios savybės yra universalesnės, reikalingos ne tik karininkui, bet ir kiekvienam žmogui apskritai (reikėtų suskaičiuoti, kiek kartų tiriamosios grupės nariai kurią nors savybę priskyrė vienai ar kitai iš minėtų keturių savybių grupių);
- 5) aptarti tyrimo rezultatus: perskaityti pranešimą apie atliktą tyrimą, surengti pokalbį bei diskusiją šiuo klausimu.

TYRIMO „KARININKO SAVYBĖS IR VERTYBĖS“ ATSAKYMŲ LAPAS NR. 1 „VERTYBĖS“

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Dauguma šiame sąraše išvardytų dalykų yra labai reikšmingi, svarbūs tiek konkrečiam žmogui, tiek visuomenei. Vis dėlto prašytume nurodyti, kurie iš išvardytų dalykų, Jūsų nuomone, yra patys vertingiausi, reikšmingiausi ir svarbiausi, kuriais savo gyvenime Jūs vadovaujate ir kurių pirmiausia siekiate. Kiekvieną savo atsakymą (vertinimą) pažymėkite pliusu (+). Kartu Jūs tam tikrus dalykus įvertinsite 3, 2 arba 1 balu (3 balai – labai svarbus dalykas, 2 – svarbus, 1 – nelabai svarbus). Dalykus, kurie, Jūsų nuomone, visai nesvarbūs arba netgi žalingi, galite įvertinti -1 (minus vienu) balu.

Pastaba. Prieš pradėdami vertinti būtina perskaityti visą sąrašą.

Eil. nr.	Dalykas	Vertinimas			
		Labai svarbus	Svarbus	Nelabai svarbus	Visai nesvarbus arba žalingas
		3	2	1	-1
1.	Sėkminga karjera, aukštas postas				
2.	Gera sveikata				
3.	Tėvynės laisvė ir nepriklausomybė				
4.	Dideli pinigai				
5.	Dvasingumas ir jautrumas				
6.	Puikus išsilavinimas, profesinė kompetencija				
7.	Tarptautinis valstybės prestižas				
8.	Žmogaus grožis				
9.	Turtas, materialinės vertybės				
10.	Dorumas ir skaitumas				
11.	Draugystė ir meilė				
12.	Valdžia (valdžios turėjimas)				

Eil. nr.	Dalykas	Vertinimas			
		Labai svarbus	Svarbus	Nelabai svarbus	Visai nesvarbus arba žalingas
		3	2	1	-1
13.	Visuotinė gerovė				
14.	Neblogas darbas, geras atlyginimas				
15.	Teisingumas ir sąžiningumas				
16.	Naudingos pažintys				
17.	Šeimyninė laimė, vaikai				
18.	Laisvė ir demokratija				
19.	Darbštumas ir atkaklumas				
20.	Talentas ir sėkmė				
21.	Tvarka ir socialinis teisingumas				
22.	Asmeninė gerovė ir laimė				
23.	Linksma, nerūpestingas gyvenimas				
24.	Tikėjimas ir kilnūs idealai				
25.	Galia ir įtaka				

TYRIMO „KARININKO SAVYBĖS IR VERTYBĖS“ ATSAKYMŲ LAPAS NR. 2 „ASMENYBĖS SAVYBĖS“

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Šiame sąrašė išvardyta 60 asmenybės savybių. Dauguma jų labai pozityvios, reikalingos brandžiai asmenybei. Vis dėlto prašytume nurodyti, kurios iš jų, Jūsų nuomone, yra svarbiausios, reikšmingiausios, reikalingiausios karininkui. Kiekvieną savo pasirinkimą (vertinimą) pažymėkite pliusu (+). Kartu svarbiausias savybes įvertinkite 3, svarbias – 2, nelabai svarbias – 1, visai nesvarbias arba netgi žalingas – -1 (minus vienu) balu.

Pastaba. Asmenybės savybės surašytos abėcėlės tvarka.

Karininkas turėtų būti	Vertinimas				Karininkas turėtų būti	Vertinimas			
	Labai svarbu	Svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu		Labai svarbu	Svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
	3	2	1	-1		3	2	1	-1
1. Agresyvus					13. Energingas				
2. Apsukrus					14. Gabus				
3. Atkaklus					15. Gailestingas				
4. Atlaidus					16. Gebantis pasinaudoti proga				
5. Atsakingas					17. Geras				
6. Darbštus					18. Gražus				
7. Demokratiškas					19. Griežtas				
8. Doras					20. Humaniškas				
9. Dražsus					21. Išdidus				
10. Draugiškas					22. Išradingas				
11. Drausmingas					23. Išsilavinęs				
12. Dvasingas					24. Jautrus				

Karīnīnkas turētū būti	Vertīnīmas				Karīnīnkas turētū būti	Vertīnīmas			
	Labai svarbu	Svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu		Labai svarbu	Svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
	3	2	1	-1					
25. Komunikabilus					43. Ryztingas				
26. Kompetentingas					44. Santurus				
27. Kulturingas					45. Savaranikiskas				
28. Lojalus					46. Sazinigas				
29. Mylintis Teyne					47. Siekiantis garbes				
30. Mylintis zmones					48. Siekiantis tobuleti				
31. Mokantis bendrauti					49. Siekiantis valdzios				
32. Mokantis vadovauti					50. Stiprus				
33. Naudingus zmonems					51. Sumanus				
34. Optimistas					52. Sveikas				
35. Isslavines					53. Teisingas				
36. Paklusnus					54. Tikintis				
37. Pareiginigas					55. Tolerantiskas				
38. Pasitikintis savimi					56. Turintis humoro jausma				
39. Pilietiskas					57. Valdingas				
40. Praimatisiskas					58. Visuomeniskas				
41. Lankstus					59. Smalsus				
42. Reiklus					60. Zvalus ir linksmas				

TYRIMO
„KARININKO SAVYBĖS IR VERTYBĖS“
ATSAKYMŲ LAPAS NR. 3
„ASMENYBĖS SAVYBIŲ KLASIFIKAVIMAS“

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Karininkas – eilinių karių, puskarininkių ir seržantų vadas, mokytojas, auklėtojas. Jo veikla įvairiapusė ir daugialypė.

Pabandykite sąrašė išvardytas asmenybės savybes suklasifikuoti, suskirstyti į keturias grupes: 1. universalios savybės, labai svarbios ne tik karininkui, bet ir kiekvienam žmogui; 2. savybės, reikalingiausios karininkui kaip vadui; 3. savybės, reikalingiausios karininkui kaip mokytojui; 4. savybės, geriausiai apibūdinančios karininką kaip auklėtoją. Savo pasirinkimą pažymėkite pliuso ženklu (+).

Pastaba. Jeigu manote, kad kai kurios savybės yra vienodai svarbios ir reikalingos tiek vadui, tiek mokytojui, tiek auklėtojui, tiek apskritai kiekvienam žmogui, jas galite pažymėti kelis kartus. Vis dėlto prašytume tuo nepiktnaudžiauti ir pasistengti savybes atitinkamai suklasifikuoti.

Savības	Klasifikavimas			Savības	Klasifikavimas		
	Universalsiosios	Vado	Mokyrojo Aukltojo		Universalsiosios	Vado	Mokyrojo Aukltojo
1. Agressvumas				31. Mokėjimas bendrauti			
2. Apskritumas				32. Mokėjimas vadovauti			
3. Atkaklumas				33. Naudingumas žmoneims			
4. Atlaidumas				34. Optimizmas			
5. Atsakingumas				35. Patikimumas			
6. Darbištumas				36. Paklusnumas			
7. Demokratiškumas				37. Pareigingumas			
8. Doriumas				38. Pasirakejimas svimi			
9. Draęsa				39. Philistiškumas			
10. Draugiskumas				40. Pragmatiškumas			
11. Drausmingumas				41. Lankstumas			
12. Dvasingumas				42. Reaklumas			
13. Energingumas				43. Ryztingumas			
14. Gabumas				44. Saantirumas			
15. Gaidlestingumas				45. Savarankiskumas			
16. Gebėjimas pasinaudoti progą				46. Sąžiningumas			
17. Gerumas				47. Gerbės siekimas			
18. Groęis				48. Siekimas tobulėti			
19. Griežtumas				49. Valdžios siekimas			
20. Humaniskumas				50. Štprumas (ęga)			
21. Įsidumas				51. Snamumas			
22. Įsradlingumas				52. Svejkata			
23. Išsilavinimas				53. Teisingumas			
24. Jaurumas				54. Tikėjimas			
25. Komunikabilumas				55. Tolerancija			
26. Kompetetingumas				56. Humoro jausmas			
27. Kultiringumas				57. Valdingumas			
28. Lojalumas				58. Visuomeniškumas			
29. Meilė Tėvynei				59. Smalsumas			
30. Meilė žmoneims				60. Žvalumas ir linksmumas			

33. APKLAUSA

JAUNIMUI AKTUALIAIS KLAUSIMAIS

Išvadinės pastabos. Sociologinės apklausos rodo, kad pastarojo dešimtmečio socialinės ir ekonominės bei politinės permainos Lietuvoje suaktyvino tam tikrus žmonių sąmonės pokyčius, turėjusius (ir tebeturinčius) ne tik teigiamą, bet ir neigiamą poveikį jų nuostatoms, vertybinėms orientacijoms ir elgsenai. Daugiausia objektyvių pereinamojo laikotarpio sunkumų sukeltas ekonomikos nuosmukis paaštrino politinius nesutarimus ir konfliktus, išryškino socialinius skirtumus, pagilino moralinę krizę, pasireiškusių dvasinių vertybių devalvacija, pasitikėjimo valstybės institucijomis praradimu, nusikaltamumo didėjimu. Dalis visuomenės, taip pat ir jaunimo, nesiskaito su moralinėmis vertybėmis ir normomis, yra labai egocentriška, nihilistiškai ir egoistiškai žiūri į savo pareigas šeimai, valstybei ir tautai. Išsikerojo vartotojų nuostatos, sustiprėjo materialinių vertybių garbinimas, moralinis bei seksualinis palaidumas, netgi jėgos kultas, sunyko dvasinės vertybės. Visa tai skatina cinizumą, brutalumą, savanaudiškumą, impulsyvumą bei agresyvumą, imama nepaisyti ir kitų socialinio gyvenimo normų. Skurdžios dalies jaunimo vertybės, prieštaringas ir deformuotas jų turinys. Gana sparčiai išvirtinančios blogybės ne tik silpnina moralines, etines, pilietines ir patriotines nuostatas, bet ir inicijuoja naujas destruktivaus elgesio formas.

Universaliosios, arba bendrosios, žmonijos vertybės dažniausiai apibūdinamos kaip visuotinai suvoktos kultūrinės reikšmės, įtvirtintos žmonių socialinėje veikloje bei elgesio normose. *Šiuo požiūriu vertybių neigimą taip pat galima laikyti tam tikra negatyvia nuostata*, lemiančia žmogaus suvokimo, mąstymo ir elgesio ypatumus. Nesunku pastebėti, kad dalis visuomenės, ypač jaunimo, ima neigti tradicines moralines ir etines vertybes, o deformuoto socialinio elgesio reiškiniams, tokiems kaip skyrybos, nesantuokiniai ryšiai, prostitucija, abortai ar savižudybės, ardantiems ilgaamžius bendruomeninio gyvenimo pamatus, suteikia pozityvų turinį. Tai rodo, kad šiuo metu jaunimo vertybių sistema yra gerokai deformuota, iškreipta ir dėl to pavojinga, nes yra akivaizdžiai atitrūkusį nuo tradicinės pamatinių vertybių sistemos. Nutrūkus tradicijų, ryšių su praeitimi saitams, suirus per ilgus amžius susiklosčiusiai bendrųjų žmonijos vertybių sistemai, žmonių sąmonę paprastai užvaldo vienadieniai vartotojų intere-

sai bei vertelgiški piniginiai santykiai. (Anot kai kurių sociologinių apklausų respondentų, kiekvienas užsidirba kaip sugeba, nepaisydamas vertybinės (dorovinės) to užsiėmimo ar verslo reikšmės.)

Šios apklausos tikslas – sužinoti, koks yra jaunų žmonių požiūris į kai kurias Lietuvoje gana plačiai paplitusius labai negatyvius ir ypač jaunimui svarbius reiškinius, kuriuos galima pavadinti „pseudovertybėmis“. Apklauso dalyviai kviečiami pareikšti savo nuomonę apie tokius tradiciškai neigiamai vertinamus socialinio gyvenimo reiškinius kaip nesantuokiniai ryšiai, prostitucija, abortai, skyrybos, savižudybės, taip pat išvykimas iš savo Tėvynės gyventi į užsienį. Apklauso dalyviams pateikiami galimi šių reiškinių vertinimo variantai ir prašoma pareikšti savo nuomonę (žr. 33.1, 33.2, 33.3 priedus). Respondentai savo atsakymus pažymi langeliuose prie teiginių įrašydami pliusą (+) arba parašo savo nuomonę.

Atlikus apklausą ir susumavus rezultatus (įvertinus nuomonių įvairovę, nustatčius vyraujančias nuomones, pabandžius išsiaiškinti jų priežastis), rekomenduojama ne tik parengti pranešimą apie apklauso rezultatus, bet ir surengti pokalbį, diskutuoti apklauso medžiagos tematika, skatinti argumentuotai pagrįsti vienokią ar kitokią pareikštą nuomonę ar diskusijoje ginamą poziciją.

APKLAUSOS JAUNIMUI AKTUALIAIS KLAUSIMAIS ATSAKYMŲ LAPAS NR.1

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

1. Mano požiūris į prostituciją

Savo nuomonę (sutikimą, pritarimą) išreikškite pažymėdami kryželiu kurį nors vieną arba kelis teiginius.

Pastaba. Galite papildomai parašyti savo nuomonę ar vertinimą.

Teiginys	Nuomonė	Teiginys	Nuomonė
Nepritariu		Pritariu	
Neigiamai		Teigiamai	
Blogai		Kaip kas gali, taip verčiasi	
Tai šlykštu		Tai normalus dalykas	
Reikia su tuo kovoti		Reikia tai įteisinti	

2. Mano nuomonė apie nesantuokinius ryšius

Savo nuomonę (sutikimą, pritarimą) išreikškite pažymėdami kryželiu kurį nors vieną arba kelis teiginius.

Teiginys	Nuomonė	Teiginys	Nuomonė
Vertinu neigiamai		Vertinu teigiamai	
Tai blogas dalykas		Manau, kad tai normalus dalykas	
Laikau nepriimtiniu dalyku		Nieko bloga nematau	
Nepateisinu		Pateisinu	
Reikia stengtis šito vengti		Neišvengiamas dalykas	

APKLAUSOS JAUNIMUI AKTUALIAIS KLAUSIMAIS ATSAKYMŲ LAPAS NR.2

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____
 Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____
 Išsilavinimas _____
 Am•ius _____
 Data _____

3. Mano nuomonė apie skyrybas

Savo nuomonę (sutikimą, pritarimą) išreikškite pažymėdami kryželiu kuri nors vieną arba kelis teiginius.

Pastaba. Galite papildomai parašyti savo nuomonę ar vertinimą.

Teiginys	Nuomonė	Teiginys	Nuomonė
Normalus reiškinys		Neleistinas dalykas	
Vertinu teigiamai		Vertinu neigiamai	
Skyryboms neprieštarauju		Smerkiu	
Skyrybos – natūralus dalykas, niekam žalos nedaro		Dėl skyrybų kenčia vaikai	

4. Mano požiūris į abortus

Savo nuomonę (sutikimą, pritarimą) išreikškite pažymėdami kryželiu kuri nors vieną arba kelis teiginius.

Teiginys	Nuomonė	Teiginys	Nuomonė
Neigiamai		Teigiamai	
Nepritariu		Pritariu	
Tai gyvybės žudymas (žmogžudystė)		Nieko bloga nematau	
Kategoriškai esu prieš (abortai turi būti uždrausti)		Esu prieš abortų uždraudimą	
Abortai turi būti griežtai apriboti ir reglamentuoti		Geriau jau abortas, negu nemylimas, nelaukiamas vaikas	

APKLAUSOS JAUNIMUI AKTUALIAIS KLAUSIMAIS ATSAKYMŲ LAPAS NR.3

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

5. Mano požiūris į savi•udybes

Savo nuomonę (sutikimą, pritarimą) išreikškite pažymėdami kryželiu kurį nors vieną arba kelis teiginius.

Teiginys	Nuomonė	Teiginys	Nuomonė
Blogai		Pateisinu	
Neigiamai		Tai kiekvieno asmeninis reikalas	
Nepriimtina		Tai gyvenimo problemų sprendimas	
Tai baisi nuodėmė		Nieko bloga nematau	
Tai silpnumo ženklas		Tai drąsus poelgis, jei nėra kitos išeities	

6. Mano požiūris į išvykimą gyventi į užsienį

Savo nuomonę (sutikimą, pritarimą) šiuo klausimu (ar norėtumėte visam laikui išvykti gyventi į kitą valstybę, šalį) išreikškite pažymėdami kryželiu kurį nors vieną arba kelis teiginius

Teiginys	Nuomonė	Teiginys	Nuomonė
Labai norėčiau		Jokiu būdu nenorėčiau	
Norėčiau		Norėčiau tik laikinai, užsidirbti pinigų	
Kuo greičiau, tuo geriau		Nenorėčiau, nes ilgėsiuosi gimtojo krašto, artimųjų	
Noriu pajusti, kad gyvenu, o ne egzistuoju, kaip dabar		Manau, kad ir Tėvynėje galima gyventi visavertį gyvenimą	
Norėčiau pagyventi kaip gyvena žmonės Vakaruose		Svarbu ne tik imti, bet ir duoti, t. y. dirbti Tėvynės labui	

34. TYRIMAS „MOTERIS KARIUOMENĖJE“

Ivadinės pastabos. Ilgus šimtmečius ir net tūkstantmečius moterys nebuvo šaukiamos į kariuomenę, netarnavo, nedalyvavo karo veiksmuose. Istorikai mano, kad pasakojimai apie legendines amazones yra tik miglotas kadaise viešpatavusios matriarchato epochos atspindys. Ir nors jau antikos laikais didysis graikų filosofas Platonas teigė, kad valstybės reikalus gali tvarkyti ne tik vyrai, bet ir moterys, vis dėlto iki pat mūsų laikų tarp vyrų ir moterų išliko įsigalėjęs gana griežtas funkcijų ir darbo pasidalijimas. Jis lėmė, kad moterys daugiausia rūpinosi vaikų auginimu ir priežiūra, namų ūkio tvarkymu, o vyrai medžiojo, žvejojo, vertėsi gyvulininkyste, žemdirbyste, dalyvavo karo žygiuose, gynė savo giminę, gentį ar šalį nuo priešų. Tiesa, būta ir išimčių – garsioji prancūzė Žana d’Ark, 1831 m. sukilimo Lietuvoje dalyvė Emilija Pliaterytė ir kitos. Tačiau tai – tik retos išimtys. Jos nepaneigia fakto, kad senaisiais laikais moterys faktiškai negalėjo tarnauti kariuomenėje. Tai lėmė ne tik įsišaknijusios tradicijos, bet ir moterų fizinės bei fiziologinės savybės.

Padėtis pamažu ėmė keistis XIX a. antroje pusėje. Tuo laiku moterys pradėjo organizuotai dalyvauti karuose, pirmiausia kaip medicinos seserys. Pastebėta, kad moterys gailestingosios seselės ne tik daug padėjo karo gydytojams, bet ir teikė moralinę pagalbą sužeistiems kariams.

Šiais laikais turbūt nerasime valstybės, kurios ginkluotosiose pajėgose netarnautų moterų. Vis mažiau lieka karinių specialybių, kurios moterims būtų neprieinamos. Moterys studijuoja daugelio šalių, taip pat ir Lietuvos, karo akademijose. Jas baigusioms suteikiami karininkų, o kai kurioms vėliau už tarnybinius nuopelnus netgi generolo, admirolo laipsniai.

Sunku pasakyti, kodėl moteris vilioja gana rūsti kario profesija. Gal tai romantikos trauka, gal noras turėti nuolatinį ir palyginti gerai mokamą darbą, lengviau susirasti gyvenimo draugą ar kiti merkantiliniai interesai, o gal troškimas įrodyti, kad moterys, kaip ir vyrai, gali įveikti bet kokius sunkumus.

Vis dėlto dabar tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse dar gyvas požiūris, kad karo tarnyba – ne moterų reikalas. Manoma, kad vyrai turėtų stengtis ne įtraukti moteris į karo stichiją, bet ginti jas nuo visų jo baisybių, nes karo „nemoteriškas veidas“. Todėl daugelio šalių ginkluotosiose pajėgose dar yra nemažai moterų tarnybos apribojimų, ribojamos jų galimybės dalyvauti kovos veiksmuose, kuriuose kyla grėsmė gyvybei. Nemažai problemų kariuomenėje kyla ir dėl moterų fiziologinių bei psichologinių ypatumų.

Šio tyrimo tikslas – nustatyti, kokios yra Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje studijuojančių kariūnų nuostatos dėl moterų tarnybos kariuomenėje. Šiuo tikslu apklausos dalyviams pateikiamas teiginių apie moterų tarnybą kariuomenėje sąrašas (iš viso 21 teiginys). Respondentai turi pareikšti savo nuomonę dėl vieno ar kito teiginio (su juo sutinka, labiau sutinka negu nesutinka, labiau nesutinka negu sutinka ar nesutinka).

Baigus apklausą, atliekama atsakymų analizė, nustatoma kariūnų nuostata dėl moterų tarnybos kariuomenėje bei vyraujančios nuomonės konkrečiais klausimais. Po to siūloma aptarti apklausos rezultatus, surengti diskusiją šiuo klausimu.

TYRIMO „MOTERIS KARIUOMENĖJE“ ATSAKYMŲ LAPAS

Vardas, pavardė arba slapyvardis _____

Būrys, kuopa (klasė, kursas) _____

Išsilavinimas _____

Am•ius _____

Data _____

Instrukcija. Savo nuomonę dėl vieno ar kito teiginio pažymėkite įrašydami pliusą (+) atitinkamame šios lentelės langelyje.

	Manau, kad:	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Labiau nesutinku negu sutinku	Labiau sutinku negu nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	kariuomenėje moterims ne vieta						
2	kariuomenėje gali būti tik tam tikrų specialybių moterų (medicinos seserų, ryšininkų ir kt.)						
3	kario profesija labai vyriška, todėl netinkama moterims						
4	kario profesija, kaip ir bet kurią kitą, gali rinktis tiek vyrai, tiek moterys						
5	kariuomenėje nėra vyrų ir moterų – tik kariai						
6	kariuomenėje moteris vis tiek turi išlikti moterimi						
7	kariuomenėje išlieka lyčių skirtumai, kurie gali trukdyti gerai atlikti tarnybos užduotis						
8	moterų ir vyrų pareigos kariuomenėje yra vienodos						
9	vyrų ir moterų turi vienodas teises Lietuvos valstybėje ir kariuomenėje						
10	vyrų Lietuvoje eina aukštesnes pareigas						
11	moterys nepagrįstai ignoruojamos mūsų visuomenėje, nors atlieka tokias pat pareigas kaip ir vyrai						

	Manau, kad	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Labiau nesutinku negu sutinku	Labiau Sutinku negu nesutinku	Sutinku	Visiškia sutinku
12	mieliau priimčiau į darbą vyrą, nors moters ir vyro sugebėjimai būtų vienodi						
13	vyrų yra ryžtingesni ir sumanesni vadai negu moterys						
14	moterys yra darbštesnės ir pareigingesnės už vyrus						
15	vyrų Lietuvoje turi daugiau teisių						
16	nuo charakterio savybių, bet ne nuo lyties priklauso, kaip žmogus atlieka savo pareigas						
17	moterims pareigas darbe atlikti trukdo vaikai						
18	moterys yra fiziškai silpnesnės, todėl negali gerai atlikti karinių užduočių						
19	karo tarnyboje moterys šturkštėja ir tampa pernelyg valdingos						
20	moterys kariuomenėje mažiau negu vyrai pasitiki savimi						
21	moteris niekada negalės gerai vadovauti kariams, nes ji jiems nėra gero kario pavyzdys						

35. INTELEKTO (LOGINIO MĄSTYMO) TESTAS

Instrukcija. Šį testą sudaro 40 užduočių. Testui atlikti skiriama 30 minučių, todėl dirbkite kiek galėdami greičiau. Jei sunku išspręsti kurią nors užduotį, palikite ją ir imkitės kitos: galbūt Jūs pasirinkote netinkamą tos užduoties sprendimo strategiją ir atlikti kitą užduotį Jums seksis geriau. Kita vertus, lengvai nepasiduokite – dauguma užduočių reikalauja kantrybės. Pasikliaukite sveika nuovoka nutardami praleisti kai kurias užduotis ir spręsti toliau. Prisiminkite, kad testo užduotys palaipsniui sunkėja. Kiekvienas gali atlikti bent keletą užduočių teisingai, tačiau niekas per skirtą laiką neatliks *visų* užduočių.

Kiekvienos užduoties atsakymas – tai vienas skaičius, raidė ar žodis. Jūs galite rinktis iš pateiktų alternatyvių atsakymų arba atsakymą sugalvoti patys. Atsakymą aiškiai įrašykite atitinkamoje vietoje. Jei atsakymo ne•inote – nespėliokite: jei turite idėją, bet nesate įsitikinę jos teisingumu, atsakymą vis tiek užrašykite. Klaidinančių užduočių nėra, tačiau reikia ieškoti *įvairių* problemos sprendimo būdų. Įsitikinkite, ar aiškiai supratote, ko reikalauja užduotis. Jei bandysite spręsti neišsiaiškinę problemos, tik tuščiai gaišite laiką.

Galbūt Jūs rasite kitą teisingą atsakymą, kuris atitinka užduoties sąlygas. Tada tokį atsakymą įskaitykite.

Pastaba. Taškai reiškia atsakymą sudarančių raidžių skaičių. Pavyzdžiui, (...) rodo, kad ieškomas žodis susideda iš keturių raidžių.

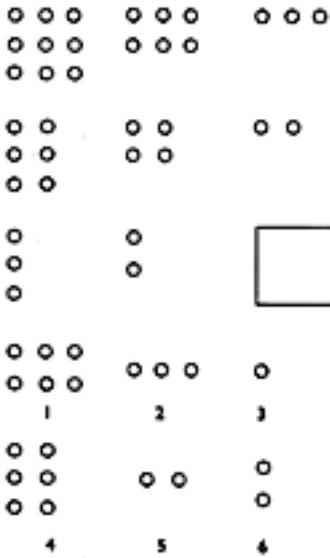
ABCDEF GHIJ KLMNOPRSŠTUVZ•

INTELEKTO TESTO U•DUOTYS

1. Įrašykite trūkstantą skaičių:

8   12   16   20   —

2. Kuri iš skaičiais pažymėtų taškų grupių tiktų į tuščią langelį?
(Įrašykite numerį.)

3. Pabraukite nederantį žodį:

liūtas   vilkas   žirafa   šamas   šuo

4. Įrašykite du trūkstantus skaičius:

6   9   18   21   42   45   —   —

5. Pabraukite nederantį žodį:

Jupiteris Apolonas Marsas Neptūnas Merkurijus

6. Iš kurios eilutės raidžių galima sudėti pavadinimą miesto, kuris yra ne Europoje? (Atsakymą pabraukite.)

A A I N Ė T
V A S K A M
A N I M S L A
V I Š N O N T A G A S
S A L O S

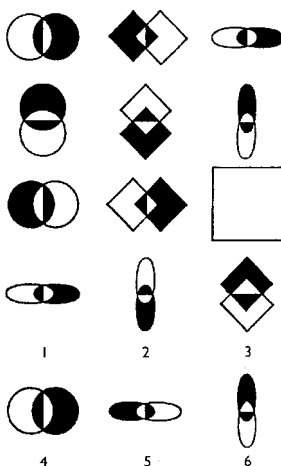
7. Skliausteliuose įrašykite trūkstantą žodį:

eilė (seka) imituoja
žolė (....) gina

8. Skliausteliuose įrašykite žodį, kuris būtų pirmojo žodžio pabaiga, o antrojo – pradžia:

TU (...) LAS

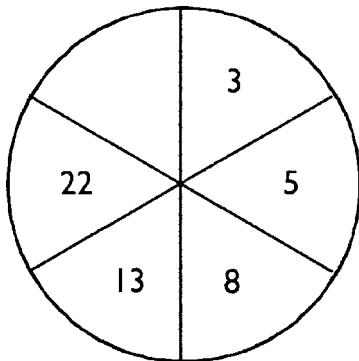
9. Kuri iš skaičiais pažymėtų figūrų tiktų į tuščią langelį? (Įrašykite numerį.)

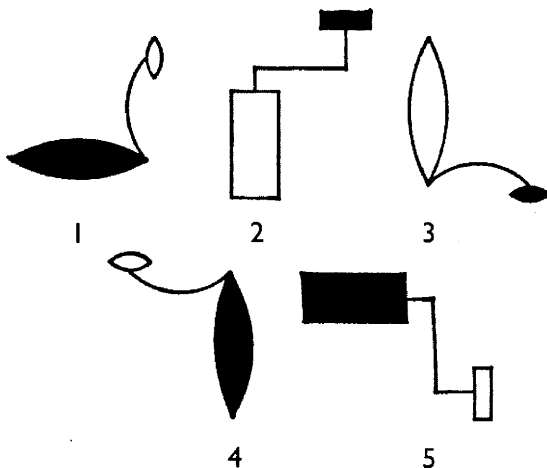
10. Įrašykite trūkstamą raidę:

A C E I N _

11. Įrašykite trūkstamą skaičių:

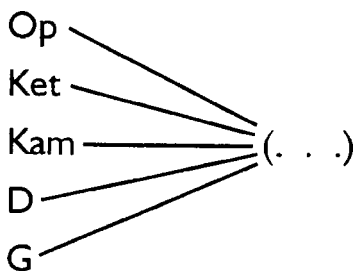
12. Pabraukite nederančią figūrą:

13. Įrašykite trūkstamą skaičių:

4	6	9	13
7	10	15	

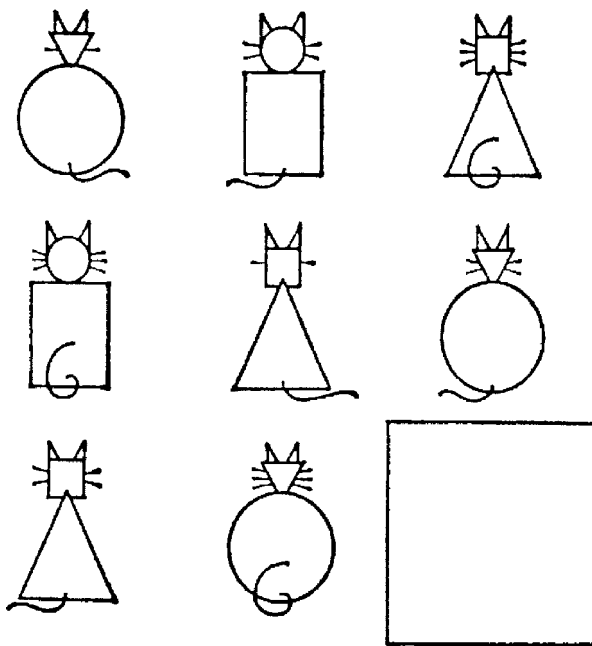
14. Skliausteliuose įrašykite žodį, prie kurio pridėję kairėje esančias raides gautumėte naujus žodžius (raktas – laikas):

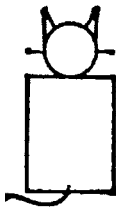
15. Skliausteliuose įrašykite trūkstamą žodį:

eglė (.....) mėsa

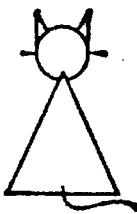
16. Kuri iš skaičiais pažymėtų figūrų tiktų į tuščią langelį? (Įrašykite numerį.)

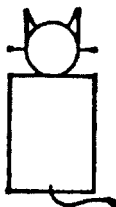
1

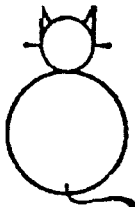
2

3

4

5

6

17. Įrašykite trūkstamą skaičių:

7

16

9

5

21

16

9

—

4

18. Pabraukite nederantį žodį:

debesis srovė klumpė abrikosas himnas prekė

19. Skliausteliuose įrašykite žodį, kuris būtų pirmojo žodžio pabaiga, o antrojo – pradžia:

RUN (.....) KART

20. Iš kurios eilutės raidžių susidedantis žodis nėra salos pavadinimas?
(Atsakymą pabraukite.)

A J A V

J A I R A I
 J I D A N I L A S
 O P I J A N J A

21. Įrašykite trūkstamą skaičių:

84	
14	12

81	
18	9

88	
	11

22. Pabraukite nederančią figūrą:

1

2

3

4

5

23. Skliausteliuose įrašykite trūkstamą žodį:

19	10	(akis)	1	12
1	2	(....)	8	6

24. Įrašykite žodį, turintį tą pačią prasmę kaip ir žodžiai šalia skliaustelių:

miškas   (....)   garbina

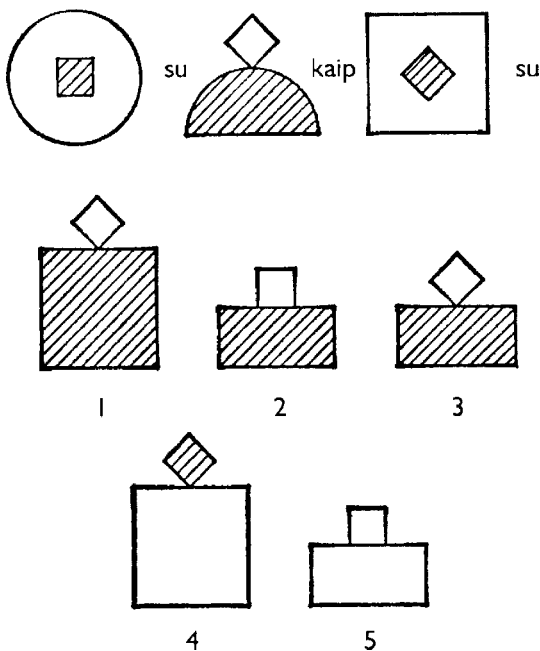
25. Prateškite seką:

UPĖTAKIS 25874316 KITA 4285 TUPI 9473 KAS ____

26. Įrašykite trūkstantą raidę:

M P K S I T ____

27. Kuri iš skaičiais pažymėtų figūrų užbaigtų eilutę? (Įrašykite numerį.)

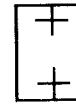
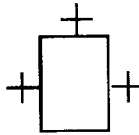
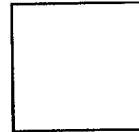
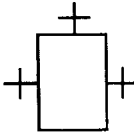
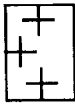
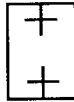
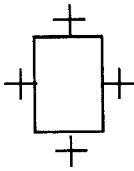
28. Skliausteliuose įrašykite žodį:

UH (VILA) MB
ON (....) SB

29. Skliausteliuose įrašykite žodį, kuris būtų pirmojo žodžio pabaiga, o antrojo – pradžia (raktas – augalas):

ARBAT (....) DIS

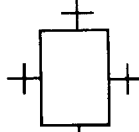
30. Kuri iš skaičiais pažymėtų figūrų tiktų į tuščią langelį?
(Įrašykite numerį.)

1

2

3

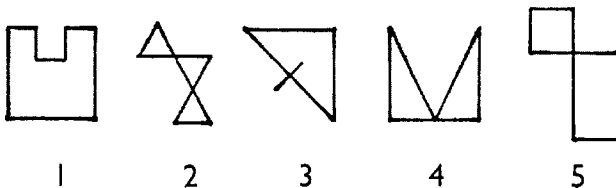
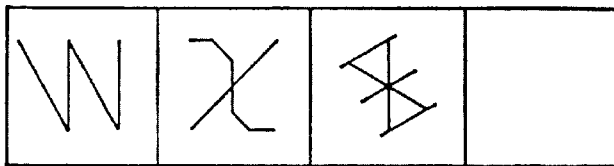

4

5

6

31. Kuri iš skaičiais pažymėtų figūrų tiktų į tuščią langelį?
(Įrašykite numerį.)

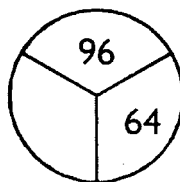
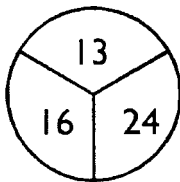
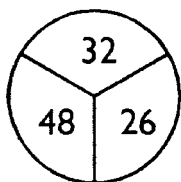
32. Įrašykite trūkstamą skaičių:

8	17	5
12	—	16
10	11	9

33. Pabraukite nederantį žodį:

raktas   spagečiai   dūdmaišis   tekila

34. Įrašykite trūkstamą skaičių:

35. Įrašykite į langelius trūkstamą skaičių ir raidę:

3
D

4
H

5
M

36. Kuris žodis tiktų vietoj klausuko? (Atsakymą pabraukite.)

APETITAS : MAISTAS = GAŠLUMAS : ?

valgymas   seksas   prievarta   apsirijimas   girtavimas

37. Įrašykite žodį, turintį tą pačią prasmę kaip ir žodžiai šalia skliaustelių:

patalas (.....) detalė

38. Kuris žodis tiktų vietoj klausuko? (Atsakymą pabraukite.)

PALIMPSESTAS : PALINDROMAS = TRYNIMAS : ?

supratimas   sutikimas   sugrįžimas
sugalvojimas   susitarimas   sumanymas

39. Įrašykite trūkstamą raidę:

A   Č   _   O   Ž

40. Įrašykite skaičių, kuris pratęstų seką:

7   9   40   74   1526   _____

INTELEKTO TESTO ATSAKYMAI

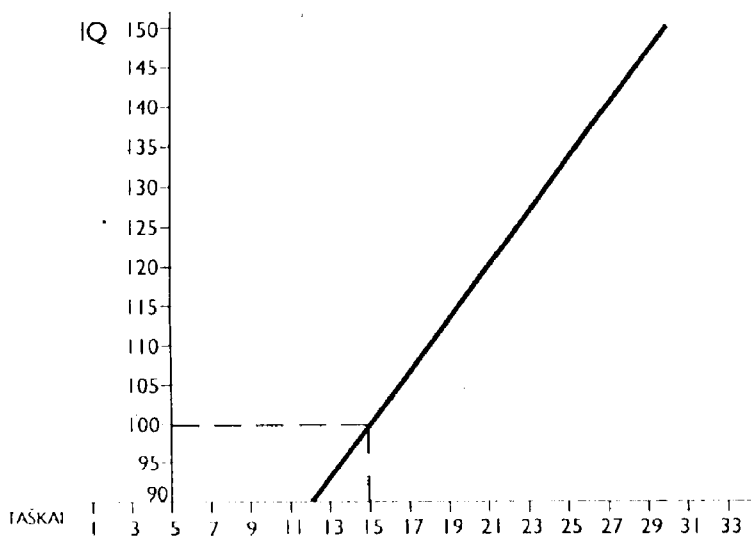
1. 24. (Sekos skaičiai didėja 4 vienetais.)
2. 3. (Rutuliukų mažėja visomis kryptimis.)
3. Šamas. (•uvis, visi kiti – •induoliai.)
4. 90 ir 93. (Seka sudaryta pakaitomis pridodant prie pirmesnio jos nario 3 ir dauginant jį iš 2: $45 \times 2 = 90$ ir $90 + 3 = 93$.)
5. Apolonas. (Tai graikų dievas, visi kiti – romėnų.)
6. Vašingtonas. (Europoje yra Atėnai, Maskva, Milanas, Oslas.)
7. Veja. (Žodis skliausteliuose reiškia tą patį, ką ir žodžiai šalia skliaustelių.)
8. Opa.
9. 5. (Paskutinėje eilutėje esanti figūra yra tokia pat kaip ir viršutinėje, tik vietomis sukeistos juoda ir balta spalvos.)
10. T. (C yra antra raidė po A, E – trečia po C, I – ketvirta po E, N – penkta po I, T – šešta po N.)
11. 39. (Kiekvienas kitas pagal laikrodžio rodyklę nurodytas skaičius gaunamas prieš jį esantį skaičių dauginant iš 2 ir iš sandaugos atitinkamai atimant 1, 2, 3 ir t. t.: $22 \times 2 - 5 = 39$.)
12. 4. (1 ir 3 bei 2 ir 5 figūros sudaro poras.)
13. 22. (Apatinis skaičius gaunamas viršutinį skaičių dauginant iš 2 ir iš sandaugos atitinkamai atimant 1, 2, 3, 4: $13 \times 2 - 4 = 22$.)
14. Era.
15. Žalia. (Tai žodis, galintis apibūdinti abu šalia skliaustelių esančius žod•ius.)
16. 4. (Kiekvienos eilutės ir kiekvieno stulpelio katinai turi apvalų, stačiakampį ar trikampį kūną, apvalią, kvadratinę ar trikampę galvą, vieną, dvi ar tris poras ūsų, lenktą dešinėn, lenktą kairėn ar riestą uodegą. Trūkstanti figūra turi turėti stačiakampį kūną, apvalią galvą, vieną porą ūsų ir dešinėn lenktą uodegą.)
17. 13. (Kad gautumėte vidurinį eilutės skaičių, sudėkite kraštinius eilutės skaičius.)
18. Srovė. (Visų kitų žodžių dvi pirmosios raidės abėcėlėje eina viena po kitos.)
19. Kelis.
20. Japonija. (Salos: Java, Airija, Islandija.)

21. 16. (Viršuje esantį skaičių padalykite iš dešinėje esančio ir dalmenį padauginkite iš 2.)
22. 2. (1 ir 5 bei 3 ir 4 figūros yra vienodos.)
23. Geba. (Skaičiai reiškia raidės eilės numerį abėcėlėje. Žodžio skliausteliuose raidės atitinka pirmą ir antrą skaičius po skliaustelių bei antrą ir pirmą skaičius prieš skliaustelius.)
24. Giria.
25. 679. (Žodžio „upėtakis“ raidės pažymėkite po šio žodžio esančio skaičiaus skaitmenimis: u – 2, p – 5, è – 8 ir t. t. Kiti žodžiai sudaryti iš kelių žodžio „upėtakis“ raidžių, o skaičiai po jų gauti prie raidės atitinkančių skaitmenų atitinkamai pridėjus 1, 2 ir t. t. Pavyzdžiui, skaičius po •od•io „kita“ gautas taip: $k - 3 + 1 = 4$; $i - 1 + 1 = 2$; $t - 7 + 1 = 8$; $a - 4 + 1 = 5$. Paskutinis sekos skaičius gaunamas prie raidės atitinkančių skaitmenų pridėdant 3: $k - 3 + 3 = 6$; $a - 4 + 3 = 7$; $s - 6 + 3 = 9$.)
26. G. (Čia yra dvi viena į kitą įsiterpusios raidžių sekos, prasidedančios raidėmis M ir P. Pirmosios sekos raidės surašytos atvirkštine abėcėlės tvarka „peršokant“ per raidę: M yra 14 raidė, K – 12, I – 10, o trūkstama sekos raidė G – 8. Antrosios sekos raidės surašytos tuo pačiu principu abėcėlės tvarka: P yra 17 raidė, S – 19, T – 21.)
27. 2. (Kaip skritulys su dry•uotu kvadratu viduje tampa dry•uotu pusskrituliu su pasuktu kvadratu viršuje, taip kvadratas su pasuktu dry•uotu kvadratu viduje tampa puse dry•uoto kvadrato su nepasuktu kvadratu viršuje.)
28. Pora. (•odis skliausteliuose sudarytas taip: pirmosios dvi jo raidės yra abėcėlėje po skliaustelių kairėje esančių raidžių, paskutinės dvi žodžio raidės yra abėcėlėje prieš skliaustelių dešinėje esančias raides.)
29. Žolė.
30. 1. (Kryžiukas išorėje reiškia pliusą, viduje – minusą, todėl pirmojoje eilutėje: $+ 4 - 2 = + 2$ – du kryžiukai išorėje, antrojoje eilutėje: $- 3 + 1 = - 2$ – du kryžiukai viduje, trečiojoje eilutėje: $+ 3 - 1 = - 2$ – du kryžiukai išorėje.)
31. 2. (Ši figūra neturi stačių kampų.)
32. 2. (Kiekvienos eilutės ir kiekvieno stulpelio skaičių suma yra lygi 30. $12 + 16 = 28$ arba $17 + 11 = 28$, todėl iki 30 trūksta 2.)
33. Raktas. (Visi kiti žodžiai susiję su tam tikromis tautomis: spagečiai – su italais, dūdmaišis – su škotais, tekila – su meksikiečiais.)

34. 52. (Antrojoje diagramoje esantys skaičiai yra dvigubai mažesni nei pirmojoje, trečiojoje – dvigubai didesni nei pirmojoje: $26 \times 2 = 52$.)
35. 6 / Š. (Skaičiai didėja vienetu. Skaičius virš raidės parodo tos raidės ir prieš ją esančios sekos raidės eilės numerių abėcėlėje skirtumą, taigi H yra ketvirta raidė po D, M – penkta po H, o S – šešta po M.)
36. Seksas. (Gašlumas yra seksualinis apetitas.)
37. Guolis.
38. Sugrižimas. (Palimpsestas – pergamentas arba papirusas, ant kurio rašyta antrą kartą, palindromas – tai žodis, kuris, skaitomas atbulai, reiškia tą patį, ką ir įprastai skaitomas, ar bent jau yra prasmingas, pavyzd•iui, „alus“ – „sula“.)
39. H. (Sekos raidžių eilės numeriai abėcėlėje yra: 1, 4, 9, 16, 25. Šie skaičiai yra pirmų penkių skaičių – 1, 2, 3, 4, 5 – kvadratai. $3^2 = 9$; abėcėlėje devinta raidė yra H.)
40. 5436. (Čia yra dvi viena į kitą įsiterpusios skaičių sekos, prasi-dedančios skaičiais 7 ir 9. Pirmoji seka gaunama pirmsenį jos narį pakeliant kvadratu ir atimant po jo esantį skaičių, t. y. $7^2 - 9 = 40$; toliau – $40^2 - 74 = 1526$. Antrojoje sekoje 9 pakelkite kvadratu ir atimkite prieš jį esantį skaičių, t. y. $9^2 - 7 = 74$. Trūkstamas sekos narys gaunamas 74 pakeliant kvadratu ir atimant 40, tai lygu 5436.)

INTELEKTO KOEFIICIENTO (IQ) NUSTATYMAS

Bronius Puzinavičius

**ASMENYBĖS IR GRUPĖS
PSICHOSOCIALINĖ DIAGNOSTIKA**

Anketų, klausimynų ir testų rinkinys

Kalbos redaktorė Nijolė Andriušienė

2005 . Tira•as egz. U•sakymo Nr.
Išleido Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija,
Šilo g. 5A, LT-10322 Vilnius
Spausdino Krašto apsaugos ministerijos
Leidybos ir informacinio aprūpinimo tarnyba,
Totorių g. 25/3, LT-01121 Vilnius

